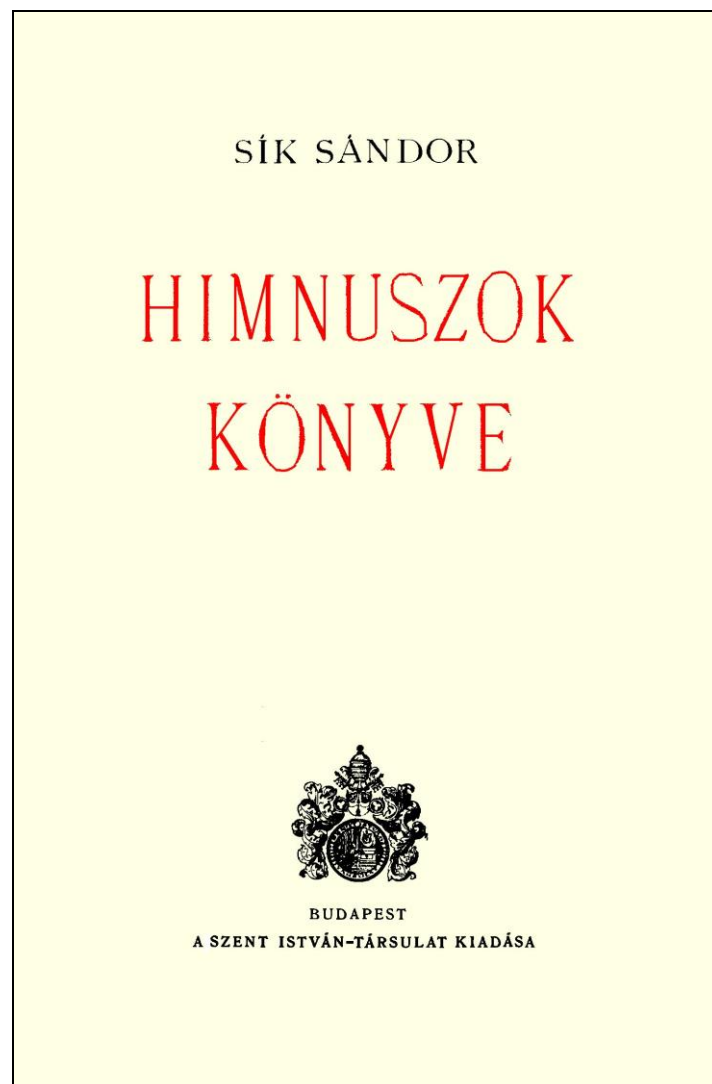

**Sík Sándor (ford.)
Himnuszok könyve
A keresztény himnuszköltészet remekei
latinul és magyarul**

Mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

Sík Sándor (ford.)

Himnuszok könyve

A keresztény himnuszköltészet remekei latinul és magyarul

A magyar piarista rendfőnök engedélyével.

Nihil obstat.

Dr. Nicolaus Töttössy,
censor dioecesanus.

Nr. 8818/1943. Imprimatur.

Strigonii, die 8. Nov. 1943.

Dr. Joannes Drahos,
vicarius generalis.

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv első, kétnyelvű kiadásának elektronikus változata. A könyv 1943-ban jelent meg a Szent István Társulat gondozásában. Az elektronikus változat a Piarista Rend magyarországi tartományfőnökének és a Szent István Társulat engedélyével készült. A könyvet lekipásztori célokra a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár szabályai szerint lehet használni. Minden más szerzői jog a Piarista Rend Magyarországi Tartományáé.

A könyv szövegét dr. Csík Vera vitte számítógépbe.

Az eredeti kiadásban két himnusz fordítása hiányosan jelent meg, azokat itt pótoltuk. Lavardini Hildebert a *Szentháromságról* szóló himnuszában két sor, a *Jámbor lélek éneke, aki Mária Magdolna képében sóhajtozik Krisztus után* című magyarországi ismeretlentől származó himnuszban pedig egy versszak. A toldásokat [...] -be tettük.

Tartalomjegyzék

Impresszum.....	2
Tartalomjegyzék	3
A latin himnuszok kezdősorai	7
A magyar himnuszok kezdősorai.....	11
Bevezetés.....	16
I. Az ókeresztény nyugat lírájából	30
Szent Nikétász: Téged Isten dicsérünk.....	30
Poitiers-i Szent Hilárius: Himnusz a Szentháromságról. Avagy az Egylényegű Igéről	32
Szent Ambrus: Himnusz kakasszóra.....	34
Szent Ambrus: Hajnali himnusz	35
Szent Ambrus: Esti himnusz.....	36
Szent Ambrus: Adventi himnusz	37
Szent Ambrus: A harmadik órára.....	38
Szent Ambrus: A kilencedik órára	40
Szent Ambrus: Szent Ágnes ünnepére	41
Szent Ambrus: A szent szűzek ünnepére.....	44
Ambróziánus himnuszok: Első Órára.....	45
Ambróziánus himnuszok: Éjjeli zsoltosmára (hétfőre)	46
Ambróziánus himnuszok: Éjjeli zsoltosmára (keddre).....	47
Ambróziánus himnuszok: Éjjeli zsoltosmára (szerdára)	48
Ambróziánus himnuszok: Dícséretre	49
Prudentius himnusza: Hajnali himnusz	50
Prudentius himnusza: Kakasszóra.....	53
Prudentius himnusza: Temetési himnusz	54
Prudentius himnusza: Az Isten Bárányáról	56
Prudentius himnusza: A „Minden órára való himnusz”-ból.....	57
Prudentius himnusza: Aprószentek ünnepére. I. Hajnali zsoltosmára	58
Prudentius himnusza: Aprószentek ünnepére. II. Dícséretre.....	59
Prudentius himnusza: Vízkereszti himnusz	60
Prudentius himnusza: Urunk színeváltozása ünnepére	61
Nolai Szent Paulinus: Az I. zsoltár	62
Nolai Szent Paulinus: Köszöntő vers feleségéhez	64
Sedulius: Himnusz Krisztus életéről	67
Sedulius: Szűz Mária köszöntése.....	70
Venantius Fortunatus: A szent keresztről.....	71
Venantius Fortunatus: Nagypénteki himnusz	72
Venantius Fortunatus: A Szeplőtelen Szűzhez	74
Venantius Fortunatus: A boldogságos Szűz Máriáról.....	75
Ismeretlen szerző: A szeretet himnusza. (A nagycsütörtöki lábmosásra)	76
Nagy Szent Gergely: Halld meg, jószágos Alkotó	78
Nagy Szent Gergely: Titokzatos szokás szerint.....	79
Nagy Szent Gergely: Fényalkotó kegyelmes Úr.....	81
Nagy Szent Gergely: Ég mérhetetlen Mestere.....	82
Nagy Szent Gergely: Földnek Teremtő Istene.....	83
Nagy Szent Gergely: Egek Szentséges Istene.....	84
Nagy Szent Gergely: Ó nagyhatalmas Istenünk	85

Nagy Szent Gergely: Nagyságos emberalkotó	86
Nagy Szent Gergely: Ki csillagokat alkotál.....	87
Nagy Szent Gergely: A minden napok elsején	88
Nagy Szent Gergely: Ó Háromság Egysége te	90
Nagy Szent Gergely: A napvilág leáldozott	91
Nagy Szent Gergely: Száll a tüzes nap lefelé	92
Nagy Szent Gergely: Fekete éjszaka fedez.....	93
Nagy Szent Gergely: Mártírok királyi Ura	94
Ismeretlen szerzők: Világmegváltó Jézusunk.....	95
Ismeretlen szerzők: Égnek örökös Glória.....	96
Ismeretlen szerzők: Fölséges Ige, ki Atyád	97
Ismeretlen szerzők: Im harsan feddő égi szó	98
Ismeretlen szerzők: Üdvösség napja, Jézusunk	99
Ismeretlen szerzők: Kegyes Jóságnak Istene	100
Ismeretlen szerzők: Már Krisztus mennybe költözött.....	101
Ismeretlen szerzők: Ég városa, Jeruzsálem	103
Ismeretlen szerzők: Olymp magas tetőiről	104
Ismeretlen szerzők: Zsarnok, mit fenyegetőzől!	105
II. A középkor himnuszsköltészetéből.....	106
A tiszteletreméltó Béda: A Hat Nap és a Hat Világkorszak.....	106
Ismeretlen ír költő: Áldozási ének	108
Ismeretlen gót költő: Háborús veszedelemben	109
Pál Diákonus: Tengernek Csillaga	111
Pál Diákonus: Keresztelő Szent Jánosról	112
Alkuin: Ének Istenhez. (Az ember méltóságáról).....	114
Szent Teodulf: Virágvasárnapi himnusz	115
Rabanus Maurus: Pünkösdi himnusz	116
Rabanus Maurus: Mindenszentek himnusza	117
Rabanus Maurus: Himnusz a szent vértanukról.....	118
A Dadogó Notker: Pünkösdi szekvencia	119
Az ifjabb Hartman: Az Evangéliumról	122
Wipo: Húsvéti szekvencia	124
Ismeretlen szerzőjű himnuszok: Búsultak az Apostolok.....	125
Ismeretlen szerzőjű himnuszok: Ó mennyei örök Király	126
Ismeretlen szerzőjű himnuszok: Hajnalbíborban ég a menny	127
Ismeretlen szerzőjű himnuszok: Földszerte húsvét örömét	128
Ismeretlen szerzőjű himnuszok: Örömtől hangos a világ.....	129
Ismeretlen szerzőjű himnuszok: Üljük körül fehérben.....	130
Ismeretlen szerzőjű himnuszok: Jézus, a Szűznek fia s alkotója	131
Ismeretlen szerzőjű himnuszok: Emlékezzél meg, Alkotó.....	132
Ismeretlen szerzőjű himnuszok: Im, a hitvalló	133
Ismeretlen szerzőjű himnuszok: Jézus, felséges korona	134
Ismeretlen szerzőjű himnuszok: Az öröklétnék fényessége önti el	135
Ismeretlen szerzőjű himnuszok: Ó boldog Pásztor, Péter	136
Ismeretlen szerzőjű himnuszok: Isten, jutalma, otthona	137
Ismeretlen szerzőjű himnuszok: Kis szolgálóidnak megbocsáss	138
Ismeretlen szerzőjű himnuszok: Éjjel serkenvén, közösen virrasszunk.....	139
Ismeretlen szerzőjű himnuszok: Meghozta boldog örömünk	140
Ismeretlen szerzőjű himnuszok: Ó győzhetlen vértanú.....	141
Damiáni Szent Péter: A halálról	142

Damiáni Szent Péter: A mennyország himnusza	144
A Béna Hermann: Antifóna a Boldogságos Szűz Máriáról.....	147
Lavardini Hildebert: A Szentháromságról.....	148
Morlasi Bernát: A Marialéből.....	153
Abelard: Isten harsonája	156
Szentviktori Ádám: Nagyboldogasszony napi himnusz.....	157
Szentviktori Ádám: Karácsonyi himnusz	159
Szentviktori Ádám: Húsvéti himnusz	161
Szentviktori Ádám: A kereszt dicsérete	164
Ismeretlen XI. századi költő: Róma dicsérete	165
II. Róbert francia király: Jöjj szentlélek	166
III. Ince pápa: Himnusz Mária mennybevitelére	167
Clairvauxi Szent Bernát: Szíve öröme tapsolása Jézus Szent Nevéről	169
Grèvei Fülöp: A mulandóságról.....	171
Löweni Arnulf: A szenvedő Krisztus Arcához.....	172
Celanói Tamás: Az utolsó ítéletről.....	174
Celanói Tamás: Assisi Szent Ferencről.....	176
Szent Bonaventura: A Szent Keresztről	179
Aquinói Szent Tamás: Himnuszok az Oltáriszentségről. Rejtező Istenség.	181
Aquinói Szent Tamás: Ezen a szent napon.....	182
Aquinói Szent Tamás: Isten igéje földre szállt	183
Aquinói Szent Tamás: Zengd a titkot.....	184
Aquinói Szent Tamás: Dícsérd Sion	185
Strassburgi Hugó: Szűz Mária dicsérete.....	187
Ismeretlen szerző (XIII. század): A Bolondok Ünnepe nek szekvenciája	188
Todi Jakab: A Fájdalmas Szűzről	189
Todi Jakab: Az örvendező Szent Szűzről.....	191
Todi Jakab: A világ hiúságáról	193
Peccham János: A Fülemile	195
Ismeretlen költő: Himnusz Krisztus születéséről.....	213
Colonna Aegidius: Óra-ének Krisztus kínszenvedéséről	215
Kempis Tamás: Ének az angyalok karairól	217
III. Néhány későbbi himnusz.....	219
Aegidi Jakab: Urunk színeváltozásáról	219
Antoniano Silvius: Az erős asszony dicsérete	220
VIII. Orbán pápa: Ember-üdvösség Kútfeje.....	221
XI. Kelemen pápa: Szent József zsolozsmájából.....	222
Ismeretlen költők: Áldozócsütörtökre.	224
Ismeretlen költők: Egy hitvalló püspökről	225
Ismeretlen költők: Vasárnapi Dícséretre, nyáron.....	226
XIV. Benedek pápa: Szeplőtelen Fogantatás ünnepére.....	227
Ismeretlen szerző: Jézus Szentséges Szívéről.....	228
XIII. Leó pápa: A Szent Család ünnepére	231
IV. Magyarországi himnuszok.....	234
Ismeretlen szerzők: Verses zsolozsma Szent István királyról	234
Ismeretlen szerzők: Úrjöveti himnusz	239
Ismeretlen szerzők: Karácsonyi himnusz	240
Ismeretlen szerzők: Jámbor lélek éneke, aki Mária Magdolna képében sóhajtozik Krisztus után	241
Ismeretlen szerzők: Szekvencia Asszonyunk Szűz Máriáról	244

Ismeretlen szerzők: Himnusz a Magyarok Nagyasszonyához.....	245
Pázmány Péter: Magyarország Nagy Királynőjéről és Patronájáról.....	247
Jegyzetek a himnuszokhoz	249

A latin himnuszok kezdősorai

– A –

Adoro Te devote latens deitas
Ad perennis vitae fontem
Ad regias Agni dapes
Aeterna coeli gloria
Aeterna Christi munera
Aeterne rerum Conditor
Aeterne Rex altissime
Age iam precor mearum
Agnes, beatae virginis
Ales diei nuntius
Alma Redemptoris Mater
Alpha et O, magne Deus
Alto ex Olympi vertice
Ante saecula qui manens
A solis ortus cardine
Auctor beate saeculi
Audi benigne Conditor
Audit tyrannus anxius
Aurora caelum purpurat
Aurora iam spargit polum
Ave maris stella
Ave mundi Domina
Ave, Virgo singularis
Beata nobis gaudia

– B –

Beate pastor Petre clemens accipe
Beatus ille qui procul vitam suam

– C –

Caelestis urbs Jerusalem
Caelitum Ioseph decus atque nostrae
Christum ducem qui per crucem
Coeli Deus sanctissime
Coelo rores pluunt flores
Congregavit nos in unum Christi amor
Consors Paterni luminis
Cor Arca legem continens
Corde natus ex parentis
Creator alme siderum
Cum sit omnis caro foenum
Cur mundus militat

– D –

Decora lux aeternitatis auream,

Deus Creator omnium
Deus, tuorum militum
Dies irae, dies illa

– E –

Ecce iam noctis tenuatur umbra
Eja Phoebe nunc serena
En clara vox redarguit
En ut superba criminum
Ex more docti mystico
Exsultet orbis gaudiis

– F –

Florens Yesse regula
Fortem virili pectore

– G –

Gaude Virgo gloriosa Mater Christi
Gloria, laus et honor
Grates tibi Jesu novas
Gravi me terrore pulsas

– H –

Hominis superne Conditor

– I –

Iam Christus astra ascenderit
Iam lucis orto sidere
Iam moesta quiesce querela
Iam sol recedit igneus
Immense caeli Conditor
In passione Domini
Intende qui regis Israel
Invicte Martyr, unicum
Iste Confessor Domini sacratus
Iste quem laeti colimus fideles

– J –

Jesu, corona celsior
Jesu corona Virginum
Jesu decus angelicum
Jesu dulcis memoria
Jesu Redemptor omnium, quem lucis
Jesu Redemptor omnium, Perpes corona
Jesu Rex admirabilis

– L –

Lauda Sion Salvatorem
Laudes crucis attollamus
Lilium floruit

Lucis Creator optime
Lux alma Jesu mentium
Lux est orta gentibus

– M –

Magdalena mortuo Jesu
Magnae Deus potentiae
Memento, rerum Conditor

– N –

Nocte surgentes vigilemus omnes
Nox atra rerum contegit
Nox et tenebrae et nubila
Nunc Sancte nobis Spiritus

– O –

O gente felix hospita
O gloriosa virginum
O gloriosa, a speciosa
O lux beata Caelitum
O qualis quantaque laetitia
Omni die dic Mariae
Orientis partibus
O Roma nobilis, orbis et domina
O sola magnarum urbium
O Sol salutis intimis

– P –

Pange lingua gloriosi corporis
Pange lingua gloriosi lauream
Paschale mundo gaudium
Patris Sapientia
Philomena praevia temporis amoeni
Placare Christe servulis
Praeclara custos virginum
Prima creator saeculi
Primo dierum omnium

– Q –

Quem terra, pontus, sidera
Quicumque Christum quaeritis
Quid Tyranne, quid minaris

– R –

Rector potens verax Deus
Regem regum venerantes
Rerum Creator optime
Rerum Deus tenax vigor
Rex gloriose Martyrum
Rex sempiternae Caelitum

– S –

Sacra iam splendent decorata lychnis
Sacrata libri dogmata
Sacris solemniis
Salutis aeternae dator
Salutis humanae Sator
Salve Jesu reverende
Salve, sancta Parens
Salvete flores Martyrum
Sancti Spiritus assit nobis gratia
Sanctitatis nova signa
Sancti venite Christi corpus sumite
Sanctorum meritis inclyta gaudia
Somno reffectis artubus
Sperne Camoena leves hederas
Splendor paternae gloriae
Stabat Mater dolorosa
Stabat Mater speciosa
Summae Deus clementiae

– T –

Te Deum laudamus
Te homo laudet
Te lucis ante terminum
Te Joseph celebrent agmina Caelitum
Telluris ingens Conditor
Tristes erant Apostoli
Tristes nunc populi
Tuba Domini Paule maxima
Tu Trinitatis Unitas

– U –

Ut queant laxis resonare fibris

– V –

Veni Creator Spiritus
Veni Jesu veni amor
Veni Sancte Spiritus
Verbum supernum prodiens e Patris
Verbum supernum prodiens nec Patris
Vexilla regis prodeunt
Victimae paschali
Virginis proles opifexque Matris

– Z –

Zyma vetus expurgetur

A magyar himnuszok kezdősorai

– A –

A férfias szívű, erős
A húsvéti Bárányt
A Keresztet ünnepeljük
A királyoknak Királyát áldjuk
Alfa és Ómega, Isten
Ama végső harag napja
A minden napok elsején
A nappal szárnyas hírnöke
A napvilág leáldozott
A sarkon már hajnal remeg
Atyaisten dicsfénye te
Atyja szíve szülte őt
Az isteni Bölcsesség
Az öröklétnek fényessége önti el

– Á –

Ágnes, a boldog szűzleány
Áldjon az ember, drága Teremtő
Áll a fájdalomnak anyja
Áll az édes Istenanyja
Áve Jézus, tisztelendő
Áve világ Asszonya

– B –

Boldog ki távol elrekeszti életét
Boldogságos Krisztus Anyja vigadozzál
Búsultak az apostolok

– D –

Dícsérd Sion Udvözítőd
Dobd le Camoena a könnyü babért

– E –

Egek szentséges Istene
Ember, tested fű a réten
Ember-üdvösség Kútfeje
Emlékezzél meg, Alkotó
Este-reggel énekekkel
Ezen a szent napon

– É –

Égi kertek permeteltek
Ég mérhetetlen Mestere
Égnek ékesség, minékünk dicsőség
Égnek örökös glória

Ég városa, Jeruzsálem
Éj és homály és fellegek
Éjjel serkenvén közösen virrasszunk
Életemnek végső napja
Életszentség új virága
Élő minden idők előtt

– F –

Fekete éjszaka fedez
Fényalkotó kegyelmes Úr
Figyelmezz Izrael Ura
Földnek teremtő Istene
Földszerte húsvét örömét
Fölséges Ige, ki Atyád
Frissült tagokkal ébredünk
Fülemile, hírnöke tavasz eljöttének

– G –

Győzedelmes harc babérját

– H –

Hajnalbíborban ég a menny
Halld meg jóságos Alkotó
Hallja a zsarnok és remeg
Híváságos fény után
Hogy könnyűlt szíveddel csoda tetteidnek
Hódolat és áldás néked

– I –

Igaz Isten, hatalmas Úr
Im a hitvalló, kit a föld határán
Im gögös bűneink dühe
Im harsan feddő égi szó
Imhol a szentséges tanok
Isten igéje földre szállt
Isten, jutalma, otthona
Isten, világot alkotó

– J –

Jessze bimbós vesszeje
Jézus, angyalok éke te
Jézus, a Szűznek fia s alkotója
Jézus, felséges korona
Jézus, király, csodálatos
Jézus, szűzek koszoruja
Jöjj el Jézus, én szerelmem
Jöjj Szentlélek Istenünk
Jöszte kérlek életemnek

– **K** –

Kegyes jóságnak Istene
Ki csillagokat alkotál
Kinyílt egy liliom
Királyi zászló jár elől
Kis szolgálóidnak megbocsáss
Ki szűzek őrizője vagy
Kit minden hívők e napon dicsérünk
Kit tenger, föld és csillagok
Krisztus Mestert, ki kereszten
Krisztus örök kegyelmeit

– **L** –

Legelsején az Alkotó
Lelkünk szép fénye, Jézusunk

– **M** –

Magasságos örök Király
Már a templomban lobog a szövétnek
Már kél a fénynek csillaga
Már Krisztus mennybe költözött
Mártírok királyi Ura
Megérkezett a számár
Mehozta boldog örömünk
Meváltónk kegyes anyja
Mindent hordozó őserő
Mindnyájan Krisztus-keresők
Minket itt Krisztus szerelme összegyűjtött
Most szállj le Szentlélek reánk

– **N** –

Nagyságos emberalkotó
Naptámadat mesgyéitől
Nemzetekre fény hasadt
Nézz ránk Üdvözítőnk
Nosza Phoebus, tiszta fényed

– **O** –

Olymp magas tetőiről
Ó Alkotó Lélek jövel
Ó boldog pásztor Péter, hallgasd kegyesen
Ó, boldogságos égi Fény
Ó boldog tűzhely, Názáret
Ó dicsőséges, ó te szépséges
Ó győzhetetlen vértanú
Ó Háromság Egysége te
Ó Jézus, rád emlékezés
Ó mennyei örök Király
Ó milyen öröm az és mekkora
Ó nagyhatalmas Istenünk

Ó nemes Róma te, úrnő vagy s egy világ
 Ó szűzek legdicőbbike
 Ó te páratlan Betlehem
 Ó virágocska vértanuk

– **Ö** –

Örök élet kútfejére
 Örömtől hangos a világ

– **R** –

Rejtező Istenség, hittel áldalak
 Régi kovászt kiséperjünk

– **S** –

Sápadoz lassan köde már az éjnek

– **SZ** –

Száll a tüzes nap lefelé
 Szent Anya, üdvözlégy
 Szentek, Krisztusnak testét venni jöjjetek
 Szentlélek Isten, kegyelmeddel
 Szent Magdolna elmene
 Szent Pál, isteni harsány harsona
 Szív, mely a frigy szekrénye vagy
 Szűnjél szomorú panasz immár

– **T** –

Társak, zengje szavunk szentek erényeit
 Tengernek csillaga
 Téged Isten dicsérünk
 Téged, József az ég rendjei áldjanak
 Titokzatos szokás szerint

– **U** –

Urunk kínszenvedései
 Új háladalt mondok neked

– **Ü** –

Üdvösség napja, Jézusunk
 Üdvösségszerző Jézusunk
 Üdvözlégy szűzek virága
 Üljük körül fehérben

– **V** –

Világ megváltó Jézusa
 Világmegváltó Jézusunk
 Világnak boldog Mestere
 Világosság, Atyáddal egy
 Világszerző jóságos Úr
 Világ teremtő Mestere

– **Z** –

Zengd a titkot, hangos ének
Zsarnok, mit fenyegetőzöl

Bevezetés

A régi költészet tiszteletreméltó préselt virágai és melegházban csodált növényei mellett az Egyház latin himnuszköltészete olyan, mint egy eleven és örökzöld ősi fenyőrengeteg. Élő ez a költészet kétféleképpen is. A mindennapi használat eleven életét éli a katolikus liturgiában, a mise, a zsoltó, a különböző szertartások máig meg nem szakadt gyakorlatában. És él, titokzatos, de nem kevésbé eleven életet a modern európai lírában. Mint Babits írja: „tudva vagy tudatlanul, mindannyian e jámbor középkori himnuszköltők örökösei vagyunk; formában, színben, érzésben, gondolatban egyformán tőlük függünk, és koldusok lennénk ő nélkülük.”

Miben áll ezeknek a himnuszoknak páratlan értéke? Kristályosan tiszta, kimért tökéletességű, egyetemes érvényű formákban a legnagyobbat adják, ami a költészetnek egyáltalán hozzáférhető: a legnagyobb közösségi élményeken át a legnagyobb egyéni élményeket: azt, ami az emberben végtelen, örökkévaló, isteni. Édes testvére ez a költészet a másik legnagyobbaknak, a zsoltárokénak. Amaz talán egy fokkal erőteljesebb, emez színesebb, melegebb, európaiabb: egy fokkal jobban a mienk. Jobban a mienk formában is. Hiszen a születő európai nyelvek zenéje és hangsúlyviszonyai teremtették meg ritmikáját, a felnövő friss nemzetek észjárása, képzelete alakította ki belső formáit. A nagy európai keresztény család közös gondolati és érzelmi kincse, élményi és ízlésbeli gazdagsága halmozódik fel benne, – de mindegyik nemzet belélehel a maga egyéni lelkének frissességét, nemzeti ízeinek édességét is.

Boldog büszkeséggel állapíthatjuk meg: a magyarországi latin himnuszköltészet eleven és nem másodrendű részese ennek a nagy költészetnek. Emlékeink legjava semmivel sem áll a nagy nyugati himnuszok legmagasabb szintje alatt, – bizonyosságául annak az egyre jobban igazolódó igazságnak, hogy a magyarság mostoha történelmi viszonyai ellenére is már a középkorban egyenrangú és méltó részese volt Európa szellemi életének.

Az ismert himnuszok száma nem jár messze a félmilliótól. Három ősforrás táplálja ezt a gazdag, szinte őserdőszerű tenyészetet. Nyelvet, hangot, ritmust, méltóságos magatartást a nagy római költésztől tanult. A himnuszköltészet atyját, Szent Ambrust, az utolsó rómainak is nevezték. A latin forma előkelő idomaiba korán beleömlött a provinciák fiatalabb népeinek lobogó fantáziája. Az ókori himnuszköltészet csúcán a hispániai Prudentius barokkosan tömött és majdnem romantikusan szertelen himnusza állnak. Témával, megszentelt hagyománnyal, érzelmi mélységgel és bensőséggel a Biblia és az élő Egyház lelkivilága látta el ezt az új, beláthatatlan jövőjű költészetet. A harmadik, a legfrissebb, az el nem apadó forrás: a fiatal európai népek friss, nyers, gyermeki, de egyre fejlődő, finomodó, lelkiesedő szelleme.

A keresztény dalköltészet kezdetei a Szentírásig nyúlnak vissza. Forrásául a zsoltárok és canticumok nagyszerű költészete, első termékéül talán az Újszövetség néhány helye tekinthető. A fejlődés első mozzanatait azonban homály fedi. Az első adatokat Szent Pál leveleiben olvassuk: két helyen is felszólítja a híveket, hogy dicsérjék az Urat, énekelvén és zengedezvén „zsoltárokkal, himnuszokkal, és lelki énekekkel”. (Ephes. 5. 18-13. és Coloss. 3. 16.) Hogy mit jelent pontosan és miben különbözik egymástól ez a három szó, nem dönthető el határozottan. Bizonyosnak látszik, hogy a kereszténység mindjárt kezdetben megteremtett valamiféle lírát. Annak az új gondolat- és érzésvilágnak, melyet megnyitott, szinte lehetetlen volt dalban nem törnie ki. A misztikus dogmák, az Istenségnek, a halhatatlanságnak, a megváltásnak nagyszerű eszméi, a belső, egyéni lelki élet mindenek fölé helyezése: mind olyan motívumok, melyeknek előbb-utóbb meg kellett találniuk a lírai kifejezési formát. De énekeket követelt a keresztény községek liturgiája is. Már a II. század legelején tanuskodik e költészet meglétéről az ifjabb Plinius, majd Lucianus, a keresztény írók közül Justinus, utóbb Tertullianus és Eusebius; mindezek az adatok azonban homályosak és határozatlanok. A keresztény líra legelső termékei minden valószínűség szerint mérték nélkül, a latinnyelvű szentírási költészet (a *Magnificat*, a

Benedictus, a zoltárok és próféták) prózaritmusos formájában készültek, mint a *Te Deum*; a metrikus forma és a strófás szerkezet csak későbbi, a klasszikus költészet befolyásának tulajdonítható fejlemény.

A keleti Egyházban korán feltűnnek e költészet termékei. *Alexandriai Szent Kelemen* himnusza (Paedagogus c. munkája végén) még a II. század végéről való. A görög keresztény líra gyorsan fejlődött. *Methodius* éneke, a III. század végéről, formában és nyelvben már a klasszikus görög költészet hatását tünteti fel. *Nazianzi Szent Gergely* és *Synesios* költészetében már egyesült a kereszténység és a görög szellem. Nazianzi Szent Gergelynek kortársa Szíria legnagyobb költője is: *Szent Efrém*, „a Szentlélek hárfája”.

Nyugaton természetesen szintén ki kellett fejlődnie a keresztény lírának, de itt kevésbé kedvező talajra talált. Már maga a művészileg kevésbé fogékony, inkább józan és gyakorlatias római szellem sem kedvezett neki. De mostohák voltak a viszonyok is. A kereszténység eleinte inkább az alsóbb néposztályok közt terjedt tömegesebben, akik nagyon messze álltak a felsőbb osztályok kifinomult görögös műveltségétől; az előkelőbbeket, műveltebbeket, finomabb ízlésűeket csak később kezdte nagyobb számban meghódítani. A kereszténység az első három században amúgy is csaknem szakadatlan üldözéseknek volt kitéve; ez, ha nem nyomta is el teljesen a keresztény költészetet, de a liturgia fényesebb kifejlődését mindenestre hátráltatta. De meg ismeretes, hogy kezdetben a római egyház nyelve is görög volt. A legrégebb nyugati atyák mind görögül írtak, még Tertullianus is egyes műveit mindkét nyelven megírta; nem csodálható tehát, hogy a latin himnuszok költészet is csak később alakult ki, a jobb idők eljöttével. Ez az idő a IV. századdal következett be.

Az akkor erőteljesebben meginduló keresztény lírára nagy munka várt: a keresztény és a római elem egyesítése. A kettő küzdelme már a prózában is észrevehető. A lírában ennek a harmonizáló iránynak első képviselője, egyszerre mind a nyugati egyház himnuszok költészetének is atyja, *Poitiers-i Szent Hilarius* (+366.). „A himnuszok költésében elsőnek virágozott” („hymnorum carmine floruit prinius”) – mondja róla Sevillai Isidorus. Az ariánusok elleni küzdelmeiért számkivetve, keleti tartózkodása alatt, valószínűleg Phrygiában, a görög egyházban ismerte meg a himnuszok költészetét, és hazatérte után hazájában is meg akarta honosítani. Könyvéből csak három himnusz maradt ránk, azokat is csak újabban fedezték fel, azok is töredékesek. De az irányt világosan jelzik. Tárgya az elsőnek az, aminek védelmében harcolta végig egész életét: a „Filius consubstantialis”, az Atyával egylényegű Fiú születése; a második a Megváltó halála, a harmadik a sátán. A tartalom tehát nemcsak hogy teljesen keresztény, de egyenesen teológiai; nehéz dogmatikus kérdések elvont, tudós, igen kevésbé költői fejtegetése. A forma viszont teljesen a régi római költészet hagyományának keretei közt mozog: asklepiadeusok, senariusok, trochaikus tetrameterek. Az új irány mellett a kezdet nehézségei is jelentkeznek verselésében: technikája igen gyöngye; az első himnusz sorainak fele hibás, némelyik feltűnően rossz. Ez a gyenge külső forma az egyik oka annak, hogy Hilarius költészete hatástalanul hangzott el.

A nyugati himnuszok költészet igazi megteremtője *Szent Ambrus* (340 kör.–397.). Már külső élete is alkalmassá teszi a keresztény és római művelődés összeolvasztására. A trieri praefectus praetorio fia igazi római szellemben nevelkedik, retorikát tanul, jogtudóssá lesz és az állami szolgálatban consularis helytartóságig viszi. Mint hitujoncot választja a nép püspökké, és ő nagy buzgalommal merül a szent tudományokba. Népeinek igazi atyja, nagy szónok, teológiai iratokat, leveleket és himnuszokat ír, az ortodoxia tüzes védője, a pogányságnak és az ariánizmusnak Itáliában legfélelmeesebb ostora, és mind e sokoldalú tevékenysége mellett még politikai küldetésekre is jut ideje. Valóban a régi Róma férfiúi ideáljának megtestesítője! – A hagyomány élete nagy hitvédő küzdelmeivel hozza összeköttetésbe himnuszainak eredetét is, azzal a kitartó ellenállással, melyet a püspök a gyermek II. Valentinianus császár ariánus anyjának, Justinának erőszakoskodásaival szemben folytatott. A császárnő több sikertelen zaklatás után 386-ban katonaságot küldött ellene. Ambrus a bazilikába zárkózott híveivel; két napot és két éjszakát töltöttek itt. A

fegyveresektől körülzárt istenházában készítette a hívek lelkesedésének ébrentartására az első himnuszokat. A milánói egyházból terjedt el a himnusz, Sevillai Isidorus tanúsága szerint, az egész nyugati egyházban. Hatásuk óriási volt. A nép annyira megszerette őket, hogy Ambrust ellenségei a népek bűvös versekkel való elcsábításával vádolták. Szent Ágoston *Vallomásaiból* tudjuk, hogy rá is nagy hatással voltak ezek a himnuszok már keresztisége előtt is: gyakran mondogatta őket magában, nem egyszer könnyekre fakasztották, és anyja halála után bennük talált vigasztalást.

Nagy hatásuk bizonyosága az a körülmény is, hogy csakhamar a tartalomra és formára – ha értékre nem is mindig – hasonló himnuszok egész serege termett nyomukban (*hymni Ambrosiani*). A himnusznak úgyszólván kánonját szabta meg egy évezredre.

E himnuszok tartalmán meglátszik eredetük. Az üldözött, az istenházába menekülő hívők mélységes hite, szent komolysága szól belőlük. Szeretik a didaktikus vonatkozásokat, a szimbolikus célzásokat. Váltakozó, két karban való éneklésre készültek, azért formájuk is bizonyos párhuzamosságot, gondolati ritmust mutat. Mértékük a császárkor legnépszerűbb latin verse, a jambusi dimeter, mely a keresztény költészetnek ezentúl uralkodó formájává lett. Minden ambroziánus himnusz strófás természetű és strófáinak száma nyolc. A hiteles Szent Ambrus-féle himnuszok technikája gondos, a többiekben sokszor nagy formai botlásokat találunk. Hangjukban a római patricius komoly méltósága és a Krisztus szolgájának alázatos hite egyesül. Nyoma sincs itt a görögök szárnyaló képzeletének, áradó erejének: mindenütt nyugodt, komoly méltóság, fönséges egyszerűség, tömörség, harmónia és a nyelv tiszta latinsága.

Hatásra talán nem de egész költői egyéniségét tekintve sokkal jelentősebb költő Szent Ambrusnál *Prudentius*. (348-410 kör.) Hispániában született, valószínűleg keresztény szülőktől. Ő is a római ifjúság nevelésében részesült, végigjárta a retoriskolát és jogot tanult. Életmódja is olyan volt, mint a római ifjúság megszokott életmódja. Ügyvédi gyakorlatot folytatott, majd állami szolgálatba lép, kétszer is helytartóságot visel és közpályáját a császár közvetlen környezetében végzi be. Ötvenhét éves korában váratlan fordulat állt be életében. Mint valami hirtelen reveláció tárul lelke elé életének hiúsága. „Mi hasznosat tettem ily hosszú idő alatt?” kérdi magától. Lemond a világról, magas tisztségeiről, és életét a szent költészetnek szenteli, „hogy legalább szóval dicsérje Istent, ha érdemeivel nem tudja.” Élete végén megfordul Rómában, fölkeresi a mártírok sírjait, többet aztán nem tudunk róla. Élete, jelleme, műveltsége egészen római és egészen keresztény. Római hazafisága több helyen meghatóan nyilatkozik meg. Legfőbb vágya, hogy az egész állam megtérjen; leghőbb kérése: „Legyen hívővé Romulus, És higgyen immár Numa is.”

E két szellem teljes egygyéforrását mutatja nagyszabású és sokoldalú szimbolikus, didaktikus, elbeszélő – költészete is. Ennek csak egy kis része – a Liber Cathemerinon – tartozik a líra körébe. Első himnuszai tartalmilag Szent Ambrus hatását mutatják; a jambusi dimeter gyakori használata is arra vall. De mennyire más mégis, mint Szent Ambrus! Egy nagy, önálló, a római irodalomban valóban szokatlanul hatalmas egyéniség nyilatkozik meg előttünk. Keresztény tartalom, a legművészebb klasszikus metrumoknak, a népies ritmikának, sőt önalkotta versszerkezeteknek nagy változatossága, egy Horatiuséval vetekedő formaművészet. De Prudentius nemcsak keresztény és római: a délvidék fia; Hispániában született és ott töltötte élete nagy részét. A délvidéki ember nagy érzékenységét, izgékonyágát, fantáziáját, szenvedélyességét viszi bele költészetébe, egy minden eddigi római és keresztény költőtől különböző, új és gazdag költői szellemet. Valami eddig ismeretlen erő és színgazdagság van benne, a képzeletnek olyan – sokszor túlságig menő, a harmóniát is megbontó – csapongása, mely hallatlan az aurea mediocritas költészetében. A fenségre és a gyengédségre egyformán hangot talál. A ragyogó leírásokhoz épp oly jól ért, mint a kevés szóval sokatmondás művészetéhez. Szent Ambrus inkább római, Prudentius spanyol. Szent Ambrus bensőségesebb, komolyabb, Prudentius lelkesebb, szenvedélyesebb. Szent Ambrus szigorú, komoly, Prudentius színesebb, ragyogóbb. Szent Ambrus kereszténysége inkább az értelemé, Prudentiusé a szívé, a

fantáziáé. Prudentius a himnuszt kissé terjengőssé, kevésbé egyszerűvé, de egyszersmind szabadabbá, ragyogóbbá, lelkesebbé, egyénibbé, mindenestre művészbé tette.

Szent Ambrus és Prudentius pályájához hasonlít a IV. század harmadik kiváló költőjének, *Szent Paulinus*-nak élete is. (353-431.) Előkelő, bordeauxi szenátori családból született és a leggondosabb római nevelésben részesült. Állami szolgálatba lépve, csakhamar Campania helytartójává lett, majd visszavonulva élt birtokán, igazi római „otium literarium”-nak. Nagy családi szerencsétlenségek érik; hosszú lelki küzdelem után művelt és gyengédlelkű, testvérként mellette élő feleségével, Therasiával együtt lemond a világról, kereszténnyé, majd pappá lesz, vagyonának nagy részét a szegényeknek osztja és Nolába vonul, ifjúkorától választott védőszentjének, Szent Félixnek sírjához, kinek ünnepét minden évben himnusszal ünnepli. Nemsokára püspökké választják és mint a keresztény élet mintaképét csodálják mindenfelé. Barátságban állt és levelezett Szent Ágostonnal és Szent Jeromossal. A legenda szerint élete végén egy szegény özvegy fia helyett adta magát a vandalok rabságába. – Költészetének tekintélyes részét a Szent Félixről írt 13 „születésnap vers” alkotja. Nagyon érdekesek zsoltárparafrazisai, melyekkel a keresztény költészet egy kedvelt műágának lett első képviselője. De talán egész költészetében legkedvesebb, legköltőibb az a pár sor, amelyet feleségéhez írt. (*Age, iam precor...*) Egyénisége még jobban megnyilatkozik költészetében, mint Prudentiusé. Egyszerűbb annál és közvetlenebb, nem áll mögötte ízlésben és formai művészetben sem, de egészben kisebb szerű költői egyéniség; világa szelíd lemondás, merengő reflexiók, bensőséges szeretet.

Az utolsó szorosan vett ókori himnuszköltő *Coelius Sedulius*, az V. század első feléből. Életéről nagyon keveset tudunk. Itáliában született, ifjúkorában valószínűleg világi tanulmányokat folytatott, később pappá lett. Sedulius tulajdonképpen nem is számítható a lírikusok közé. Főművén, az Úr csodáiról írt hexameteres *Carmen Paschale* öt könyvén kívül írt ugyan két himnuszt is, de ezek sem igazi lírai költemények. Az egyik egy distichonokban írt didaktikus-epikus vers az Ószövetség előképeiről,¹ a másik pedig Jézus Krisztus életét dolgozza fel jambikus dimeterekben. E hosszabb himnusznak két része is belekerült a Breviáriumba, az *A solis ortus cardine* és a *Hostis Herodes impie* kezdetű. – Sedulius sokat tanult előzőitől, különösen Szent Ambrustól, és nem mutatkozik méltatlan tanítványuknak. Főereje a formában van, ez bámulatos könnyedséggel folyik nála. Kifejezőmódját erős tömörség tünteti ki. Verstechnikájában különben erősen érezhető már a hangsúly benyomulása a metrikába, és feltűnően sokszor használja a rímet, amely Szent Ambrusnál még csak elvétve csendült meg. Mindezek már mutatják az átmenetet a középkorhoz.

A keresztény ókorhoz számíthatjuk a himnuszköltészet szempontjából Európának a Karolingokig terjedő zavaros korszakát is, Ennek az időnek legjelentősebb költője, *Venantius Fortunatus*, Itáliában született a VI. század közepe táján. Ravennában jogot és szabad művészeteket tanult. Döntő jelentőségű életében megismerkedése Radegundával, I. Klotár frank király özvegyével és gyámleányával, Ágnessel, a poitiers-i kolostor fejedelménőjével. Hatásuk alatt már idős korában pappá, majd Poitiers püspökévé lesz. Versei közt útleírások, elégiák, dicsőítő versek, költői levelek, sírfeliratok váltakoznak. Számos himnuszt írt az egyházi év ünnepeire, ezek azonban jórészt elvesztek. Összesen hat himnuszt ismerjük, de közülük két remekmű – a *Vexilla regis* és a *Pange lingua* – máig díszé a nagypénteki liturgiának.

A latin himnuszköltészet első hőskorának utolsó nagy neve *Nagy Szent Gergelyé*. (540-604.) Előkelő szenátori családból származott: a római jogot és az egyházatyákat tanulmányozta és korán prefektus lett. Atyja halála után palotáját bencés kolostorrá alakítja; gyors egymásutánban pap, pápai meghatalmazott, apát, végül 590-ben pápa lesz. Gergely, a

¹ Olyan ószövetségi alak, amely valamely újszövetségi alak jelképe pl. a kenyeret és bort áldozó Melkizedek az utolsó vacsora Úr Jézusáé. Tele van ilyenekkel gyűjteményünkben Szentviktori Ádám húsvéti szekvenciája.

liturgia első nagy szervezője, az egyházi ének reformátora („gregorián” ének), az egyházi hagyományokban egy sereg himnusz szerzőjeként él. Szerzősége azonban nem bizonyítható, mert az adatok nagyon is későiek. Minthogy azonban a neki tulajdonított himnuszok – a breviáriumban ma is élnek – meglehetősen rokonok egymással, nem láttuk szükségesnek a szerzőség megjelölésében eltérni a hagyománytól. Ezek a himnuszok különben rövidegükben is „a világosságnak, gyengédségnek és nagyságnak utánozhatatlan egységét mutatják.” (Wolters.)

A VII. századig nyúlik vissza az *írországi* himnuszok költészet. Többnyire hosszabb, néha terjedős költemények ezek. Nevezetes köztük legrégebb ismeretes eucharisztikus himnuszunk, a *Sancti venite* kezdetű. – Az írekével nagyjában egykorú, de számban és értékben jelentősebb az u. n. *mozarab* himnuszok költészet, az arabok közt lakó spanyolországi gót keresztényeké. Kb. 200 darabját ismerjük. Nagy részük nemes értelemben vett alkalmi líra: ünnepi eseményekre, az élet különböző szükségleteire (királykoronázásra, lakodalomra, aratási ünnepre, a háború idejére: *Tristes nunc populi*). E költészet vezéralakja Sevillai Isidorus. – A VII. századi angol egyház nagy történetírója, a *tiszteletreméltó Béda* (Beda Venerabilis, 632-735.) is szerzett himnuszokat. Ezeket bizonyos józanság és formai kiszámítottság jellemzi. Ilyen a *Prima Creator saeculi* kezdetű himnusz a teremtés Hatnapjáról és a hat Világkorszakról.

A római kultúra hanyatlása után új idomokat ölt az új népek ajkán a himnusz is. Fiatalos ügyetlenség, kedves dadogás szólal meg a régi formákban, a görög mérték ízeiben kedves félszűzességgel, de a X. századtól egyre zengőbb tisztasággal helyezkedik el a születő újlatin nyelvekből belopódzó hangsúly-elv és a sorok végén egyre gyakrabban, egyre tudatosabban csendül fel az édes új csilingelés, a rím, hogy aztán a középkor delelőjén varázslatos gazdagsággal kifejlődve uralkodóvá legyen az európai költészetben. Az új köntösben új lélek is énekel: az a lélek, amely a román székesegyházakban kapja meg lelkünket. Az ókori himnusz egyszerű, alázatos, méltóságos és józan hangja után most erősebben fölbúg a mélységek visszhangja. A szellem feszültsége, ég és föld, lélek és test ellentétei, harcai hullámanak a mélyben, de a formák még egyensúlyt tartanak és darabos erővel tornyosulnak egymás fölé, nyugodtan, ünnepélyesen.

Nagy Károly körében három jeles himnuszoköltőt is találunk. A legnagyobb köztük *Pál, a diakonus* (Paulus Diaconus, 730–799.), a longobárdok híres történetírója. A montecassinói bencés kolostor tagja, de több mint egy évtizedet töltött a császári udvarban is. Kevés himnuszát ismerjük; remeke a *Keresztelő Szent Jánosról* szóló. – A másik kettő: az umbriai *Alkuin* (+804.), az ember méltóságáról szóló kis dal költője, és a gót *Szent Teodulf*, orleansi püspök (+821), a *Gloria, laus et honor* kezdetű virágvasárnapi himnusz szerzője; ezt a legenda szerint az angersi kolostor börtönében rögtönözte, mikor a körmenet, Nagy Károllyal, elvonult ablaka alatt. Alkuin tanítványa volt *Rabanus Maurus* (776–856). A fuldai apátság, majd a mainzi püspökség előkelő egyházi hivatalait viselte, de legboldogabb akkor volt, amikor teljes visszavonultságban a tudományoknak és a költészetnek szentelhette idejét. Himnuszai közül a *Veni Creator Spiritus* kezdetű a bensőség remeke; a liturgiában ma is használatos.

Külön kört alkotnak a *szentgalleni* himnuszok szerzői. A legnevezetesebb köztük boldog *Notker*, akit – beszédhibája miatt – Dadogónak (Balbulus) hívtak. (+912.) Jelentősége azért nagy, mert ő az első képviselője a középkorban virágzó szekvencia-költészetnek. Hogy a liturgikus dallamok éneklését megkönnyítse, saját költésű szövegekkel látta el őket. Így folyton változó formájú, prózaritmusú művek keletkeztek, amelyeknek két-két – ugyanazon dallamra énekeltek mindig megfelel egymásnak. Ilyen *Sancti spiritus assit nobis gratia* kezdetű pünkösdi szekvenciája. – Szentgalleni apát volt az *iffabbik Hartmann* is (+925.), az Evangéliumról szóló himnusz szerzője. A burgundi *Wipo* (+1048 után), II. Konrád és III. Henrik császár udvari káplánja, több világi mű szerzője, írta a *Victimae paschali* kezdetű, a húsvéti liturgiában ma is használatos szekvenciát. Ez a Notker-féle kezdetleges szekvenciaformának továbbfejlődését mutatja: itt már szabályosan csendül meg a rím. A *béna Hermann* (Hermannus

Contractus, 1013-1054.) a reichenauai kolostor grófi családból származó szerzetese. Nyomorék felsőteste nem akadályozta meg abban, hogy közkedvelt tanár, csodált zeneszerző és sokoldalú író ne legyen. Ő írta a középkor első világkrónikáját. Mária-antifonái: a *Salve Regina* és az *Alma Redemptoris Mater* máig használatosak a liturgiában.

A XI. század nagy himnuszköltője Itáliában *Damiáni Szent Péter* (1006-1072). Szegény születésű kamalduli szerzetes, több fontos egyházi hivatal és pápai diplomáciai megbízatás betöltője, utóbb ostiai bíborosérsek, élete végén félreeső kolostorába vonult világmegvető remete. Sok himnusza maradt ránk, főleg Mária-énekek és az utolsó dolgokról szóló költemények. Ilyen a *halálról* és a *mennyországról* szóló himnusz. Formai tökéletességben nem éri el a gótikus kor nagy költőit (a csengő rímek helyett a tompább asszonáncot használja), de érzelmi melege, gazdagsága, színpompája a legnagyobbak közé emeli. – A XI. századból származik valószínűleg a *Veni Sancte Spiritus* kezdetű pünkösdi himnusz is, amelyet a hagyomány II. Róbert francia királynak tulajdonít. (971–1031.)

A gótika korában viharosabbá válik a lélek harca, ujjongóbbá a feltörő győzelem, megrendítőbb hangon szól a bűnbánat és a múlandóság érzelmé. Nagyobb a mélység a lélek ellentétei közt, ragyogóbbak, vagy sötétebbek a színek, szenvedélyes szimbólumok, lobogó képgazdagság, omló, merész rímzuhatok, lendületesebb szerkesztés, teljesebb idomok jellemzik a kor legnagyobbjainak költészetét.

A középkori himnuszköltészet nagy virágkorát a lavardini születésű *Hildebert* (Hildeburtus Cenomannensis, 1056-1135.) tours-i érsek nyitja meg. Nevét a középkor himnuszköltészetének egyik leghatalmasabb alkotása tette hallhatatlanná: az *Alpha et O, magne Deus...* kezdetű Szentháromság-himnusz. A legnehezebb teológiai fogalmak csengő rímekbe és mélyértelmű szójátékok sorába öltöztetve jelennek itt meg, de érezzük a hívő és küzdő emberlélek mélységeit is. – Hildebert viszontagságos életében sokat harcolt egyházmegyéjéért a kor hatalmas hűbéruraival, angol fogságot is szenvedett, háromszor járt Rómában. Kevés hiteles himnuszt ismerjük de ezek a latinnyelvű költészet remekei közé tartoznak. Körülötte egész kis himnuszköltői kör csoportosul (Marbod, Baudré, Canterbury-i Reginald), akik újra a szigorú latin időmértékes formákban írták műveiket.

A középkor *Szent Bernátot*; a nagy clunyi apátot tekintette a legnagyobb himnuszköltőnek; neki tulajdonították az ismert és szeretett himnuszok egész seregét. A kritika kimutatta, hogy Szent Bernát – néhány jelentéktelen vértanú-éneken kívül – nem írt költeményeket. Egészen a legújabb időkig az ő neve alatt emlegették a *Jesu dulcis memoria* kezdetű remek „ujjongást”, mely azonban – kétszótagos jambusi rímeinek tanúsága szerint – valószínűleg csak a XIII. században keletkezett. – Egy másik, Szent Bernátnak tulajdonított híres himnusz szerzője: *Morlasi Bernát* (élt 1140 körül). Róla csak annyit tudunk, hogy a híres clunyi kolostor szerzetese volt. Egy rímes hexameterekben írt költeménye van a világ megvetéséről. Tőle való az a *Mariale* c. himnuszszorozat is, melynek egyik része az *Omni die dic Mariae* kezdetű Mária-ének. Ennek az éneknek tekintélyét mutatja, hogy sokszor Szent Bernátnak, Szent Anzelmnek (vagy Szent Kázmér lengyel királynak) tulajdonították. Jeles költő volt Szent Bernát nagy teológiai ellenfele, *Abelard* (1079-1142.), a középkor egyik legérdekesebb alakja: harcos filozófus, romantikus szerelmes, és nem utolsósorban termékeny himnuszköltő, aki egy egész himnáriumot hagyott ránk. Műveinek értéke nem áll arányban számukkal, de vannak köztük igen sikerültek is. Mint a Szent Gildas-i apátság feje halt meg.

A középkori himnuszköltészet csúcsát *Szentviktori Ádám*-ban éri el. (1130-1192.) Életéről jóformán csak annyit tudunk, hogy a híres párizsi ágostonrendi Szent Viktor-apátság tagja volt, valószínűleg kortársa Szentviktori Hugónak és Rikárdnak, a misztikus teológia jeles művelőinek [a „három nagy viktorinus”]; ő maga is nevezetes biblia-tudós. (Ennek a kolostornak volt apátja Ádám idejében az a Geoffroy de Breteuil, aki a legrégebb magyar versnek, a löweni Máriasisiralomnak eredetijét írta.) Költeményeiben fölényes teológiai tudás egyesül áradó érzelmi gazdagsággal, csillogó színekkel, zengő zeneiséggel és teljes formai tökélyvel, nem egyszer

virtuózitással. Tőle származik a szekvencia újabb, mértékes, rímes formája (ilyen a *Stabat Mater* is). Költői erejével körülbelül olyan helyet foglal el a középkori himnuszsköltészetben, mint az ókoriban Prudentius, hatása viszont Szent Ambrus költészettörténeti helyzetére emlékeztet. Egy lelkes kutató (Neale) nem habozik őt „nemcsak a középkor, hanem minden idők legnagyobb latin költőjének” nevezni.

A XIII. században külön csoportba foglalhatjuk a kolduló rendek himnuszsköltőit. Ilyen mindenekelőtt a „doctor angelicus”, *Aquinói Szent Tamás* (1225-1234.), minden idők egyik legnagyobb teológusa és filozófusa. A pápa megbízásából ő szerkesztette az úrnapj ünnep miséjét és zsolozsmáját; ennek a megbízásnak köszönhetjük az Oltáriszentségről írt himnuszeit. Legmélyebben azonban talán a magányos áhítatra készült *Adoro te* ragad meg. – Kortársa, és vele sok tekintetben rokon egyéniség, *Szent Bonaventura* (Johannes Fidanza, (1221-1274.), többek közt a szent keresztről szóló himnusz szerzője. Bonaventura nagy tekintélye magyarázza, hogy mint Szent Bernátnak – neki is számos más-írta himnuszt. tulajdonított a középkor. Az ő tanítványa *Peccham János* (1240-1292.) Canterbury-i érsek: *Fülemile* c. nagy költeménye egyes részleteiben olyan bájos és zengzetes, hogy egy pillanatra sem érzik hosszadalmasnak. A tanító és erkölcsi célzat teljesen felolvad az átélés melegében. *Celenói Tamás* (1190-1230), Assisi Szent Ferenc életírója sem méltatlan társa a most felsoroltaknak; nevét egy nem egészen biztosan tőle származó költemény, az utolsó ítéletről szóló híres *Dies irae* – a gyászmise szekvenciája – tette halhatatlanná. „Hármas rímei, mint hármassal kalapácsütés reszkettetik meg a lélek legmélyét.” (Guericke.) Szellemben, formában, értékben edes testvére a ferences költőknek a kolduló rendek harcos ellenfele, a jeles teológus és szónok, *Philippe de Grève* (1165-1236). Mint a párizsi egyház kancellárja, kora egyházi életének és tudományának nevezetes alakja volt. Költeményeinek – anyanyelvén is ír – tárgyai a legváltozatosabbak, de a himnuszsköltészet terén is néhány remeket alkotott. (*Cum sit omnis caro foenum.*) – Nagy népszerűsége miatt *Löweni Arnulf* (+1250.) villersi cisztercita apátnak a kereszten függő Jézus tagjaihoz írt himnusz-sorozata. Kódexeinkben is megtalálható, (*Szent Bernát himnusza a fölfeszített Krisztushoz* címen szokás emlegetni.) A Szent Archoz szóló rész német fordítására írta J. S. Bach híres „O Haupt voll mit Wunden”-ját.

Az utolsó nagy középkori himnuszsköltő *Jacopone da Todi* (1240-1306). Olasz nemesi családból származott, jogot végzett és világi életet élt, de fiatal felesége megrázó körülmények között bekövetkezett halálának hatására a Ferencrendbe lépett, mint laikus fráter. VIII. Bonifác pápa évekig börtönben tartotta. Itt sem szűnik meg írni olasznyelvű (Laudi) és latin költeményeit. Himnuszeit az istenszeretet mámorától lángolnak; méltán híres Mária-énekei (mint a két *Stabat Mater*) a gyengédség remekei. Érdekesekek erkölcsi célzatú himnuszeit is: a szegénységről, a múlandóságról.

A XIV. századtól kezdve a himnuszsköltészet lassú hanyatlásnak indul, nem ugyan számban, nem is mintha egyes kitűnő alkotások nem születnének, de egészben véve kevés az új hang, gyengül a formaérzék, lazul a szerkesztés, hanyagabb a verselés. Ennek a kornak legjava természetesen tartoznak *Kempis Tamás* (1380-1431) magánjátatosságra írt himnuszeit. A legklasszikusabb aszketikai könyvnek, a Krisztus követésének szerzője himnuszsköltőnek is jelentős, ha nem is mérkőzhetik a korábbi nagyokkal.

A XIV. századtól meginduló humanista költészet csak lassan és módjával veszi fel műfajai közé a himnuszt. A humanista költészet azonban egészen más jellegű, mint az igazi himnuszsköltés. Emez, ha átvesz is klasszikus formákat és szólásokat, sőt ha itt-ott mitológiai fordulatokat is alkalmaz (az eget Olympusnak, a napot Phoebusnak mondja, sőt III. Ince himnuszában Szűz Máriát Bellonához hasonlítja), sokkal eredetibb, saját ihletésű, hatalmas keresztény lelkiségből áradó művészet, míg a humanista költő mindig erősen függ a klasszikusoktól, hiszen elvszerűen, művészi becsvágyból utánozza ókori mintáit. Azért, noha a humanista vallásos lírának jelentős költői vannak (Sarbievsky, Balde), műveiket nem tekinthetjük a himnuszsköltészetéhez tartozónak.

Maga az egyházi himnuszköltés nagyjából lezárul a Trienti Zsinattal. Ennek intézkedései egységesítik a liturgiát, új liturgikus költészetre nincs többé szükség, csak mikor nagyritkán új ünnepet vezetnek be. Ilyenkor Rómában készülnek még liturgikus himnuszok, de ezek halvány másai csak a régi remekeeknek. Olykor ezek közt is akad persze szerencsésebb ihletből született; ezekből hozunk néhány példát. A Jézus Szent Szívéről írt himnuszok például igazi meleg ihletről tanuskodnak. XIII. Leó pápa Szent Családhimnuszai egyenesen a himnuszköltészet hőskorára emlékeztetnek.

* * *

Különös megilletődéssel olvassuk a magyar eredetű himnuszokat. Vannak köztük olyanok, amelyeket bizvást írhatott volna francia vagy olasz szerző is, mint a *Veni Jesu, veni amor* kezdetű úrjöveti himnuszt vagy a *Florens Jesse regula* kezdetű Mária-éneket: ott is a himnuszvilágköltés javához tartoznának. Másokon félreismerhetetlenül megérezzük a magyar ízt. A *Gaude Virgo gloriosa Mater Christi* kezdetű Mária-ének egyenesen a magyarok Nagyasszonyához fordul, strófaiban a török hódoltság vérpárás levegője csap meg. A *Coelorores pluunt flores* késő-gótikus rímcsilingelése egyes strófákban a magyar betlehemesjáték parasztosan meghitt környezetét idézi. A Szent Istvánról szóló zsolozsma pedig valósággal a magyar Szent Istvánt állítja elénk, egyszerre a legendák „kegyes király”-át és a lovasnomád ősök igaz fiát, a harcos „erős királyt” – olyan tökéletes és egész képet, aminőt szépirodalmunknak azóta sem sikerült rajzolnia erről a szent, örök-magyar szimbólumról. Koronája e költészetnek – a karácsonyi ének mellett – a Pázmánynak tulajdonított *O gloriosa* kezdetű Mária-himnusz; páratlanul melegen csillogó színei, a „lángoló” gótikára emlékeztető rímáradása (Babits a Balassa-strófa zamatát érzi benne) valóban az egész himnuszvilágköltészet kivételes remekei közé emelik.

* * *

Mint minden élő költészetnek, természetesen a himnuszköltésnek is megvannak saját törvényei, formái, műfajai. A műfajok itt is történetileg alakultak ki; elsősorban létrejöttük körülményei, célzata, az élő használat igényei szabták meg őket. Az ambrusi himnusz születésének ismertetett története egyszer s mindenkorra eldöntötte, hogy a himnusz valójában az egyházi közösségnek szóló, az együttérző, együttimádkozó közösség érzelmeit kifejező ének. Ez a rendeltetés eleve kizárni látszik az egyéniség erősebb érvényesülését, a személyes áhitat határozottabb színeit. Csakugyan, ennek az ezeréves költészetnek egyes darabjai – az óriási időbeli különbségek és szerzőiknek kor, faj és szülőföld szerint való nagy tarkasága mellett is – annyira rokonok, hogy a felületesebb olvasó néha szinte egy költő műveinek gondolhatná őket, – legfeljebb ugyanannak a költőnek más-más életkorából és fejlődési korszakából. Ezt a családi jelleget nemcsak a közös nyelv biztosítja, hanem a hagyományos, aránylag kevés nagy motívumra szorítókozó témakör, az e mögött rejlő egységes egyházi műveltség, gondolatvilág és történeti anyag (Biblia, szentek élete) is. Ihletőjük az a néhány nagy ős-elemi alapérzelem, amely az emberiségnek Istenhez való viszonyát jellemzi és amely tulajdonképpen minden vallásos költészet örökegy mondanivalója. Ezért aki a vers hétköznapi értelemben vett „tartalmán” nem tud túljutni, valószínűleg egyhangúnak fogja találni ezt a költészetet, – amint valószínűleg sok nagyon-nagy költőt is annak talál. Aki azonban rokonlélekkel, a himnuszokban megszólaló nagy vallási élmények valamelyes megtapasztalásával, vagy az igazi esztétikai átélés adományával, a szavak, szólások, színek és dallamok ízeinek érzékével – hát még aki mind a kettővel együtt! – adja át magát ennek a költészetnek, az megérzi bennük nemcsak a nagy örökemberit, hanem a nagy egyéni és művészi mondanivalók gazdagságát is.

Meg fogja érezni mindezt a himnuszoknak abban az óriási tömegében is, amely mindenestül közösségi használatra készült: a *liturgikus himnuszokban*. Ezeket főleg a breviárium és a breviáriumhoz készült énekeskönyvek, az u.n. antiphonariumok tartalmazzák. A középkori

nyelvhasználat elsősorban ezeket nevezte himnuszoknak. A breviárium a papok napi-zsolozsmájának könyve; a századok folyamán kialakult érdekes és kötött kompozícióba foglalt részleteit a nap meghatározott óráiban olvasták, recitálták, illetőleg énekelték (és mondják, éneklük ma is) a szerzetesi közösségek és egyes más egyházi testületek. Minden egyes ilyen önálló részben – az ú. n. órákban – zoltári, szentírási szövegeket; szentatyákból vett elmélkedéseket, történeti olvasmányokat és imádságokat és egy-egy himnuszt tartalmaz. Így vannak himnuszi a *matutinumnak* és *nocturnumnak* (éjjeli zsolozsma), a *laudesnek* (dícséret), a *nappali óráknak* (*prima, tertia, sexta, nona* – első, harmadik, hatodik és kilencedik óra – a mi időszámításunk szerint hat, kilenc, tizenkettő és délután három órára előírt imádság), a *vesperásnak* (vecsernye) és a *completoriumnak* (záróimádság, régi magyar szóval kompléta). Ennek a breviáriumi költészetnek formailag is megvan a maga hagyománya: az ambrusi forma, a nyolc szótagos jambusi sorokból (dimeter jambicus) álló négysoros strófa, aminőt legnagyobb számban tartalmaz ez a könyv is; de szép számmal akadnak köztük sapphói (Pál diákonus himnusza Keresztelő Szent Jánosról: *Ut queant laxis resonare fibris*) asklepiadesi (XI. Kelemen himnusza Sz. Józsefről: *Te Joseph celebrent agmina caelitum*), trochaikus trimeterben írt himnuszok is (rendesen két sorban, egy nyolc és egy hét szótagos sorban írva: ösük Prudentiusnak Minden Hórára írt himnusza: *Corde natus ex parentis Ante mundi exordium*). A későbbi középkorban egész officiumokat írtak versben (csak a zoltárok és a bibliai, vagy szentatyákból vett olvasmány-szövegek maradtak prózában); ezeket historia rhythmicá-nak nevezték; szemelvényeink közt ilyen a *Szent István királyról* szóló magyarország verses zsolozsma.

Jóval kisebb a *misekönyvnek* (missale) és énekes párjának, a gradualénak himnuszanyaga. A mise szövegében a Szentírásból vett *olvasmány* (lectio) után következett a himnusz, azért nevezték *sequentia*-nak (következő). A sequentia – a szűkebb értelemben vett himnusz mellett ennek az egész költészetnek legfőbb, leggazdagabban kifejlődött műfaja – a fejlődés során két egymástól nagyon különböző, jellegzetes formát fejlesztett. Mindkettőnek formai alapelve a szigorú párhuzamosság: minthogy két egymást váltogató kar énekelt, két-két strófa azonos dallamra készült, tehát ritmussor és szótagszám tekintetében szigorúan megfelelt egymásnak. A régebbi sequentia-forma a Dadogó Notker nevéhez fűződik; valójában prózai sorokból áll; amelyekbe az ének miatt szigorúan kiszabott szótagszám és két-két strófa tökéletes egybevágósága visz bele sajátos jellegzetes ritmust (példája Notker Pünkösdi sequentiája: *Sancti Spiritus Assit nobis gratia*). Később ez a ritmikus próza is fölveszi a rímet (ilyen Wipo Húsvéti sequentiája: *Victimae paschali*). A későbbi sequentiaforma a trochaikus trimeterből fejlődött ki; annak első, nyolcszótagos sorát megismételték és páros rímmel látták el. Így jött létre az a hatsoros rímes strófa, amelyet a gótikus korszak nagy költői (Szentviktori Ádám, Aquinói Szent Tamás és mások) utóbb már hármas, sőt négyes rímekkel olyan káprázatos formaművészettel dolgoztak ki. Ennek a sequentiaformának nagy példái gyűjteményünkben a *Stabat Mater*, a *Lauda Sion* és Szentviktori Ádám *Ave virgo singularisa*. A liturgia újabb fejlődése igen lecsökkentette a használatos sequentiák egykori nagy számát: a mai misekönyvben már csak öt van: Húsvétkor a *Victimae Paschali*, Pünkösdkor a *Veni Sancte*, Úrnapján a *Lauda Sion*, a gyászmisében a *Dies irae* és a Fájdalmas Szűz ünnepén a *Stabat mater* (a XII. és XIII. században egymásik misekönyv hetvenet-nyolcvanot is tartalmazott). A misekönyv költészetéhez tartoznak a körmenetekre készült énekek is, amilyen Venantius Fortunatus *Vexilla regis*-e és *Pange lingua*-ja, vagy Teodulf *Gloria laus et honor* kezdetű distichonos virágvasárnapi himnusza.

A liturgián kívüli himnusz-költészet számban, mennyiségben szinte beláthatatlan gazdagságú. Ha liturgikus himnusz sokezer maradt ránk, az egyéni himnuszok számát százazrekkel mérhetjük. Egy ezeréves lelki kultúra gazdag virágzása ez, amelynek éppenúgy megvannak – sokszor névtelen – klasszikusai, mint a világi költészetnek, de éppenúgy megvannak kedves kezdői, ügyetlen dilettánsai, fáradt epigonjai és lelketlen utánpótlói is. Ezek a

nem-liturgikus himnuszok voltaképpen verses imádságok és elmélkedések; az egyéni áhitat szülöttei, azért jobban magukon is hordozzák az egyéniség külön színeit. Minthogy nem készültek éneklésre, formáik is szabadabbak, változatosabbak. A klasszikus görög formáktól a népies ízű, hangsúlyos dalstrófáig, a puritán ambrusi jambustól a lángoló gótika bonyolult szerkezetéig, barokkos rímáradásáig és kiötvözött leoninusaiig (rímes hexameter és pentameter) megtalálunk ebben a költészetben minden formai motívumot, amelyből a modern európai líra táplálkozik. Vannak köztük hagyományosan kialakult műfajok, mint a *hóra-énekek*, amelyek a zsolozsma egyes részleteire, óráira adnak egy-egy strófát, vagy strófacsoportot (ilyen a *Patris sapientia* kezdetű himnusz), – a *glossák*, amelyek egy-egy szent szöveg, pl. a Miatyánk, vagy az Üdvözlégy egyes szavait írják körül, vagy fejtik ki, a *psalteriumok*, amelyek a százötven zsoltárnak megfelelőleg százötven strófából, a *Rosariumok*, melyek a rózsafűzér ötven Ave Mariajához igazodva ötven strófából állnak stb. Az eredetileg magánhasználatra készült énekeket, ha utóbb a liturgiában is felhasználták, *cantió*nak (ének), a zsolozsmába, vagy a miseszövegbe utóbb betoldott rövid költői részeket *tropus*nak hívják.

* * *

Az anyag kiválasztásában háromféle szempont vezetett. Az első és döntő az irodalmi, illetőleg esztétikai cél volt: amennyire lehetett; az óriási anyag legjavából iparkodtam választani; csak olyan szövegeket akartam adni, amelyek a maguk nemében tökéletes alkotások. E törekvéssel megpróbáltam összekötni a történeti szempontot is: a kiválasztásban és csoportosításban szerettem volna megéreztetni egyrészt ennek az ezeréves költészetnek *fejlődését*, másrészt *gazdagságát*, belső változatosságát is megsejtenni. De nem mondhattam le arról sem, hogy megmutassam a himnuszköltészet ma is élő eleven arcát is, azért jórészt felvettem az *élő liturgia* (a mai misekönyv és breviárium) himnuszkincsét is. Ez a harmadik szempont itt-ott némi megalkuvást parancsolt az esztétikai követelménnyel szemben – a breviáriumi himnuszok remekei között néhány igénytelenebb szépségű darab is meghúzódik –, de azt hiszem, szerencsésen egészíti ki a gyűjtemény történeti szemléltető értékét. Ez a hármas szempont magyarázza, hogy néhány olyan darab is szerepel szemelvényeim között, amelyeket a himnuszgyűjtemények nem szoktak fölvenni, amelyek nem számíthatók a tulajdonképeni himnuszköltészethez, de tárgyuk, vagy szerzőjük révén mégis belső rokonságban vannak vele. Ilyen pl. gyűjteményünk egyik remeke, Nolai Szent Paulinusnak feleségéhez intézett üdvözlő verse, amely tiszta egyéni líra, de gondolatköre és érzelmi világa nem különbözik a himnuszétól. Alkuin verse az ember méltóságáról egy egyéni tartalmú levél részlete, Peccham János *Fülemiléje* már csak terjedelménél fogva sem sorolható a himnuszok közé (a gyűjtemények rendszerint csak egy-egy kis részletét hozzák), de nemcsak himnikus részei és elmélkedései, hanem az egész bájosan tudákos koncepció olyan sajátosan remek és oly jellemző a franciskánus-kor költészetére, hogy nélküle csonkának érezném a gyűjteményt. Egészen elüt a himnusz méltóságos stílusától a Bolondok Ünnepe *Szamár-énekének* félreérthetetlenül népies csengésű hangja, de viszont ez meg rendeltetésénél fogva a szó szoros értelmében liturgikus jellegűnek tekinthető. Ezt sem hagyhattam ki: ez a hang is hozzá tartozik a középkor egyházi költészetéhez. Ezek és hasonlóak talán azokat is ráeszmélthetik az egyházi költészet élő gazdagságára, akik a breviáriumi himnuszok látszólag egyszínű áhítatát egyhangúnak éreznék.

A történeti szempont megkövetelte az időrendi csoportosítást. A latin szövegeket jórészt Dreves alapvető nagy művéből vettem (Guido Maria Dreves S. J. – Clemens Blume S.J.: *Analecta Hymnica Medii Aevi*. Lipcse. 1896-tól, eddig ötven kötet), illetőleg ennek kétkötetes rövidebb kiadásából (Ein Jahrtausend lateinischer Hymnendichtung, Lipcse, 1909). Munka közben állandóan forgattam Dreves pompás kis népszerű könyvét (Die Kirche der Lateiner in ihren Liedern, Kempten és München, 1908), F. J. Mone háromkötetes gyűjteményét. (Lateinische Hymnen des Mittelalters, Freiburg im Breisgau, 1853-55), Phillimore kis

antológiáját (The Hundred Best Latin Hymns, London, 1926), Richard Zoosmann szép kétnyelvű gyűjteményét [Laudate Dominum. Lobet den Herrn, München, 1928] és a George-körhöz tartozó Friedrich Wolters remek német antológiáját (Hymnen und Sequenzen, Berlin, 1922).

A magyarországi himnusokat részben Dankó alapvető gyűjteményéből vettem (Josephus Dankó: Vetus Hymnarium ecclesiasticum Hungariae, Bp., 1893), részben a XVII. századi énekgyűjteményekből; az egyes lelőhelyekre a jegyzetekben utalok.

* * *

A magyar himnuszfordítás tekintélyes *multa* tekinthet vissza. A legrégebb ismert magyarnyelvű költemény, a Löweni Máriasiralom, a szabad átköltésnek ez a remekműve, egy XII. századi latin himnusz fordítása. Kódexirodalmunk egyik legjelentősebb lírai darabja, az ú. n. Szent Bernát himnusza a felfeszített Jézushoz, Löweni Arnulfnak gyűjteményünkben is képviselt himnuszeit foglalja magyar versekbe. A breviáriumi himnuszok legnagyobb részét megtaláljuk kódexeinkben. Lírai költészetünknek Balassa Bálintig legszebb darabja, az *Idvezlégy kegyelmes Szent László király* kezdetű himnusz, irodalomtörténészeink többsége szerint szintén fordítás; latin változatát csak azért nem vettem föl fordításaim közé, mert meggyőződésem szerint a kettő közül a magyar az eredeti és a latin a fordítás.² A régi magyar énekeskönyvek – elsősorban természetesen a katolikusok, de imitt-amott a protestánsok is – szebbnél-szebb himnuszfordításokat tartalmaznak. Az újabb fordítói művészet Faludi egy-két himnuszával kezdődik; néhány ma is ismert éneket alkotott himnuszokból Tárkányi Béla, Mindszenty Gedeonnál pedig már mai értelemben vett remekeket is találunk. A magyar himnuszfordítás klasszikus főműve Babits Mihály *Amor sanctus*-a. (*Amor sanctus*, Szent szeretet könyve, Középkori himnuszok latinul és magyarul, Bp. 1933.) Napjainkban is sűrűn olvasunk szép fordításokat Horváth Bélától, Geréb Lászlótól, Sárközi Györgytől, Szedő Dénestől (*Philoména*, Régi ferences himnuszok, Bp. 1942.), Szirmai Józsefnétől (A breviárium himnusza, latin-magyar szöveggel).

Magam harmincöt évvel ezelőtt kezdtem foglalkozni a himnuszokkal. Első tanulmányomat az *ókori keresztény-latin líráról* 1910-ben írtam a *Religió*-ba. Első himnuszfordításaim is ekkor készültek. Harminc évvel ezelőtt a java himnuszokból 15-20, néhány évvel utóbb vagy 40 fordításom állt készen, egy részük (a *Dies irae*, a *Stabat Mater*, a *Vexilla regis*, a *Lauda Sion*, az *Adoro te devote*, a *Te Deum*, a *Jam lucis orto sidere*, a *Veni Creator Spiritus*; a *Victimae paschali*) még a tízes években megjelent versesköteteimben, imádságoskönyveimben, utóbb a *Szent vagy Uramban*, mások (Adamus a S. Victore *Mária-éneke*, Hildebertus *Szentháromság-éneke*, Damiani Szent Péter *Mennyország-himnusza*, Aquinói Szent Tamás *Pange lingua*-ja s több Prudentius-himnusz) különböző folyóiratokban. Mindezek hamarosan belekerültek számos egyházi kiadványba is. A gyűjtemény lassan gyarapodott, amint éppen ihlet vagy alkalom hozta. Mikor 1933-ban Babits Mihály *Amor Sanctusa* megjelent, a gyönyörű könyv, a nagy költő és a jóbarát iránti kegyeletből egy évtizedre félretettem ezt a munkát – az *Amor Sanctus* anyagának fele volt meg az enyéim közt – és csak az idei nyáron mélyedtem bele újra, kiadóm felszólítására. Tettem ezt annál is szívesebben, mert a himnuszok az első fordítások óta szívbeli ügyemmé lettek, és mert úgy éreztem, hogy – a zoltárfordítások és a *Szent vagy Uram* után – még „ez egy munkámmal igazán tartoztam”.

* * *

² L. értekezésemet: A középkori Szent László-himnusz eredetiségének kérdéséhez, Szegedi Füzetek, 1935.

A fordítás alapjául a leghitelesebb szöveget iparkodtam választani, a változatok közül természetesen a tartalmilag és formailag legtermékenyebbet; kihagyásokat, rövidítéseket csak ott engedtem meg magamnak, ahol a hagyomány, a liturgikus használat adott rá jogot. De még ahol ilyen kiszakított breviáriumi részleteket hoztam is – mint Prudentius és Sedulius nagyobb költeményeiből – megpróbáltam a költő arányainak megéreztetésére egy-egy egészet is adni.

A fordításban természetesen minél nagyobb tartalmi hűségre törekedtem. Ha valahol, a szigorúan teológiai tartalmú himnuszoknál kötelezi ez a fordítót. Itt egy-egy szónak nem egyszerű súlyos dogmatikai jelentősége van és egy árnyalati különbség tökéletesen meghamisíthatja az értelmet. Az olyan szövegekben, mint a *Lauda Sion*, vagy Hildebert *Alfa és Omega-éneke*, a kifejezéseknek szinte matematikai szabatossággal kell visszaadni az egyetlen lehetséges terminust, ha nem akarnak egészen mást mondani, mint az eredeti. A szorosan vett dogmatikai igényen kívül van itt a kifejezéseknek – ha szabad Arany János epikai hitele mintájára ezt a szót használni – bizonyos *liturgikus hitele* is. A *turris eburnea*-t pl. nem lehet másként fordítani mint elefántcsont torony-nyal (Babits elefántcsontbástyát mond), mert minden katolikus ember fülében ott cseng a litánia formulája. A verbumot olykor visszaadhatom szó-val, de a legtöbbször *igé*-vel kell fordítani, csak így idézi föl azt az egész teológiai kozmoszt, amely a vers tulajdonképeni tartalma. A *spiritus* néha *lélek*, vagy *szellem*, de sokszor csak *Szentlélek* lehet, különben nincs a versnek értelme.

Ez a néhány utalás talán megéreztetni a művészi himnuszfordítás legnagyobb nehézségét, a stílusbeli színezet visszaadását. Szabályokba nem foglalható, sőt legtöbbször határozottan meg sem fogalmazható finomságokról van itt szó. Annál is inkább, mert a századokon át visszatérő azonos formák, (pl. az ambrusi himnusz) és a hagyományosan kötelező fordulatok nagyon megnehezítik az egyes írók és egyes himnuszok egyéni ízeinek megéreztetését. Pedig a fordítás csak ezen a ponton válik művészetté. Meg tudja-e éreztetni, hogy pl. a *Szent Gervasiusról és Protasiusról* szóló himnuszt olyan ember írta, aki látta a leírt csodákat és ezt a friss élményizgalmat lehelte bele a versbe, – hogy az *Alfa és Omega-ének* költője a borotvaélesre kidolgozott teológiai tételeken keresztül is a nagy misztikus elragadtatást fejezi ki, – hogy az *Omni die dic Mariae*, vagy az *O gloriosa, o speciosa* kezdetű énekek írója nemcsak Szűz Mária csodálatos szépségétől, hanem a rímek csilingelésétől is mámoros volt: ezek tulajdonképen a himnuszfordítás legfőbb problémái. Megéreztetni az ambrusi himnusz római méltóságát és erejét, az ír áldozási ének puritán egyszerűségét, Beda Venerabilis himnusának kissé tudakos szárazsága mellett is bensőséges melegét, a *Fülemile* franciskánus báját, Szentviktori Ádám *Húsvéti sequentiájának* biblikus ihletét, a *Szamárének* kicsapongó népi jókedvét, a *Szent István-zsolozsmának* a hagyományos jámbor formák közül is kiütöző „rebellis” magyar hangját: ez teszi a műfordítást filológiai tudósmunkán és pepecselő stílusgyakorlaton túl költészetté, csak ez hozhat létre eredetivel egyenrangú alkotást.

És itt a XX. századi nagy líra iskoláján átment mai költőt kettős veszedelem fenyegeti. Az egyik, hogy modernebb lesz az eredetnél, új, XX. századi ízeket visz bele az eredetibe, és ezáltal, ha jó irányban is, de akaratán kívül hamisításba téved. Amikor Babits a tengert „korállal teli gögnek” mondja; vagy Szűz Máriát „viola-fuvalom”-nak nevezi, remek szépségeket alkot, – de az eredeti csak annyit mond, hogy „a tenger a korállal dicsekszik” és Szűz Mária „illatos ibolya”. A másik veszedelem az ellenkező véglet: a tudatos archaizálás. Kosztolányi Szent Imre-himnuszában pl. ezt az elvet követi és így ír: „Vigadj, szülő Pannonia, Mert dücső az te fiad, Nincs az virtusának híja, S az mennyben öröm riad”. Nyilván abból indul ki, hogy középkori versekről van szó, tehát középkori ízt kell adni a nyelvnek is. Csakhogy e versek latin nyelve nem primitív archaikus beszéd, hanem egy századokon át éretté, sőt túlretté fejlett költészet tökéletes nyelve, – és kinek jutna eszébe Racine-t a kortárs Zrínyi nyelvén fordítani?

Csak egy pont van, ahol maga a magyar nyelv szelleme parancsol rá a fordítóra némi árnyalati változást, – nem hiszem, hogy az .eredetinek kárára. Nyelvünk u. i. természeténél fogva valamivel konkrétebb, testiesebb, mint az elvont teológiai-filozófiai használatban

bizonyos fokig meghalványodott középkori latinság. Amikor tehát a liber scriptust *kézzel írt könyv*-vel, a stola sordida-t *szennyes ingüinkkel* fordítom, ha a *Veni Sanctéban az In labore requies, In aestu temperies, In fletu solatium*-ot így adom vissza: *Fáradottnak könnyülés, Tikkadónak enyhülés, Sírónak vigasztalás*, – úgy gondolom, hogy a nagy magyar líra hagyományát követem, de az eredeti szöveg stílusességét sem hamisítom meg.

Ami a *versformát* illeti, természetesen azt az elvet követtem, hogy mindent az eredeti versben kell fordítani, és pedig sort sorral. Az első elvtől egyetlen egyszer tértem el: Nolai Paulinus feleségéhez írt distichonainak néhánysoros bevezetője anakreoni formában van írva: a fordítás megtartja a szótagszámot, de az eredeti jambikus menetet trochaikusra fordítja; mikor több, mint harminc évvel ezelőtt lefordítottam, így szólalt meg bennem, így szerettem meg ezt a kis remeket, és nem tudtam elszánni magam, hogy megváltoztassam. A sort-sorral fordítás elvétől is egyszer tértem el. A magyarországi Magdolna-himnuszban egy helyen a nagyon is laza kötésű nyolc sort négy tömörebb magyar sorba vontam. így a magyar himnusz egy strófával rövidebb lett az eredetinel.

Egyszer-kétszer a magyar gondolat ritmusa azt kívánta, hogy megváltoztassam a sorok rendjét; a *Splendor paternae gloriae* kezdetű Szent Ambrus-féle himnusz negyedik strófájából pl. a *dentes retundat invidi* (törje meg a kaján fogát) a harmadikba illett bele jobban; viszont ebből a versszakból meg a *culpa lubrica* (a bésikamló bűn) a negyedikbe kívánczolt.

A legtöbb művészi problémát a *rímelés* elvi megoldása vetette föl. Az ambrusi himnusz eredetileg rímtelen, később fokozatosan veszi fel a rímet, hol párosan, hol keresztben, hol csoportosan. A legtöbb himnuszban pontosan követni törekedtem az eredetit ebben is, – egészen odáig, hogy tiszta rímet tiszta rímmel, asszonáncot asszonánccal adjak vissza. Legrégebbi fordításaim idején azonban még úgy éreztem, hogy a magyar fül jobban szereti a rímes strófákat, azért nem egy régi himnuszt is rímesen fordítottam. Ezeket most nem láttam szükségesnek újra fordítani, rímtelenül, annál is inkább, mert imádságos- és énekeskönyvek elterjesztették már a régi rímes formát.

A ritmikai megoldásnak nem egyszer az volt a főnehézsége, hogy a fordítás ne akarjon jobb lenni az eredetinel: Szent Hilarius kezdetleges, döcögő asklepiadeusait ne simítsa ki túlságosan, az *Ave Maris stella* népies félasszonáncait ne helyettesítse modern rímmel, stb. Ebben is megpróbáltam lehetőleg követni az eredetit, mint ahogy alliterációkat, középrímeket, belső asszonáncokat, szójátékokat is lehetőség szerint hasonlókkal adtam vissza, vagy ahol a magyar szó természete ezt lehetetlenné tette, a himnusz, illetőleg a strófa más alkalmas helyén pótoltam.

Minden műfordítás folytonos megalkuvást kíván; a művészi probléma legtöbbször az: hol, milyen áron és minek javára alkuszik meg a fordító. Számomra a legfőbb szempont a költemény eredetieként ható szépsége, a nyelv zeneisége és az eredetinek belső stílusjegye volt. Főleg a belső stílusnak, a költemény e lelkének visszaadása izgatott legjobban, ez okozta a legtöbb nehézséget, ennek keresése adta a legtöbb gyönyörűséget. Sikerült-e megéreztetni Ambrosius és Prudentius dimeter jambicusának egyéni külön színeit; Nolai Paulinus – az Ausonius-tanítvány – klasszikus distichonainak és a virágvasárnapi himnusz koraközépkori distichonainak kétféleségét; a 900 körül született alkaikusok, asklepiadeusok és XIII. Leó, vagy XI. Kelemen humanista ízű latin strófáinak két különböző ízlésvilágát; vagy Nolai Paulinus zoltárfordításának hármas stílusrétegét, (a zoltári elemet, a horatiusi hangot, és ezeken túl az egyéni dallamot); – ítélje meg az olvasó; a fordítás művészi értéke az ilyen lemérhetetlen mozzanatokon fordul.

* * *

Grande carmen istud est, – felelte Szent Ambrus, mikor megvádolták, hogy himnuszaival megbűvölte a népet. A játékos mondatnak kettős értelme van: nagy vers ez, – nagy varázsigé! Igaz, mindkét értelemben. A nagy költészet szól a himnuszokból és nagy bűvölet: a Lélek bűvös

lehellete. Vajha minden olvasó annyi szépséget és felemelkedést, annyi vigaszt és lelki erőt nyerne belőlük a nehéz időkben, mint a fordító!

I. Az ókeresztény nyugat lírájából

Szent Nikétász: Téged Isten dicsérünk

Sanctus Nicetas a Remesiana (335–414)
Te Deum.

Szent Nikétász (335–414)
Téged Isten dicsérünk.

Te Deum laudamus,
Te Dominum confitemur.

Téged Isten dicsérünk,
Téged Úrnak ismérünk.

Te aeternum Patrem
Omnis terra veneratur.

Téged, örök Atyaisten,
Mindegész föld áld és tisztel.

Tibi omnes angeli,
Tibi coeli et universae potestates,

Téged minden szép angyalok,
Kerubok és szeráf-karok,

Tibi Cherubim ac Seraphim
Incessabili voce proclamant:

Egek és minden hatalmak
Szüntelenül magasztalnak.

Sanctus, sanctus, sanctus
Dominus Deus Sabaoth!

Szent vagy, szent vagy,
Erősséges szent Isten vagy.

Pleni sunt coeli et terra
Maiestatis gloriae tuae.

Nagyságoddal telve ég, föld,
Dicsőséged mindent bétölt.

Te gloriosus
Apostolorum chorus,

Téged dicsér, egek Ura,
Apostolok boldog kara.

Te prophetarum
Laudabilis numerus,

Dicséretes nagy próféták
Súlyos ajka hirdet és áld.

Te martyrum candidatus
Laudat exercitus.

Jeles mártír-seregek
Magasztalnak tégedet.

Te per orbem terrarum
Sancta confitetur Ecclesia.

Vall tégedet világszerte
Szentegyházad ezerszerte,

Patrem
Immensae maiestatis.

Téged,
S mérhetetlen nagy fölséged,

Venerandum tuum verum
Et unicum Filium.

S azt ki hozzánk tőled jött le,
Atya igaz Egyszülöttje,

Sanctum quoque
Paraclitum Spiritum.

S áldjuk veled
Vigasztaló Szentlelkedet.

Tu rex gloriae Christe, Tu patris sempiternus es filius.	Krisztus, Isten egyszülöttje, Király vagy te mindörökre.
Tu ad liberandum suscepturus hominem Non horruisti virginis uterum,	Mentésünkre közénk szálltál, Szűzi méhet nem útáltál.
Tu devicto mortis aculeo, Aperuisti credentibus regna caelorum.	Halál mérgét megtiportad, Mennyországot megnyitottad.
Tu ad dexteram Dei sedes In gloria Patris.	Isten jobbján ülsz most széket, Atyádéval egy fölséged.
Iudex Crederis esse venturus.	Onnan leszel eljövendő Mindeneket ítélendő.
Te ergo quaesumus, tuis famulis subveni, Quos pretioso sanguine redemisti.	Téged azért, Uram, kérünk, Mi Megváltónk, maradj velünk.
Aeterna fac cum sanctis tuis In gloria numerari.	Szenteidhez végy fel égbe, Az örökös dicsőségbe.
Salvum fac populum tuum, Domine Et benedic hereditati tuae.	Szabadítsd meg, Uram, néped, Áldd meg a te örökséged.
Et rege eos Et extolle illos usque in aeternum	Te kormányozd, te vigasztald, Mindörökké felmagasztald.
Per singulos dies Benedicimus te,	Mind imádunk téged, Szent nevedet áldja néped,
Et laudamus nomen tuum in saeculum Et in saeculum saeculi.	Mindegy nap és örökké, Mindöröktől mindörökké.
Dignare Domine die isto Sine peccato nos custodire.	Bűntől e nap őrizz minket És bocsásd meg vétkeinket.
Miserere nostri, Domine, Miserere nostri!	Irgalmazz, Uram, irgalmazz. Híveidhez légy irgalmas.
Fiat misericordia tua Domine super nos, Quemadmodum speravimus in te.	Kegyes szemed legyen rajtunk, Tebenned van bizodalmunk.
In te, Domine, speravi, Non confundar in aeternum.	Te vagy Uram én reményem, Ne hagyj soha szégyent érnem.

Poitiers-i Szent Hilárius: Himnusz a Szentháromságról. Avagy az Egylényegű Igeről

Sanctus Hilarius Pictaviensis (+366)
Hymnus de Trinitate
sive de Consubstantiali Verbo.

Ante saecula qui manens
Semperque nate, semper ut est Pater,
Namque te sine quomodo
Dici, ni Pater est, quod Pater sit potest?

Bis nobis genite Deus,
Christe, dum innato nasceris a Deo,
Vel dum corporeum et Deum
Mundo te genuit Virgo puerpera.

Credens te populus rogat
Hymnorum resonans, mitis ut audias.
Voces, quas tibi concinit
Aetas omnigena, sancte, gregis tui.

Dum te fida rogat, sibi
Clemens ut maneat, plebs tui nominis,
In te, innascibilem Deum,
Orat, quod maneat alter in altero.

Extra quam capere potest
Mens humana, manet Filius in Patre,
Rursum quem penes sit Pater,
Dignus qui genitus Filius in Deum.

Felix, qui potuit fide
Res tantas penitus credulus assequi,
Ut incorporeo ex Deo
Profectus fuerit progenitus Dei.

Grande loquimur, et Deum
Verum ut Genitor, quidquid inest sibi
Aeternae decus gloriae,
Totum in Unigenitum ediderit Deum.

Hinc Unus merito bonus
Ipsum, quod Deus est, extra invidiam sui
Gigni vellet in alterum
Transformans se, ut est, vivam in imaginem.

Poitiers-i Szent Hilárius (+366)
Himnusz a Szentháromságról.
Avagy az Egylényegű Igeről.

Élő minden idők előtt,
Kezdetől született s mint az Atyád, örök!
Mert hogy hordana ily nevet,
Kezdetől ha Fiú nincs, kinek Atyja ő?

Két ízben születél nekünk,
Krisztus: először szült a születetlen Úr
Istenül, – azután a Szűz
Testben földre hozott, Istenül-emberül.

Téged vár a hívő sereg,
Himnusz hangjaival, halld kegyesen szavát
Nyájad ifja-öregje mind
Hozzád esdekel és zengve fohászkodik.

Híven hordja e nép neved,
Istentől született Isten, imája egy:
Benned vágya maradni ő
S hogy Te benne maradj, vággyal esenkedik.

Meg nem értheti emberész:
Atyjában a Fiú benne hogyan lehet,
S ismét: hogy lehet az Atya
A méltó Fiúban benne, ki egy vele.

Boldog, akit erős hite
Úgy átjár, hogy elér ekkora titkokat
És felfogja hitével ezt:
A test nélküli Úr egy fia testbe szállt.

Nagy szót énekel énekünk:
Isten minden örök fénye sugárzatát,
Mindent egy Fia részeül
Egyben általadott, ami csak isteni.

Isten, ő maga, egyedül
Jó, önzéstelenül adja magát oda,
Önnön isteni lényegét,
Élő mása gyanánt szülve meg a Fiút.

Istis vera patet Dei
 Virtus, cum dederit omnia, non tamen
 Ipsis, quae dederit, caret,
 Cuncta, quae sua sunt, cum dederit, habens

Igy látszik meg az isteni
 Egyetlen hatalom: mindeneket megad,
 Még sincs nélküle semminek,
 Megtart mindeneket, amiket általad.

Kara progenies Dei,
 Cognatum cui sit omne decus Patris,
 Nil naturae eguit dari,
 Sed natum simul est, quidquid erat Dei.

Isten drága Szülötte így:
 Kezdetől az Atya fénye ragyog veled,
 Semmi jóban hiánya nincs,
 Minden véleszületett, ami az Istené.

Lumen fulsit a lumine
 Deusque verus substitit ex Deo
 Vero, non aliud habens
 Ortus Unigena quam innascibilis Pater.

Fény ő az Atya fényiből,
 Isten, egy igaz Úr, Isten az egy igaz
 Úrból, egy ez az Egyszülött
 Mindenben veled, ő nem-született Atya.

Mirum hoc opus est Dei,
 Aeternus ut incorruptibilis Deus,
 Ortu qui careat, quia
 Sit sempiterna virtus, quod est Deus.

Isten műve minő csoda:
 Isten léte örök s meg se fogyatkozik,
 Nincsen kezdete, vége nincs,
 Mert múlhatlan erő isteni lényege.

Non natis quibus (est) in bonis
 Ex sese placidus gigneret in Deum,
 Ac sic in Unigena Deo
 Hoc ipsud ortu, quod genitum est, caret.

Nem-lett jókkal így gazdagon
 Lényéből kegyesen szülte Fiát az Úr,
 Így az isteni Egyszülött
 Ép, mert így született: nincs kora, kezdete.

O felix duum unitas!
 Alter quod cum sit mixtus in altero,
 Unum sic faciunt duo,
 Sit in duobus cum, est quod in altero.

Boldog kettesen-egy Való!
 Egy a másik ölnél teljesen elmerül.
 Eggyé kettejük így leszen,
 Egyikben ami van, megvan a másban is.

Patri sed genitus paret
 Omnemque ad nutum attonitus manet,
 Et scire non est arduum,
 Quid velit se sequi, quem penes est Pater.

Engedelmesen a Fiú
 Intést lesve teszi Atyja akaratát.
 Nincsen tudni előtte gát,
 Mit vár tennie az, mert hiszen egy veled.

Quanta est genitus in bona!
 Nam constitutus in cunctorum exordia,
 Condens qui primum saecula
 Aeternum in motum tempora protulit.

Nagy dolgokra szülött Fiú!
 Mindennek, mi csak él, kezdete tőle van.
 Ő hoz létre világokat,
 Ő alkotta meg a nem pihenő időt.

Rebus anterior Deus,
 Cunctis, nam per eum omnia facta sunt.
 Esset cum nihilum modo,
 Mundum corporeo condidit in statu.

Minden dolgok előtt való
 Isten: mindenek ő általa lettenek.
 Nem volt semmire még, mikor
 Testből gyúrt a világ létinek alkatot.

Sed nos littera non sinit,
 Per quam te genitum concinimus Deum,
 Gesta, quae tua sunt, loqui
 Carmenque natum, iam qui eras Deus.

Ám a gyenge betű kevés
 Téged zengeni meg, isteni Egyszülött,
 Nem lőn áldani tetteid
 Méltó emberi dal, Isten, örök való.

Szent Ambrus: Himnusz kakasszóra

Sanctus Ambrosius (c. 340–397)
Ad galli cantum.

Aeterne rerum Conditor,
Noctem diemque qui regis
Et temporum das tempora,
Ut alleves fastidium,

Praeco diei iam sonat,
Noctis profundae pervigil,
Nocturna lux viantibus
A nocte noctem segregans.

Hoc excitatus Lucifer
Solvit polum caligine,
Hoc omnis erronum cohors
Viam nocendi deserit.

Hoc nauta vires colligit
Pontique mitescunt freta,
Hoc ipsa petra Ecclesiae
Canente culpam diluit.

Surgamus ergo strenue,
Gallus iacentes excitat
Et somnolentos increpat,
Gallus negantes arguit.

Gallo canente spes redit,
Aegris salus refunditur,
Mucro latronis conditur,
Lapsis fides revertitur.

Iesu, labantes respice
Et nos videndo corrige;
Si respicis, labes cadunt,
Fletuque culpa solvitur.

Tu lux refulge sensibus,
Mentisque somnum discute;
Te nostra vox primum sonet,
Et vota solvamus tibi.

Szent Ambrus (340 kör.–397)
Himnusz kakasszóra.

Világ teremtő mestere,
Ki úr vagy éjen és napon,
Időt idővel váltogatsz,
S nincs műveidben unalom:

Szól már a napnak hirnöke,
Ki éber ór mély éjen át,
S az utazónak éji fény,
Mert minden órát megkiált.

A Hajnalcsillag kél szaván,
Égről borút elűz tova,
Elhagyja ártó útait
Az éji kóborlók hada.

Hangján hajós erőre kap,
A tengerárra csend borul,
S az Egyház sziklaszál feje
Bűnét siratni elvonul.

Hát talpra keljünk könnyedén,
Kakas henyélőt kelteget,
Ásítóóra rákiált,
Húzódozókat feddeget.

Kakas szaván remény fakad,
S a szenvedőnek enyhület.
Elrejtí törét a lator,
S az elbukott nyer új hitet.

Ó Jézus, a bukóra nézz,
Térítsen meg tekinteted.
Ha ránk tekintesz, hull a bűn,
S elmossa könny a vétkeket.

Ó fényesség, ragyogj belénk,
A lélek álmát megszakaszd!
Első szavunk tiéd legyen,
S amit fogadtunk, álljuk azt.

Szent Ambrus: Hajnali himnusz

Sanctus Ambrosius (c. 340–397)
In Aurora.

Splendor paternae gloriae,
De luce lucem proferens,
Lux lucis, et fons luminis,
Diem dies illuminans,

Verusque sol illabere,
Micans nitore perpeti,
Iubarque Sancti Spiritus
Infunde nostris sensibus.

Votis vocemus et Patrem,
Patrem perennis gloriae,
Patrem potentis gratiae,
Culpam relegeat lubricam.

Confirmet actus strenuos,
Dentes retundat invidi,
Casus secundet asperos,
Donet gerendi gratiam.

Mentem gubernet et regat,
Casto, fideli corpore;
Fides calore ferueat,
Fraudis venena nesciat.

Christusque nobis sit cibus,
Potusque noster sit fides;
Laeti bibamus sobriam
Ebrietatem Spiritus.

Laetus dies hic transeat,
Pudor sit ut diluculum,
Fides velut merides,
Crepusculum mens nesciat.

Aurora cursus provehit,
Aurora totus prodeat
In Patre totus Filius
Et totus in Verbo Pater.

Szent Ambrus (340 kör.–397)
Hajnali himnusz.

Atyaisten dicsfénye te,
Fényből lett fény tündöklete,
Fény fénye, nappal napja vagy,
Forrás, melyből világ fakad.

Igaz nap, kelj egünkre már,
Ragyogj reánk, örök sugár,
És tündököld szívünkbe szét
A Szentlélek sugártüzét.

Szóval szólítjuk az Atyát,
A múlhatatlan menny urát,
A hathatós malaszt urát,
Törje meg a Kaján- fogát.

Rontsa meg elszánt, tiszta tett
A bésikamló bűnöket.
Hadd váltson áldás sorscsapást,
Igaz út adjon újulást.

Uralkodjék a lelkeken.
A test szeplőtlen s hú legyen.
Melegen égjen tiszta hit.
Ne tudjuk álság mérgeit.

Krisztus legyen ma ételünk,
Legyen ital a hit nekünk,
Szürcsöljük szent öröm borát,
A lélek józan mámorát.

Igy boldogan a nap megyen.
Hajnal a szemérem legyen,
A hit legyen a déli nap,
S ne érje lelkünk alkonyat.

Hajnal legyen egész napunk,
És teljes legyen hajnalunk:
Az Atyában egész Fia
S Igében az egész Atya.

Szent Ambrus: Esti himnusz

Sanctus Ambrosius (c. 340–397)
Hymnus Vespertinus.

Deus, Creator omnium
Polique Rector, vestiens
Diem decoro lumine,
Noctem soporis gratia:

Artus solutos ut quies
Reddat laboris usui,
Mentesque fessas allevet
Luctusque solvat anxios.

Grates peracto iam die
Et noctis exortu preces
Votis, reos ut adiuves,
Hymnum canentes solvimus.

Te cordis ima concinant,
Te vox canora concrepet,
Te diligat castus amor,
Te mens adoret sobria:

Ut cum profunda clauserit
Diem caligo noctium,
Fides tenebras nesciat
Et nox fide reluceat.

Dormire mentem ne sinas,
Dormire culpa noverit
Castos fides refrigerans
Somni vaporem temperet,

Exuta sensu lubrico
Te cordis alta somnient,
Ne hostis invidi dolo
Pavor quietos suscitet.

Christum rogemus et Patrem,
Christi Patrisque Spiritum,
Unum potens per omnia
Fove precantes Trinitas.

Szent Ambrus (340 kör.–397)
Esti himnusz.

Isten, világot alkotó,
Világ sarkait forgató,
Ki napnak ékes fényruhát,
Éjnek kegyelmes álmodsz:

Pihenéstől a lanka test
Munkára nyerjen új erőt,
A frissült lélek vessen el
Búbánatot s aggályokat.

Hálát mondunk a tűnt napért,
Imát, mikor leszáll az éj.
Bűnösöket hogy megsegíts,
Vedd fogadalmas himnuszunk.

Áldjon lelkünk legbelseje,
Zengjen a szó, a dallamos,
Téged szeressen tiszta szív,
Téged a józan értelem.

Hogy amikor az éjsötét
Elfátyolozza a napot,
Hitünk ne érjen éjszakát
S minden ködön ragyogjon át.

Aludni lelkünket ne tórd,
Aludni csak a bűnt bocsásd,
Frissítse a tisztát a hit,
S az álom gőzét verje el.

Az érzékek síkos ködét
Lerázva rólad álmodunk:
Nem árt az álnok ellen így,
S nem költi álmunk retteget.

Krisztust imádjuk s az Atyát
És kettejük Lelkét velük:
Egy Háromság, egy hatalom,
Fogadd imánk kegyelmesen!

Szent Ambrus: Adventi himnusz

Sanctus Ambrosius (c. 340–397)
Hymnus de adventu Domini.

Intende, qui regis Israel,
Super Cherubim qui sedes,
Appare, Ephrem coram, excita
Potentiam tuam et veni.

Veni Redemptor gentium,
Ostende partum virginis,
Miretur omne saeculum:
Talis partus decet Deum.

Non ex virili semine,
Sed mystico spiramine
Verbum Dei factum est caro,
Fructusque ventris floruit.

Alvus tumescit virginis,
Claustra pudoris permanent,
Vexilla virtutum micant,
Versatur in templo Deus.

Procedens e thalamo suo,
Pudoris aula regia,
Geminae gigas substantiae
Alacris ut currat viam.

Egressus eius a Patre,
Regressus eius ad Patrem,
Excursus usque ad inferos,
Recursus ad sedem Dei.

Aequalis aeterno Patri
Carnis tropaeo accingere,
Infirma nostri corporis
Virtute firmans perpetim.

Praesepe iam fulget tuum
Lumenque nox spirat novum,
Quod nulla nox interpolet
Fideque iugi luceat.

Szent Ambrus (340 kör.–397)
Adventi himnusz.

Figyelmezz, Izrael Ura,
Ki ülsz a Kerubok felett,
Jelenj meg Efraim előtt,
Jöjj, támaszd fel hatalmadat!

Nemzetek Megváltója, jöjj,
Szűznek szülötte, jöjj közénk,
Ámuljanak a századok:
Istenhez illő születés!

Nem férfiú magva hozott,
Titkos lehellet ad nekünk:
Isten Igéje testbe vált,
S a szűzi méh virága vagy.

Kelyhe gyümölcsöt bontogat
Szemérme bár bontatlan áll.
Erénye tisztán tündököl:
Isten járja e templomot.

Szemérme mint királyi ház:
E nászteremből lép elő,
Mint kettős lényű óriás,
S vígan repes az út elé.

Kijösz Atyádnak mélyiről,
Bemegy Atyádnak mélyire.
Leszállasz mind a poklokig,
Felszállasz Isten székeig.

Ki az Atyának mása vagy,
Ölts testet, győzelmed jelét.
Testünket, a gyámoltalant,
Tegye acélossá erőd.

Már fénylik Jézus jászola,
Új fényt lehel az éjszaka.
Ezt immár meg ne rontsa éj,
Nem-szűnő láng legyen a hit.

Szent Ambrus: A harmadik órára

Sanctus Ambrosius (c. 340–397)
Ad Tertiam.

Nunc, Sancte nobis Spiritus,
Unum Patri cum Filio,
Dignare prorsus ingeri,
Nostro refusum pectori.

Os, lingua, mens, sensus, vigor
Confessionem personent,
Flammescat igne caritas,
Accendat ardor proximos.

Praesta, Pater piissime,
Patrique compar Unice,
Cum Spiritu Paraclito,
Regnans per omne saeculum.

Szent Ambrus (340 kör.–397)
A harmadik órára.

Most szállj le Szentlélek reánk,
Atyával és Fiúval egy,
Ömöld el szívünk teljesen
S maradj bennünk kegyelmesen.

Száj, szív, érzék, ész, lendület,
Visszhangozzon hitvallomást,
Lánggal égjen a szeretet
S lobogjon át mindenkire.

Engedd meg ezt, kegyes Atya,
S Atyának mása, egy Fia,
S te Szentlélek, vigasztaló,
Mindörökön uralkodó.

Szent Ambrus: A hatodik órára

Sanctus Ambrosius (c. 340–397)
Ad Sextam.

Rector potens, verax Deus,
Qui temperas rerum vices,
Splendore mane illuminas,
Et ignibus meridiem:

Exstingue flammam litium,
Aufer calorem noxium,
Confer salutem corporum,
Veramque pacem cordium.

Praesta, Paterissime,
Patrique compar Unice,
Cum Spiritu Paraclito,
Regnans per omne saeculum.

Szent Ambrus (340 kör.–397)
A hatodik órára.

Igaz Isten, hatalmas Úr,
Ki az időket forгатod,
A reggelt felragyogtatod
És lángoltatod a delet:

Oltsd el perpatvarok tüzét,
Vidd el a rossz hévségeket,
Egészséggel a testeket,
Békével áldd a szíveket!

Engedd meg ezt, kegyes Atya,
S Atyának mása, egy Fia.
S te Szentlélek, vigasztaló,
Mindörökön uralkodó.

Szent Ambrus: A kilencedik órára

Sanctus Ambrosius (c. 340–397)

Ad Nonam.

Rerum Deus tenax vigor,
Immotus in te permanens,
Lucis diurnae tempora
Successibus determinans:

Largire lumen vespere,
Quo vita nusquam decadat,
Sed praemium mortis sacrae
Perennis instet gloria.

Praesta, Pater piissime,
Patrique compar Unice,
Cum Spiritu Paraclito,
Regnans per omne saeculum.

Szent Ambrus (340 kör.–397)

A kilencedik órára.

Mindent hordozó őserő,
Isten, magad nem mozduló,
Aki az egy nap idejét
Órák rendjébe rendezed:

Hints este is útunkra fényt,
E1 ne hervadjon életünk,
Adj jó halál jutalmaúl
Örök dicsőséget nekünk.

Engedd meg ezt, kegyes Atya,
S Atyának mása, egy Fia,
S te Szentlélek, vigasztaló,
Mindörökön uralkodó.

Szent Ambrus: Szent Ágnes ünnepére

Sanctus Ambrosius (c. 340–397)
Hymnus in festo Sanctae Agnetis.

Agnes, beatæ virginis,
Natalis est, quo spiritum
Coelo refudit debitum
Pio sacrata sanguine.

Matura martyrio fuit,
Matura nondum nuptiis;
Nutabat in viris fides,
Cedebat et fessus senex.

Metu parentes territi
Clastrum pudoris auxerant,
Solvit fores custodiae
Fides teneri nescia.

Prodire quis nuptum putet,
Sic laeta vultu ducitur,
Novas viro ferens opes
Dotata censu sanguinis.

Aras nefandi numinis
Adolere taedis cogitur,
Respondet: haud tales faces
Sumpserunt Christi virgines.

Hic ignis exstinguit fidem,
Haec flamma lumen eripit,
Hic, hic ferite, ut profluat
Cruore restinguam focos.

Percussa quam pompam tulit!
Nam veste se totam tegens
Curam pudoris praestitit,
Ne quis resectam cerneret.

In morte vivebat pudor,
Vultumque texerat manu,
Terram genu flexo petit
Lapsu verecundo cadens.

Szent Ambrus (340 kör.–397)
Szent Ágnes ünnepére.

Ágnes, a boldog szűzleány
Születésének napja van.
Az égnek adta vissza ma
Vérben megszentelt életét.

Nőnek a nászra zsenge még,
Megért a mártírságra már,
Ingott a férfiak hite,
S a fáradt agg is engedett.

Szorosabbra zárják riadt
Szülők szemérme zárait.
Nem ismer megbúvást a hit:
Kitárja őrző ajtait.

Vezetik: arca oly derült,
Azt vélnéd, menyegzőre megy,
Új nászi kincseket hoz ő,
Vérét viszi mint hozományt.

Bálvány-oltárhoz cipelik,
Gyujtson fáklyával illatot.
„Nem ily fáklyákkal – feleli –
Járnak a Krisztus szűzei.”

Gonosz tűz ez: hitet kiolt,
Istentelen láng: fényt rabol.
Omló vérrel hadd oltom el!
Itt vagyok, ide sujszatok!

Hogyan hajolt a bárd alá!
Szorosra vont a köntösét.
Ott is csak az volt gondja még:
Ne lássa szem lepletlenül.

Szemérme holtában is élt!
Arcát takarta két keze.
Térdhajtva síklott földre le:
Estében is szemérmesen!

Szent Ambrus: Szent Gervasius és Protasius vértanúk tetemének feltalálására

Sanctus Ambrosius (c. 340–397)
In Inventione Ss. Gervasii et Protasii Martyrum.

Grates tibi, Jesu, novas
Novi repertor muneris
Protasio, Gervasio,
Martyribus inventis cano.

Piae latebant hostiae,
Sed non latebat fons sacer;
Latere sanguis non potest,
Qui clamat ad Deum Patrem.

Coelo refulgens gratia
Artus revelavit sacros;
Nequimus esse martyres,
Sed invenimus martyres.

Hic quis requirat testium
Voces, ubi factum est fides?
Sanatus impos mentium
Opus fatetur martyrum.

Caecus recepto lumine
Mortis sacrae meritum probat
Severus est nomen viro,
Usus minister publici.

Ut martyrum vesteni attigit
Et ora tersit nubila,
Lumen refulsit illico,
Fúgitque pulsa caecitas.

Soluta turba vinculis,
Spiris draconum libera,
Emissa totis urbibus,
Domum redit cum gratia.

Vetusta saecula vidimus,
Iactata semicinctia,
Tactuque et umbra corporum
Aegris salutem redditam.

Szent Ambrus (340 kör.–397)
Szent Gervasius és Protasius vértanúk tetemének feltalálására.

Új háladalt mondok neked,
Jézus, ki új kegyelmet adsz:
Protasius, Gervasius,
Két mártír feltaláltatott.

A két szent áldozat rejtve volt.
A szent forrás nem rejtezett,
A szent vér nem rejtezhetik,
Amely az Istenhez kiált.

Égből sugárzó kegyelem
Szent tagjaikat felfödé.
Mártírokká nem lehetünk,
De föllelünk mártírokat.

Ki várná itt tanúk szavát,
Ahol a tény teszen hitet!
A meggyógyult lélekbeteg
Vallja a mártírok művét.

Vallja a vak, ki újra lát,
Dicső haláluk érdemét.
Neve Severus, ismeri
Szolgálatáról a világ.

Amint ködült arcához ért
A mártíroknak köntöse,
Feltündökölt tüstént a fény
És menekült a vak homály.

A néptömeg, nagy városok
Özönlött népe hazatér,
Kegyelemben megszabadult
A kígyó-ölelés közül.

Megújultak az ősidők,
Láttuk a lengő öveket,
S a meggyógyultakat, kiket
Szent tetemek árnyéka ért.

Szent Ambrus: Szent vértanúk ünnepére

Sanctus Ambrosius (c. 340–397)
In festis plurimorum Martyrum.

Aeterna Christi munera
Et Martyrum victorias,
Laudes ferentes debitas,
Laetis canamus mentibus.

Ecclesiarum principes,
Belli triumphales duces,
Caelestis aulae milites
Et vera mundi lumina.

Terrore victo saeculi,
Poenisque spretis corporis,
Mortis sacrae compendio
Vitam beatam possident.

Traduntur igni Martyres
Et bestiarum dentibus,
Armata saevit unguis
Tortoris insani manus.

Nudata pendent viscera,
Sanguis sacratus funditur,
Sed permanent immobiles
Vitae perennis gratia.

Devota Sanctorum fides,
Invicta spes credentium,
Perfecta Christi caritas
Mundi triumphat principem.

In his Paterna gloria,
In his exsultat Filius,
In his voluntas Spiritus,
Caelum repletur gaudio.

Te nunc Redemptor quaesumus,
Ut Martyrum consortio
Jungas precantes servulos
In sempiterna saecula.

Szent Ambrus (340 kör.–397)
Szent vértanúk ünnepére.

Krisztus örök kegyelmeit,
A mártírok győzelmeit,
A tartozó dícséretet
Vídám lélekkel zengjük el.

Ők az Egyházak Elsei
Győzelmes harc vezérei,
Mennyei udvar nagyjai,
Világnak ők igaz világ.

Világ félelmén győztek ők,
A testi kínzást megvetők,
S a szent halál jutalmaúl
A boldog élet már övék.

Vadak foga elé vetik,
S máglyára a mártírokat,
Őrjöngő hóhérok keze
Fogókkal tépi húsukat.

Megmeztelenül belsejük,
Patakban foly a drága vér,
De rendületlenül állnak ők:
Öröklét ad erőt nekik.

A szentek ájtatos hite,
Rendíthetlen hívó remény
S Krisztus szerelme: általok
Világ zsarnokát megtöri.

Bennük az Atya fénye él.
Bennük triumfál a Fiú.
Bennük a Lélek ereje.
Az ég örömmel árad el.

Kérünk, Megváltó, tégedet,
Emeld a vértanúk közé
Könyörgő kis szolgálodat
Mind az örök időkön át.

Szent Ambrus: A szent szűzek ünnepére

Sanctus Ambrosius (c. 340–397)
In festis Sanctarum Virginum.

Jesu, corona Virginum,
Quem Mater illa concipit,
Quae sola Virgo parturit:
Haec vota clemens accipe.

Qui pascis inter lilia,
Septus choreis Virginum,
Sponsus decorus gloria,
Sponsisque reddens praemia.

Quocumque pergis, Virgines
Sequuntur atque laudibus
Post te canentes cursitant,
Hymnosque dulces personant.

Te deprecamur largius,
Nostris adauge sensibus,
Nescire prorsus omnia
Corruptionis vulnera.

Laus, honor, virtus, gloria
Deo Patri et Filio,
Sancto simul Paraclito
In saeculorum saecula.

Szent Ambrus (340 kör.–397)
A szent szűzek ünnepére.

Jézus, szűzek koszorúja,
Kit amaz édes Anya szül,
Ki maga szül szeplőtlenül,
Fogadd imánkat kegyesen.

Liliom közt pásztorkodol,
Körötted táncos szűzi kar.
Ó ékességes Vőlegény,
Jegyeseid jutalma vagy.

Amerre jársz, követnek ők
És el nem hallgat énekük,
Szökdelve járnak nyomodon
És édes himnusz ajkukon.

Kérünk, forróbban, mint előbb,
Érzékeinknek adj erőt,
Maradjon tőlünk idegen,
Mit vétek ront az emberen.

Áldás, dicsőség, tisztelet
Atya és Fiú teneked,
És neked is, Vigasztaló,
Most és örök időkön át.

Ambróziánus himnuszok: Első Hórára

Hymni Ambrosiani Ad primam.

Iam lucis orto sidere
Deum precemur supplices,
Ut in diurnis actibus
Nos servet a nocentibus.

Linguam refrenans temperet,
Ne litis horror insonet;
Visum fovendo contegat,
Ne vanitates hauriat.

Sint pura cordis intima,
Absistat et vecordia:
Carnis terat superbiam
Potus cibique parcitas.

Ut cum dies abscesserit,
Noctemque sors reduxerit,
Mundi per abstinentiam
Ipsi canamus gloriam.

Deo Patri sit gloria,
Eiusque soli Filio,
Cum Spiritu Paraclito,
Nunc et per omne saeculum.

Ambróziánus himnuszok Első Hórára.

Már kél a fénynek csillaga:
Esengve kérjük az Urat,
Járjon ma mindenütt velünk,
Ne rontsa ártás életünk.

Nyelvünket fogja fékre ma:
Ne szóljon rút perek szava.
Szemünket védőn óvja meg:
A hívságot ne lássa meg.

Lakjék szívünkben tisztaság,
Távozzék minden dőreség.
A testnek dölyfét törje meg
Étel- s italban hősi fék.

Hogy majd a nap ha távozott,
S az óra újra éjt hozott,
Lemondásunk szent éneke
Legyen az Úr dicsérete.

Dícsérjük az örök Atyát,
Dícsérjük egyszülött Fiát
S a Lelket, a Vigasztalót,
Most és örök időkön át.

Ambróziánus himnuszok: Éjjeli zsolozsmára (hétfőre)

Hymni Ambrosiani Ad Matutinum Feria secunda.

Somno relectis artubus
Spreto cubili surgimus.
Nobis, Pater, canentibus
Adesse te deposcimus.

Te lingua primum concinat,
Te mentis ardor ambiat,
Ut actuum sequentium
Tu, Sancte, sis exordium.

Cedant tenebrae lumini,
Et nox diurno sideri,
Ut culpa, quam nox intulit,
Lucis labasciat munere.

Precamur iudem supplices,
Noxas ut omnes amputes,
Et ore te canentium
Lauderis in perpetuum.

Praesta, Pater piissime,
Patrique compar Unice,
Cum Spiritu Paraclito,
Regnans per omne saeculum.

Ambróziánus himnuszok Éjjeli zsolozsmára (hétfőre).

Frissült tagokkal ébredünk,
Már ágyat, álmod megvetünk.
Atyánk, eléd száll énekünk
Könyörgünk, légy e nap velünk!

A nyelv első dala te légy,
Lobogjon a lelkünk feléd,
Hogy tetteink e máj nap,
Ó Szent, veled induljanak.

Fénytől fusson az éjszaka,
Győzzön a nappal csillaga,
S a bűnt, amit az éj hozott,
A fény kegyelme rontsa el.

Esdünk azért is tégedet,
Verj el minden veszélyeket,
Hogy így hűséges ajkakon
Dicsérettel mindenkoron.

Engedd meg azt, kegyes Atya,
S Atyának mása, egy Fia,
S te Szentlélek, Vigasztaló:
Mindörökön uralkodó.

Ambróziánus himnuszok: Éjjeli zsolozsmára (keddre)

Hymni Ambrosiani Ad Matutinum Feria tertia.

Consors Paterni luminis,
Lux ipse lucis, et dies,
Noctem canendo rumpimus,
Assiste postulantibus.

Aufer tenebras mentium,
Fuga catervas daemonum,
Expelle somnolentiam,
Ne pigritantes obruat.

Sic, Christe, nobis omnibus
Indulgeas credentibus,
Ut prosit exorantibus,
Quod praecinentes psallimus.

Praesta, Pater piissime,
Patrique compar Unice,
Cum Spiritu Paraclito,
Regnans per omne saeculum.

Ambróziánus himnuszok Éjjeli zsolozsmára (keddre).

Világosság, Atyáddal egy,
Te fénynek fénye, napvilág:
Az éjt megtöri énekünk,
Jelenj meg köztünk, sürgetünk.

Lélekről úzd el a ködöt,
Fussanak minden ördögök.
Az álmoságot verjed el,
Meg ne üljön a lomhaság.

Igy irgalmazz Krisztus nekünk,
Hisz mindnyájan benned hiszünk.
Hogy üdvösségünkké legyen,
Mit zeng hajnali énekünk.

Engedd meg ezt, kegyes Atya,
S Atyának mása, egy Fia,
S te Szentlélek, Vigasztaló:
Mindörökön uralkodó.

Ambróziánus himnuszok: Éjjeli zsolozsmára (szerdára)

Hymni Ambrosiani Ad Matutinum Feria quarta.

Rerum Creator optime,
Rectorque noster, aspice,
Nos a quiete noxia
Mersos sopore libera.

Te, Sancte Christe, poscimus,
Ignosce tu criminibus,
Ad confitendum surgimus,
Morasque noctis rumpimus.

Mentes manusque tollimus,
Propheta sicut noctibus
Nobis gerendum praecipit,
Paulusque gestis censuit.

Vides malum, quod gessimus,
Occulta nostra pandimus,
Preces gementes fundimus,
Dimitte, quod peccavimus.

Praesta, Pater piissime,
Patrique compar Unice,
Cum Spiritu Paraclito,
Regnans per omne saeculum.

Ambróziánus himnuszok Éjjeli zsolozsmára (szerdára).

Világszerző jóságos Úr,
Vesd ránk szemed kalauzúl!
Mely lomhaságban tespedez,
Ébreszd fel alvó népedet.

Szentséges Krisztus, légy velünk,
Felejtsd el annyi sok bűnünk,
Már vallomásra fölkelünk,
Éjt s álmot immár megtörünk.

Fölhnyujtjuk szívünk és kezünk;
Próféta rendelé nekünk
Igy tennünk éjnek évadán,
És tettekkel példázza Pál.

Te rosszaságunk ismered,
Föltárjuk titkaink neked.
Imát öntünk és könnyeket,
Bocsásd meg mind a bűnöket.

Engedd meg ezt, kegyes Atya,
S Atyának mása, egy Fia,
S te Szentlélek, Vigasztaló;
Mindörökön uralkodó.

Ambróziánus himnuszok: Dícséretre

Hymni Ambrosiani Ad Laudes.

Aurora iam spargit polum,
Terris dies illabitur,
Lucis resultat spiculum:
Discedat omne lubricum.

Phantasma noctis decidat,
Mentis reatus subruat;
Quidquid tenebris horridum
Nox attulit culpae, cadat.

Et mane illud ultimum,
Quod praestolamur cernui,
In lucem nobis effluat,
Dum hoc canore concrepat.

Deo Patri sit gloria,
Eiusque soli Filio,
Cum Spiritu Paraclito,
Et nunc et in perpetuum.

Ambróziánus himnuszok Dícséretre.

A sarkon már hajnal remeg,
A nappal jár a földeken.
Fény nyílai tündöklenek,
Fussanak a kísértetek!

Az éjnek réme hulljon el,
Lélek-szorongás múljon el.
Mind, mit az éj homálya szült,
Bűn és borzalom, haljon el.

S amaz utolsó reggelen,
Melyért virrasztásunk eseng,
Ömöljön egykor fényre majd,
Miért ma énekünk sohajt.

Dícsérjük az örök Atyát,
Dícsérjük egyszülött Fiát,
S a Lelket, a Vigasztalót
Most és örök időkön át.

Prudentius himnuszai: Hajnali himnusz

Aurelius Prudentius Clemens (348–c. 410)
Hymnus Matutinus.

Nox, et tenebrae, et nubila
Confusa mundi et turbida,
Lux intrat, albescit polus,
Christus venit! Discedite!

Caligo terrae scinditur
Percussa solis spiculo,
Rebusque iam color redit
Vultu nitentis sideris.

Sic nostra mox obscuritas
Fraudisque pectus conscium
Ruptis resectum nubibus
Regnante pallescet Deo.

Tunc non licebit claudere
Quod quisque fuscum cogitat,
Sed mane clarescent novo
Secreta mentis prodita.

Fur ante lucem squalido
Impune peccat tempore,
Sed lux dolis contraria
Latere furtum non sinit.

Versuta fraus et callida
Amat tenebris obtegi,
Aptamque noctem turpibus
Adulter occultus fovet.

Sol ecce surgit igneus,
Piget, pudescit, poenitet
Nec teste quisquam lumine
Peccare constanter potest.

Quis mane sumptis nequiter
Non erubescit poculis,
Cum fit libido temperans
Castumque nugator sapit.

Nunc, nunc severum vivitur,
Nunc nemo tentat ludicrum,
Inepta nunc omnes sua
Vultu colorant serio.

Prudentius himnuszai (348–410 kör.)
Hajnali himnusz.

Éj és homály és fellegek,
Ködös, kavargó torlatok:
Kél már a fény, fehér az ég,
Krisztus közelg, távozzatok!

A föld homálya megtörik,
Dárdáit szórja már a fény.
A tárgyak színe visszatér
Ő tündöklő tekintetén.

Lelkünkben így sápadjon el
Álságos minden bűnhomály,
Felhőink felszakadjanak,
Isten legyen bennünk király.

Takarni többé nem szabad,
Kiben mi ködlő gondolat.
Az új reggel ragyogja be
A lelki megtárt titkokat.

Hajnal előtt, szennyes időn,
A tolvaj bizton vétkezett;
De feltár minden csalt a fény,
És nem tűr bűjni bűnöket.

Fortélyos, álnok cselszövés
Az éj homályán megvonul,
Éjt vár a házasságtörő
Szennyének meghitt társaul.

De íme, tűzben kél a nap,
Piros szemérmét kelteget.
Ha lát a nap tanú szeme,
Bűnözni bátran nem lehet.

Ily reggelen ki nem pírul,
Ha serlegek közt aljasul?
Most elcsitul a szenvedély,
S a tisztaság sejtelve kél.

Most, most az élet szent, komoly,
Nem ismer pajzán élceket,
Most minden tisztas arcot ölt,
Ki balgaságot kergetett.

Haec hora cunctis utilis,
Quae quisque quod studet, gerat:
Miles, togatus, navita,
Opifex, arator, institor.

Illum forensis gloria,
Hunc triste raptat classicum,
Mercator hinc ac rusticus
Avara suspirant lucra.

At nos lucelli ac foenoris,
Fandique prorsus nescii
Nec arte fortes bellica,
Te Christe solum novimus.

Te mente pura et simplici,
Te voce, te cantu pio
Rogare curvato genu
Flendo et canendo quaesumus.

His nos lucratur quaestibus,
Hac arte tantum vivimus:
Haec inchoamus munera,
Cum sol resurgens emicat.

Intende nostris sensibus,
Vitamque totam dispice,
Sunt multa fucus illita,
Quae luce purgentur tua.

Durare nos tales iube,
Quales remotis sordibus
Nitere pridem iusseras,
Jordanae tinctos flumine.

Quodcumque nox mundi dehinc
Infecit atris nubibus,
Tu rex eoi sideris
Vultu sereno illumina.

Tu sancte, qui taetram picem
Candore tingis lacteo,
Ebenoque crystallum facis,
Delicta terge livida.

Sub nocte Jacob caerula
Luctator audax angeti
Eousque dum lux surgeret,
Sudaret impar proelium.

Mindenre hasznos óra ez.
Minden szabott dolgára jó,
Kalmár, polgár, harcos, hajós,
Kézműves és szántóvető.

A fórum híre vonja ezt,
Amazt keserves kürt szava,
A gazda és kereskedő
Sívár haszonra fut tova.

De minekünk nem kell a kincs,
Nem áll az ékes szó nekünk
A harc mívéhez nem tudunk:
Krisztus, csak téged ismerünk.

Szép tiszta szívvel, egyszerűn
Hozzád emelni énekünk,
Térden dalolni könny között:
Ez egyetlen vágyunk nekünk.

Mi ezzel üzünk üzletet,
Ezt míveljük művészetül,
Csak ezzel gyűjtünk kincseket,
Ha a kelő nap ránk derül.

Érzékeink és életünk
Hadd járja át tekinteted.
Sok ott az álfény és a szenny:
Fényességed tisztítsa meg.

Parancsold: legyünk ezután
Minden szennyektől szabadok,
Mint azok, kiket egykoron
A Jordán-víz lemosdatott.

Kiket még elsodor az éj,
Fekete rút felhőibe,
Szelíd arcod ragyogja be,
Te hajnalcsillagos király!

Szent, ki előtt ocsmány szurok
Tündöklő tejjé változik,
S ében kristályá: eltöröld
A bűn halálos kékeit.

Megküzdölődött vakmerőn
Jákob fekete éjszakán
Az angyallal, s pitymallatig
Izzadt nem hozzá mért csatán,

Sed curn iubar claresceret,
Lapsante claudus poplite
Fernurque victus debile,
Culpaē vigorem perdidit.

Nutabat inguen saucium,
Quae corporis pars vilior.
Longeque sub cordis loco
Diram fovet libidinem.

Haec nos docent imagines
Hominem tenebris obsitum,
Si forte non cedat Deo
Vires rebelles perdere.

Erit tamen beatior,
Intemperans membrum cui
Luctando claudum et tabidum
Dies oborta invenerit.

Tandem facessat coecitas
Quae nosmet in praeeptis diu
Errore traxit devio.
Lux ecce surgit aurea.

Haec lux serenum conferat,
Purosque nos praestet sibi;
Nihil loquamur subdolum,
Volvamus obscurum nihil.

Sic tota decurrat dies,
Ne lingua mendax, ne manus
Oculive peccent lubrici,
Ne noxa corpus inquinet.

Speculator adstat desuper,
Qui nos diebus omnibus
Actusque nostros prospicit
A luce prima in vesperum.

Hic testis, hic est arbiter,
Hic intuetur quidquid est,
Humana quod mens concipit,
Hunc nemo fallit iudicem.

De hogy a fény feltündökölt,
Erőtlen térde megrogyott,
Combjába állt a gyengeség
S a bűnnek tüze kialudt.

Sebes lágyéka megtörött,
Ez a legalja testi rész,
Mely messze lenn a szív alatt
Megrontó vágyakat becéz.

E képek minket intenek:
Ember, akit a köd elért,
Ha Istennek meg nem hajol,
Elveszti pártos erejét.

De boldogabb lesz, hogyha küzd,
És lázadó testtagjait
A hajnali napsugarak
Harctól megsorvadtan lelik.

Enyésszen már a vak homály,
Mely minket eddig oly soká
Nyaktörő útvesztőkbe csalt.
Im ébred az arany sugár!

Hozza el újra a derűt
E fény, és tisztává tegyen,
Némuljon el, ami csalárd
És forrongó és nemtelen.

Ugy fusson el végig e nap,
Hogy nyelv nem ejt hazug ígét,
A testet bűn nem szennyezi,
Kéz és sóvárgó szem se vét.

Látó virraszt fejünk felett:
Amit teszünk, vigyázza mind,
Néz és vigyáz minden napon,
Hajnalsugártól estelig.

Ez a tanú, ez a bíró,
Lát mindent, ami létező,
Amit az emberszív fogan;
Csalhatatlan ítélkező.

Prudentius himnuszai: Kakasszóra

Aurelius Prudentius Clemens (348–c. 410)
Ad galli cantum.

Ales diei nuntius
Lucem propinquam praecinit;
Nos excitator mentium
Iam Christus ad vitam vocat.

Auferte, clamat, lectulos,
Aegro sopore desides!
Castique, recti ac sobrii
Vigilate: iam sum proximus.

Iesum ciamus vocibus,
Flentes, precantes, sobrii:
Intenta supplicatio
Dormire cor mundum vetat.

Tu, Christe, somnum discute,
Tu rumpe noctis vincula,
Tu solve peccatum vetus,
Novumque lumen ingere.

Deo Patri sit gloria,
Eiusque soli Filio,
Cum Spiritu Paraclito,
Nunc, et per omne saeculum.

Prudentius himnuszai (348–410 kör.)
Kakasszóra.

A nappal szárnyas hírnöke
Jelenti már, hogy jó a fény.
A lelkek ébresztője már,
Krisztus, bennünket élni hív.

„Bontsátok el az ágyakat,
Hol beteg álom üldözött,
Józanon, tisztán, éberen
Virrasszatok – közel vagyok.”

Jézust kiáltsuk hangosan,
Sírók, könnyörgők, éberek,
Imádkozzunk: szunnyadni már
A tisztult szív nem érkezik.

Krisztus, te verd álmunkat el,
Törd meg az éj bilincseit,
Te oldozd fel a régi bűnt,
S új fényességet önts belénk.

Dícsérjük az örök Atyát,
Dícsérjük egyszülött Fiát
S a Lelket, a Vigasztalót,
Most és örök időkön át.

Prudentius himnuszai: Temetési himnusz

**Aurelius Prudentius Clemens (348–c. 410) Prudentius himnuszai (348–410 kör.)
In exsequiis defunctorum Temetési himnusz.**

Iam moesta quiesce querela,
Lacrymas suspendite matres;
Nullus sua pignora plangat,
Mors haec reparatio vitae est.

Quidnam sibi saxa cavata,
Quid pulchra volunt monumenta,
Res quod nisi creditur illis
Non mortua, sed data somno.

Nam quod requiescere corpus
Vacuum sine mente videmus,
Spatium breve restat ut alti
Repetat collegia sensus.

Venient cito saecula, cum iam
Socius calor ossa revisat,
Animataque sanguine vivo
Habitacula pristina gestet.

Quae pigra cadavera pridem
Tumulis putrefacta iacebant,
Volucres rapiuntur in auras
Animas comitata priores.

Sic semina sicca virescunt
Iam mortua, iamque sepulta,
Quae reddita cespitem ab imo
Veteres meditantur aristas.

Nunc suscipe terra fovendum
Gremioque hunc concipe molli,
Hominis tibi membra sequestro,
Generosa et fragmina credo.

Animae fuit haec domus olim,
Factoris ab ore creatae;
Fervens habitavit in istis
Sapientia principe Christo.

Tu depositum tege corpus;
Non immemor ille requiret
Sua munera factor et auctor
Propriique aenigmata vultus.

Szűnjél szomorú panasz immár,
Ti anyák, hagyjátok a könnyet,
Sarjáért senki se sírjon:
Az élet ujúl e halálban.

Mit akarnak a vájtólú sziklák?
Mit a síron a pompa, az emlék?
Azt mondja: a test amit elvett,
Nem halt meg, – aludni pihent el.

Mert imhol az óra közelget,
Hogy a lelkeveszett suta rom-test
Fölserken s megleli újra
Érzékei egykori társát.

Jó, jó sebesen amaz óra:
Friss vérben lüktet a lélek,
Átjárja meleggel a csontot
És fölveszi régi ruháját.

A test, amely oszlik, enyész most,
Tehetetlen sír-pora hullá:
Szárnyon száll majd a magasba
Amaz egykori lelket ölelvén.

Igy zöldül a búzamaz újra,
Mít holtan a földbe temettek;
Fölsarjad a hantok öléről,
Álmával a régi kalásznak.

S most föld, te fogadd be öledbe,
Kebeleddel lágyan öleld át.
Amit itt véssz: tiszteletes rom,
Embernek szent maradéka.

Léleknek volt ez a háza,
A teremtő ajka lehéé,
Bölcsesség lángja tüzelte:
Krisztus fejedelmi ígéje.

Vedd hát s te takard el e testet,
Mert gondol rá a Teremtő
S keze művét visszakivánja,
Önarca titokteli mását.

Veniant modo tempora iusta,
Quum spem Deus impleat omnem,
Reddas patefacta necesse est
Qualem tibi trado figuram.

Mert eljön a teljes időnap,
Amikor betelend a reménység:
Akkor szíved újra kitárul,
S amit őrzöl, fölkel a szentség.

Prudentius himnuszai: Az Isten Bárányáról

Aurelius Prudentius Clemens (348–c. 410) De Agno Dei. **Prudentius himnuszai (348–410 kör.) Az Isten Bárányáról.**

Sperne, Camoena; leves hederas,
Cingere tempora queis solita es,
Sertaque mystica dactylico
Texere docta liga strophio
Laude Dei redimita comas.

Ecce, venit nova progenies
Aethere proditus alter homo,
Non luteus, velut ille prius,
Sed Deus ipse gerens hominem
Corporeisque carens vitiis.

Quae feritas modo non trepidat,
Territa de grege candidulo?
Impavidas lupus inter oves
Tristis obambulat et rapidum
Sanguinis immemor os cohibet.

Agnus enim vice mirifica,
Ecce, leonibus imperitat,
Exagitansque truces aquilas
Per vaga nubila perque Notos
Sidere lapsa columba fugat.

Tu mihi, Christe, columba potens,
Sanguine pasta cui cedit avis,
Tu niveus per ovile tuum
Agnus hiare lupum prohibes
Sub iuga tigridis ora premens.

Edite corpore virgineo
Te, crucifer bone, mane novo,
Solis et orbita cum media est,
Te quoque lace sub occidua
Nostra, Deus, canet harmonia.

Dobd el Camoena a könnyü babért,
Fúzz a fejedre ma friss koszorút:
Daktilusok gyakorolt ütemén
Misztikus éneket Isten előtt, –
Ez koronázza ma fürteidet.

Ime közelget az új ivadék,
Száll a magasból új ember alá.
Ez nem az első, nem por-edény:
Emberi testben az Úr maga jó,
Emberi test, de nem emberi bűn.

Hol van a hős, akit el nem ijeszt
Hószínű köntösöd, új bari-nyáj:
Nem-remegő juhok akla körül
Kullog a farkas, alázva, sunyin,
S éh foga, körme felejtí a vért.

Im az oroslán – új csoda ez! –
Retteg a Bárány arca előtt.
És a kegyetlen öló keselyút
Tétova fellegek útjain át
Úzi a csillagok este Galamb.

Krisztus a győztes, a büszke Galamb,
Messze kerülík a vészmadarak.
Krisztus a Bárány, ő veri el
Farkasok éhét akla elől,
Tigris agyára is ő vet igát.

Téged, ó Szúzi-ölon-született,
Téged ó drága Keresztviselő:
Hajnali pír ha ragyogna reánk,
Déli verő avagy alkonyi fény,
Áldva dicsérjen örökre dalunk.

Prudentius himnuszai: A „Minden órára való himnusz”-ból

Aurelius Prudentius Clemens (348–c. 410)
Ex Hymno omnis horae.

Corde natus ex parentis
 Ante mundi exordium,
 A et O cognominatus,
 Ipse fons et clausula
 Omnium, quae sunt, fuerunt,
 Quaeque post futura sunt.

O beatus ortus ille,
 Virgo cum puerpera
 Edidit nostram salutem
 Feta sancto spiritu,
 Et puer, redemptor orbis,
 Os sacratum protulit.

Psallat altitudo caeli,
 Psallant omnes angeli,
 Quidquid est virtutis usquam,
 Psallat in laudem Dei,
 Nulla linguarum silescat,
 Vox et omnis consonet.

Ecce, quem vates vetustis
 Concinebant saeculis,
 Quem prophetarum fideles
 Paginae sponderant,
 Emicat, promissus olim,
 Cuncta collaudent eum.

Te senes et te juvenus,
 Parvulorum te chorus,
 Turba matrum virginumque,
 Simplices puellulae,
 Voce concordēs pudicis
 Perstreperēt concentibus.

Prudentius himnuszai (348–410 kör.)
A „Minden órára való himnusz”-ból.

Atyja szíve szülte őt a
 Teremtett világ előtt,
 Mindeneknek: ami most van,
 Volt, s mi még csak eljövendő,
 Ő a kezdet, ő a vég is,
 Alfa és az ómega.

Ó, valóban boldog óra,
 Amidőn a Szűzanya,
 Szentlélektől áldva lévén,
 Üdvösségünk szülte meg,
 És a gyermek Üdvözítő
 Édes arca megjelent.

Zengje mind az ég magassa,
 Zengjék minden angyalok,
 Zengje minden, ami zenghet,
 Istenünk dicséretét,
 Nyelv ne álljon egy se némán,
 Minden ajk zengjen velünk.

Im kit messze századokban
 Látnokok daloltanak,
 Kit hűséges prófétáknak
 Hirdetének könyvei,
 Itt ragyog a rég megígért,
 Énekelje minden Őt!

Téged aggok, téged ifjak,
 Téged a kicsik kara,
 Téged az anyák csapatja,
 Egyszerű lánykák, szüzek,
 Szent szemérem szózatával,
 Egy ajakkal áldjanak.

Prudentius himnuszai: Aprószentek ünnepére. I. Hajnali zsolozsmára

Aurelius Prudentius Clemens (348–c. 410) Prudentius himnuszai (348–410 kör.)

In festo Ss. Innocentium.

Aprószentek ünnepére.

I. Ad Matutinum.

I. Hajnali zsolozsmára.

Audit tyrannus anxius
Adesse regum Principem,
Qui nomen Israel regat,
Teneatque David regiam.

Hallja a zsarnok és remeg:
A királyok királya jó.
Ő lesz úr Izrael fölött
És ül majd Dávid trónusán.

Exclamat amens nuntio:
Successor instat, pellimur!
Satelles, i, ferrum rape,
Perfunde cunas sanguine.

Esze fogyottan felüvölt:
„Küszöbön az utód, elűz!
Csatlós, eredj, acélt ragadj,
A bölcsőket vérrel füröszd!”

Quid proficit tantum nefas?
Quid crimen Herodem iuvat?
Unus tot inter funera
Impune Christus tollitur.

Mihaszna ennyi szörnyűség,
Heródes, mit segít a bűn?
Viszik a pusztulás közül
Az egy Krisztust sértetlenül!

Gloria tibi, Domine,
Qui natus es de Virgine,
Cum Patre et Sancto Spiritu,
In sempiterna saecula!

Dicsőség teneked, Urunk,
Kinek a Szűz szülőanyád,
Atyának s Szentléleknek is
Most és örök időkön át.

Prudentius himnuszai: Aprószentek ünnepére. II. Dicséretre

Aurelius Prudentius Clemens (348–c. 410) Prudentius himnuszai (348–410 kör.)

In festo Ss. Innocentium.

Aprószentek ünnepére.

II. Ad Laudes.

II. Dicséretre.

Salvete, flores Martyrum,
Quos lucis ipso in lumine
Christi insecutor sustulit,
Ceum turbo nascentes rosas.

Ó virágocska vértanúk,
Kiket a fénynek küszöbén
A Krisztus-üldöző letört,
Mint fésző rózsát a szelek.

Vos prima Christi victima,
Grex immolatorum tener.
Aram ante ipsam simplices
Palma et coronis luditis

Ti vagytok első áldozat
A Krisztus báránykáiból.
Oltár előtt, ártatlanok,
Füzér-pálmákkal játszatok.

O barbarum spectaculum!
Vix interemptor invenit
Locum minutis artubus,
Quo plaga descendat patens.

Ó, milyen barbár látomány!
Alig talál a gyilkoló
Helyet a csöpp testrészekén,
Hol elférhetne sebnyílás.

Cunae redundant sanguine,
Sed in Deum frustra furit,
Unum petit tot mortibus,
Mortes tot unus effugit.

A bölcsőkből omlik a vér.
Ám Isten ellen dőre düh:
Egyet keres ezer halál,
Ezer halált egy elkerül.

Inter coaevi sanguinis
Fluenta solus integer;
Ferrum, quod orbatat nurus,
Partus fefellit Virginis.

A kisedvérnek árja közt
Bántatlan él egyetlenegy.
Mely oly sok anyát megrabolt,
A Szűzet elvété a kard.

Sic dira Pharaonis mali
Edicta quondam fugerat,
Christi, figuram praeferens
Moses, receptor civium.

Igy menekült meg egykoron
Az ádáz Fáraó elől
Mózes, a népszabadtító,
A Krisztus képét hordozó.

Matres, querelis parcite!
Quid rapta fletis pignora?
Agnum salutis obsidem
Denso sequunter agmine.

Anyák immár ne sírjatok
Elragadott drágátokért.
Ők már a Bárányt környezik,
Üdvösségünknek kezesét.

Gloria tibi, Domine,
Qui natus es de Virgine,
Cum Patre et Sancto Spiritu
In sempiterna saecula.

Dicsőség tenedek Urunk,
Kinek a Szűz szülőanyád,
Atyának s Szentléleknek is
Most és örök időkön át.

Prudentius himnuszai: Vízkereszti himnusz

**Aurelius Prudentius Clemens (348–c. 410) Prudentius himnuszai (348–410 kör.)
In Epiphania Domini. Vízkereszti himnusz.**

O sola magnarum urbium
Maior Bethlem; cui contigit
Ducem salutis.caelitus
Incorporatum gignere:

Quem stella, quae solis rotam
Vincit decore, ac lumine,
Venisse, terris nuntiat
Cum tarne terrestri Deum.

Videre postquam illum Magi,
Eoa promunt munera,
Stratique votis offerunt
Thus, myrrham et aurum regium.

Regem Deumque annuntiant
Thesaurus et fragrans odor
Thuris Sabaei, ac myrrheus
Pulvis sepulcrum praedocet.

Gloria tibi, Domine,
Qui apparuisti hodie,
Cum Patre et Sancto Spiritu
In sempiterna saecula.

Ó te páratlan Betlehem,
Nagy városok közt legnagyobb:
Megszülni néked adatott,
Testben az üdvösség Urát,

Kiról a csillag hirdeti
(Tündöklőbb, mint a napkorong):
A földön megjelent az Úr
És földi testbe öltözött.

Látták fényét a Mágusok
S hozzák keletnek kincseit,
Leborulván ajánlanak
Tömjént, mirrát és aranyat.

Királyt jelent a kincsarany,
Istennek szól a szábai
Tömjénnek fűszerillata,
A mirrapor sírról beszél.

Dicsőség teneked Urunk,
Ki megjelentél e napon;
Atyának s Szentléleknek is,
Most és örök időkön át.

Prudentius himnuszai: Urunk színeváltozása ünnepére

Aurelius Prudentius Clemens (348–c. 410)
In festo Transfigurationis Domini.

Quicumque Christum quaeritis,
 Oculos in altum tollite;
 Illic licebit visere
 Signum perennis gloriae.

Illustre quiddam cernimus,
 Quod nesciat finem pati,
 Sublime, celsum, interminum,
 Antiquius caelo et chao.

Hic ille Rex est gentium,
 Populique Rex Iudaici,
 Promissus Abrahae patri
 Eiusque in aevum semini.

Hunc est Prophetis testibus,
 Iisdernque signatoribus,
 Testator et Pater lubet
 Audire nos et credere.

Gloria tibi, Domine,
 Qui apparuisti hodie,
 Cum Patre et Sancto Spiritu
 In sempiterna saecula.

Prudentius himnuszai (348–410 kör.)
Urunk színeváltozása ünnepére.

Mindnyájan Krisztus-keresők,
 Emeljétek föl szemetek:
 A magasságban megjelen
 örök dicsőség nagy Jele.

Nagy dolgot szemlél ott szemünk,
 Magasságost, felségeset,
 Nem ismer véget, változást;
 Égnél, kaosznál ősiebb.

A nemzetek Királya ez,
 S a zsidó nép Királya is,
 Ki Ábrahám atyánknak és
 Utódainak ígértetett.

Imhol bizonytságot teszen
 Az Atya róla s rendelést,
 És Próféták tanúk reá:
 Hogy higgyük és hallgassuk Őt.

Áldunk Jézus, ki a kicsik
 Előtt jelented meg magad,
 S az Atyát és Szentlelket is
 Most és örök időkön át.

Nolai Szent Paulinus: Az I. zsoltár

Sanctus Paulinus Nolanus (353–431) Psalmus I.

Beatus ille, qui procul vitam suam
Ab impiorum segregavit coetibus
Et in via peccantium non manserit
Nec in cathedra pestilenti sederit,
Sed corde toto fixus in legem Dei
Praecepta vitae nocte volvit et die
Mentemque castis institutis excolit.
Erit ille ut arbor, quae propinqua flumini
Humore ripae nutriente pascitur
Suoque fructum plena reddet tempore
Et fronde nunquam defluente pervirens
Stabit perenni vividum lignum coma.

Non haec iniquos prosequetur gloria,
Sed, ut favillam pulveris ventus rapit,
Sic ira iniquos verret a vultu Dei.

Idcirco tali dividuntur ordine
Hominum per orbem dissipatorum greges,
Ut iudicandi non resurgant impii,
Qui denegarunt debitum cultum Deo,
Sed puniendi; namque crimen evidens
Non indigebit quaestione detegi,
Quoniam imminentem praeferent mortis
notam
Signum salutis non gerentee frontibus.
Peccator autem non et impius tamen –
Quae magna turba est – non resurget gloriae,
Verum resurget deputanda examini.

Nec enim sedere cum piis iudex potest
Causas suorum redditurus actuum
Varieque gestis aut probandus aut reus.

Sine lege passim legis ignari cadent,
In lege lapsus lege iudicabitur.
Opus per omne curret ignis arbiter;
Quod non cremarit flamma, sed probaverit,
Illud perenni praemio pensabitur.
Qui concremanda gesserit, damnum feret,
Sed ipse salvus evolabit ignibus;
Tamen subusti corporis signis miser
Vitam tenebit, non tenebit gloriam,
Quia carne victus, mente non versus tamen

Nolai Szent Paulinus (353–431) Az I. zsoltár.

Boldog, ki távol elrekeszti életét
A gonoszok istentelen hordáitól.
És meg nem áll a bűnösöknek útjain
S nem fog a dögvész székében ülőhelyet,
Egész szívével Isten törvényének él,
Elméli éj-nap az élet parancsait
S lelkét a tiszta törvények nevelgetik.
Olyan lesz, mint a fa, mely a közel folyó
Partjának hízik táplálékony nedvein
S gazdag gyümölcsöt ad a maga idején,
Eleven lombja soha el nem hulldogál,
Élő fatörzse örökzöld fürtökben áll.

Nem illeti ez a dicsőség a gonoszt.
De mint a pornak hamuját rabló szelek,
Isten arcától a harag sodorja el.

Azért oly renddel választatnak kétfelé
Az emberek földszerte széledt nyájai,
Hogy ítéletre föl nem támad a gonosz,
Ki megtagadta Isten illető dicsét.
De vár reá a büntetés; nyilván való
És nem szorul már vallasra ott a bűn,
Mert a halálnak nyilvánóságos bélyegét,

Nem üdvösség jelét hordozza homlokán.
Ám, aki vétkes, mégis nem istentelen
(Nagy sokaság ez!) azt nem várja glória,
Hanem feltámad és a vizsgálatra áll.

Nem ülhet széket bíró módra, mint a jók,
Ki tetteiről még maga is számot ad,
S azok szerint elvárja még ítéletét.

Törvénytágadó, törvény nélkül elbukik,
Törvény ítéli a törvény botlottjait,
A bíró tűz lobogja át a tetteket;
Amit a tűz nem éget el, de helybehágy,
Örök dicsőség drága díja illeti.
Kárt vall, kiben a tűz eléghetőt talál,
De önmaga épen kiszáll a tűz közül;
Ám míg szegény testén a tűzi sebhelyek,
Vár rá az élet, nem vár rá a glória.
Akin győzött a hús, de lelke ép maradt:

Etsi negavit debitam legi fidem
Per multa saepe devolutus crimina,
Tamen fidei nomen aeternum gerens
Nunquam salutis exsulabit finibus.

Idcirco cuncti nunc in isto saeculo,
Dum currit aetas et dies aevi patet,
Rectas agamus semitas firmo pede
Nec deferamus lubrico latae viae.
Praestat per artum dimicantem tramitem
Laboriosis introire nisibus.
Vias bonorum laetus agnoscit Deus,
At impiorum pronum iter delebitur.

Bár megtagadta a törvény vállalt hitét
S végighempergett mindenféle bűnökön,
De homlokán ragyog a hit örök neve,
Sohasem lesz az üdv honából száműzött.

Azért kik még e földön járjuk életünk,
S amíg előttünk a jövő napja még,
Kemény lábbal járunk igaz ösvényeken
S a széles útnak el ne csússzunk síkosán;
Keskeny dülőkön küzdölődni kinnal át,
Erőlködéssel, izzadsággal: többet ér.
Kedvvel szemléli Isten a jók ösvényét,
A gonosz útja elhanyaglik s elveszen.

Nolai Szent Paulinus: Köszöntő vers feleségéhez

Sanctus Paulinus Nolanus (353–431)
Versus prosperi ad coniugem suam.

Age, iam precor, mearum
Comes irremota rerum,
Trepidam brevemque vitam
Domino Deo dicemus.
Celeri vides rotatu
Rapidos dies meare,
Fragilisque membra mundi

Minui, perire, labi.
Fluit omne quod tenemus
Neque fluxa habent recursum,
Cupidas vagasque mentes
Specie trahunt inani.
Ubi nunc imago rerum est?
Ubi sunt opes potentum?
Quibus occupare captas,
Animas fuit voluptas?

Undique bella fremunt, omnes furor excitat
armis

Incumbunt reges regibus innumeris.

Impia confuso saevit discordia mundo,

Pax abiit terris; utima quaeque vides.
Et si concluso superessent tempora saeclo

Aut posset longos mundus habere dies,
Nos tamen occasum nostrum observare
deceret,

Et finem vitae quemque videre suae.
Nam mihi quid prodest, quod longo flumina
cursu

Semper inexhaustis prona feruntur aquis,
Multa quod annosae vicerunt saecula silvae

Quodque suis durant florea rura locis?
Ista manent, nostri sed non mansere
parentes,

Exigui vitam temporis hospes ego.

Non haec ergo sumus nequicquam in
saecula nati

Quae pereunt nobis et quibus occidimus,

Nolai Szent Paulinus (353–431)
Köszöntő vers feleségéhez.

Jöszte kérlek, életemnek
Válthatatlan sorsosa,
Ezt a röpké életet
Jöjj, ajánljuk Istenünknek!
Nézd keringve gyors iramban
Száll a fürge nap tova:
Minden e múltó világon

Romlik, omlik, hull, enyészik.
Minden, minden elfolyik,
És ha elfolyt, vissza nem tér.
Haj, hiú árny csalja lelkünk
Fönn-esengő vágyait.
Hova tűntek mind a dolgok?
Hova kincsek és hatalmak,
Mikben a leláncolt lélek
Gyönyörűségét találta?...

Fegyverek árja zuhog, mindenkit hajszol az
ádáz

Gyűlölet, összedühöng fegyveres annyi
király

Tombol a durva viszály istentelenül a
világon,

Békesség tovaszállt; láthatod, eljön a vég.
Ám a betelt évszáz ha talán várhatna
jövendőt,

S biztatná netalán hosszú napok sora még:
Illő látni nekünk még akkor is esni
napunkat;

Észbe fogadja kiki élete alkonyatát.
Mert mi haszon minekünk, hogy a messze
folyóknak örökké

Új vizek áradatát görgeti medre tova,
Vagy hogy a múláson diadalt vesz a
százados erdő,

S régi helyén kivirúl mindig a tarka mező?
Szüntelen élnek ezek, de nem élnek atyáim,
anyáim.

Csak vendég vagyok én, kurta időre
szabott.

Hát nem e földi világ számára vagyunk
születettek,

Mely tovatűnendő és vele halni sorunk.

Sed vitam aeternam vita ut mereamur in ista

Et subeat requies longa labore brevi.
Et tamen iste labor sit forte rebellibus asper,

Ac rigidas leges effera corda putent;
Non autem haec gravis est mansueto sarcina
dorso

Nec laedit blandum mitia colla iugum.
Qui credunt sacros verum cecinisse
prophetas

Et qui non dubitant verba manere Dei,
Qui Christum passum poenas crucis, ultima
mortis

In toto celsi patris honore vident,
Quique ipsum multa cum maiestate tremen
duni

Exspectant pingui lampade pervigiles:
Non illos fallax cepit sapientia mundi,

Nec curas steriles inseruere polis,
Imperia et fasces, indocti munera vulgi,
Quasque orbis scelerum semina fecit opes,

Calcarunt sancta caelum ambitione petentes

Suffragiis Christi et plausibus angelicis.

Nec labor hos durus vincit nec blanda
voluptas.

Quaerere nil cupiunt, perdere nil metuunt..

Factus sum Christi corporis, ille mei.
Me gessit moriens, me victa morte resurgens
Et secum ad patrem me super astra tulit.
Quidnam igitur tanta pro spe tolerare
recusem?

Aut quid erit quod me separet a Domino?
In nobis nihil audemus, sed fidimus in te.

Quos pugnare iubes, et superare facis.
Spes igitur mea sola Deus, quem credere
vita est,

Qui patriae civem me dedit alterius.

Tu modo, fida comes, mecum isti accingere
pugnae,

Quam Deus infirmo praebuit auxilium.
Sollicita elatum cohibe, solare dolentem,

Itt e kis életben örököszt kell nyerni
magunknak,

Kurta vesződésért jó meg a nagy pihenés.
Mégis a rúgódó szívnek tán zordon e
törvény,

Tán nehezelli a vad ösztön a földi sanyart.
Könnyü teher pedig ez, ha szelíd hát ölti
magára,

S béketűrő nyakakat nem tör az édes iga.
Mert aki hittel hisz próféták jósi dalában

S kételye nincsen, hogy Isten ígéje megáll,
Atyja magas jobbán aki győzőn látja a
Krisztust

Kínja, keresztje után, és leteperve halált,
És ki kövér méccsel virrasztván várja az
Úrnak

Nagy fölségében rettenetes jövetét:
Azt nem fonja be semmi csalóka világi
okosság,

Meddő gondok közt nem fut a földsarokig.
Ostoba nép álmát: fascest és harci hatalmat
És mit a föld táplál, kincset (a bűnre
csirát!)

Lába alá tapod az, nem néz szent vágya csak
egyre,

Krisztus fogja kezét, s tapsol az angyali
kar.

Meg nem győzi kemény fáradság, lágy
gyönyörűség,

Szerzeni mit sem akar, veszteni mit se
remeg.

Krisztus testének lettem a részese én.
Értém gyötrődött, értém kelt sírja öléből
S felvitt Atyja elé, túlhan a csillagokon.
Mít vonakodnám hát eltérni e drága
reményben?

Istentől ezután már mi rekesztene el!
Nem magamért merek én, Benned van a
bízakodásom,

Harcra te szólítasz, győzni te gyámolítasz.
Istenben bizom én egyedül; neki hinni: az
élet,

Ő polgárrá tett jobb haza népe között.

Én hű társam, jöjj, öveződjünk együtt a
harcra,

Gyámolomúl téged hisz nekem Isten adott
Búmban vígasztalj, csígass, ha a gög szele

Exemplum vitae simul uterque piaie.
Custos esto tui custodis, mutua redde:

Erige labentem, surge levantis ope,

Ut caro non eadem tantum, sed mens
quoque nobis

Una sit atque duos spiritus unus alet.

elkap:

Jámbor példa legyünk egyik a másik előtt.
Kézben a kéz: légy gondviselődnek a
gondviselője,

Fogd fel az ingadozót, kelj, ha emelne
karom.

Hogy ne csupán testünk, hanem egy legyen
abban a lelkünk

És egyazon Szellem lángja az életerőnk.

Sedulius: Himnusz Krisztus életéről

Caelius Sedulius (c. 450) Hymnus de Vita Christi.

A solis ortus cardine
Adusque terrae limitem
Christum canamus principem,
Natum Maria virgine.

Beatus auctor saeculi
Servile corpus induit,
Ut carne carnem liberans
Non perderet, quod condidit.

Clausae parentis viscera
Caelestis intrat gratia,
Venter puellae baiulat
Secreta, quae non noverat.

Domus pudici pectoris
Templum repente fit Dei,
Intacta nesciens virum
Verbo creavit filium.

Enixa est puerpera,
Quem Gabriel praedixerat,
Quem matris alvo gestiens
Clausus Iohannes senserat.

Feno iacere pertulit,
Praesene non abhorruit
Parvoque lacte pastus est,
Per quem nec ales esurit.

Gaudet chorus caelestium,
Et angeli canunt Deum,
Palamque fit pastoribus
Pastor creatorque omnium.

Hostis Herodes impie,
Christum venire quid times?
Non eripit mortalia,
Qui regna dat caelestia.

Ibant magi, qua venerant,
Stellam sequentes praeviam,
Lumen requirunt lumine,
Deum fatentur munere.

Sedulius (450 kör.) Himnusz Krisztus életéről.

Naptámadat mesgyéitől
A föld végső határaig
Krisztust daloljuk, a Királyt,
Szűz Máriának egy Fiát.

A boldog Úr, az Alkotó,
Magára szolgatestet ölt:
A húst a hús hadd mentse meg,
S ne vesszen el, kit alkotott.

A Szűzanyának belsején
Megszáll az égi kegyelem.
Hord a Leány szíve alatt
Soha nem ismert titkokat.

Szemérmes szíve hajloka
Immár az Isten temploma.
Ki sosem ismert férfiút,
Angyal-igén fogant fiút.

A Szűz megszülte Gyermevét,
Kit Gábor angyal megígért,
Kit János érzett boldogan
Már anyja méhe rejtekén.

Hitvány jászolba fektetik,
Szénától sem húzódozik,
Ki a madárnak enni ád:
Egy csöppnyi tejjel jóllakik.

Újjong az égiek kara,
Ünneplik zengő angyalok,
S a pásztoroknak felragyog
A mindeneknek Pásztora.

Gonosz Heródes, mit remegsz,
Hogy Isten úgy jó, mint király;
Malandó jót el nem ragad,
Ki mennyországot osztogat.

Vonulnak már a Mágusok,
A csillag jár útjuk előtt.
A fény nyomán a Fényt lesik,
Istent vallanak kincseik.

Katerva matrum personat
Collisa deflens pignora,
Quorum tyrannus milia
Christo sacravit victimam.

Zokognak a szegény anyák
Megölt szemfényeik fölött.
Ezerével áldozta meg
A zsarnok őket Krisztusért.

Lavacra puri gurgitis
Caelestis agnus attigit,
Peccata qui mundi tulit
Nos ablundo sustulit.

A tiszta víz hullámai
Az égi Barányt illetik.
Melyekben részessége nincs:
Mírólunk mossa bűneink.

Miraculis dedit fidem
Habere se Deum patrem,
Infirma sanans corpora
Et suscitans cadavera.

A hitnek csodajelel ad:
Az Isten vallja meg Fiát.
Gyógyít nehéz kórságokat,
Életre hív halottakat.

Novum genus potentiae!
Aequae rubescunt hydriae,
Vinumque iussa fundere
Mutavit unda originem.

Imhol hatalma új jele:
Piroslik a vödörök vize,
Parancsszaván csordul a bor,
S a vízhullám új arcot ölt.

Orat salutem servulo
Nixus genu centurio,
Credentis ardor plurimus
Extinxit ignes februm.

Kér térde-hajtva gyógyulást
Szolgájának a százados.
Hitének lángja oly heves;
A láz tüzét eloltja ez.

Petrus per undas ambulat,
Christi levatus dextera,
Natura quam negaverat,
Fides paravit semitam.

Jár Péter a hullámokon,
Fenntartja Krisztus jobbkeze.
Mit a természet megtagadt:
Készít a hit neki utat.

Quarta die iam foetidus
Vitam recepit Lazarus
Mortisque liber vinculis
Factus superstes est sibi.

Kinek már hullabúze kél,
Lázár, negyednap újra él.
Halál láncáról szabadúl
És önönmagát éli túl.

Rivos cruoris torridi
Contacta vestis obstruit,
Fletu rigante supplicis
Arent fluenta sanguinis.

Megállít kór-buzogta vért
Az érintett köntösszegély.
Az esdő asszony könnyei
A vér patakját eltömik.

Solutus omni corpore
Iussus repente surgere
Suis vicissim gressibus
Aeger vehebat lectulum.

A bénatestű nagybeteg
Hallja: „Kelj fel, mondom neked”
Ágyát azonnal felveszi
És lábon, épen elviszi.

Tunc ille ludas carnifex
Ausus magistrum tradere
Pacem ferebat osculo,
Quam non habebat pectore.

Júdás, a hóhér áruló
Jó Mesterét eladni már:
Csókkal köszönt békét reá,
Békét, mely tőle messze jár.

Verax datur fallacibus
Pium flagellat impius,
Crucique fixus innocens
Coniunctus est latronibus.

Xeromurram post sabbatum
Quaedam vehebant compares,
Quas allocutus angelus
Vivum sepulcro non tegi,

Ymnis; venite, dulcibus
Omnes canamus subditum
Christi triumpho tartarum,
Qui nos redemit venditus.

Zelum draconis invidi
Et os leonis pessimi
Calcavit unicus Dei
Seseque caelis reddidit.

Jámborra vet kezét gonosz,
Igazat álnok ostoroz,
Ártatlanságot megfeszít
Vétek, s latrok közé soroz.

Illatokkal hajnal felé
Egynémi jámbor asszonyok
Jőnek s hallják angyal szavát:
„Élőt a sírbolt nem takar!”

Daloljunk édes dalokat,
Krisztusnak győztes éneket,
Ki poklot láb alá szegett.
Mégváltott, kit eladtanak.

Az álnok kígyónak fejét,
Gonosz oroszlán erejét
Az Isten fia megtöré
Aztán a mennybe visszatért.

Sedulius: Szűz Mária köszöntése

Caelius Sedulius (c. 450)
De Beata Maria.

Salve, sancta Parens, enixa puerpera Regem,
 Qui caelum terramque tenet per saecula,
 cuius
 Numen et aeterno complectens omnia gyro
 Imperium sine fine manet; quae ventre beato
 Gaudia matris habens cum virginitatis
 honore,
 Nec primam similem visa es nec habere
 sequentem,
 Sola sine exemplo placuisti femina Christo.

Sedulius (450 kör.)
Szűz Mária köszöntése.

Szent Anya, üdvözlégy, a Királyt szüléd a világra,
 Azt, aki országol mennyben és földön örökké
 S általölel mindent szent fölségének öröklő
 Abroncsával, s nincs idejének vége, határa.
 Szűzek dísze tiéd, együtt anyaság örömeivel,
 Nincs, nem volt, nem lesz soha hozzád senki hasonló.
 Szűz egyedül te magad vagy tetsző asszony az Úrnak.

Venantius Fortunatus: A szent keresztről

**Venantius Fortunatus (Saec. VI.)
De Sancta Cruce.**

Vexilla regis prodeunt,
Fulget crucis mysterium,
Qua vita mortem pertulit
Et morte vitam protulit.

Quae vulnerata lanceae
Mucrone diro, crimum
Ut nos lavaret sordibus,
Manavit unda et sanguine,

Impleta sunt, quae concinit
David fideli carmine
Dicendo nationibus:
Regnavit a ligno Deus.

Arbor decora et fulgida,
Ornata regis purpura,
Electa digno stipite
Tam sancta membra tangere!

Beata, cuius brachiis
Pretium pependit saeculi,
Statera facta corporis
Tulitque praedam tartari.

O crux, ave, spes unica,
Hoc passionis tempore
Piis adauge gratiam
Reisque dele crimina.

Te, fons salutis, Trinitas,
Collaudet omnis spiritus;
Quibus crucis victoriam
Largiris, adde praemium.

**Venantius Fortunatus (VI. század)
A szent keresztről.**

Királyi zászló jár elől,
Keresztfá titka tündököl,
Melyen az élet halni szállt
S megtörte holta a halált.

Kegyetlen lándzsa verte át
Gonosz vasával oldalát.
S mely szennyet, vétket eltörölt:
Belőle víz és vér ömölt.

Az ősi jóslat itt betelt,
Mit a hű Dávid énekelt:
„Az Úr – halljátok, nemzetek!
Kereszten trónol köztetek”

Rajtad tündöklök, drága fá,
Királyi vérnek bíbora.
Ő választott jeles faág,
Ki szent testét karoltad át!

Világ bűnének zálogát
Te hordoztad, te boldog ág.
Az ellenség gonosz fejét
Meváltónk rajtad zúzta szét.

Kereszt, üdvözlégy, egy remény,
A szenvedés ez ünnepén.
Kérünk, kegyelmet adj nekünk,
Add vétkünkért vezeklenünk.

Szenháromság, dicsérjenek,
Üdvösség kútja, mindenek.
Legyen győzelmünk, add meg ezt,
A diadalmas szent kereszt.

Venantius Fortunatus: Nagypénteki himnusz

**Venantius Fortunatus (Saec. VI.)
Feria Sexta in Parasceve.**

Pange, lingua, gloriosi
Lauream certaminis
Et super Crucis tropaeo
Dic triumphum nobilem,
Qualiter Redemptor orbis
Immolatus vicerit.

De parentis protoplasti
Fraude factor condolens,
Quando pomi noxialis
Morsu in mortem corrui,
Ipse lignum tunc notavit
Damna ligni ut solveret.

Hoc opus nostrae salutis
Ordo depoposcerat,
Multiformis proditoris
Ars ut artem falleret,
Et medelam ferret inde
Hostis unde laeserat.

Quando venit ergo sacri
Plenitudo temporis,
Missus est ab arce Patris
Natus orbis Conditor
Atque ventre virginali
Carne amictus prodiit.

Vagit infans inter arcta
Conditus praesepia,
Membra pannis involuta
Virgo Mater alligat,
Et Dei pedes manusque
Stricta cingit fascia.

Lustra sex qui iam peregit,
Tempus implens corporis
Sponte libera Redemptor,
Passioni deditus,
Agnus in Crucis levatur,
Immolandus stipite.

**Venantius Fortunatus (VI. század)
Nagypénteki himnusz.**

Győzedelmes harc babériját
Boldog ajkam énekeld.
Ünnepeld a szent keresztet,
Mint nemes győzelmi jelt,
S a feláldozott Királyt, ki
Sír öléből győzni kelt.

Ezt a fát az ősszülőknek
Alkotónk jelölte meg,
Mert halált a végzetes fa
Almájával ettenek:
Azt akarta, fának átkát
Fának titka törje meg.

Ezt a dolgot megváltásunk
Rendje-módja rendelé:
Igy az álnok árulónak
Csel zavarja meg cselét,
S honnan a seb mérge áradt,
Onnan kapja gyógyszerét.

Igy, mikor a szent időnek
Teljessége már betölt,
Földre szállott Atyja mellől
A teremtő Egyszülött
És a szűzi méh ölében
Embertestbe öltözött

Sirdogál a kisdéd Jézus,
Szűk a jászolágy neki.
Gyenge testét édesanyja
Rongy közé kötözgeti,
És az Isten keze-lábát
Pólyagöngyöleg fedi.

Hatszor öt év hogy lemúlt,
S betöltötte idejét:
Adta magát szenvedésre
Önnön akaratakép,
És a Bárányt áldozatul
Keresztfára emelék.

Felle potus ecce languet,
Sputa, clavi, lancea
Mite corpus perforarunt,
Unda manat et cruor,
Terra, pontus, astra, mundus
Quo lavantur flumine.

Crux fidelis, inter omnes
Arbor una nobilis,
Nulla talem silva profert
Fronde, flore, germine:
Dulce ferrum, dulce lignum
Dulce pondus sustinet,

Flecte ramos arbor alta,
Tensa laxa viscera
Et rigor lentescat ille,
Quem dedit nativitas,
Et superni membra Regis
Tende mīti stipite.

Sola digna tu fuisti
Ferre mundi victimam,
Atque portum praeparare
Arca mundo naufrago,
Quam sacer cruor perunxit
Fusus agni corpore.

Sempiterna sit beatae
Trinitati gloria,
Aequa Patri Filioque,
Par decus Paraclito,
Unius trinique nomen
Laudet universitas.

Epe már meglankasztotta,
Tüskék, szegek, lándzsa már
Gyenge testét általverték:
Víz folyt onnan s vérsugár.
Földet, eget, tengereket
Tisztára mos ez az ár.

Hú keresztfa, nincsen még egy
Ily nemes fa, sem bokor,
Ilyen lombot, ily virágot
Erdő nem terem sehol.
Édes törzsök, édes ág te,
Édes terhet hordozol.

Hajtsd meg ágaid, szikár fa,
Könnyíts merev törzseden.
Puhasággal végy erőt a
Szigorú természetén:
Tagjait a nagy királynak
Ugy karold szelídeden.

Csak te voltál hordni méltó
Üdvösségünk zálogát,
Rajtad ért, szent bárka, révet
A hajótörött világ,
Mert a Bárány drága vére
Rólad permetez reánk.

A Boldog Szentháromságnak
Mindörökké tisztelet,
Atyát, Fiut, Vigasztalót
Egyformán dicsérjétek,
Ama Háromságos-Egynek
Nevét áldják mindenek.

Venantius Fortunatus: A Szeplőtelen Szűzhöz

**Venantius Fortunatus (Saec. VI.)
In honorem Immaculatae Beatae Mariae
Virginis.**

O gloriosa virginum,
Sublimis inter sidera,
Qui te creavit, parvulum
Lactante nutris ubere.

Quod Heva tristis abstulit,
Tu reddis almo germine;
Intrent ut astra flebiles,
Coeli recludis cardines.

Tu Regis alti ianua,
Et aula lucis fulgida;
Vitam datam per Virginem,
Gentes redemptae, plaudite.

Jesu, tibi sit gloria,
Qui, natus es de Virgine,
Cum Patre et almó Spiritu
In sempiterna saecula.

**Venantius Fortunatus (VI. század)
A Szeplőtelen Szűzhöz.**

Ó szűzek legdicsőbbike,
Szép csillagok legszebbike,
Ki alkotód, a Kisdedet,
Kebled tejével éteted.

Mit a bús Éva elragadt,
Megadja mind kegyes Fiad,
Hogy leljünk, árvák, új utat,
Kezed az égbe fölmutat.

Ó nagy király nyílt ajtaja!
Fénynek tündöklő udvara!
E Szűz ad nektek életet:
Ujjongjatok ti nemzetek!

Dicsőség teneked Urunk,
Kinek a Szűz szülőanyád,
Atya s kegyes Lélek, neked,
Most és örök időkön át.

Venantius Fortunatus: A boldogságos Szűz Máriáról

Venantius Fortunatus (Saec. VI.) De Beata Maria Virgine.

Quem terra, pontus, sidera
Colunt, adorant, praedicant,
Trinam regentem machinam
Clastrum Mariae bajulat.

Cui luna, sol et omnia
Deserviunt per tempora,
Perfusa caeli gratia
Gestant puellae viscera.

Beata Mater munere,
Cuius supernus Artifex,
Mundum pugillo continens,
Ventris sub arca clausus est.

Beata coeli nuntio,
Fecunda sancto Spiritu,
Desideratus gentibus
Cuius per alvum fusus est.

Jesu, tibi sit gloria,
Qui natus es de Virgine,
Cum Patre et almo Spiritu
In sempiterna saecula.

Venantius Fortunatus (VI. század) A boldogságos Szűz Máriáról.

Kit tenger, föld és csillagok:
Áld és imád és prédikál,
A hármass mindenség Ura
Mária rejtekébe száll.

Kinek nap, hold és mindenek
Szolgálnak ezredek során:
Kegyelemtől eláradott
Szíve alatt hordja a Lány.

Ó boldog égi híradás:
Kinek ama nagy Alkotó
Méhébe vonja meg magát,
A mindenséget átfogó.

Ó boldog, égi hívás:
A Szentlélek mívelt csodát,
Hogy akiért a nemzetek
Sóhajtanak: szívébe szállt.

Dicsőség teneked Urunk,
Kinek a Szűz szülőanyád,
Atya, s kegyes Lélek, neked,
Most és örök időkön át.

Ismeretlen szerző: A szeretet himnusza. (A nagycsütörtöki lábmosásra)

Anonymus auctor (Saec. V.)
De caritate, ad Mandatum.

Congregavit nos in unum Christi amor,
Exsultemus et in ipso iucundemur,
Timeamus et amemus Deum vivum
Et ex corde diligamus nos sincero.
Ubi caritas et amor, Deus ibi est.

Qui non habet caritatem, nihil habet,
Sed in tenebris et umbra mortis manet;
Nos alterutrum amemus et in die,
Sicut decet, ambulemus lucis filii,
Ubi caritas et amor, Deus ibi est.

Caritas est summum bonum et amplum
donum,
In qua pendet totus ordo praeceptorum,
Per quam vetus atque nova lex impletur,
Quae ad caeli celsa mittit se repletos.
Ubi caritas et amor, Deus ibi est.

Nam ut caritas coniungit et absentes,
Sic discordia disiungit et praesentes,
Unum omnes indivise sentiamus
Nec ut simul adgregati dividamur.
Ubi caritas et amor, Deus ibi est.

Simul ergo cum in unum cogregamur,
Ne nos mente dividamus, caveamus;
Cessent iurgia maligna, cessent lites,
Vere in medio sic nostri Christus erit.
Ubi caritas et amor, Deus ibi est.

Clamat Dominus et dicit clara voce:
Ubi fuerint in unum cogregati
Meum propter nomen simul tres vel duo.
Et in medio eorum ego ero.
Ubi caritas et amor, Deus ibi est.

Ismeretlen szerző (V. század.)
A szeretet himnusza.
(A nagycsütörtöki lábmosásra.)

Minket itt Krisztus szerelme összegyűjtött.
Örvendezzünk és Őbenne vigadozzunk.
Féljük azért s szeressük az örök Istent
És egymást is megszeressük tiszta szívből.
Hol szeretet s irgalom van, ott az Isten.

Akiben szeretet nincsen: semmi sincsen.
Ködben ül az s árnyékában a halálnak.
Mi tehát szeressük egymást, s nappal járjunk
Világosság fiaihoz amint illik.
Hol szeretet s irgalom van, ott az Isten.

Szeretet a legnagyobb jó, legnagyobb kincs
A parancsok teljessége mind ezen függ,
A szeretet tölt be új és régi törvényt.
Magas mennybe a szeretőt elsegíti.
Hol szeretet s irgalom van, ott az Isten.

Szeretet távollevőket egybefűzi,
Civódás együttvalókat széjjelűzi.
Mindnyájan hát oszthatatlan egyet értsünk
Viszálykodás meg ne ossza közösségünk,
Hol szeretet s irgalom van, ott az Isten.

Most, hogy ilyen egyességben
összegyűltünk.
Visszavonás meg ne férjen, résen álljunk,
Veszekedés, pörlekedés elcsituljon,
Igy igazán Krisztus léssen közepettünk,
Hol szeretet s irgalom van, ott az Isten.

Szól az Úr és tiszta szóval ezt kiáltja:
Mindenuzt, ahol csak egybegyülekeznek
Hárman avagy ketten is az én nevemben,
Bizony mondom, én leszek ott közepettük.
Hol szeretet s irgalom van, ott az Isten.

Haec per coccum priscae legis figuratur,
 Qui bis rubeo colore tingebatur,
 Quia caritas praeceptis in duobus
 Constat, quis Deus amatur atque homo.
 Ubi caritas et amor, Deus ibi est.

Ardua et arta via ducit sursum,
 Ampla est atque devexa, quae deorsum,
 Sed perennem dat fraternus amor vitam,
 Et perpetuam malignis lis dat poenam.
 Ubi caritas et amor, Deus ibi est.

Tota ergo mente Deum diligamus,
 Et illius nil amori praeponamus,
 Inde proximos in Deo ut nos ipsos,
 Diligamus propter Deum inimicos.
 Ubi caritas et amor, Deus ibi est.

Unanimiter excelsum imploremus,
 Ut det pacem clemens nostris in diebus,
 Tungant fidei speique opus bonum,
 Ut consortium captemus supernorum.
 Ubi caritas et amor, Deus ibi est.

Gloriam aeterno regi decantemus
 Et pro vita dominorum exoremus,
 Multos ut cum ipsis annos gaudeamus,
 Propter quorum hic amore congregamur.
 Ubi caritas et amor, Deus ibi est.

Példakép a régi törvény bíbor inge,
 Amely kétszer mártatott meg karmazsinban.
 Mert a szeretet parancsa kettőt rendel:
 Istent is törvény szeretni, és az embert.
 Hol szeretet s irgalom van, ott az Isten.

Meredek és szoros ösvény visz magasba
 Széles út és lejtés út a mélybe húzó.
 A testvéri szeretetnek menny a része,
 A vizálynak örökös a büntetése.
 Hol szeretet s irgalom van, ott az Isten.

Teljes szívből hát az Istent úgy szeressük.
 Semmit, semmit nála jobban ne keressünk.
 Aztán Istenért szeressük, mint magunkat,
 Még ha ellenség is, felebarátunkat.
 Hol szeretet s irgalom van, ott az Isten.

Könyörögjünk egy lélekkel a Felsőgest,
 Adjon nekünk napjainkban békességet.
 Hogy a hitnek szolgálhassunk és reménynek
 S részesei lehessünk a magas égnek.
 Hol szeretet s irgalom van, ott az Isten.

Zengjük az örök Királynak dicsőségét,
 S imádkozzunk urainknak életéért.
 Hogy sokáig éljünk együtt és örüljünk,
 Akik itt most szeretetben összegyűltünk.
 Hol szeretet s irgalom van, ott az Isten.

Nagy Szent Gergely: Halld meg, jóságos Alkotó

Sanctus Gregorius Magnus (540–604)
Aude benigne Conditor. *

Audi, benigne Conditor,
 Nostras preces cum fletibus,
 In hoc sacro ieiunio
 Fusas quadragenario.

Scrutator alme cordium,
 Infirma tu scis virium;
 Ad te reversis exhibe
 Remissionis gratiam.

Multum quidem peccavimus,
 Sed parce confitentibus;
 Ad laudem tui nominis
 Confer medelam languidis.

Sic corpus extra conteri
 Dona per abstinentiam,
 Ieiunet ut mens sobria
 A labe prorsus criminum.

Praesta, beata Trinitas,
 Concede, simplex Unitas,
 Ut fructuosa sint tuis
 Ieiuniorum munera.

* In Quadragesima ad Vesperas.

Nagy Szent Gergely (540–604)
Halld meg, jóságos Alkotó. *

Halld meg, jóságos Alkotó
 Könyörgésünk síró szavát,
 Mellyel hozzád fohászkodunk
 E negyven napos böjtön át.

A szívek vizsgálója vagy,
 Gyengéinket jól ismered:
 Kik hozzád térnek, add nekik
 A bocsánat kegyelmeit.

Bűnünk tenger, de kegyesen
 Vedd, aki vallomást teszen,
 Nevednek dicsőségeért
 Adj a betegnek enyhülést.

Engedd, hogy testünk törje meg
 Az üdvös megtartóztatás,
 Hogy immár a böjtös szívek
 Bűnt többé ne éhezzenek.

Boldog Háromság, tedd meg ezt,
 Egyszerű Egység, add meg ezt,
 Hogy hozzon bő gyümölcsöket
 Tiednek a böjtölés.

* Böjti vecsernye-himnusz.

Nagy Szent Gergely: Titokzatos szokás szerint

Sanctus Gregorius Magnus (540–604)
Ex more docti mystico. *

Ex more docti mystico
Servemus hoc ieiunium,
Deno dierum circulo
Ducto quater notissimo.

Lex et Prophetæ primitus
Hoc prætulerunt, postmodum
Christus sacravit, omnium
Rex atque Factor temporum.

Utamur ergo parcius
Verbis, cibis et potibus,
Somno, iocis, et arctius
Perstemus in custodia.

Vitemus autem pessima,
Quæ subruunt mentes vagas,
Nullumque demus callidi
Hostis locum tyrannidi.

Dicamus omnes cernui,
Clamemus atque singuli,
Ploremus ante iudicem,
Flectamus iram vindicem.

Nostris malis offendimus
Tuam Deus clementiam,
Effunde nobis desuper,
Remissor, indulgentiam.

Memento, quod sumus tui,
Licet caduci, plasmatis,
Ne des honorem nominis
Tui, precamur, alteri.

Laxa malum quod fecimus,
Auge bonum quod poscimus,
Placere quo tandem tibi
Possimus hinc et perpetim.

Nagy Szent Gergely (540–604)
Titokzatos szokás szerint. *

Titokzatos szokás szerint
Tartsuk meg ezt a böjtidőt,
Míg teljes lesz az ismerős
Négyszerte tíz nap útköre.

Törvény és próféták szava
Irta elő e szent időt,
De Krisztusunk szentelte meg,
Idők Királya s Kútfeje.

Legyen hát köztünk kevesebb
A szó, az étel és ital.
Alvás, vígság kurtább legyen
És szorosabb a fegyelem.

Kerüljük el a sok veszélyt,
Mely szabados lélekre les,
S a zsarnokságot, mit nekünk
Készít fortélyos ellenünk.

Hogy meghajlítsa bosszuló
Haragját a kemény bíró,
Könnyezve kérjék ajkaink
S kiáltasuk leborulva mind:

Mi bűneinkkel, Istenünk,
Megsértettük jószágodat,
De öntsd ki ránk kegyelmesen
Elengedő irgalmadat.

Emlékezzél: mi a tied,
Esendő műveid vagyunk,
Kérünk, ne hagyd, hogy általunk
Kárt valljon szentséges neved.

Oldd el bűneink kötelét,
S a jót, mit kérünk, megtéted,
Hogy végre és örökre már
Meglelhessük tetszésedet.

Praesta beata Trinitas,
Concede simplex Unitas,
Ut fructuosa sint tuis
Ieiuniorum munera.

* In Quadragesima ad Matutinum.

Boldog Háromság, tedd meg ezt,
Egyszerű Egység, add meg ezt,
Hogy hozzon bő gyümölcsöket
Tiédnek a böjtölés.

* A böjti matutinum himnusza.

Nagy Szent Gergely: Fényalkotó kegyelmes Úr

Sanctus Gregorius Magnus (540–604)
Lucis Creator optime. *

Lucis Creator optime,
 Lucem dierum proferens,
 Primordiis lucis novae
 Mundi parans originem:

Qui mane iunctum vesperi
 Diem vocari praecipis,
 Illabitur tetrum chaos,
 Audi preces cum fletibus.

Ne mens gravata crimine,
 Vitae sit exsul munere,
 Dum nil perenne cogitat,
 Seseque culpis illigat.

Caeleste pulsat ostium
 Vitale tollat praemium:
 Vitemus omne noxium,
 Purgemus omne pessimum.

Praesta, Pater piissime,
 Patrique compar Unice,
 Cum Spiritu Paraclito,
 Regnans per omne saeculum.

* Dominica ad Vesperas.

Nagy Szent Gergely (540–604)
Fényalkotó kegyelmes Úr. *

Fényalkotó kegyelmes Úr,
 Ki megformáltad a napot
 S az első fény kelésekor
 Világnak adtál kezdetet,

Ki reggel-estét egybekötsz
 S nappal nevével hívatod:
 A rút kaosz szakad reánk,
 Hallgasd meg felsíró imánk.

Ne hagyd a bűn-tört lelket el,
 Az életet ne játssza el,
 Ha minden örököt feled
 S vétkek vesztőin tévelyeg.

Menny kapuját zörgesse meg,
 Élet javát hadd nyerje meg,
 Kerüljük el a szirteket,
 Mossunk le minden szennyeket.

Engedd meg azt, kegyes Atya,
 S Atyának mása, egy Fia,
 S te Szentlélek, Vigasztaló,
 Mindörökön uralkodó.

* Vasárnapi vecsernyére.

Nagy Szent Gergely: Ég mérhetetlen Mestere

Sanctus Gregorius Magnus (540–604)
Immense caeli Conditor. *

Immense caeli Conditor,
 Qui, mixta ne confunderent,
 Aquae fluenta dividens
 Caeium dedisti limitem:

Firmans locum caelestibus
 Simulque terrae rivulis,
 Ut unda flammas temperet,
 Terrae solum ne dissipent.

Infunde nunc, piissime,
 Donum perennis gratiae,
 Fraudis novae ne casibus
 Nos error atterat vetus.

Lucem fides adaugeat,
 Sic luminis iubar ferat,
 Haec vana cuncta proterat,
 Hanc falsa nulla comprimant.

Praesta, Pater piissime,
 Patrique compar Unice
 Cum Spiritu Paraclito
 Regnans per omne saeculum.

* Feria Secunda, ad Vesperas.

Nagy Szent Gergely (540–604)
Ég mérhetetlen Mestere. *

Ég mérhetetlen Mestere,
 Ki megosztád a vizeket,
 S hogy egybe ne zúduljanak,
 Határul adtad az eget:

Kitűzted az ég vizei
 S a földi patakok helyét:
 Fékezze víz a lángokat,
 A föld ne száradhasson el.

Kegyelmes, áraszod most belénk
 El nem fogyó malasztodat,
 Hogy meg ne rontsa népedet
 Új álnoksággal régi bűn.

Fényeskedjék jobban hitünk,
 Lobogtasson fáklyát nekünk.
 Minden hívságot rontson el,
 S hamisság meg ne férje azt.

Engedd meg ezt, kegyes Atya,
 S Atyának mása, egy Fia,
 S te Szentlélek, Vigasztaló:
 Mindörökön uralkodó.

* Hétfői vecsernyére.

Nagy Szent Gergely: Földnek Teremtő Istene

Sanctus Gregorius Magnus (540–604)
Telluris ingens Conditor. *

Telluris ingens Conditor,
 Mundi solum qui separans
 Pulsis aquae molestiis
 Terram dedisti immobilem:

Ut germen aptum proferens
 Fulvis decora floribus
 Fecunda fructu sisteret,
 Pastumque gratum redderet:

Mentis perustae vulnera
 Munda virore gratiae;
 Ut facta fletu diluat,
 Motusque pravos atterat.

Jussis tuis obtemperet,
 Nullis malis approximet:
 Bonis repleri gaudeat,
 Et mortis ictum nesciat.

Praesta, Pater piissime,
 Patrique compar Unice,
 Cum Spiritu Paraclito,
 Regnans per omne saeculum.

* Feria Tertia, ad Vesperas.

Nagy Szent Gergely (540–604)
Földnek Teremtő Istene. *

Földnek teremtő Istene,
 Ki a roppant vizek alól
 Kivontad a világtalajt
 S megállítottad földedet,

Hoz immár hasznos magvakat,
 Virágok ékét ölti fel,
 Gyümölcsökkel termékenyül,
 Élőknek édes étkeül.

A megpörzsölt lélek sebét
 Hadd olajozza kegyelem,
 Tisztítsa könny a tetteket
 S a vétkes vágyat törje meg.

Fogadjuk meg parancsodat,
 Messze kerüljünk rosszakat,
 Jóval töltözzön a kebel,
 S halál kezét kerülje el.

Engedd meg ezt, kegyes Atya,
 S Atyának mása, egy Fia,
 S te Szentlélek, Vigasztaló,
 Mindörökön uralkodó.

* Keddi vecsernyére.

Nagy Szent Gergely: Egek Szentséges Istene

Sanctus Gregorius Magnus (540–604)
Coeli Deus sanctissime. *

Coeli Deus sanctissime,
 Qui lucidas mundi plagas
 Candore pingis igneo,
 Augens decoro lumine:

Quarto die, qui flammeam
 Dum solis accendis rotam,
 Lunae ministras ordinem,
 Vagosque cursus siderum:

Ut noctibus, vel lumini
 Diremptionis terminum,
 Primordiis et mensium
 Signum dares notissimum..

Expelle noctem cordiam,
 Absterge sordes mentium,
 Resolve culpaе vinculum,
 Everte moles criminum.

Praesta, Pater piissime,
 Patrique compar Unice,
 Cum Spiritu Paraclito,
 Regnans per omne saeculum.

* Feria Quarta, ad Vesperas.

Nagy Szent Gergely (540–604)
Egek Szentséges Istene. *

Egek szentséges Istene,
 Ki tűzsugárral színezed
 A föld világos tájait
 S szépségül fényt lehelsz reá,

Ki felgyujtod negyed napon
 A lángos napkorong tüzét,
 S törvényes utat írsz a hold
 S a kóbor csillagok elé,

Hogy napvilágot s éjszakát
 Törvény mesgyéje messe szét,
 És biztos jel hirdesse ki
 A hónapoknak kezdetét:

Úzd el a szívek éjjelét,
 Mosd le a lélek szennyését,
 Vedd le a vétek kötelét
 S a bűntudat malomkövét.

Engedd meg ezt, kegyes Atya,
 S Atyának mása, egy Fia,
 S te Szentlélek, Vigasztaló,
 Mindörökön uralkodó.

* Szerdai vecsernyére.

Nagy Szent Gergely: Ó nagyhatalmas Istenünk

Sanctus Gregorius Magnus (540–604)
Magnae Deus potentiae. *

Magnae Deus potentiae,
Qui fertili natos aqua
Partim relinquis gurgiti,
Partim levas in aëra:

Demersa lymphis imprimens,
Subvecta caelis erigens:
Ut stirpe ab una prodita,
Diversa repleant loca:

Largire cunctis servulis,
Quos mundat unda sanguinis,
Nescire lapsus criminum,
Nec ferre mortis taedium.

Ut culpa nullum deprimat,
Nullum efferat iactantia;
Elisa mens ne concidat,
Elata mens ne corruat.

Praesta, Pater piissime,
Patrique compar Unice,
Cum Spiritu Paraclito,
Regnans per omne saeculum.

* Feria Quinta, ad Vesperas.

Nagy Szent Gergely (540–604)
Ó nagyhatalmas Istenünk. *

Ó nagyhatalmas Istenünk,
Ki a vizek szülötteit
Vagy az örvénynek lennhagyod,
Vagy a magasba emeled,

Ezek az árban ússzanak,
Azok fennen szárnyaljanak,
Hogy egy törzs népe töltsön el
Különböző országokat:

Kis szolgálidhoz légy kegyes,
Akikre véred permetez,
Ne ismerjék meg a bukást,
Sem a halálos borzadást.

Senkit ne zúzzon el a bűn,
Senkit ne fújjon fel a gőg,
El ne zuhanjon a bukó,
Le ne törjön fuvalkodó.

Engedd meg ezt, kegyes Atya,
S Atyának mása, egy Fia,
S te Szentlélek, Vigasztaló,
Mindörökön uralkodó.

* Csütörtöki vecsernyére.

Nagy Szent Gergely: Nagyságos emberalkotó

Sanctus Gregorius Magnus (540–604)
Hominis superne Conditor. *

Hominis superne Conditor,
 Qui cuncta solus ordinans,
 Humum iubes producere
 Reptantis et ferae genus:

Et magna rerum corpora,
 Dictu iubentis vivida,
 Per temporum certas vices
 Obtemperare servulis:

Repelle, quod cupidinis
 Ciente vi nos impetit,
 Aut moribus se suggerit,
 Aut actibus se inserit.

Da gaudiorum praemia,
 Da gratiarum munera;
 Dissolve litis vincula,
 Adstringe pacis foedera.

Praesta, Pater piissime,
 Patrique compar Unice,
 Cum Spiritu Paraclito
 Regnans per omne saeculum.

* Eredetileg az első sor: *Plasmator Hominis Deus*. – Feria Sexta ad Vesperas.

Nagy Szent Gergely (540–604)
Nagyságos emberalkotó. *

Nagyságos emberalkotó,
 Egyetlen törvény-rendelő;
 Parancsolsz, s vadakat terem
 És csúszómászó fajt a föld.

A lomhatestű tárgyakat
 Megéleszti parancsszavad,
 Hogy tartsanak rendet, szabályt
 És szolgálják szolgálóidat.

Úzd el a szennyes szenvedélyt,
 Ha megrohanja népedet:
 Az erkölcsöt ne bontsa meg,
 A tetteket ne rontsa meg.

Add meg boldog jutalmadat,
 Ajándékos malasztokat,
 Vágd el a perpatvarokat,
 Szójj békét s barátságokat.

Engedd meg ezt kegyes Atya,
 S Atyának mása, egy Fia,
 S te Szentlélek, Vigasztaló,
 Mindörökön uralkodó.

* Pénteki vecsernyére.

Nagy Szent Gergely: Ki csillagokat alkotál

Sanctus Gregorius Magnus (540–604)
Creator alme siderum. *

Creator alme siderum,
 Aeterna lux credentium,
 Iesu, Redemptor omnium,
 Intende votis supplicum.

Qui, daemonis ne fraudibus
 Periret orbis, impetu
 Amoris actus, languidi
 Mundi medela factus es.

Commune qui mundi nefas
 Ut expiaries, ad crucem
 E Virginis sacrario
 Intacta prodis victima.

Cuius potestas gloriae,
 Nomenque cum primum sonat,
 Et caelites et inferi
 Tremante curvantur genu.

Te deprecamur ultimae
 Magnum diei Iudicem:
 Armis supernae gratiae
 Defende nos ab hostibus.

Virtus, honor, laus, gloria
 Deo Patri cum Filio,
 Sancto simul Paraclito
 In saeculorum saecula.

* In adventu ad Vesperas.

Nagy Szent Gergely (540–604)
Ki csillagokat alkotál. *

Ki csillagokat alkotál,
 Örökkévaló fénysugár,
 Világmegváltó Jézusunk,
 Hallgasd meg esengő szavunk.

Hogy el ne ölje ördögi
 Ármány a földet, lobogó
 Szerelmedben magad vagy a
 Veszett világnak orvosa.

Világ köz bűnét hogy leródd,
 A keresztfáért elhagyod
 Ó szeplőtelen áldozat
 A Szűz ölének templomát.

Dicsőséged hatalma ez:
 Neved legelső hallatán
 Mennyeiek, pokoliak
 Térdreszketőn meghajlanak..

Nagy Bíró a végső napon,
 Esengve kérünk, hadd legyen
 Ellenségünktől védelem
 Magas malasztod fegyvere.

Dicsőség, áldás, tisztelet
 Az Atyának és Fiúnak,
 S a Vigasztalónak velük,
 Most és örök időkön át.

* Adventi vecsernyére.

Nagy Szent Gergely: A minden napok elsején

Sanctus Gregorius Magnus (540–604)
Primo dierum omnium. *

Primo dierum omnium,
Quo mundus exstat conditus,
Vel quo resurgens Conditor
Nos morte victa liberat:

Pulsis procul torporibus,
Surgamus omnes ocius,
Et nocte quaeramus Deum,
Prophetam sicut novimus.

Nostras preces ut audiat,
Suamque dextram porrrgat
Et expiatis sordibus
Reddat polorum sedibus.

Ut, quique sacratissimo
Huius diei tempore
Horis quietis psallimus,
Donis beatis muneret.

Iam nunc, paterna claritas,
Te postulamus affatim,
Absint faces libidinis
Et omnis actus noxius.

Ne foeda sit vel lubrica
Compago nostri corporis,
Ob cuius ignes ignibus
Avernus urat acrius.

Mundi Redemptor, quaesumus,
Tu probra nostra diluas,
Vitae perennis comoda
Nobis benigne conferas.

Quo carnis actu exsules
Effecti ipsi caelibes,
Ut praestolemur cernui,
Melos canamus gloriae.

Nagy Szent Gergely (540–604)
A minden napok elsején. *

A minden napok elsején,
Min a világ alkottatott,
S amelyen a Föltámadott
Legyőzte értünk a halált:

Fürgébben serkenjünk ma fel,
Az álom gőzét üzzük el,
Istent keressük éjszaka,
Ez a Próféta szózata.

Hogy hallja meg esdő imánk,
És jobbkezét terjessze ránk,
Hogy szennyeinktől szabadon
Hívjon magához egykoron.

Kik a nyugvás óráiban,
A napnak legszentebb szakán,
Zsolozsmaszóval áldjuk Őt:
Boldog kegyelmét nyerjük el.

Tehozzád, ó Atyai Fény,
Imádkozunk, hogy messze űzd
A szenvedély sötét tüzét
És mindent, ami ártana.

Testünk házát ne rongtsa szenny,
Sem a sikamló ösztönök,
Ne lobbanjon e lángokon
Még lángolóbbra a Pokol.

Kérünk, Megváltónk, tégedet,
Mosd el híveid szégyenét
És kegyesen add meg nekik
Az örök élet édesét.

Ha majd a testből távozzunk,
A számkivettetés után,
Hadd zengjük akkor boldogan
A dicsérő melódiát.

Praesta, Pater piissime,
Patrique compar Unice,
Cum Spiritu Paraclito
Regnans per omne saeculum.

* Dominica ad Matutinum in hieme.

Engedd meg ezt, kegyes Atya,
S Atyának mása, egy Fia,
S te Szentlélek, Vigasztaló,
Mindörökön uralkodó.

* Vasárnapi Matutinumra, téli időben.

Nagy Szent Gergely: Ó Háromság Egysége te

Sanctus Gregorius Magnus (540–604)
Tu Trinitatis Unitas. *

Tu Trinitatis Unitas,
Orbem potenter quae regis,
Attende laudis canticum,
Quod excubantes psallimus.

Ortus refulget Lucifer
Sparsamque lucem nuntiat,
Cadit caligo noctium,
Lux Sancta nos illuminet.

Nam lectulo consurgimus
Noctis quieto tempore,
Ut flagitemus omnium
A te medelam vulnerum.

Quo fraude quidquid daemonum
In noctibus deliquimus,
Abstergat illud caelitus
Tuae potestas gloriae.

Ne corpus astet sordidum,
Nec torpor instet cordium,
Nec criminis contagio
Tepescat ardor spiritus.

Ob hoc, Redemptor, quaesumus:
Reple tuo nos lumine,
Per quod dierum circulis
Nullis ruamus actibus.

Praesta, Pater piissime,
Patrique compar Unice,
Cum Spiritu Paraclito,
Regnans per omne saeculum.

* Feria Sexta, ad Matutinum.

Nagy Szent Gergely (540–604)
Ó Háromság Egysége te. *

Ó Háromság Egysége te,
Ki mindenben uralkodol,
Halld meg az áldó éneket,
Mit virrasztván zengünk neked.

Ébred a hajnal csillaga,
S a felkelő fényt hirdeti,
Az éjszakák homálya hull.
Ragyogjon ránk a Tiszta Fény.

Immár az ágyból fölkelünk
Éjszaka békés idején,
Hogy tőled kérjünk tisztulást,
Minden sebünkre gyógyulást.

Ha vétkeztünk az éjszakán,
Mégfervén ördögök csele:
A mennyekből hadd mossa le
Dicsősége hatalma azt.

Hogy testünk szenny ne ülje meg,
Ne tompaság a szíveket,
És meg ne hűtse bűnragály
A szellem szárnyaló tüzét.

Kérünk azért, Üdvözítő,
Hogy fényességed töltsön el,
Ragyogja be napunk a fény,
S botlás ne érje lépteink.

Engedd meg ezt, kegyes Atya,
S Atyának mása, egy Fia,
S te Szentlélek, Vigasztaló,
Mindörökön uralkodó.

* Pénteki Matutinumra.

Nagy Szent Gergely: A napvilág leáldozott

Sanctus Gregorius Magnus (540–604)
Te lucis ante terminum. *

Te lucis ante terminum,
Rerum Creator, poscimus,
Ut pro tua clementia
Sis praesul et custodia.

Procul recedant somnia
Et noctium phantasmata;
Hostemque nostrum comprime,
Ne pollutantur corpora.

Praesta, Pater piissime,
Patrique compar Unice,
Cum Spiritu Paraclito
Regnans per omne saeculum.

*Ad Completorium.

Nagy Szent Gergely (540–604)
A napvilág leáldozott. *

A napvilág leáldozott;
Kérünk, Teremtőnk tégedet,
Maradj velünk kegyelmesen,
Őrizzed, óvjad népedet.

A rossz álmok távozzanak,
És minden éji képzelet.
Ellenségünket űzzed el,
Hogy testünket ne rontsa meg.

Engedd meg ezt, kegyes Atya,
S Atyának mása, egy Fia,
S te Szentlélek, Vigasztaló,
Mindörökön uralkodó.

* Completoriumra.

Nagy Szent Gergely: Száll a tüzes nap lefelé

Sanctus Gregorius Magnus (540–604)
Iam sol recedit igneus. *

Iam sol recedit igneus,
 Tu, lux perennis, Unitas,
 Nostris beata Trinitas,
 Infunde amorem cordibus!

Te mane laudum carmine,
 Te deprecamur vespere;
 Digneris, ut te supplices
 Laudemus inter caelites.

Patri simulque Filio,
 Tibique, Sancte Spiritus,
 Sicut fuit, sit iugiter
 Saeculum per omne gloria.

* Sabbato ad Vesperas.

Nagy Szent Gergely (540–604)
Száll a tüzes nap lefelé. *

Száll a tüzes nap lefelé,
 Szívünkben, örök Napvilág,
 Boldog Egység és Háromság,
 Gyujtsd fel a szeretet tüzét.

Téged dicsér reggel dalunk,
 Este is eléd járulunk.
 Engedj áldanunk Tégedet,
 A mennyeiek közepett.

Az Atyának és Fiúnak,
 S Szentlélekisten, neked is,
 Miképen volt, mindenkoron
 És mindörökké Glória!

* Szombati vecsernyére.

Nagy Szent Gergely: Fekete éjszaka fedez

Sanctus Gregorius Magnus (540–604)
Nox atra rerum contegit. *

Nox atra rerum contegit
 Terrae colores omnium:
 Nos confitentes poecimus
 Te, iuste iudex cordium:

Ut auferas piacula,
 Sordesque mentis abluas:
 Donesque, Christe, gratiam,
 Ut arceantur crimina.

Mens ecce torpet impia,
 Quam culpa mordet noxia;
 Obscura gestit tollere,
 Et te, Redemptor, quaerere.

Repelle tu caliginem
 Intrinsicus quam maxime:
 Ut in beato gaudeat
 Se collocari lumine.

Praesta, Pater piissime,
 Patrique compar Unice,
 Cum Spiritu Paraclito,
 Regnans per omne saeculum.

* Feria Quinta ad Matutinum.

Nagy Szent Gergely (540–604)
Fekete éjszaka fedez. *

Fekete éjszaka fedez,
 A földön minden színeket.
 Szívek igaz bírása te,
 Mi vallomást teszünk neked.

Engesztelésünk elfogadd,
 És mosd le lelkünk szennyését,
 Kegyelmet adj, Krisztus, nekünk,
 Távol legyen tőlünk a bűn.

Im elszorítja a szívet,
 Mardosó lelkiismeret.
 Az éjt lerázni szomjaz ő,
 S téged keres, Üdvözítő.

Belsejéből Te úzzed el,
 És mindenestül, a homályt,
 Hogy vigadozva nyerje meg
 A fénynek boldog otthonát.

Engedd meg ezt, kegyes Atya,
 S Atyának mása, egy Fia,
 S te Szentlélek, Vigasztaló,
 Mindörökön uralkodó.

* Csütörtöki Matutinumra.

Nagy Szent Gergely: Mártírok királyi Ura

Sanctus Gregorius Magnus (540–604)
Rex gloriose Martyrum. *

Rex gloriose Martyrtum,
Corona confitentium,
Qui respuentes terrea
Perducis ad caelestia.

Aurem benignam protinus
Appone nostris vocibus;
Trophaea sacra pangimus,
Ignosce quod deliquimus.

Tu vincis in Martyribus,
Parcendo confessoribus,
Tu vince nostra crimina,
Donando indulgentiam.

Deo Patri sit gloria,
Eiusque soli Filio
Cum Spiritu Paraclito,
Et nunc, et in perpetuum.

* In festis plurimorum Martyrum, ad
Vesperas et Laudes.

Nagy Szent Gergely (540–604)
Mártírok királyi Ura. *

Mártírok királyi Ura,
Hitvallóid koszoruja:
A földi jót ki megveti,
Mennyeieket adsz neki.

Kérünk, hamar hallgassa meg
Imánkat jószágos füled.
Szent diadalt ünnepelünk;
Mit vétkeztünk, nézd el nekünk.

Te vagy a győző egymagad,
Mártírok ereje te vagy,
Te győzd le bennünk, ami bűn,
Engedj nekünk bocsánatot.

Dícsérjük az örök Atyát,
Dícsérjük egyszülött Fiát,
S a Lelket, a Vigasztalót,
Most és örök időkön át.

* Több szent vértanú Vecsernyéjére és
Dícséretére

Ismeretlen szerzők: Világmegváltó Jézusunk

Anonymi auctores (Saec. IV–VIII.)

Jesu Redemptor omnium. *

Jesu, Redemptor omnium,
Quem lucis ante originem
Parem Paternae gloriae
Pater supremus edidit.

Tu lumen et splendor Patris
Tu spes perennis omnium,
Intende quas fundunt preces
Tui per orbem servuli.

Memento, rerum Conditor,
Nostri quod olim corporis,
Sacrata ab alvo Virginis
Nascendo, formam sumpseris.

Testatur hoc praesens dies,
Currens per anni circulum,
Quod solus e sinu Patris
Mundi salus adveneris.

Hunc astra, tellus, aequora,
Hunc omne, quod coelo subest,
Salutis Auctorem novae
Novo salutem cantico.

Et nos, beata quos sacri
Rigavit unda sanguinis
Natalis ob diem tui
Hymni tributum solvimus.

Jesu, tibi sit gloria,
Qui natus es de Virgine;
Cum Patre et almo Spiritu,
In sempiterna saecula.

* Eredetileg: Christe Redemptor omnium.
In Nativitate Domini, ad Vesperas.

Ismeretlen szerzők (a IV-VIII.
századból)

Világmegváltó Jézusunk. *

Világmegváltó Jézusunk,
Akit a kelő fény előtt,
Mint felségének felesét,
A mindenható Atya szült:

Atyának fényessége Te,
Mindennek örökös remény,
Hallgasd meg e világ szerént
Könyörgő kis szolgálodat!

Emlékezzél meg, Alkotó,
Hogy hozzánk jöttél egykoron,
A Szűz méhének szenthelyén
Testünk formáját fölvevén.

Bizonyosság rá e mái nap,
Ha megkerül az év körén:
Hogy Atyád kebléből kiszállsz,
Világ egyetlen üdve te.

Csillagok, föld és tengerek,
Minden, mi él az ég alatt,
Új énekkel köszönti fel
Új üdvösségünk kútfejét.

Mi is, kiket a drága Vér
Boldog hulláma megmosott.
Születésnapod ünnepén
Himnuszt hozunk ajándokul.

Glória neked Jézusunk,
Kinek a Szűz szülőanyád,
Atya, s kegyes Lélek, neked,
Most és örök időkön át.

* Karácsonyi Vecsernyére.

Ismeretlen szerzők: Égnek örökös Glória

Anonymi auctores (Saec. IV–VIII.)

Aeterna caeli gloria. *

Aeterna caeli gloria,
Beata spes mortalium,
Summi Tonantis Unice,
Castaque proles Virginis:

Da dexteram surgentibus,
Exsurgat et mens sobria,
Flagrans et in laudem
Dei Grates rependat debitas.

Ortus refulget Lucifer,
Praeitque solem nuntius,
Cadunt tenebrae noctium:
Lux sancta nos illuminet.

Manensque nostris sensibus,
Noctem repellat saeculi,
Omni fine temporis
Purgata servet pectora.

Quaesita iam primum fides
In corde radices agat:
Secunda spes congaudeat,
Qua maior exstat caritas.

Deo Patri sit gloria,
Eiusque soli Filio,
Cum Spiritu Paraclito
Nunc et per omne saeculum.

* Feria Sexta, ad Laudes

Ismeretlen szerzők (a IV-VIII.
századból)

Égnek örökös Glória. *

Égnek örökös Glória,
Halandóknak boldog remény,
A Mennydörgő Egyetlene,
A tiszta Szűznek Gyermeke,

Nyújtsd a kelőnek jobbodat,
Keljen fel józanúl a szív,
S Istennek zengje lángolón
A hála köteles dalát.

Ébred a Hajnal csillaga,
S a felkelő fényt hirdeti.
Az éjszakák homálya hull:
Szentséges fényed töltsön el.

Maradjon is bennünk a fény,
Világnak éjét úzze el,
És az időknek végeig
Szívünket tisztán tartsa meg.

Hitünknek élő magva már
Ágazzon bennünk gyökeret,
Vele viruljon a remény
S a legnagyobb; a szeretet.

Dicsérjük az örök Atyát,
Dicsérjük egyszülött Fiát,
S a Lelket, a Vigasztalót,
Most és örök időkön át.

* Pénteki Dicséretre.

Ismeretlen szerzők: Fölséges Ige, ki Atyád

Anonymi auctores (Saec. IV–VIII.)

Verbum supernum prodiens. *

Verbum supernum prodiens
E Patris aeterni sinu,
Qui natus orbi subvenis
Labente cursu temporis:

Illumina nunc pectora,
Tuoque amore concrema;
Ut cor caduca deserens
Coeli voluptas impleat.

Ut, cum tribunal Iudicis
Damnabit igni noxios,
Et vox amica debitum
Vocabit ad coelum pios;

Non esca flammaram nigros
Volvamur inter turbines.
Vultu Dei sed compotes
Coeli fruamur gaudiis.

Patri simulque Filio,
Tibique, Sancte Spiritus,
Sicut fuit, sit íugiter
Saeculum per omne gloria.

* In adventu ad Matutinum.

Ismeretlen szerzők (a IV-VIII.
századból)

Fölséges Ige, ki Atyád. *

Fölséges Ige; ki Atyád
Örök kebléből kélsz elő,
Idők teljében testbe szállsz,
S világ ügyét felvállalod:

Ragyogd be most a lelkeket,
S lobbantsd fel bennük tüzedet,
Szív az esendőt hagyja el,
S a menny szépsége töltse be.

Ha majd a nagy Bírói Szék
Tűzbe küldi a rosszakat
S a jókat a baráti hang
Szolgált egükbe hívja meg:

Ne nyeljen akkor minket el
A lángoló setét özön,
Hanem az Isten Arca és
A boldog ég legyen miénk.

Atyaistennek glória,
S Fiú és Szentlélek neked
Miképen volt és szüntelen
Most és örök időkön át.

* Ebben az alakban a XIV. századból.
Adventi Matutinumra.

Ismeretlen szerzők: Im harsan feddő égi szó

Anonymi auctores (Saec. IV–VIII.)

En clara vox redarguit.*

En clara vox redarguit,
Obscura quaeque personans:
„Procul fugentur somnia,
Ab alto Jesus promicat.

Mens iam resurget torpida,
Non amplius iacens humi;
Sidus refulget iam novum,
Ut tollat omne noxium!”

En agnus ad nos mittitur,
Laxare gratis debitum,
Ormnes simul cum lacrimis
Precemur indulgentiam.

Ut, cum secundo fulserit
Metuque mundum cinxerit,
Non pro reatu puniat,
Sed nos pius tunc protegat.

Virtus, honor, laus, gloria
Deo Patri cum Filio.
Sancto simul Paraclito
In saeculorum saecula.

* In adventu ad Laudes.

Ismeretlen szerzők (a IV-VIII.
századból)

Im harsan feddő égi szó.*

Im harsan feddő égi szó,
Szívek homályán átható:
Távozzatok, káprázatok,
Magasból Jézus ránk ragyog.

Már kábult lélek talpra kelj,
Tespédve többé ne heverj.
Új csillag fénye tündököl,
Fut minden bűn e fény elől.

A Bárány ím közénkbe jó,
Felold minden bilincset ő.
Minden szemek könnyezzenek,
Bocsánatért úgy esdjenek.

Ha fénylik újra majd az Úr,
Vad félelem ha ránk borúl:
Ne bosszulónk legyen s bíránk,
Védő kezét terjessze ránk.

Dícsérjük, áldjuk hangosan
Az Atyaistent s egy Fiát
S a Vigasztaló Lelket is,
Most és örök időkön át.

* Adventi Dícséretre.

Ismeretlen szerzők: Üdvösség napja, Jézusunk

Anonymi auctores (Saec. IV–VIII.)

O Sol salutis, intimis *

O Sol salutis, intimis,
Iesu, refulge mentibus,
Dum nocte pulsa gratior
Orbi dies renascitur.

Dans tempus acceptabile,
Da lacrimarum rivulis
Lavare cordis victimam,
Quam laeta adurat caritas.

Quo fonte manavit nefas,
Fluent perennes lacrimae,
Si virga paenitentiae
Cordis rigorem conterat.

Dies venit, dies tua,
In qua reflorent omnia;
Laetemur et nos in viam
Tua reducti dextera.

Te prona mundi machina,
Clemens, adoret Trinitas,
Et nos novi per gratiam
Novum canamus canticum.

* In Quadragesima ad Laudes.

Ismeretlen szerzők (a IV-VIII.
századból)

Üdvösség napja, Jézusunk. *

Üdvösség napja, Jézusunk,
Ragyogj fel szívünk rejtekén,
Fut már az éj, a földkerekek
Színére új, szebb nap derül.

Adtál kívánatos időt:
Hadd mossa könnyek kútfeje
Tiszta áldozatul szívünk
S gyullassza vidám szeretet.

Honnét a bűn forrása folyt;
Örök a könnyek kútfeje,
Ha a bűnbánat vesseje
Kérges szívünket megtöri.

Jó már a nap, a Te napod,
Hogy minden újra felvirít.
Akkor mi is örvendezünk,
Kiket jobbod jó útra vitt.

Kegyes Háromság, térdem áld
Téged a világ-gépezet
Kegyelmedben megújulók,
Mondjunk mi is új éneket.

* Nagyböjti Dicséretre.

Ismeretlen szerzők: Kegyes Jóságnak Istene

Anonymi auctores (Saec. IV–VIII.)

Summae Deus clermentiae. *

Summae Deus clementiae,
Mundique factor machinae,
Unus potentialiter,
Trinusque personaliter:

Nostro pius cum canticis
Fletus benigne suscipe,
Quo corde puro sordibus
Te perfruamur largius.

Lumbos jecurque morbidum
Adure igni congruo,
Accinetti ut sint perpetim,
Luxu remoto pessimo.

Ut quique horas noctium
Nunc concinendo rumpimus,
Donis beatae patriae
Ditemur omnes affatim.

Praesta, Pater piissime,
Patrique compar Unice,
Cum Spiritu Paraclito,
Regnans per omne saeculum.

* Sabbato ad Matutinum tempore hiemali.

Ismeretlen szerzők (a IV-VIII.
századból)

Kegyes Jóságnak Istene. *

Kegyes jóságnak Istene,
Világ gépének Mestere,
Lényegben, hatalomban egy
Személyedben három személy:

Fogadd kegyesen énekünk,
És könnyeink jóságosan,
Hogy tiszta szívvel, szennytelen
Élvezzünk téged igazán.

Beteg májunk, ágyékaink
Égesse ki üdvös tüzed,
Övezkedjünk föl éberen,
A gonosz vágy távozzon él.

Hogy most, mikor az éjszakát
Karéneünk kettétöri,
Boldog hazánk javaiból
Gazdagodjunk bőségesen.

Engedd meg ezt, kegyes Atya,
S Atyának mása, egy Fia
S te Szentlélek, Vigasztaló,
Mindörökön uralkodó.

* A szombati Matutinum himnusza téli időben.

Ismeretlen szerzők: Már Krisztus mennybe költözött

Anonymi auctores (Saec. IV–VIII.)

Iam Christus astra ascenderat. *

Iam Christus astra ascenderat,
Reversus unde venerat,
Promissum Patris munere
Sanctum daturus Spiritum.

Solemnis urgebat dies,
Quo mystico septemplici
Orbis volutus septies
Signat beata tempora.

Uum hora cunctis tertia
Repente mundus intonat,
Orantibus Apostolis
Deum venisse nuntiat.

De Patris ergo lumine
Decorus ignis almus est,
Qui fida Christi pectora
Calore verbi compleat.

Impleta gaudent viscera,
Afflata Sancto Spiritu,
Voces diversas intonant,
Fantur Dei magnalia.

Ex omni gente cogniti,
Graecis, Latinis, Barbaris,
Cunctisque admirantibus,
Linguis loquuntur omnium.

Iudea tunc incredula,
Vesana torvo spiritu,
Madere musto ebrios
Alumnos Christi concrepat.

Sed editis miraculis
Occurrit et docet Petrus,
Falsam profari perfidos,
Ioële teste comprobans.

Ismeretlen szerzők (a IV-VIII.
századból)

Már Krisztus mennybe költözött. *

Már Krisztus mennybe költözött,
Ahonnan egykor földre jött.
Hogy az Atya ajándokát
Küldje: a Szentlelket nekünk.

Sürgette már az ünnep-est:
Titokzatos hetes-körén
Hétszer fordult a földkerekek,
S jelezte már e szent időt.

Hogy harmadórán hirtelen
Megdördül a világ felett,
Hirdetvén az imádkozó
Apostoloknak: jó az Úr!

Az Atya fényéből való
Szépségével a drága Tűz
Átjárja Krisztus híveit,
Hozván az Ige melegét.

Ujjongnak a betölt szívek
A Szentléleknek ihletén,
Sokféle nyelven hirdetik
Az Istennek nagytetteit.

Minden nép érti szavukat,
Görög, barbár és római,
S mind egyformán álmélkodik,
Mindnyájuk nyelvén szólnak ők.

Ám a hitetlen Izrael,
Rossz szellemtől vakítva meg,
Zajongja: musttól mámoros
A Krisztust hirdető sereg!

De szembeszáll Péter velük,
Csodatettekkel bizonyít
S Joelt idézi mint tanút,
Minő hamis a rágalom.

Gloria Patri Domino,
Natoque, qui a morutis
Surrexit, ac Paraclito,
In saeculorum saecula.

Az Úr Atyának tisztelet
S Fiának, ki feltámadott,
S a Vigasztalónak velük,
Most és örök időköron át.

* Dominica Pentecostes ad Matutinum.

* Pünkösdsvasárnapi Hajnali-zsolozsmára.

Ismeretlen szerzők: Ég városa, Jeruzsálem

Anonymi auctores (Saec. IV–VIII.)

Coelestis urbs Jerusalem. *

Coelestis urbs Jerusalem,
Beata pacis visio,
Quae celsa de viventibus
Saxis ad astra tolleris,
Sponsaegue ritu cingeris
Mille Angelorum millibus!

O sorte nupta prospera
Dotata Patris gloria;
Respersa sponsi gratia,
Regina formosissima,
Christo iugata Principi,
Coelo corusca civitas.

Hic margaritis emicant
Patentque cunctis ostia,
Virtute namque praevia
Mortalis illuc ducitur,
Amore Christi percitus
Tormenta quisquis sustinet.

Scalpri salubris ictibus
Et tunsione plurima,
Fabri polita malleo
Haec saxa molem construunt,
Aptisque iuncta nexibus
Locantur in fastigio.

Decus Parenti debitum
Sit usquequaque altissinmo,
Natoque Patris unico
Et inclyto Paraclito,
Cui laus, potestas, gloria
Aeterna sit per saeula.

* In dedicatione Ecclesiae ad Vesperas et ad Matutinum.

Ismeretlen szerzők (a IV-VIII. századból)

Ég városa, Jeruzsálem. *

Ég városa, Jeruzsálem,
Ó boldog béke-látomás!
Falaid eleven kövek,
Úgy nősz a csillagok közé.
És mint menyasszonyt, angyalok
Ezerszer ezre leng körül.

Ó boldogságos szép ara,
Jegykincsed égi glória,
S a Vőlegény kegyelmei.
Ó szépséges királyi nő,
Kit választott Krisztus király,
Mennynek tündöklő városa!

Igazgyöngyökkel tündököl
És tárva ott minden kapu:
Minden halandót befogad,
Ki Krisztus nyomdokán haladt,
Vagy Krisztusa szerelmeért
Bátran viselt gyötrelmeket.

A véső üdvös éle járt
És csattogott a kalapács,
Az épület minden kövén:
Mester keze formálta ki
S helyezte el bölcs rend szerint
A felséges homlokzaton.

Köteles hódolat legyen
Az Atyának mindszüntelen,
Az Egyszülöttnek tisztelet,
S a Szentléleknek is vele
Glória, áldás, hatalom,
Miképen volt, mindenkoron.

* Templomszentelés napján, Vecsernyére és Hajnali-zsolozsmára.

Ismeretlen szerzők: Olymp magas tetőről

Anonymi auctores (Saec. IV–VIII.)

Alto ex Olympi vertice. *

Alto ex Olympi vertice
Summi Parentis Filius,
Ceus monte desectus lapis
Terras in imas decidens,
Domus supernae et infimae
Utrumque iunxit angulum.

Sed illa sedes caelitem
Semper resultat laudibus;
Deumque Trinum et Unicum
Iugi canore praedicat;
Illi canentes iungimur
Almae Sionis aemuli.

Haec templa, Rex caelestium,
Imple benigno lumine;
Huc, o rogatus, adveni
Plebisque vota suscipe
Et nostra corda iugiter
PerFunde coeli gratia.

Hic impetrent fidelium
Voces precesque supplicum
Domus beatae munera
Partisque donis gaudeant,
Donec soluti corpore
Sedes beatas impleant.

Decus Parenti debitum
Sit usquequaque altissimo,
Natoque Patris unico
Et inclyto Paraclito,
Cui laus, potestas, gloria
Aeterna sit per saecula.

* In dedicatione Ecclesiae ad Laudes.

Ismeretlen szerzők (a IV-VIII.
századból)

Olymp magas tetőről. *

Olymp magas tetőről
A Nagy Szülőnek egy Fia,
Mint elszakított sziklakő,
A föld színére hullt alá:
A felső s alsó háznak így
Egyenlőképen sarkköve.

Ám fenn az égi csarnokok
Dicsérettől visszhangosak.
Örök dalokkal hirdetik
A hármasegy Isten dicsét.
Versengve zengjük övelük
A szép Sion zsoltárait!

Mennyek királya, töltsé bé
Jóságos fény e templomot.
Jelenj meg itt; ó jöjj, hívünk,
Néped imáit elfogadd,
És szíveinket szüntelen
Mennyek malasztja öntse el.

Érjék el esdő híveid,
Kik itt hozzád könyörgenek
A Boldog Ház jutalmait,
S a nyert jókon örüljenek,
Míg egykor majd testetlenül
Bírják a Boldog Székeket.

Köteles hódolat legyen
Az Atyának mindszüntelen,
Az Egyszülöttnek tisztelet,
S a Szentléleknek is vele
Glória, áldás, hatalom,
Miképen volt, mindenkoron.

* Templomszentelés napján; Dicséretre.

Ismeretlen szerzők: Zsarnok, mit fenyegetőzől!

Anonymi auctores (Saec. IV–VIII.)

Quid Tyranne, quid minaris?

Quid Tyranne, quid minaris?
 Quid usquam poenarum est,
 Quidquid tandem machinaris,
 Hoc amanti parum est.
 Dulce mihi cruciari,
 Parva vis doloris est:
 „Malo mori quam foedari”,
 Maior vis amoris est.

Para rogos, quamvis truces,
 Et quidquid flagrorum est,
 Adde ferrum, adde cruces,
 Nil adhuc amanti est.
 Dulce mihi cruciari;
 Parva vis doloris est:
 „Malo mori quam foedari”,
 Maior vis amoris est.

Nimis blandus dolor ille,
 Una mors quam brevis est!
 Cruciatu amo mille,
 Omnis poena levis est.
 Dulce mihi sauciari,
 Parva vis doloris est:
 „Malo mori quam foedari”,
 Maior vis amoris est.

Ismeretlen szerzők (a IV-VIII.
 századból)

Zsarnok, mit fenyegetőzől!

Zsarnok, mit fenyegetőzől?
 Milyen kín van hátra még?
 Bármi rosszra készülődöl:
 Szeretőnek semmiség.
 Édesek a szenvedések,
 Nem ijeszt a gyötrelmem:
 Halál inkább, mint a vétek
 Erősebb a szerelem!

Hozz keresztet, rakd a máglyát
 S rá ami csak éghető,
 Hóhér hadd emelje bárdját,
 Mit bánja a szerető!
 Édesek a szenvedések,
 Nem ijeszt a gyötrelmem:
 Halál inkább, mint a vétek –
 Erősebb a szerelem!

Az a kínzás édességes,
 Egy és kurta a halál.
 Szívem ezer kínra éhez,
 Könnyű minden, ami fáj.
 Édesek a szenvedések,
 Nem ijeszt a gyötrelmem:
 Halál inkább, mint a vétek –
 Erősebb a szerelem!

II. A középkor himnuszköltészetéből

A tiszteletreméltó Béda: A Hat Nap és a Hat Világkorszak

Beda Venerabilis (672-735)
De operibus VI Dierum et de VI
Aetatibus.

Prima creator saeculi
 Die tenebras effugans
 Aquis adhuc absconditum
 Lampavit orbem lumine.
 Lucis beata gaudiis
 Mundi replevit incolas
 Aetate mox altissimus
Prima creator saeculi.

Locatur inter caerula
 Die secunda maximus
 Poli globus, divisaque est
 Utrimque lympha labilis.
 Primo secundae tempore
 Aetatis arca mystica
 Hinc inde concurrentia
Locatur inter caerula.

Lucente saeculi tertia
 Die fluens sub aethere
 Abyssus alta subsidet
 Virensque paret arida.
 Electa proles Abrahae
 De perfidorum fluctibus
 Aetate florens claruit
Lucente saeculi tertia.

Quarta iubar sublimium
 Die emicabat siderum,
 Solo poloque fulgida
 Lucis daturam gratiam.
 Hebraea gens Davidico
 Regno refulsit inclita
 Aetate pandens actuum
Quarta iubar sublimium.

A tiszteletreméltó Béda (672-735)
A Hat Nap és a Hat Világkorszak.

Legelsején az Alkotó
 Minden napoknak: a vizek
 Takarta földről a homályt
 Fénnyel lámpázva verte el.
 A fényesség napvilág
 Örömeivel a földlakót
 Boldoggá tette a korok
Legelsején az Alkotó.

Kék ár felett szilárdan áll
 A második napon az ég
 Hatalmas gömbje, s kétfelé
 Folynak a nyugtalan habok..
 A második kor idején
 Épül a titkos bárka-ház,
 mely a föl és alá folyó
Kék ár felett szilárdan áll.

Midőn eljő a harmadik
 Nap: a sugáros ég alól
 Leülnek az alsó vizek,
 S a termő száraz felvirul.
 Hullámsírban a gonoszok,
 S Ábrahám választott neme
 Virágzik, a korok közül
Midőn eljő a harmadik.

Hintvén felséges sugarát
 A fénynek ég-re-földre szét,
 Negyed napon a csillagok
 Kegyelmes fénye felragyog.
 Negyed koron, Dávid alatt,
 A zsidó nép feltündökölt,
 Nagy tetteinek szanaszét
Hintvén felséges sugarát.

Novum genus progignitur
 Quinta die de limpidis
 Nascens aquis natantium
 Volantiumque sub polo.
 Aetate quinta in Chaldea
 Poenam luente Iudea
 Fidelium de perfidis
Novum genus progignitur.

Sexta creatus est homo
 Die, creatoris sui
 Imaginem qui praefrens
 Semper beatus viveret.
 Summus creator omnium,
 Per quem creatus est homo,
 Aetate filius Dei
Sexta creatus est homo.

Post facta celsa conditor
 Die quiescens septima
 Eam vocari in saecula
 Et esse iussit sabbatum.
 Aetas quietis septima
 Bene defunctos excipit,
 Qua sabbatizat cum suis
Post facta celsa conditor.

Új nemzetség kap életet
 Ötöd napon: a tisztuló
 Vizek között úszó halak,
 S az ég alatt a szárnyasok.
 Ötöd korszakban Chaldea
 Földjén bűnhödvén Judea,
 A gonoszok helyett hívő
Új nemzetség kap életet.

Megszületett az ember is,
 Hatod napon, az Alkotó
 Képét hordozza homlokán,
 S örök boldogság vár reá.
 Ki mindeneket alkotott,
 Aki az embert alkotá,
 Isten fia: hatod koron
Megszületett mint ember is.

Nagy dolgai után az Úr
 Hetedik napon megpihent.
 E nap, örökre rendelé:
 Szombat legyen és nyugovás:
 Az Úrban elhúnyókra vár
 A békesség heted kora,
 S örökre szombatol velük
Nagy dolgai után az Úr.

Ismeretlen ír költő: Áldozási ének

Anonymus ex Hibernia (Saec. VIII-IX.)
Versus ad Eucharistiam sumendam.

Ismeretlen ír költő (VIII.–IX. sz.)
Áldozási ének.

Sancti, venite, Christi corpus sumite
Sanctum bibentes, quo redempti,
sanguinem

Szentek, Krisztusnak testét venni jöjjetek,
Igyátok vérét, melyen megváltattatok.

Salvati Christi corpore et sanguine,
A quo refecti laudes dicamus Deo.

Mi üdvözítőnk Krisztus teste s vére volt,
Hát új erővel énekeljük az Urat.

Hoc sacramento corporis et sanguinis
Omnes exuti ab inferrii faucibus.

Ez a nagy szentség, ez a test és ez a vér
Pokol torkából mindnyájunkat visszavett.

Dator salutis, Christus, filius Dei,
Mundum salvavit per crucem et sanguinem

Üdvünk szerzője Krisztus, az Isten Fia:
Kereszttel s vérrel váltatott meg a világ.

Pro universis immolatus Dominus
Ipse sacerdos exstitit et hostia.

Feláldozta magát az Úr mindenkiért,
Ő maga lett pap s maga lett az áldozat.

Lege praeceptum immolari hostias,
Qua adumbrantur divina mysteria.

Törvény parancsa volt a véres áldozat,
Isteni titkok halovány árnyékaként.

Lucis indultor et salvator omnium
Praeclaram sanctis largitus est gratiam.

Fénynek szerzője, Megváltó, mindenkié,
Szenteknek bőséges malasztot juttatott.

Ascendant omnes pura mente creduli,
Sumant aeternam salutis custodiam.

Mindnyájan, hívek, tiszta szívvel jöjjetek,
Vegyétek örök üdvösségtek zálogát.

Sanctorum custos, rector quoque Dominus,
Vitam perennem largitur credentibus.

Szentek őrzője és királya, ad az Úr
A híveknek örökkévaló életet.

Caelestem panem dat esurientibus,
De fonte vivo praebet sitientibus.

Az éhezőknek mennyei kenyeret ad,
A szomjazókat élő vízzel tartja jól.

Alpha et Omega, ipse Christus Dominus,
Venit venturus iudicare homines.

Mi Urunk Krisztus: alfa és az ómega,
Ki embereket ítélendő eljövend.

Ismeretlen gót költő: Háborús veszedelemben

Anonymus Auctor (Saec. VIII.)
De bello imminenti.

Tristes nunc populi,
Christe Redemptor,
Pacem suppliciter
Cerne rogantes,
Threnos et gemitus,
Cerne dolorem,
Maestis auxilium
Desuper offer.

Dira namque fremens,
En, furor atrox
Gentis finitimae
Arva minatur,
Saeve barbarico
Murmure nostra
Vastari, perimens
Ut lupus agnum.

Defensor quis erit,
Ni prius ipse
Succurras miserans,
Auctor Olympi?
Humano generi
Crimina parcas,
Affectis veniam
Dones amare.

Abram praesidio
Perculit olim
Reges quinque tuo,
Conditor aevi,
Haud multis pueris
Nempe parentem
Prostratis reducens
Hostibus atris.

Moyses gelidi
Aequora ponti
Confidens populum
Torrída carpens
Deduxit refluens
Undaque hostem
Extemplo rapiens
Occulit omnem.

Ismeretlen gót költő (VIII. sz.)
Háborús veszedelemben.

Nézz ránk Üdvöztőnk,
Sírnak a népek.
Békét esd a világ,
Vesd szemedet ránk,
Könnyét, sóhajait
Halld kegyelemmel,
Fájdalmára segélyt,
Küldj a magasból.

Mert ránkront a harag
Durva-kegyetlen.
Barbár harci zsvaj
Zúg fenyegetve.
Rossz-szomszéd betörő
Árva határunk
Elpusztítani ront –
Farkas a bárányt.

Védelmezni ki fog,
Hogyha Uram, te
Rajtunk nem könyörülsz,
Atyja Olympnak?
Irgalmaz a bünös
Emberi nemnek,
Bűnbánókhöz Uram
Légy kegyelemmel.

Ábrám egykoron öt
Nagy fejedelmet
Harcon összetiport:
Pajzsa Te voltál.
Néhány. szolgálégény
Volt csak a népe,
Mégis rab rokonát
Meggzabadítá.

Mózes tornyosodó
Tengerek árján
Népét átvezeté,
Bízva Tebenned.
És a visszafutó
Víznek özönje
Mind ő elleneit
Sírba temette.

Trecentisque viris
Amalecitas
Deiecit Gedeon
Iussus adire,
Oppressum populum
Vindice ferro
Liberavit ope
Fretus opima.

Hoc tu cunctipotens,
Omnia solus,
In euius manibus
Sunt universa,
In te nostra salus,
Gloria in te,
Occidis iterum
Vivificasque.

Maior, quippe tua
Gratia, Iesu,
Quam sit flagitii
Copia nostri,
Contritos nec enim
Maestaque corda
Clemens vei humiles
Spernere nosti.

Salva ergo tua
Morte redemptos,
Salva suppliciter
Pacta petentes,
Disrumpe frameas,
Spicula frange,
Confringe clipeos
Bella volentum.

Iam caelum gemitus,
Scandat amarus,
Iam nubes penetret
Vox lacrimarum,
Votum, contritio
Plebis anhela;
Salvator placidus,
Iam miserere.

Háromszáz katonát
Vitt csak a harcba
S megsujtá Gedeon
Amalek népét:
Tőled várt csak erőt,
S bosszu-vasával
Megmentette honát
Elnyomatástól.

Ó Minden-tehető,
Harcok erőse!
Intéző kezeden
Fordul a minden.
Benned van csak az üdv
És a dicsőség,
Tőled jó a halál,
S élet is újra.

Dúsabb, Krisztus Urunk,
A te kegyelmed,
Mint a minket ölő
Vétek özönje.
Bűnbánót soha még
És töredelmest
S szívében szomorút
Meg nem utáltál.

Mentsd meg hát, akiket
Drága halálad
Meváltott, s akik ím
Esdik a békét.
Törj el nyílhegyeket,
Rontsd el a dárdát,
És ki hadra uszít,
Zúzd el a pajzsát.

Szállj immár egekig,
Keserű sóhaj!
Nyiss már fellegeket,
Könnyek imája!
Istent hívj lihegő,
Megtöretett nép!
Békés Üdvözítő,
Légy kegyelemmel!

Pál Diákonus: Tengernek Csillaga

Paulus Diaconus (c. 720–800)

Ave maris stella.

Ave, maris stella,
Dei mater alma,
Atque semper Virgo,
Felix coeli porta.

Sumens illud Ave
Gabrielis ore,
Funda nos in pace,
Mutans Hevae nomen.

Solve vincla reis,
Profer lumen caecis,
Mala nostra pelle,
Bona cuncta posce.

Monstra te esse matrem,
Sumat per te preces,
Qui pro nobis natus,
Tulit esse tuus.

Virgo singularis,
Inter omnes mitis,
Nos culpis solutos,
Mites fac et castos.

Vitam praesta puram,
Iter para tutum,
Ut videntes Jesum,
Semper collaetemur.

Sit laus Deo Patri,
Summo Christo decus,
Spiritui Sancto,
Tribus honor unus.

Pál Diákonus (720 kör.– 800)

Tengernek Csillaga.

Tengernek Csillaga,
Isten édes Anyja,
Áve makulátlan
Mennyei szép Porta!

Gábrriel arkangyal
Ávéval köszöntött:
Légy Te nekünk béke,
Éva helyett áve.

Oldd a bűnös láncát,
Gyújts a vaknak fáklyát.
Úzd rólunk a rosszat,
Esdj le minden jókat.

Mutasd meg: Anyánk vagy,
Hallgasson meg érted,
Aki értünk ember
Jó szívvel lón benned.

Szűzek legszebb Szűze,
Szelídségnek tükre,
Bűntől szabadokká
Tégy szelíddé, jókká.

Tisztaságban éljünk,
Biztos úton járjunk,
Hogy Jézussal egykor
Együtt vígadozzunk.

Atyának dicsőség,
Krisztusnak tisztesség,
Szentlélek Istennek
Egy áldás adassék..

Pál Diákonus: Keresztelő Szent Jánosról

Paulus Diaconus (c. 720–800)
In Nativitate S. Ioannis Baptistae.

Ut queant laxis resonare fibris
Mira gestorum famuli tuorum,
Solve polluti labii reatum,
Sancte Ioannes.

Nuntius celso veniens Olympo
Te patri magnum fore nasciturum.
Nomen et vitae seriem gerendae
Ordine promit.

Ille promissi dubius superni
Perdidit promptae modulus loquelaes,
Sed reformasti genitus peremptae
Organa vocis.

Ventris obstruso positus cubili
Senserat regem thalamo manentem.
Hinc parens nati meritis uterque
Abdita pandit.

Antra deserti teneris sub annis
Civium turmas fugiens petisti,
Ne levi saltem maculare vitam
Famine posses.

Praebuit hirtum tégumen camelus
Artubus sacris, strophium bidentes,
Cui latex haustum, sociata pastum
Mella locustis.

Ceteri tantum cecinere vatum
Corde praesago iubar affuturum,
Tu quidem mundi scelus auferentem
Indice prodis.

Non fuit vasti spatium per orbis
Sanctior quisquam genitus Ioanne,
Qui nefas saeculi meruit lavantem
Tingere lymphis.

O nimis felix meritique celsi
Nesciens labem nivei pudoris,
Praepotens Martyr nemorumque cultor,
Maxime vatum!

Pál Diákonus (720 kör.– 800)
Keresztelő Szent Jánosról.

Hogy könnyűlt szívvel csoda tetteidnek
Zenghessék hírét szabadult szolgálid,
Oldd meg, Szent János, kötelét a büntől
Szennyes ajaknak.

Im, magas küldött jön alá Olympról,
Hirdetvén nagy hírt figyelő atyádnak,
Sorban elmondván neved és jövődő
Életed útját.

Ő kételkedvén a magas beszéden:
Fürge nyelvének felakadt folyása.
Úgy nyeré meg majd születő fiától
Hangja zenéjét.

Érzéd már a mély anyaméh sötétjén
Ágyasházában megülő királyod.
A Fiú titkát szava két anyának
Hirdeti fennen.

Gyenge korban már, tömeget kerülvén,
Barlangok, puszták zugait szeretted:
Meg ne férkeznék kisikolt igének
Szennye sem ajkad.

Tagjaid borzas teveször takarta,
Kétfogú berbécs övezett kötéllel,
Kortyot víz kínált, eledelt a sáska,
Erdei mézzel.

Szóval ígéré valamennyi látó
A kelendő Fényt: te megérted újjal
A szelíd Bárányt, ki a rossz világnak
Elveszi bűnét.

Nincs e bűnbenholt sivatag világon
Jánosnál szentebb anyaszült halandó;
Választott ő lón, ki megöntse vízzel
Bűn lemosóját.

Ó nagyon boldog, magasult erényű,
Foltot kin nem lát a havas szemérem,
Páratlan mártír, sivatag lakója,
Látnokok atyja!

Serta ter denis alios coronant
Aucta crementis, duplicata quosdam,
Trina centeno cumulata fructu
Te, sacer, ornant.

Nunc potens nostri meritis opimis,
Pectoris duros lapides repelle,
Asperum planans iter et reflexos
Dirige calles.

Ut pius mundi Sator et Redemptor
Mentibus pulsa livione puris
Rite dignetur veniens sacratos
Ponere gressus.

Laudibus cives celebrant superni
Te, Deus simplex pariterque trine,
Supplices ac nos veniam precamur
Parce redemptis.

Van kit harmincas fonatú fűzérrel,
Mást kétszer többel koronáz erénye:
Százszor hajt hármás koronád tenéked
Drága gyümölcsöt.

Szívünkről, ó szent, magas érdemmeddel
Hengerítsd el most a kövek keményét,
Utat egyengess, igazítsd előre
A kanyar ösvényt.

Hogy világszerző kegyes Üdvözítőnk
Kedvvel nézzon ránk, bűneink kiégvén,
És méltóztassék kegyesen beszállni
Tiszta szívünkbe.

Téged a mennyég dala ünnepeljen,
Hármas-egy Isten, minekünk bocsáss meg,
Meváltott néped könyörög tehozzád:
Légy kegyelemmel!

Alkuin: Ének Istenhez. (Az ember méltóságáról)

Alcuinus Flaccus. (c. 730 –804)
Hymnus ad Deum.
(De dignitate hominis.)

Te homo laudet,
Alme creator,
Pectore, mente
Pacis amore,
Non modo parva
Pars quia mundi est.

Sed tibi, sancte,
Solus imago
Magna, creator,
Mentis in arce,
Pectore puro
Dum pie vivit.

O Deus et lux,
Laus tua semper
Pectora et ora
Compleat, ut te
Semper amemus,
Sanctus, ubique.

Alkuin (730 kör.– 804)
Ének Istenhez.
(Az ember méltóságáról.)

Áldjon az ember,
Drága Teremtő,
Szívbeli szóval,
Béke dalával,
Mert a világon
Nem kicsi pont ő.

Nincsen a földön
Semmi hasonló:
Mert a Te képed
Egymaga hordja
Lelke lakában,
Tiszta szívében.

Isteni fenség,
Fény Ura: áldás
Töltse be szívünk,
Ülje meg ajkunk,
Szent te, szeressünk
Minden időben!

Szent Teodulf: Virágvasárnapi himnusz

Sanctus Theodulphus (+821)

Dominica in Palmis ad Processionem.

Gloria, laus et honor tibi sit Rex Christe,
Redemptor,
Cui puerile decus prompsit Hosanna
pium.

Israel es tu Rex, Davidis et inclyta Proles,

Nomine qui in domini rex benedicte
venis.

Coetus in excelsis te laudat coelicus omnis

Et mortalis homo, cuncta creata
simul.

Plebs Hebraea tibi cum palmis obvia venit,

Cum prece, voto, hymnis adsumus
ecce tibi.

Hi tibi passuro solvebant munia laudis,

Nos tibi regnanti pangimus ecce
melos.

Hi placuere tibi, placeat devotio nostra,

Rex bone, rex clemens, cui bona
cuncta placent.

Szent Teodulf (+821)

Virágvasárnapi himnusz.

Hódolat és áldás néked. Krisztus, mi
királyunk.

Néked a gyermeki nép zengte ma
zsenge dalát.

Áldott égi király, Istennek jössz te
nevében,

Izrael édes ura, Dávid igaz gyökere.

Téged a mennyek boldog kara áld a
magasban,

Áld a szegény ember, áld vele mind,
ami él.

Pálmafaágakkal te eléd kivonult a zsidó
nép:

Dallal, hű szívvel ímhol elédbe
jövünk.

Ők kínod küszöbén adták meg a tiszteletes
dalt:

Mennyei fényedben áld a mi boldog
imánk..

Azt kedvvel nézted: jó szívvel nézz le
miránk is,

Hisz teneked Jóság, kedves a jóakarát.

Rabanus Maurus: Pünkösdi himnusz

Rabanus Maurus (776–856)
In festo Pentecostes.

Veni Creator Spiritus,
Mentes tuorum visita,
Imple superna gratia,
Quae tu creasti pectora.

Qui diceris Paraclitus,
Altissimi donum Dei,
Fons vivus, ignis, caritas,
Et spiritalis unctio.

Tu septiformis munere,
Digitus paternae dexteræ,
Tu rite promissum Patris,
Sermone ditans guttura.

Accende lumen sensibus,
Infunde amorem cordibus,
Infirma nostri corporis
Virtute firmans perpeti.

Hostem repellas longius
Pa.cemque dones protinus:
Ductore sic te praeviso
Vitemus omne noxium.

Per te sciamus, da, Patrem,
Noscamus atque Filium
Teque utriusque Spiritum
Credamus omni tempore.

Deo Patri sit gloria,
Et Filio, qui a mortuis
Surrexit, ac Paraclito,
In saeculorum saecula.

Rabanus Maurus (776–856)
Pünkösdi himnusz.

Ó Alkotó Lélek, jövel
És szívünk, lelkünk töltsed el.
Te alkotád a szíveket,
Hozd nekik bő kegyelmedet.

Kit úgy hívünk, Vigasztaló,
Kit ad nekünk az Alkotó,
Te élő forrás, égi láng,
Szent kenet, égből szállj le ránk.

Te hét ajándok kútfeje,
Atyánk kegyelmes jobbkeze,
Az Úr erős ígérete,
Sugalmas ajkak ihlete.

Gyújtsd meg szemünknek fényedet,
És szállj szívünkbe, Szeretet!
Ha testünk gyarló, s lankadunk,
Légy mindig éber gyámolunk.

Úzd messze tőlünk ellenünk,
Szent békességed add nekünk,
Te járj, vezér, utunk előtt,
Veszélytől védjen szent erőd.

Add, ismerjük meg az Atyát,
Te általad, és egy Fiát:
És kettejüknek lelke, Te,
Örökre légy lelkünk hite.

Az Istent áldjuk: jó Atyát,
S ki felkelt sírból; szent Fiát,
S a Lelket, szívünk vigaszát,
Most és örök időkön át.

Rabanus Maurus: Mindenszentek himnusza

Rabanus Maurus (776–856)

In festo Omnium Sanctorum, ad Landes

Salutis aeternae dator
Jesu redemptis subveni:
Virgo parens clementiae
Dona salutem servulis.

Vos Angelorum millia,
Patrumque cetus, agmina
Canora Vatum: vos reis
Precamini indulgentiam.

Baptista Christi praevis,
Summique Caeli Claviger;
Cum ceteris Apostolis
Nexus resolvent criminurn.

Cohors triumphans Martyrum,
Almus Sacerdotum chorus,
Et virginalis castitas,
Nostros reatus abluant.

Quicumque in alta siderum
Regnatis aula Principes,
Favete votis supplicum,
Qui dona caeli flagitant.

Virtus, honor; laus, gloria,
Deo Patri cum Filio,
Sancto simul Paraclito,
In saeculorum saeeula.

Rabanus Maurus (776–856)

Mindenszentek himnusza.

Üdvösségszerző Jézusunk,
Segítsd a megváltottakat.
Irgalom anyja, Szűzanya,
Népednek üdvösséget adj.

Ti, Angyaloknak ezrei,
Atyák serege, Látnokok
Ihlett csapatja: esdjetek
A bűnösnek bocsánatot.

Keresztelő Krisztus-követ,
S te mennyei Kulcshordozó,
S Apostolok, oldjátok el
Mi bűneink bilincseit.

Mártírok, győztes hadsereg,
Jámbor papok kegyes kara,
Szűzesség tiszta kórusa;
Mossák le vétünk szennyeit.

Mindnyájan, kik a csillagos
Trónszékeken tündöklötök:
Fogadjátok jószágosan
Malasztért esdeklő imánk.

Áldás, dicsőség, tisztelet
Az Atyának és Fiúnak,
S a Vigasztalónak velük
Most és örök időkön át.

Rabanus Maurus: Himnusz a szent vértanukról

Rabanus Maurus (776–856)
In festis plurimorum Martyrum ad
Vesperas.

Sanctorum meritis inclyta gaudia
 Pangamus, socii, gesta que fortia
 Nam gliscit animus promere cantibus
 Victorum genus optimum.

Hic sunt quos retinens mundus inhorruit,
 Ipsum nam sterili flore peraridum

Sprevere penitus, teque secuti sunt,
 Rex Christe bone caelitem.

Hi pro te furias atque ferocia
 Calcarunt hominum, saeva que verbera,
 Cessit his lacerans fortiter ungula,
 Nec carpsit penetralia.

Caeduntur gladiis more bidentium,
 Non murmur resonat, non querimonia,

Sed corde tacito mens bene conscia
 Conservat patientiam.

Quae vox, quae poterit lingua retexere,
 Quae tu Martyribus munera praeparas?
 Rubri nam fluido sanguine laureis
 Ditantur bene fulgidis.

Te summa Deitas, unaque, poscimus,
 Ut culpas abluas, noxia subtrahas.

Des pacem famulis, nos quoque gloriam
 Per cuncta tibi saecula.

Rabanus Maurus (776–856)
Himnusz a szent vértanukról.

Társak, zengje szavunk szentek erényeit,
 Ő nagy tetteiken hangos öröm dalát.
 Lángol, sürget a szív dallani győztesek
 Legszebb, legragyogóbb nemét.

Balgán visszariadt tőlük a vak világ,
 Ám megvetve aszott-lombu,
 gyümölcstelen,
 Sívár lelke szavát, mentek utánad ők,
 Jézus, mennyei jó király.

Érted gyűlöletet, vad gonoszok dühét,
 Ádáz ostorokat porba tiportak ők..
 Horgaskarmu acél tépni kifárad itt;
 Meg nem férheti lelküket.

Bárány-zsenge gyanánt, kard öli testüket,
 Nem kél semmi moraj, nincs panasz
 ajkukon
 Szívük tiszta; nyugodt s állhatatos marad
 Minden rettenetek között.

Nincs szó, nincs ajak elzengeni azt, amit
 Nékik tartogatol égi jutalmukúl;
 Bíbor vért csepegő homlokuk elfödi
 Tündöklő, koszorús babér.

Isten, legmagasabb és egyedülvaló,
 Kérünk, mosd le bününk, s nézd el a
 büntetést,
 Hozz ránk békeidőt, hogy soros évekig
 Zengjük néked a glóriát.

A Dadogó Notker: Pünkösdi szekvencia

Notcerus Balbulus (830–912) Sequentia in die pentecostes.

1. Sancti Spiritus
Assit nobis gratia.
- 2a. Quae corda nostra
Sibi faciat
Habitaculum.
- 2b. Expulsis inde
Cunctis vitiis
Spiritalibus.
- 3a. Spiritus alme,
Illustrator hominum,
- 3b. Horridas nostrae
Mentis purga tenebras.
- 4a. Amator sancte sensorum
Semper cogitatum,
- 4b. Infunde unctionem tuam
Clemens nostris sensibus.
- 5a. Tu Purificator
Omnium flagitiorum,
Spiritus,
- 5b. Purifica nostri
Oculum interioris
Hominis
- 6a. Ut videri
Supremus genitor
Possit a nobis.
- 6b. Mundi cordis
Quem soli cernere
Possunt oculi.
- 7a. Prophetas tu inspirasti.
Ut praeconia Christi
Praecinuissent inclita.

A Dadogó Notker (830–912) Pünkösdi szekvencia.

1. Szentlélek Isten,
Kegyelleddel szállj le ránk.
- 2a. Tegye szívünket
Önnön magának
Hajlékává.
- 2b. Űzze el onnan
Szellem és lélek
Minden bűnét.
- 3a. Ó kegyes Szentlélek,
Lelkünk napvilága te.
- 3b. Söpörd el szívünkől
A hatalmas ködöket.
- 4a. Értelmes gondolatoknak
Szentséges szerelmese.
- 4b. Öntséd el érzékeinkbe
Olajodat kegyesen.
- 5a. Minden gonoszság
Tisztogatója,
Szentlélek,
- 5b. Tisztítsd meg bennünk
Szemét a belső
Embernek.
- 6a. Hogy megtisztulván,
Megláthassuk
Felséges Atyánkat.
- 6b. Kit senki más, csak
Tiszta szívű
Ember szeme láthat.
- 7a. Te ihlettél prófétákat,
Hogy a Krisztus nagyságának,
Elzenghessék dicséretét.

<p>7b. Apostolos confortasti,
Uti tropaeum Christi
Per totum mundum veherent.</p>	<p>7b. Apostolok tüze lettél,
Hogy a Krisztus győzedelmét
A nagyvilágra szétvigyék.</p>
<p>8a. Quando machinarm
Per verbum suum
Fecit Deus
Caeli, terrae, marium.</p>	<p>8a. Mikor az Isten
Igéje által
Ég, föld, tenger
Gépezetét alkotá.</p>
<p>8b. Tu super aquas
Facturus eas
Numen tuum
Expandisti, Spiritus.</p>	<p>8b. Ölelni őket
Istenségeddel,
Ott lebegtél
Lélek, a vizek fölött.</p>
<p>9a. Tu animabus
Vivificandis
Aguas fecundas,</p>	<p>9a. Te hogy a lélek
Újjá szülessék.
Rá vizet ontasz.</p>
<p>9b. Tu aspirando
Das spiritalis
Esse homines.</p>	<p>9b. Teszed az embert
Fuvallatoddal
Lelki emberré.</p>
<p>10a. Tu divisum
Per linguas
Mundum et ritus
Adunasti, Domine.</p>	<p>10a. Te a soknyelvű,
Sokszabású
Szétszórt világot
Egyesíted, mi Urunk.</p>
<p>10b. Idololatros,
Ad cultum
Dei revocas,
Magistrorum optime.</p>	<p>10b. Bálványimádót
Visszahívsz az,
Igaz Istenhez,
Ó legelső Doktorunk.</p>
<p>11a. Ergo nos supplicantes tibi
Exaudi propitius,
Sancte Spiritus,</p>	<p>11a. Azért könyörgő imádságunkat
Hallgasd meg jóságosan
Kegyes Szentlélek.</p>
<p>11b. Sine quo preces omnes cassae
Creduntur et indignae
Dei auribus.</p>	<p>11b. Kegyelmed nélkül minden imádság
Hasztalan és méltatlan
Isten fülének.</p>
<p>12a. Tu, qui omnium
Saeculorum sanctos
Tui numinis
Docuisti instinctu
Amplectendo, Spiritus,</p>	<p>12a. Te aki minden
Századok szentjeit
Általölelted
És sugallatoddal
Tanítottad, Lélek,</p>

12b. Ipse, hodie
Apostolos Christi
Donans munere
Insolito et cunctis
Inaudito saeculis,

13. Hunc diem gloriosum
Fecisti.

12b. Te ma a Krisztus
Apostolaira
Sohasem ismert
És sohasem hallott
Ajándékul szálltál,

13. Dicsőségessé avattad
Ezt a napot.

Az ifjabb Hartman: Az Evangéliumról

Hartmannus junior (860–925)
Hymnus de evangelio.

Sacrata libri dogmata
Portantur Evangelici,
Cunctis stupenda gentibus
Et praeferenda laudibus.

Mundemus omnes corpora
Sensuque cordis simplici
Purgantes conscientiam
Verba pensemus mystica.

Vultus declini pariter
Clausa tenentes stomata
Stemus intentis auribus,
Ut decet, ante Dominum.

Nec sat videtur sonitus
Auditu solo capere,
Ni cor purgatum teneat
Factisque iussa compleat.

Sic mandat ipse maximus
Magister, summi filius,
Sensus nostrorum pectorum
Arvis diversis comparans.

Sunt, ait, rura plurima,
Quis semen frugis spargitur,
Censu sed multum dispari
Reddunt accepta foenora.

Quaedam saxorum stramine
Replentur nimis pessimo,
Frugemque necat maximus
Ardor solaris luminis.

Quaedam siccato germine
Replentur spinis horridis,
Viarum strata plurimis
Officiunt seminibus.

Ast qui felices fertili
Glebas fecundat germine,
Illum laetantem cumulat
Fructus laboris centuplex.

Az ifjabb Hartman (860–925)
Az Evangéliumról.

Imhol a szentséges tanok,
Az Evangélium könyvei!
Ámúljanak a nemzetek
És róluk áldást zengjenek.

Megtisztult test fogadja be
És tiszta lelkiismeret,
Szívünk egyszerűségiben
A titokzatos szavakat.

Hajoljon föld felé a fő,
Zárva legyen szónak a száj,
Figyelmezzem éber fülünk;
Igy illik ez az Úr előtt.

Nem is elég hallgatni csak
Az üdvösséges hangokat,
Ha nem fogadja tiszta szív
S nem teljesíti tett a szót.

A Mester ad parancsot így,
A fölséges Isten Fia,
Mikor szívünkről mondja el
A Magvető hasonlatát.

Mező, úgymond, sokféle van,
Amelybe jó mag vettetik,
De jaj, nagyon különböző
Vetés után az aratás:

Az egyik mag kövek közé,
Kegyetlen kősziklára hull,
És gyümölcsét a napsugár
Gyilkos heve aszalja el.

Más mag szűrő tövisbozót
Pusztító sűrűjébe jut.
Fölemészt újra másokat
Az útfelek kemény köve.

Ám amely dús csíráival
Szerencsés rögöt érhetett,
Az boldogan hajt gyökeret
És százszoros gyümölcsöt ad.

Sic voluntatis integrae
Perfecta nitent opera,
Terraque cordis optimi
Centenum refert numerum.

Igy hajt sugárzó tetteket
A ki-nem-kezdet akarat.
Igaz szív földje így terem
Igaz gyümölcsöt, százszorost.

Wipo: Húsvéti szekvencia

Wipo (990–1050) Sequentia paschalis.

Victimae paschali
Laudes immolent Christiani.

Agnus redemit oves,
Christus innocens Patri reconciliavit
peccatores:

Mors et vita duello confluxere mirando;
Dux vitae mortuus regnat vivus.

Dic nobis Maria,
Quid vidisti in via?

Sepulcrum Chrfsti viventis
Et gloriam vidi resurgentis.

Angelicis testes,
Sudarium et vestes.

Surrexit Christus spes mea,
Praecedit vos in Galileam.

Scimus Christum surrexisse a mortuis
vere:
Tu nobis victor Rex miserere.

Wipo (990–1050) Húsvéti szekvencia.

A húsvéti Bárányt
Keresztények örvendezve áldják.

Juhait megváltotta a Bárány,
Krisztus az Atyát megbékítette ártatlan
vére árán.

Összecsapott a halál meg az élet
csodafélelmes viadallal:
Él az életnek vezére, ki meghalt, uralkodik
örök diadallal.

Mondd el nekünk, Mária,
Mit adatott szemednek látnia?

Láttam az élő Krisztus sírja helyét,
Es a Fölkentnek dicsősége teljét.

Láttam az angyali követeket,
A szemfedőket, a lepleket.

Föltámadt Krisztus, az én reménységem:
Galileába előttetek mégyen.

Föltámadt Krisztus halottaiból! Tudjuk:
föltámadt valósággal
Légy te mihozzánk, győzelmes Király,
irgalmassággal.

Ismeretlen szerzőjű himnuszok: Búsultak az Apostolok

Anonymi auctores (Saec. IX–X.)

Tristes erant Apostoli. *

Tristes erant Apostoli
De Christi acerbo funere,
Quem morte crudelissima
Servi damnarant impii.

Sermone verax Angelus
Mulieribus praedixerat:
„Mox ore Christus gaudium
Gregi feret fidelium”.

Ad anxios Apostolos
Currunt statim dum nuntiae,
Illae micantis obvia
Christi tenent vestigia.

Galileae ad alta montium
Se conferunt Apostoli,
Iesuque, voti compotes,
Almo beantur lumine.

Ut sis perenne mentibus
Paschale, Iesu, gaudium:
A morte dira criminum
Vitae renatos libera.

Deo Patri sit gloria
Et Filio, qui a mortuis
Surrexit, ac Paraclito
In sempiterna saecula.

* In festis SS. Apostolorum, ad Vesperas
et Matutinum, tempore Paschali.

Ismeretlen szerzőjű himnuszok a IX–X.
századból

Búsultak az Apostolok. *

Búsultak az apostolok,
Mert Krisztus meghalt keserűn,
Gonosz szolgák mondtak reá
Istentelen ítéletet.

Igazmondó angyal szavát
Hallják a jámbor asszonyok:
„A hívó nyájhoz már közel
Krisztus az öröm hírvél.”

A rettegő apostolok
Elé viszik a drága hírt,
Ám útjukon ragyogva már
Előttük Krisztus lába jár.

Galilea hegyeire
Sietnek az apostolok
S betelik vágyuk: boldogok
Jézus kegyes fényében ők.

Hogy mindörökké megmaradj,
Húsvéti örömmül nekünk,
Mentsd meg a bűnhalál elől,
Kiket az élet újra szült.

Atyaistennek tisztelet
S Fiának, ki feltámadott
S a Vigasztalónak velük
Most és örök időkön át.

* A szent Apostolok ünnepeinek
Vecsernyéjére és Matutinumára, húsvéti
időben.

Ismeretlen szerzőjű himnuszok: Ó mennyei örök Király

Anonymi auctores (Saec. IX–X.)

Rex sempiternae Caelitum. *

Rex sempiternae Caelitum,
Rerum Creator omnium,
Aequalis ante saecula
Semper Parenti Filius:

Nascente qui mundo faber,
Imaginem vultus tui
Tradens Adamo, nobilem
Limo iugasti spiritum.

Cum livor et fraus daemonis
Foedasset humanum genus,
Tu carne amictus perditam
Formam reformas artifex.

Qui, natus olim ex Virgine,
Nunc e sepulcro nasceris,
Tecumque nos a mortuis
Iubes sepultos surgere.

Qui, Pastor aeternus, gregem
Aqua lavas baptismatis:
Haec est lavacrum mentium,
Haec est sepulcrum criminum.

Nobis diu qui debita
Redemptor affixus Cruci,
Nostrae dedisti prodigum
Pretium salutis sanguinem.

Ut sis perenne mentibus
Paschale, Iesu, gaudium,
A morte dira criminum
Vitae renatos libera.

Deo Patri sit gloria
Et Filio, qui a mortuis
Surrexit, ac Paraclito
In sempiterna saecula.

Ismeretlen szerzőjű himnuszok a IX–X.
századból

Ó mennyei örök Király. *

Ó mennyei örök Király,
Ki mindeneket alkotál,
Minden idők eleitől
Atyáddal egyenlő Fiú:

Mikor a világ született,
Teremtő mester, arcodat
Ádámnak adtad, s a nemes
Szellemet sárba foglalád.

Midőn ádáz ördögi csel
Az emberfajt beszennyezé,
Testet öltvén, az elveszett
Formát újonnan alkotád.

Egykor a Szűztől születél,
Most sírból születel nekünk,
És mi is felkelünk veled
Sírunkból, úgy parancsolod.

Örök Pásztor te, nyájadat
Kereszt vizével mosdatod:
Ez a léleknek fürdeje,
Ez a bűn temetőhelye.

Adósságunkat hogy leródd,
Hosszan függél kereszteden
S hullattad értünk pazarúl
Üdvünknek árát, véredet.

Hogy mindörökké megmaradj
Húsvéti örömmel nekünk,
Mentsd meg a bűnhalál elől,
Kiket az élet újraszült.

Atyaistennek tisztelet
S Fiának, ki feltámadott,
S a Vigasztalónak velük
Most és örök időkön át.

* Dominica Resurrectionis ad Matutinum.

* Hajnali zsoltosmára, húsvéti időben.

Ismeretlen szerzőjű himnuszok: Hajnalbíborban ég a menny

Anonymi auctores (Saec. IX–X.)

Aurora caelum purpurat. *

Aurora caelum purpurat,
Aether resultat laudibus,
Mundus triumphans iubilat,
Horrens Avernus infremit;

Rex ille dum fortissimus
De mortis inferno specu
Patrum senatum liberum
Educit ad vitae iubar.

Cuius sepulcrum plurimo
Custode signabat lapis,
Victor triumphat et suo
Mortem sepulcro funerat.

„Sat funeri, sat lacrimae,
Sat est datum doloribus:
Surrexit exstinctor necis”,
Clamat coruscans Angelus.

Ut sis perenne mentibus
Paschale, Iesu, gaudium,
A morte dira criminum
Vitae renatos libera.

Deo Patri sit gloria
Et Filio, qui a mortuis
Surrexit, ac Paraclito
Im sempiterna saecula.

* Dominica Resurrectionis ad Laudes.

Ismeretlen szerzőjű himnuszok a IX–X.
századból

Hajnalbíborban ég a menny. *

Hajnalbíborban ég a menny,
Énektől visszhangos a lég,
Ujjong a győzelmes világ,
Üvölt a rettegó Pokol:

Midón amaz erős Király
Halálsetét tárnáiból
Az atyákat élet szabad
Verőfényére hozza fel.

Síriját nehéz kő zárta el,
Őrizte zsoldos őrsereg,
De fölkelt győzedelmesen
És eltemette a halált.

„Elég a gyász, elég a könny,
Feledve már a fájdalom,
Feltámadt a halál-törő!” –
A fényes angyal így kiált.

Hogy mindörökké megmaradj,
Húsvéti örömmel nekünk,
Mentsd meg a bűnhalál elől,
Kiket az élet újraszült.

Atyaistennek tisztelet
S Fiának, ki feltámadott
S a Vigasztalónak velük,
Most, és örök időkön át.

*A húsvétvasárnap Dicséretre.

Ismeretlen szerzőjű himnuszok: Földszerte húsvét öröme

Anonymi auctores (Saec. IX–X.)

Paschale mundo gaudium. *

Paschale mundo gaudium
Sol nuntiat formosior,
Cum luce fulgentem nova
Iesum vident Apostoli.

In carne Christi vulnera
Micare tamquam sidera
Mirantur, et quidquid vident,
Testes fideles praedicant.

Rex, Christe, clementissime,
Tu corda nostra posside,
Ut lingua grates debitas
Tuo rependat nomini.

Ut sis perenne mentibus
Paschale, Iesu, gaudium,
A morte díra criminum
Vitae renatos libera.

Gloria tibi Domine,
Qui surrexisti a mortuis,
Cum Patre et Sancto Spíritu
In sempiterna saecula.

* In festis Apostolorum tempore Paschali,
ad Laudes.

Ismeretlen szerzőjű himnuszok a IX–X.
századból

Földszerte húsvét öröme. *

Földszerte húsvét öröme
Szépségesebb nap hirdeti:
Új fényben látják fényleni
Ma Jézust az Apostolok.

Krisztus testén a sebhelyek
Csillag módjára fénylenek.
Csodálják, húséges tanúk,
És hangos szóval hirdetik.

Krisztus, király, jóságos Úr,
Vedd szíveinket birtokul.
Nyelvünk nevednek rója le
Köteles hálaénekét.

Hogy mindörökké megmaradj
Húsvéti örömul nekünk,
Mentsd meg a bűnhalál elől,
Kiket az élet újraszült.

Dicsőség teneked, Urunk,
Ki holtodból feltámadál,
Atyának s Szentléleknek is,
Most és örök időkön át.

* Szent Apostolok ünnepein, Dicséretre,
húsvéti időben.

Ismeretlen szerzőjű himnuszok: Örömtől hangos a világ

Anonymi auctores (Saec. IX–X.)

Exsultet orbis gaudiis *

Exsultet orbis gaudiis,
Caelum resultat laudibus;
Apostolorum gloriam
Tellus et astra concinunt.

Vos saeculi iusti iudices
Et vera mundi lumina,
Votis precamur cordium,
Audite preces supplicum.

Qui templa caeli clauditis
Serasque verbo solvitis,
Nos a peccatis omnibus
Solvite iussu, quaesumus.

Quorum praecepto subditur
Salus et languor omnium,
Sanate aegros moribus,
Augete nos virtutibus,

Ut cum iudex advenerit
Christus in fine saeculi,
Nos sempiterni gaudii
Concedat esse compotes.

Deo Patri sit gloria,
Eiusque soli Filio,
Cum Spiritu Paraclito
Et nunc et in perpetuum.

* In festis Apostolorum ad Vesperas.

Ismeretlen szerzőjű himnuszok a IX–X. századból

Örömtől hangos a világ. *

Örömtől hangos a világ,
Énektől visszhangos a menny,
Apostolok dícséretét
Zengi a föld s a csillagok.

Ó századok bírái ti,
Világ igaz szövétneki,
Szívünknek óhajtása kér:
Halljátok meg esdő imánk.

Kiknek szavára záratik
S tárul a mennynek temploma:
Nyissátok meg, esedezünk,
Mi bűneinknek zárait.

Érzi erős parancsotok
Kórság, egészség egyaránt:
Kór lelkünknek írt adjatok
Erényeinknek új erőt.

Hogy majd ha Krisztus visszatér
Az idők végén és ítél:
Engedje hogy részünk legyen
Az örökkévaló öröm.

Az Atyának és Fiunak
És neked, Szentlélek, velük
Miképen kezdetben vala,
Örökös dicsőség legyen.

* Az Apostolok Vecsernyéjének himnusza,

Ismeretlen szerzőjű himnuszok: Üljük körül fehérben

Anonymi auctores (Saec. IX–X.)

Ad regias Agni dapes. *

Ad regias Agni dapes,
Stolis amicti candidis,
Post transitum Maris Rubri
Christo canamus Principi,

Divina cuius caritas
Sacrum propinat sanguinem,
Almique membra corporis
Amor sacerdos immolat.

Sparsum cruorem postibus
Vastator horret Angelus,
Fugitque divisum mare,
Merguntur hostes fluctibus.

Iam Pascha nostrum Christus est,
Paschalis idem victima
Et pura puris mentibus
Sinceritatis azyma.

O vera caeli victima,
Subiecta cui sunt Tartara,
Soluta mortis vincula,
Recepta vitae praemia.

Victor subactis inferis
Trophaea Christus explicat,
Caeloque aperto subditum
Regem tenebrarum trahit.

Ut sis perenne mentibus
Paschale, Iesu, gaudium:
A morte dira criminum
Vitae renatos libera.

Deo Patri sit gloria
Et Filio, qui a mortuis
Surrexit, ac Paraclito
In sempiterna saecula.

* Dominica Resurrectionis ad Vesperas

Ismeretlen szerzőjű himnuszok a IX–X.
századból

Üljük körül fehérben. *

Üljük körül fehérben a
Bárány királyi asztalát
S túl már a Vörös Tengeren
Krisztust dalolja énekünk,

A fejedelmet: irgalom
Áldozta szent vérét nekünk,
Az áldozópap Szeretet
Drága testének tagjait.

A vérrel hintett kaputól
A rontó angyal elriad.
A tengervíz kettéhasad,
S árján az ellen elmerül.

Már Krisztus lett Húsvét nekünk,
Ő a húsvéti áldozat.
Tiszta szíveknek tisztaság:
Kovásztalán kenyérfalat.

Ó igaz égi áldozat!
Leigázta a poklokat,
Széttört halálos láncokat,
És az életnek visszaad.

A poklokon győzelmesen
Már Krisztus zászlót bontogat.
Már újra feltárult az ég,
S a sötétség királya fut.

Hogy mindörökké megmaradj
Húsvéti örömmel nekünk,
Mentsd meg a bűnhalál elől
Kiket az élet újraszült.

Atyaistennek tisztelet
S Fiának, ki feltámadott
S a Vigasztalónak velük
Most és örök időkön át.

* Húsvéti Vecsernyére.

Ismeretlen szerzőjű himnuszok: Jézus, a Szűznek fia s alkotója

Anonymi auctores (Saec. IX–X.)

Virginis Proles opifexque Matris. *

Virginis proles opifexque Matris,
Virgo quem gessit peperitque virgo,
Virginis partos canimus decora
Morte triumphos. **

Haec enim palmae duplicis beata
Sorte, dum gestit fragilem domare
Corporis sexum, domuit cruentum
Caede tyrannum.

Unde nec mortem nec amica mortis
Mille poenarum genera expavescens
Sanguine fuso meruit serenum
Scandere coelum.

Huius oratu, Deus alme, nobis
Debitas poenas scelerum remitte,
Ut tibi puro resonemus alnum
Pectore carmen.

Sit decus Patri genitaeque Proli
Et tibi compar utriusque virtus
Spiritus semper, Deus unus omni
Temporis aevo.

* In festis Virginum Martyrum ad
Matutinum.

** Pro Virgine non Martyre: Virginis
featum canimus beata, Accipe votum.

Ismeretlen szerzőjű himnuszok a IX–X.
századból

Jézus, a Szűznek fia s alkotója. *

Jézus, a Szűznek fia s alkotója,
Szűz hordott méhén, a világra ő szült:
Szűznek zengjük most a nehéz halálon
Nyert diadalmát. **

Mert e szűz kettős diadallal ékes:
Gyenge nőtestét hogy igába törte,
Avval zúzá szét a kegyetlen gyilkos
Zsarnok igáját.

Sem halált nem félt, se halál barátit:
Hóhér kínzások ezer új iszonyát,
S vérét hullatván a szelíd egeknek
Szállt örömébe.

Ő imájáért, kegyes Isten, engedd
E1 bűnünk zsoldját, amit érdemeltünk,
Hogy visszhangozzék a kitisztult szívből
Ájtatos ének.

Áldás, dicséret legyen az Atyának,
Egyszülöttének s vele Szentléleknek,
Háromságban- egy örök Istenünknek,
Minden időben.

* Vértanú szűzek ünnepén, Hajnali-
zsolozsmára.

** Másik változat, ha nem vértanú: Egy
boldog szűznek üli néped napját, Halljad
imánkat!

Ismeretlen szerzőjű himnuszok: Emlékezzél meg, Alkotó

Anonymi auctores (Saec. IX–X.)

Memento rerum Conditor. *

Memento, rerum Conditor,
Nostri quod olim corporis
Sacrata ab alvo Virginis
Nascendo formam sumpseris.

Maria, Mater gratiae,
Dulcis Parens clementiae,
Tu nos ab hoste protege
Et hora mortis suscipe.

Iesu, tibi sit gloria,
Qui natus es de Virgine,
Cum Patre et almo Spiritu
In sempiterna saecula.

* In festis Beatae Mariae Virginis ad
Completorium.

Ismeretlen szerzőjű himnuszok a IX–X.
századból

Emlékezzél meg, Alkotó. *

Emlékezzél meg, Alkotó,
Hogy egykor szűztől születél
S szentséges méhe rejtekén
Testünk formáját felvevéd.

Kegyelmek Anyja, Mária,
Irgalom édes Asszonya,
Légy ellenségtől gyámolunk..
S állj mellettünk, ha meghalunk.

Dicsőség Jézus teneked,
Kinek a Szűz szülőanyád
Atya s Szentlélek áldva légy,
Most és örök időkön át.

* Mária-ünnepek completoriumára.

Ismeretlen szerzőjű himnuszok: Im, a hitvalló

Anonymi auctores (Saec. IX–X.)

Iste Confessor Domini. *

Iste Confessor Domini sacratus,
Festa plebs cuius celebrat per orbem,
Hodie laetus meruit secreta
Scandere coeli.

Qui pius, prudens, humilis, pudicus,
Sobrius, castus fuit et quietus,
Vita dum praesens vegetavit eius
Corporis artus.

Ad saerum cuius tumulum frequenter
Membra languentum modo sanitati;
Quodlibet morbo fuerint gravata,
Restituuntur.

Unde nunc noster chorus in honorem
Ipsius, hymnum canit hunc libenter,
Ut pii eius meritis iuvenmur
Omne per aevum.

Sit salus illi, decus atque virtus,
Qui supra coeli residens cacumen,
Totius mundi machinam gubernat
Trinus et unus.

* In festis Confessoris ad Vesperas et ad
Matutinum.

Ismeretlen szerzőjű himnuszok a IX–X.
századból

Im, a hitvalló. *

Im a hitvalló, kit a föld határán
Minden hívő nép szeret és magasztal,
E nap lőn méltó a magas mennyeknek
Szállni honába.

Jámbor, józan volt, okos és szemérmes.
Útja szeplőtlen, csupa szent alázat,
Míg embertestét eleven tüzével
Lakta a lélek.

Istentől immár, magas érdeméért,
Sok szegény testnek, kit igaz betegség.
Épségét, a kór erejét letörve,
Visszakönyörgé.

Most azért pálmát emelünk előtte
S érdemét illő karimába zengjük;
Égi szószólónk legyen így imája
Minden időben.

Hódolat néked, öröm és imádás,
Aki mennyekben ragyogó király vagy,
Úr és kormányzó az egész világon
Hármas is, egy is.

* Szent hitvalló ünnepén, Vecsernyére és
Hajnali zsoltosmára.

Ismeretlen szerzőjű himnuszok: Jézus, felséges korona

Anonymi auctores (Saec. IX–X.)

Jesu corona celsior. *

Jesu, corona celsior
Et veritas sublimior,
Qui confitenti servulo
Reddis perenne praemium,

Da supplicanti coetui
Obtentu huius optimi
Remissionem criminum
Rumpendo nexum vinculi.

Anni recurso tempore
Dies relugit lumine,
Quo sanctus hic de corpore
Migravit inter sidera.

Hic vana terra gaudia
Et luculenta praedia
Polluta sorde deputans
Ovans tenet coelestia.

Te, Christe, rex piissime.
Hic confitendo iugiter
Calcavit hostem fortiter
Superbum ac satellitem.

Virtute clarus et fide
Confessione sedulus
Ieiuna membra deferens
Dapes supernas obtinet.

Proinde te, piissime,
Precamur omnes supplices,
Ut huius almi gratia
Nobis remittas debita.

Deo Patri sit gloria,
Eiusque soli Filio,
Sancto simul Paraclito
Nunc et per omne saeculum.

* In festis Confessoris, ad Laudes.

Ismeretlen szerzőjű himnuszok a IX–X. századból

Jézus, felséges korona. *

Jézus, felséges korona,
Felsőbb igazság oszlopa,
Ki bűnbánó szolgálodat
Örök jóval jutalmazod,

Halld meg közbenjáró szavát
E szent embernek s add nekünk
Mi bűneink bocsánatát,
Nyakunkon törd el az igát.

Kerengvén évek és napok,
Ez ünnep újra felragyog,
Hogy lerázván testét e szent,
A csillagokhoz költözött.

Por és hiúság volt neki
A föld és minden élvei,
A szennyes földi jó helyett
Övé immár a mennyei.

Téged Krisztus, kegyes Király,
Téged vallott ő szüntelen,
Az ördögöt s gonosz cselét
Hős módra szegte láb alá.

Fénylik hite s erényei,
Égett a hitet vallani,
Bőjtetzett testtel boldogan
Ül most az égi lakomán.

Hozzád azért, kegyelmes Úr,
Könyörgő néped esdekel:
E drága szentnek kedvéért
Adósságunk engedjed el.

Atyaistennek glória,
Áldassék egyszülött Fia,
Áldassék a Szentlélek is,
Most és örök időkön át.

* Hitvalló ünnepén, Dícséretre.

Ismeretlen szerzőjű himnuszok: Az öröklétnek fényessége önti el

Anonymi auctores (Saec. IX–X.)

Decora lux aeternitatis. *

Decora lux aeternitatis auream
Diem beatis irrigavit ignibus,
Apostolorum quae coronat, Principes,
Reisque in astra liberam pandit viam.

Mundi magister atque caeli ianitor,
Romae parentes arbitrique gentium;
Per ensis ille, hic per crucis victor necem
Vitae senatum laureati possident.

O Roma felix, quae duorum Principum
Es consecrata glorioso sanguine.
Horum cruore purpurata ceteras
Excellis orbis una pulchritudines.

Sit Trinitati sempiterna gloria,
Honor, potestas atque iubilatio
In unitate, quae gubernat omnia

Per universa aeternitatis saecula.

* In festo SS. Petri et Pauli Apostolorum
ad Vesperas.

**Ismeretlen szerzőjű himnuszok a IX–X.
századból**

Az öröklétnek fényessége önti el. *

Az öröklétnek fényessége önti el
Boldogságos tüzekkel ez arany napot,
Ma nyert a két apostol-első koronát
S a bűnösök a csillagokba nyílt utat.

Mennynek portása, föld tanítómestere,
Róma szülői, nemzetek bírái ők,
Karddal s kereszttel a halálon győztesek.
Ülik immár az öröklét szenátusát.

Ó boldog Róma, melyet két fejedelem
Avat ma szentté drágalátos vérivel.
Több vagy e vérnek bíborában egymagad,
A földkerekség minden szépségeinél.

A Háromságnak örök dicsőség legyen
És tisztelet és ujjongás és hatalom,
Az Egységben, ki mindenben
kormánykodik,
Az öröklétnek minden századain át.

* Szent Péter és Pál Vecsernyéjére.

Ismeretlen szerzőjű himnuszok: Ó boldog Pásztor, Péter

Anonymi auctores (Saec. IX–X.)

Beate Pastor Petre. *

Beate pastor Petre, clemens accipe
Voces precantum, criminumque vincula,
Verbo resolve, cui potestas tradita,
Aperire terris caelum, apertum claudere.

Egregie Doctor Paule, mores instrue
Et nostra tecum pectora in caelum trahe,
Velata dum meridiem cernat fides
Et solis instar sola regnet caritas.

Sit Trinitati sempiterna gloria,
Honor, potestas atque iubilatio
In unitate, quae gubernat omnia

Per universa aeternitatis saecula.

* In festo SS. Petri et Pauli Apostolorum
ad Laudes.

Ismeretlen szerzőjű himnuszok a IX–X.
századból

Ó boldog Pásztor, Péter. *

Ó boldog pásztor, Péter, hallgasd kegyesen
Esdő imánkat, és igéd oldozza fel
Bűnünk bilincsét, hisz tenéked adatott
A hatalom: megnyitni s zárni mennyeket.

Ó drága doktor, Pál, neveld erkölcsöink
És vond magaddal lelkeinket ég felé,
Hol fátyolos hitünk egykor délszínre jut,
És napja egy és papja egy: a szeretet.

A Háromságnak örök dicsőség legyen.
És tisztelet és ujjongás és hatalom,
Az Egységben, ki mindenben
kormánykodik,
Az öröklétnek minden századain át.

* Péter és Pál Dícséretére.

Ismeretlen szerzőjű himnuszok: Isten, jutalma, otthona

Anonymi auctores (Saec. IX–X.)

Deus, tuorum militum. *

Deus, tuorum militum
Sors et corona, praemium,
Laudes canentes Martyris.
Absolve nexu criminis.

Hic nempe mundi gaudia
Et blandimenta noxia
Caduca rite deputans
Pervenit ad caelestia.

Poenas cucurrit fortiter,
Et sustulit viriliter;
Pro te effundens sanguinem:
Aeterna dona possidet.

Ob hoc precatu supplici
Te poscimus, Piissime,
In hoc triumpho Martyris
Dimitte noxam servulis.

Laus et perennis gloria
Deo Patri et Filio,
Sancto simul Paraclito
In sempiterna saecula.

* In festis unius Martyris ad Vesperas et ad Matutinum.

Ismeretlen szerzőjű himnuszok a IX–X. századból

Isten, jutalma, otthona. *

Isten, jutalma, otthona
Katonáidnak s korona:
Kik áldjuk mártírod nevét,
Oldd meg bűneink kötelét.

Látta világ örömeit,
Ártó hízelkedéseit,
Tudta: epével teljesek,
S égre irányzá lépteit.

Megállta a gyötrelmeket,
Férfiú-mód vitézkedett.
Vérét ontotta Istenért:
Jutalma örökkévaló.

Azért, ó legkegyelmesebb,
Könyörgünk alázatosan:
Ezen a győzelmes napon
Könyörülj rossz szolgáládon.

Dícsérjük az örök Atyát,
Dícsérjük egyszülött Fiát,
S a Lelket, a Vigasztalót,
Most és örök időkön át.

* Vértanú Vecsernyéjére és Hajnali zsoltosmájára.

Ismeretlen szerzőjű himnuszok: Kis szolgálóidnak megbocsáss

Anonymi auctores (Saec. IX–X.)

Placare Christe servulis. *

Placare, Christe servulis,
Quibus Patris clementiam.
Tuae ad tribunal gratiae
Patrona Virgo postulat.

Et vos beata per novem
Distincta gyros agmina;
Antiqua cum praesentibus,
Futura damna pellite.

Apostoli cum Vatibus
Apud severum Iudicem
Veris reorum fletibus
Exposcite indulgentiam.

Vos purpurati Martyres,
Vos candidati praemio
Confessionis, exsules
Vocate nos in patriam.

Chorea casta Virginum,
Et quos eremus incolas
Transmisit astris, Caelitum
Locate nos in sedibus.

Auferte gentem perfidam
Credentium de finibus;
Ut unus omnes unicum
Ovile nos Pastor regat.

Deo Patri sit gloria,
Natoque Patris unico,
Sancto simul Paraclito
In sempiterna saecula.

* In festo Omnium Sanctorum, ad
Vesperas.

Ismeretlen szerzőjű himnuszok a IX–X.
századból

Kis szolgálóidnak megbocsáss. *

Kis szolgálóidnak megbocsáss,
Ó Krisztus, akikért a Szűz
Nagyasszony esd irgalmazást
A kegyelem Széke előtt.

S te boldog mennyei sereg,
Választottak kilenc köre,
Úzzétek el a múlt idők,
Jelen s jövő veszélyeit!

Próféták és Apostolok,
Kérjétek a kemény Bírót,
A bűnöshöz legyen kegyes,
Szívből jövő sírásaért.

Bíborral ékes mártírok,
S hitvallomással győztesek,
Bennünket, száműzötteket
Igaz hazánkba hívjatok.

Szűzeknek tiszta kórusa,
S kik a pusztákból szálltatok
A csillagokhoz: ég felé
Mutassatok nekünk utat.

Hagyják el a hitetlenek
A hívő nép határait,
Hogy egyetlen Pásztor legyen,
S mind egyetlen akol legyünk.

Atyaistennek glória,
És egyszülött Fíának is,
Vigasztaló Léleknek is,
Most és örök időkön át.

* Mindszentek Vecsernyéjére.

Ismeretlen szerzőjű himnuszok: Éjjel serkenvén, közösen virrasszunk

Anonymi auctores (Saec. IX–X.)

Nocte surgentes vigilemus omnes. *

Nocte surgentes vigilemus omnes,
Semper in psalmis meditemur atque
Voce concordī Domino canamus
Dulciter hymnos.

Ut pio Regi pariter canentes,
Cum suis Sanctis mereamur aulam
Ingredi caeli, simul et beatam
Ducere vitam.

Praestet hoc nobis Deitas beata
Patris ac Nati pariterque Sancti.
Spiritus, cuius resonat per omnem
Gloria mundum.

* Dominica ad Matutinum, in aestate.

Ismeretlen szerzőjű himnuszok a IX–X. századból

Éjjel serkenvén, közösen virrasszunk. *

Éjjel serkenvén közösen virrasszunk,
Elgondolkozzunk örökös zsolozsmán,
Egyszívvel zengjünk mi Urunknak édes
Szívbeli himnuszt.

Igy zsolozsmázván a kegyes Királynak
Érdemelhessünk amaz égi udvar
Népe közt osztályt, legyen így a részünk
Élet örökké.

Adja meg mindezt kegyesen minékünk
Boldog Istenség, Atya és Szülötte
És a Szentlélek, akinek dicsétől
Harsog a minden.

* Vasárnapi Hajnali zsolozsmára, nyári időben.

Ismeretlen szerzőjű himnuszok: Meghozta boldog örömünk

Anonymi auctores (Saec. IX–X.)

Beata nobis gaudia. *

Beata nobis gaudia
Anni reduxit orbita,
Cum Spiritus Paraclitus
Effulsit in discipulos.

Ignis vibrante lumine
Linguae figuram detulit,
Verbis ut essent proflui
Et caritate fervidi.

Linguis loquuntur omnium,
Turbae pavent gentilium,
Musto madere deputant,
Quos Spiritus repleverat.

Patrata sunt haec mystice
Paschae peracto tempore,
Sacro dierum numero,
Quo lege fit remissio.

Te nunc, Deus piissime,
Vultu precamur cernuo,
Illapsa nobis caelitus.
Largire dona Spiritus.

Dudum sacrata pectora
Tua replesti gratia;
Dimitte nostra crimina
Et da quietia tempora.

Gloria Patri Domino,
Natoque, qui a mortuis
Surrexit, ac Paraclito;
In saeculorum saecula.

* Dominica Pentecostes ad Laudes.

Ismeretlen szerzőjű himnuszok a IX–X.
századból

Meghozta boldog örömünk. *

Meghozta boldog örömünk
A forgó esztendő megint:
A Lélek, a Vigasztaló
Megszállt a tanítványokon.

Lobogó fényességü láng
Tüzes nyelvekké alakult:
Igéik hogy lobogjanak
S szeretettől lángoljanak.

Minden nyelveken szólanak.
A pogányok borzonganak,
Azt vélik: musttól részegek
Kiket a Lélek tölte meg.

Történt e titkos adomány
A szent húsvét-idő után,
Mikor törvény szerint ülék
Az engesztelés ünnepét.

Meghajtott fővel esdenek
Jóságos Isten, híveid:
Áraszd ránk égből gazdagon
A Lélek ajándékait.

Szívünket már megszenteléd,
Töltsd most kegyelmedet belénk.
Bocsásd meg minden bűneink
S tedd békéssé esztendeink.

Atyaistennek tisztelet
S Fiának, ki feltámadott
S a Vigasztalónak velük
Most és örök időkön át.

* Pünkösdsvasárnapi Dícséretre.

Ismeretlen szerzőjű himnuszok: Ó győzhetlen vértanú

Anonymi auctores (Saec. IX–X.)

Invicte Martyr. *

Invicte Martyr, unicum
Patris secutus Filium,
Victis triumphas hostibus.
Victor fruens caelestibus.

Tui precatus munere
Nostrum reatum dilue,
Arcens mali contagium,
Vitae repellens taedium.

Soluta sunt iam vincula
Tui sacrati corporis,
Nos solve vinclis saeculi,
Dono superni Numinis.

Deo Patri sit gloria,
Eiusque soli Filio
Cum Spiritu Paraclito
Nunc et per omne saeculum.

* In festis unius Martyris, ad Laudes.

Ismeretlen szerzőjű himnuszok a IX–X.
századból

Ó győzhetlen vértanú. *

Ó győzhetetlen vértanú,
Követted Isten egy Fiát
S az ellenségen győztesen
Égi triumfust élvezel:

Imádságodnak ereje
Bűneink mocskát mossa le,
Űzd el a rossz fertőzetét,
S az életunalom ködét.

Meg vannak immár oldva mind
Szentséges tested láncai:
Rólunk a földi láncokat
Az Úr kegyelme oldja le.

Atyaistennek glória,
Áldassék egyszülött Fia,
És velük a Vigasztaló,
Most és örök időkön át.

* Vértanú Dícséretére.

Damiáni Szent Péter: A halálról

Sanctus Petrus Damiani (1006–1072) Rhythmus de die mortis.

Gravi me terrore pulsas,
Vitae dies ultima,
Moeret cor, solvuntur renes,
Laesa tremunt viscera,
Tuam speciem dum sibi
Mens depingit anxia.

Quis enim pavendum illud
Explicit spectaculum,
Quum dimenso vitae cursu
Carnis aegra nexibus
Anima luctatur solvi
Propinquans ad exitum.

Perit sensus, lingua riget,
Resolvuntur oculi,
Pectus palpitat, anhelat
Raucum guttur hominis,
Stupent membra, pallent ora,
Decor abit corporis.

Ecce! diversorum partes
Confluunt spirituum:
Hic angelicae virtutes,
Illic turba daemonum;
Illi propius accedunt,
Quos invitat meritum.

Praesto sunt et cogitatus,
Verba, cursue, opera;
Et prae oculis nolentis
Glomerantur omnia:
Illuc tendat, huc se vertat,
Coram videt posita.

Torquet ipsa reum suum
Mordax conscientia,
Plorat, acta corrigendi
Defluxisse tempora,
Plena luctu caret fructu
Sera poenitentia.

Damiáni Szent Péter (1006–1072) A halálról.

Életemnek végső napja,
Rád gondolni borzalom.
Szívem-vesém felsirallik.
Reszket mindenik tagom,
Hogyha képedet szorongó
Lelkemben lerajzolom.

Ama szörnyű színjátékot
Méltókép ki mondja el:
Hogy az élet véghatárán
Teste bilincseivel
Bontakozni küzd a lélek,
Mert a vég immár közel!

Minden érzék tönkre mégyen:
Néma nyelv és vak szemek,
Elszorult mell, rekedt gége
Levegő után liheg,
Merev tagok, sápadt orcák,
Minden szépség odalett.

Ime jönnek seregestül
Mindenféle szellemek:
Itt az angyali erények,
Ott az ördögi sereg,
Kiknek éltél életedben,
Azok férnek közelebb.

Gondolatok, szavak, tettek
Mind reád özönlének,
Hívatlanul seregelnék,
Gomolyognak körüléd.
Erre fordulsz, arra fordulsz:
Mást se nézhet már szemed.

Marja lelked a szorongó
Lelkiismeret szava,
Sírva sír, hogy javulatlan
Folyt el éveid sora.
Kár a könny itt: meg nem könnyít
Késő penitencia.

Falsa tunc dulcedo carnis
In amarum vertitur,
Quando brevem voluptatem
Perpes poena sequitur,
Iam quod magnum credebatur
Nil fuisse cernitur.

Atsi mens in summae lucis
Gloriam extollitur,
Aspernatur lutum carnis
Quo mersa provolvitur,
Et ut carcerati nexu
Laetabunda solvitur.

Quaeso, Christe, rex invicte,
Tu succurre misero:
Sub extrema mortis hora
Quum iussus abiero,
Nullum in me ius tyranno
Praebeatut impio.

Cadat princeps tenebrarum,
Cadat pars tartarea;
Pastor ovem iam redemptam
Tunc reduc ad patriam,
Ubi te videndi causa
Perfruar in saecula.

Testnek csalfa édessége
Most keserre változik;
Most a kurta kéj nyomában
Kínlődés következik,
Amit egykor nagynak néztél,
Semminek mutatkozik.

Ám kit ama fennső fénynek
Glóriája vesz körül,
Meveti a test sarát az,
Amely így rá nehezül.
S mint ki rab volt, börtönéből
Örvendezve menekül.

Győzhetetlen én királyom,
Krisztus, ments meg engemet
Ama végső pillanatban,
Amikor majd elmegyek.
edd, hogy a kegyetlen zsarnok
Meg ne férje lelkemet.

Félre, sötétség királya,
Félre pokolfajzatok!
Meváltott báránka, lelkem,
Jön már érted Pásztorod,
S odavisz, hol édes arcát
Mindörökké láthatod.

Damiáni Szent Péter: A mennyország himnusza

Sanctus Petrus Damiani (1006–1072)
Rhythmus de gloria et gaudiis paradisi.

Ad perennis vitae fontem
Mens sitivit arida;
Claustra carnis praesto frangi
Clausa quaerit anima,
Gliscit, ambit, eluctatur
Exsul frui patria.

Dum pressuris ac aerumnis
Se gemit obnoxiam,
Quam amisit, dum deliquit,
Contemplatur gloriam,
Praesens malum auget boni
Perditi memoriam.

Nam quis promat summae pacis
Quanta sit laetitia?
Ubi vivis margaritis
Surgunt aedificia,
Auro celsa micant tecta,
Radiant sublimia.

Solis gemmis pretiosis
Haec structura nectitur,
Auro mundo tanquam vitro
Urbis via sternitur;
Abest limus, deest fimus,
Lues nulla cernitur.

Hiems horrens, aestas torrens
Illic nunquam saeviunt,
Flos perpetuus rosarum,
Ver agit perpetuum;
Candent lilia, rubescit
Crocus, sudat balsamum.

Virent prata, vernant sata,
Rivi mellis influunt,
Pigmentorum spirat odor,
Liquor et aromatum,
Pendent poma floridorum
Non lapsura nemorum.

Damiáni Szent Péter (1006–1072)
A mennyország himnusza.

Örök élet kútfejére
Asszú lelkünk szomjazik,
Össze vágya törni teste
Börtönének burkait.
Számúzóttan őshonáért
Szenved, sír, sóhajtozik.

Keserű szorongatás közt,
Fájdalom közt görnyed itt,
Forr magában, hánytorgatja
Bűn-eladta kincseit.
Régi jajjal, új sóhajjal
Kettős kínnal gyötretik.

Mert ki tudná eldalolni
Ama Békesség Honát,
Ahol élő drágagyöngyből
Épülnek a paloták
S aranytetők verik vissza
Az aranyló napsugárt.

Drágaságos ékkövekkel
Ékesültek házai,
Általtetsző színarannyal
Kövezettek utai.
Sárnak ottan, rothadásnak
Még nevét sem hallani.

Tél dühének, nyár hevének
Híre ismeretlen ott.
Ott a rózsa hervadatlan,
És örök tavasz ragyog,
Sáfrány virul liliommal,
Balzsam-verejték csorog.

Ifjak, zöldek rétek, földek,
Mézpatakok ömlenek,
Fűszeres a szél fuvalma,
Csordul drága szép kenet,
Berkek árnyán túl nem érő
Aranyalmák csüngenek.

Non alternat luna vices,
Sol vel cursus siderum,
Agnus est felicis urbis
Lumen inocciduum,
Nox et tempus desunt ei,
Diem fert continuum.

Nam et sancti quique velut
Sol praeclarus rutilant;
Post triumphum coronati
Mutue coniubilant,
Et prostrati pugnas hostis
Iam securi numerant.

Omni labe defaecati
Carnis bella nesciunt,
Caro facta spiritalis
Et mens una sentiunt,
Pace multa perfruentes
Scandalum non perferunt.

Mutabilibus exuti
Repeturit originem,
Et praesentem veritatis
Contemplantur speciem,
Hinc vitalem vivi fontis
Hauriunt dulcedinem.

Inde statum semper idem
Existendi capiunt,
Clari, vividi, iucundi
Nullis patent casibus,
Absunt morbi semper sanis,
Senectus iuvenibus.

Hinc perenne tenent esse,
Nam transire transiit,
Inde virent, vigent, florent,
Corruptela corruiit,
Immortalitatis vigor
Mortis ius absorbuit.

Qui scientem cuncta sciunt,
Quid nescire hi queunt?
Nam et pectoris arcana
Penetrant alterutrum;
Unum volunt, unum nolunt,
Unitas est mentium.

Holdnak ott nincs változása,
Csillag és nap nem ujúl:
Egyetlen nap ott a Bárány,
És az el nem alkonyúl.
Éjt nem lát e boldog ország,
Napja nem homályosúl.

Ott a szentek: minden együk
Mint a szép nap, úgy ragyog,
Győzelmesen, koszorúsan,
Egymás fényén boldogok,
Számlálgatják örvendezve
Sok megharcolt harcukat.

Gyengeségek ott lehulltak,
Test törvénye megtörött,
Frigyet ott a lelkivé lett
Test a szellemmel kötött,
Híre sincs botránkozásnak,
És a békesség örök.

Szabadultan bontakoznak
A Kezdehez szárnyaik,
Szentől szembe az igazság
Arca tündököl nekik,
Élő forrás életontó
Édességét szürcsölik.

Innen van, hogy állapotjuk
Mindig boldog, mindig egy.
Vidámságuk, frissességük
Változás nem örli meg:
Ifjak, szépek. frissek, épek,
Nincs ott agg és nincs beteg.

Elmúlt az elmúlás ott,
Múlhatatlan ott a lét.
Rothadást a rothadatlan
Friss virágzás tépte szét,
Halhatatlanság nyelé el
A halálnak erejét.

Mit ne látna, aki látja
A mindentlátó Urat!
Egymás szíve rejtekében
Olvassák a titkokat.
Mindben egy a szív, a lélek,
Mindig egy az akarat.

Licet cuiquam sit diversum
 Pro labore meritum,
 Caritas hoc facit suum
 Quod amat in altero:
 Proprium sic singulorum
 Fit commune omnium.

Ubi corpus illic iure
 Congregantur aquilae,
 Quo cum angelis et sanctae
 Recreantur animae,
 Uno pane vivunt cives
 Utriusque patriae.

Avidi et semper pleni
 Habent quod desiderant,
 Non satietas fastidit,
 Neque fames cruciat;
 Inhiantes semper edunt
 Et edentes inhiant.

Novas semper harmonias
 Vox meloda concrepat,
 Et in iubilum prolata
 Mulcent aures organa,
 Digna per quem sunt victores
 Regi dant praeconia.

Felix coeli quae praesentem
 Regem cernit anima,
 Et sub sede spectat alta
 Orbis volvi machinam,
 Solem, lunam et globosa
 Cum planetis sidera.

Christe, palma bellatorum,
 Hoc in municipium
 Introduc me post solutum
 Militare cingulum,
 Fac consortem donativi
 Beatorum civium.

Praebes vires in infesto
 Laboranti proelio,
 Nec quietem post certamen
 Deneges emerito,
 Teque merear potiri
 Sine fine praemio!

Bár különböző az érdem;
 És a jutalom sem egy,
 Szívesen megosztja minddel
 A magáét mindenegy,
 Minden egyes örömének
 Így örülnek mindenek.

Hol tetem van, törvény szerint
 Odagyúlnak a sasok;
 Boldogságuk együtt élük:
 Szentek és az angyalok
 Mind a két ország lakói
 Egy kenyéren laknak ott.

Jóllakottan, mégis éhen
 Lakomáik élvezik.
 Éhség kínja ismeretlen,
 A csömört nem ismerik:
 Egyre töltöz ott az éhes
 S mindig újra éheznek.

Hangos ajkuk mindig új-új
 Boldogságos dalt terem,
 Száll a zengő hárfahúrok
 Édes hangja szüntelen:
 A Királyt ők egyre áldják,
 Akitől a győzelem.

Boldog, aki látja szemben
 Égnek-földnek Istenét,
 És a kerengő világra
 A magasságból lenéz,
 Nézi napnak, nézi holdnak,
 Csillagoknak ösvenyét.

Harc után ha majd megoldom
 Katonai övemet,
 Harcosok pálmája, Krisztus,
 Hívj e honba engemet,
 És a boldogok díjából
 Engedd bírni részemet.

Adj erőt a küzdelemre,
 Amíg áll az ütközet,
 És kiszolgált harcosodnak
 Készen tartsd a nyughelyet,
 S bérül engedj érdemelnem
 Mindörökre Tégedet.

A Béna Hermann: Antifóna a Boldogságos Szűz Máriáról

Hermannus Contractus (1013–1054)
Antiphona de Beata Maria Virgine.

Alma Redemptoris mater, quae pervia
coeli
Porta manes et stella maris, succurre
cadenti,
Surgere qui curat, populo, tu quae genuisti
Natura mirante tuum Sanctum Genitorem.
Virgo prius ac posterius, Gabrielis ab ore
Sumens illud „Ave”, peccatorum miserere.

A Béna Hermann (1013–1054)
Antifóna a Boldogságos Szűz Máriáról.

Megváltónk kegyes anyja, kitárt szép
mennyei ajtó,
Csillag a tengereken, jöjj, vár a szegény
elesett nép,
Hogy fölkelni segéld, te, ki szülted szent
csoda-módon
Tennen örök Szülőd, te, ki Gábriel ajkai
által
Vetted a boldog Avét, szűz mindig, előbb
is, utóbb is,
Égi királyasszony, könyörülj meg minden
esetben!

Lavardini Hildebert: A Szentháromságról

Hildebertus Cenomannensis (1056–1133)

Hymnus de Trinitate.

Alpha et O, magne Deus,
 Heli, Heli, Deus meus,
 Cuius virtus totum posse,
 Cuius sensus totum nosse,
 Cuius esse summum bonum,
 Cuius opus, quidquid bonum.
 Super cuncta, subter cuncta,
 Extra cuncta, intra cuncta:
 Intra cuncta non inclusus,
 Extra cuncta non exclusus,
 Super cuncta nec elatus,
 Subter cuncta nec substratus;
 Super totus praesidendo,
 Subter totus sustinendo,
 Extra totus complectendo,
 Intra totus es implendo.
 Intra nusquam coartaris,
 Extra nusquam dilataris,
 Super nullo sustentaris,
 Subter nullo fatigaris,
 Mundum movens non moveris,
 Locum tenens non teneris,
 Tempus mutans non mutaris,
 Vaga firmans non vagaris,
 Vis externa vel necesse
 Non alternant tuum esse.
 Heri nostrum, cras et pridem
 Semper tibi nunc et idem,
 Tuum, Deus, hodiernum
 Indivisum, sempiternum.
 In hoc totum praevidisti,
 Totum simul perfecisti
 Ad exemplar summae mentis
 Formam praestans elementis.

Nate Patri coequalis,
 Patri consubstantialis,
 Patris splendor et figura,
 Factor factus creatura,
 Carnem nostram induisti,
 Causam nostram suscepisti,
 Sempiternus temporalis,
 Moriturus immortalis,

Lavardini Hildebert (1056–1133)

A Szentháromságról.

Alfa és Ómega, Isten,
 Éli, Éli, Uramisten!
 Nincs erődnek lehetetlen,
 Értelmednek ismeretlen.
 Létezésed: legfőbb jószág,
 A te míved: minden jószág.
 Fent is fenn vagy, lent is lenn vagy,
 Kívül-belül mindenben vagy.
 Mindenben, be mégse zárva,
 Mindenen kül, ki nem zárva.
 Minden fölött, nem kivonva,
 Minden alatt, nem lenyomva.
 Fölül: minden felett trónolsz,
 Alul: mindent erőd hordoz.
 Kint: a mindent átöleled,
 Bent: a minden színiig veled.
 Belül: soha beszorítva,
 Kívül: ki nem tágasítva.
 Fölül: nem tart semmi téged,
 Alul: nincsen nehezéked.
 Ingót állatsz ingatatlan,
 Mozgatsz mindent mozdulatlan.
 Tér be nem fog, úr a teren,
 Időt múlatsz időtelen.
 Külső erők, avagy kények
 Sem változás meg nem férnek.
 Hajdan, majdan, holnap, tegnap:
 Te előtted örök-egy nap.
 A Te más és a Te mostod
 Örökös és meg nem osztott.
 Látsz előre mindent ebben
 S valósítasz azon egyben.
 Mintájára temagadnak
 Formát adsz az ősanyagnak.

Egy Atyának Egyszülöttje,
 Egy-természet, egy-örök te,
 Atyád fénye-mása fényed:
 A teremtő teremtmény lett.
 Testet öltél, embertestet,
 Embersorsunk felkerested.
 Időt tür a változatlan,
 Halandó a halhatatlan.

Verus homo, verus Deus,
 Impermixtus Homo-deus.
 Non conversus hic in carnem
 Nec minutus propter carnem,
 Hic assumptus est in Deum,
 Non consumptus propter Deum,
 Patri compar deitate,
 Minor carnis veritate.
 Deus pater tantum Dei,
 Virgo mater sed et Dei.
 In tam nova ligatura
 Sic utraque stat natura,
 Ut conservet, quidquid erat,
 Facta quiddam, quod non erat.
 Noster iste mediator,
 Iste noster legislator,
 Circumcisis, baptizatus,
 Crucifixus, tumulatus,
 Obdormivit et descendit,
 Resurrexit et ascendit,
 Sic ad caelos elevatus
 Iudicabit iudicatus.

Paraclitus increatus,
 Neque factus neque natus,
 Patri consors genitoque
 Sic procedit ab utroque,
 Ne sit minor potestate
 Vel discretus qualitate.
 Quanti illi, tantus iste,
 Quales illi, talis iste,
 Ex quo illi, ex tunc iste.
 Pater alter, sed gignendo,
 Natus alter, sed nascendo,
 Flamen ab his procedendo,
 Tres sunt unum subsistendo.
 Quisque trium plenus Deus,
 Non tres tamen di, sed Deus.
 In hoc Deo, Deo vero,
 Tres et unum assevero,
 Dans usiae unitatem
 Et personis trinitatem.
 In personis nulla prior,
 Nulla minor, nulla maior.
 Unaquaeque semper ipsa
 Sic est constans atque fixa,
 Ut nec in se varietur
 Nec in ullam transmutetur.

Igaz ember, igaz Isten:
 Egy személyben Ember-Isten.
 Isten itt, hogy testtel társult,
 Nem csekélyült, meg se másult,
 S bár a testet Isten hordja,
 El nem olvadt test-mivolta.
 Isten, egy az ős Atyával,
 Kisebb nála teste által.
 Mint Istennek, Isten Atyja,
 Ám a szűz is Isten anyja.
 Csodálatos új kötés ez:
 Megmarad a két természet,
 Nem bomolnak, nem vegyülnek,
 Mégis újjá egyesülnek.
 Közbenjárónk és vezérünk,
 S törvényhozónk lett minékünk.
 Megmetélték, keresztelték,
 Keresztfára felemelték.
 Sirt feküdt, poklokra szállott,
 S feltámadt, mint írva állott.
 És Atyjához mennybe ment ő,
 Itéletre eljövendő.

Teremtetlen Vigasztaló,
 Nem született, nem-lett való!
 Atya, Fiú közös mása,
 Kettejüktől származása.
 Minőségben, hatalomban
 Kettejükkel egy soron van.
 Mint a kettő, annyi ő is,
 Mint a kettő, olyan ő is,
 Mettől azok, attól ő is.
 Nemzeni: az Atya része,
 A Fiúé: születése,
 Kettejüktől jó a Lélek:
 Hármuk élte csak egy élet.
 Igaz Isten mind a három,
 És az Isten mégse három.
 Egy Istenben így imádok
 Egységet és háromságot.
 Mindháromban egy a lényeg.
 Három szól csak a személynek.
 Elsőbbség személyt nem illet:
 Egy se nagyobb, egy se kisebb.
 Maguk mindig mind a hárman
 Állandóan és szilárdan,
 [Nem változnak egymás közt se
 Egymásba nem vegyítődve. *]

Haec est fides orthodoxa,
 Non hic error sive noxa,
 Sicut dico, sic et credo
 Nec in partem pravam cedo
 Inde venit, bone Deus,
 Ne desperem, quamvis reus.
 Reus mortis non despero,
 Sed in morte vitam quaero.
 Quo te placem, nil praetendo
 Nisi fidem, quam defendo.
 Fidem vides; hac imploro,
 Leva fascem, qua laboro,
 Per hoc sacrum cataplasma
 Convalescat aegrum plasma.

Extra portam iam delatum,
 Iam foetentem, tumulatum
 Vitta ligat, lapis urget,
 Sed, si iubes, hic resurget.
 Iube, lapis revolvetur,
 Iube, vita dirumpetur,
 Exiturus nescit moras,
 Postquam clamas: Exi foras!

In hoc sale mea ratis
 Infestatur a piratis,
 Hinc assultus, inde fluctus,
 Hinc et inde mors et luctus.
 Sed tu, bone nauta, veni,
 Prome ventus, mare leni,
 Fac, absedant hi piratae,
 Duc ad portum salva rate.

Infecunda mea ficus,
 Cuius ramus ramus siccus.
 Incidetur, incendetur,
 Si promulgas, quae meretur.
 Sed hoc anno dimittatur,
 Stercoretur, fodiatur,
 Quodsi necdum respondebit,
 Flens hoc loquor, tunc ardebit.

Ez az igaz keresztény hit;
 Kétely nincs, se tévedés itt.
 Hiszem, vallom, míg csak élek,
 Soha ettől el nem térek.
 Ebből fakad reménységem,
 Hogy nem öl meg annyi vétkem.
 Bár halálba húz a bűnöm,
 Reménykedni mégse szűnöm.
 Nem ajánl más semmi engem:
 Egy reményem én hitemben.
 Hitem, Uram, megtekintsed,
 Bűnöm terhét könnyebbítsd meg,
 Irgalmadnak szent tapasszán,
 Gyógyuljon meg beteg masszám.

Már meghaltam, már kivittek,
 Rothadok, már eltemettek,
 Kő borít, halotti hantok,
 Ám Te hívj s feltámadandok.
 Kő, ha szólasz, félre fordul,
 Gyolcs és pólya hull a holtrul,
 És kiszáll, kit síri ház zár,
 Mihelyt mondod: Jőjj, ki Lázár!

Tenger az, melyen hajózik,
 Vadásznak rám a kalózik.
 Ott a rablók, itt a hullám,
 Itt is, ott is vész tolul rám.
 Jó kormányos, nézz bajomra,
 Intsd a tengert nyugalomra,
 Minden rablót hessegess el,
 Kikötődbe te vezess el.

Fügefám, jaj, meddő fajta,
 Eleven gally nincsen rajta.
 Bárdra jutni s égetésre,
 Nem más lenne szolgált része
 Csak egy évet, kérlek, engedj,
 S trágyát, kapát rossz tövemnek,
 És ha termést nem hoz mégsem,
 (Sírva mondom) akkor égjen!

Vetus hostis in me furit,
 Aquis mersat, flammis urit,
 Inde languens et afflictus
 Tibi soli sum relictus.
 Ut hic hostis evanescat,
 Ut infirmus convalescat,
 Tu virtutem ieiunandi
 Des infirmo, des orandi.
 Per haec duo Christo teste.
 Liberabor ab hac peste.
 Ab hac peste solve mentem

Fac devotum paenitentem,
 Da timorem, quo proiecto
 De salute nil coniecto.
 Da spem, fidem, caritatem,
 Da discretam pietatem,
 Da contemptum terrenorum,
 Appetitum supernorum.

Totum, Deus, in te spero,
 Deus, ex te totum quaero,
 Tu laus mea, meum bonum,
 Mea cuncta tuum donum.
 Tu solamen in labore,
 Medicamen in languore,
 Tu in luctu mea lyra,
 Tu lenimen es in ira;
 Tu in arto liberator,
 Tu in lapsu relevator,
 Metum praestans in propectu,
 Spem conservans in defectu,
 Si quis laedit, tu rependis,
 Si minatur, tu defendis,
 Quod est anceps, tu dissolvis,
 Quod tegendum, tu involvis.

Tu intrare me non sinas
 Infernales officinas,
 Ubi maeror, ubi metus,
 Ubi foetor, ubi fletus,
 Ubi probra deteguntur,
 Ubi rei confunduntur,
 Ubi tortor semper caedens,
 Ubi vermis semper edens,
 Ubi totum hoc perenne,
 Quia perpes mors Gehennae.

Tüzel rám a régi Sátán,
 Tűznek lángján, vizek hátán,
 Csüggetek már, ellankadtam,
 Egyedül csak rád maradtam.
 Ellenség hogy elszéledjen,
 Én sebem hogy behegedjen:
 Adjad, Uram, erejét meg
 Imádságnak, böjtölésnek.
 Ez a kettő, Krisztus mondja,
 Ellenségem összerontja.
 E pestistől szabadíts meg,

Bűnbánatra bátoríts meg.
 Félelmedet add meg nékem
 –Nincs e nélkül üdvösségem –,
 Hitet, reményt. szeretetet,
 Jámborságot, jótetteket,
 Földi dolgok megvetését,
 Mennyeiek szeretését.

Te vagy, Uram, reménységem,
 Amit várok, tőled kérem.
 Minden javam, minden kincsem,
 Te vagy, másom semmim sincsen.
 Fájdalmamban te vagy vígasz,
 Nyavalyámban te gyógyítasz,
 Nyugtatsz, mikor haragom van,
 Lant vagy nekem bánatomban.
 Szorosságból szabadítóm,
 Elestemből felállítóm,
 Te adsz hitet csüggedetlen,
 Üdvös félést jó sikerben.
 Sértenek: Te védelem vagy,
 Bántanak: Te énvelem vagy.
 Ami kétes, Te megfejted,
 Ami arra való, rejtet.

Óvj meg onnan irgalomból,
 Hol a poklok kínja tombol,
 Hol sírás van jajgatással,
 Szörnyű fogcsikorgatással.
 Tárva ott a bűn örökre,
 Szégyen száll a bűnösökre.
 Örök-éhes ott a féreg,
 El nem áll a gyötrő méreg,
 Nincs könnyülés soha többé,
 Áll a pokol mindörökké.

Me receptet Sion illa,
 Sion, David urbs traquilla,
 Cuius faber auctor lucis,
 Cuius portae lignum crucis,
 Cuius claves lingua Petri,
 Cuius cives semper laeti,
 Cuius muri lapis vivus,
 Cuius custos rex festivus.
 In hac urbe lux sollennis,
 Ver aeternum, pax perennis,
 In hac odor implens caelos,
 In hac festum semper melos.
 Non est ibi corruptela,
 Non defectus nec querela,
 Non minuti, non deformes,
 Omnes Christo sunt conformes.

Urbs caelestis, urbs beata,
 Super petram collocata,
 Urbs in portu satis tuto,
 De longinquo te saluto.
 Te saluto, te suspiro,
 Te affecto, te requiro.
 Quantum tui gratulentur,
 Quam festive conviventur,
 Quis affectus eos stringat,
 Aut quae gemma muros pingat,
 Quis chalcedon, quis iacynthus,
 Norunt illi, qui sunt intus.
 In plateis huius urbis
 Sociatus piis turbis
 Cum Moyse et Elia
 Pium cantem Alleluia.

Én rám vár a béke honja,
 Dávid vára, szent Sionja,
 Mit a fény szerzője alkot,
 Melynek fia mindig boldog.
 Keresztfa a kapu rajta,
 És a kulcsa: Péter ajka.
 Eleven kő ott a bástya,
 Falait Krisztus vigyázza.
 Örök ott a napnak éke,
 Örök tavasz, örök béke.
 Édes illat száll az égnek,
 Örökös az örömének.
 Ott a romlás tehetetlen,
 Minden panasz ismeretlen,
 Ott a kornak nincs múlása,
 Ott mindenki Krisztus mása.

Égi város, boldog otthon
 Amaz örök sziklaormon,
 Biztonságos szent öböl te,
 Légy távolról üdvözölve.
 Üdvözöllek, óhajtozlak,
 Epedezlek, sóhajtozlak,
 Színig telve minden szív ott.
 Testvér-asztal lakni hív ott.
 Arany, ezüst mennyi sok van!
 Milyen bőség jáspisokban.
 Drágagyöngy köve a falnak,
 Tudják akik bévül vannak.
 Óh, csak oda elkerüljek,
 Szentek közé elvegyüljek
 S Mózes, Illés szava mellett
 Alleluját énekeljek.

* Ez a két sor hiányzik az eredeti kiadásban.

Morlasi Bernát: A Marialéből

Bernardus Morlacensis (c. 1140)
De Mariali.

Omni die
Dic Mariae
Mea laudes anima!
Eius festa,
Eius gesta
Cole devotissima.

Contemplare
Et mirare
Eius celsitudinem:
Dic felicem
Genitricem,
Dic beatam Virginem!

Ipsam cole,
Ut de mole
Criminum te liberet;
Hanc appella,
Ne procella
Vitorum superet.

Haec persona
Nobis bona
Contulit caelestia;
Haec regina
Nos divina
Illustravit gratia.

Lingua mea,
Dic tropaea
Virginis puerperae,
Quae inflictum
Maledictum
Miro transfert germine.

Sine fine
Dic Reginae
Mundi laudum cantica;
Eius dona
Semper sona,
Semper illa praedica.

Morlasi Bernát (1140 kör.)
A Marialéből.

Este, reggel
Énekekkel
Áldd szívem Szűz Máriát!
Szent nevére,
Ünnepére
Áhitattal mondj imát.

Azt idézzed,
Egyre nézzed,
Milyen nagyra tétetett.
Zengve tiszteld,
Ki az Isten
Boldogságos Anyja lett.

Kérd buzogva,
Hogy ledobja
Vétkeid malomkövét,
Mert malasztja
Lelohasztja
A bűn szélvész-erejét.

Ég a földre
Tőle küld le
Mindent, ami kegyelem.
E királynő
Lábnymán nő
Ami jó van ideleenn.

Zengjen, ajkam,
Lankadatlan
A győzelmi hódolat,
A szent Szűzé,
Ki elúzó
Magzatával átkodat.

Az Urnőnek
Hangos ének
Áradozzon végtelen.
Sok kegyelmét
Ajkad, elméd
Számlálgassa szüntelen.

Omnes mei
Sensus ei
Personate gloriam:
Frequentate
Tam beatae
Virginis memoriam.

Őt dicsérik
Minden érzék,
Gondolat s emlékezet.
Igy daloltok
Ama boldog
Szűznek illő éneket.

Nullus certe
Tam disertae
Exstat eloquentiae,
Qui condignos
Promat hymnos
Eius excellentiae.

Ám ha ennél
Többre mennél
S bírnád ékes szó hevét,
Azt ne véld tán,
Hogy te méltán
Zengheted, magas nevét.

Omnes laudent,
Unde gaudent,
Matrem Dei Virginem:
Nullus fingat,
Quod attingat
Eius celsitudinem.

Minden áldja
Vígassága
Szerzőjét, a Szűzanyát,
Csak ne vélje,
Hogy elérje
Méltósága magasát.

Sed necesse,
Quod prodesse
Piis constat mentibus,
Ut intendam,
Ut impendam
Me ipsius laudibus.

Ám szükséges,
Üdvösséges
'Szívet-lelket tenni rá:
Kiki kellőn,
Tőle tellőn
Magasztalja Máriát.

Quamvis sciam,
Quod Mariam
Nemo digne praedicet;
Tamen vanus,
Et insanus
Est, qui illam reticet.

Tudott tény ez:
Szűk-szegényes,
Amit róla mondhatunk,
Mégis balga,
Ki itt hallgat
S nem dicséri Asszonyunk.

Cuius vita
Erudita
Disciplina coelica
Argumenta
Et figmenta
Destruxit haeretica.

Életébül
Torony épül,
Bölcseséggel fényleni,
S eltöretnek
Az eretnek
Koholmányok törei.

Huius mores,
Tamquam flores
Exornant Ecclesiam ;
Actiones
Et sermones
Miram praestant gratiam;

Tisztasága,
Szép virága
Az Egyházra díszterem.
Mind a kettő:
Amiket tőn,
S amiket szólt: kegyelem.

Evae crimen
 Nobis limen
 Paradisi clauserat;
 Haec dum credit,
 Et obedit,
 Coeli claustra reserat.

Propter Evam
 Homo saevam
 Accepit sententiam ;
 Per Mariam
 Habet viam,
 Quae ducit ad Patriam.

Haec amanda
 Et laudanda
 Cunctis specialiter;
 Venerari,
 Praedicari
 Illam decet iugiter.

O Maria!
 Virgo pia,
 Mater admirabilis!
 Per Te Deus
 Iudex meus
 Mihi sit placabilis!

O Benigna!
 Vere digna
 Multis amatoribus,
 In agone
 Fer coronae
 Praemium victoribus.

Éva tette
 Eltemette
 Paradicsom ajtaját.
 Ez töré fel
 Nagy hitével
 S készségével rajt a zárt.

Éva este
 Ránk szerezte
 A kemény szentenciát.
 Haza utat
 Égbe mutat:
 Csak kövessük Máriát.

Hát szeressük,
 Hát kövessük
 Kiváltságosképen Őt,
 Mind dícsérjük,
 Esdve kérjük
 Szüntelen a szent Szülőt.

Minden gondom
 Neki mondom:
 Mindent megtehet, tudom.
 Bízhatom már:
 Ő kigyomlál
 Mindent bennem, ami gyom.

Ő vezessen,
 Hogy kövessem
 Híven Fia nyomdokát,
 Hogy ha éltem
 Végít értem,
 Bírjam boldog hajlokát.

Abelard: Isten harsonája

Petrus Abelardus (1079–1142)
Tuba Domini.

Tuba Domini, Paule, maxima,
De colestibus dans tonitrua,
Hostes dissipans cives aggrega.

Doctor gentium es praecipuus
Vas in poculum factum omnibus,
Sapientiae plenum haustibus.

Mane Benjamin praedam rapuit,
Escas vespere largas dividit,
Vitae ferculis mundum reficit.

Hic rhinoceros est indomitus,
Quem ad aratrum ligans Dominus
Glebas vallium frangit protinus.

Perpes gloria Regi perpeti,
Exercituum Christo principi,
Patri pariter et Spiritui.

Abelard (1079–1142)
Isten harsonája.

Szent Pál, isteni harsány harsona,
Melynek mennyekből dördül szózata,
Hívek hívója, ellen ostora.

Minden nemzetek első doktora,
Választott edény, üdvnek pohara,
Színig benned a bölcsesség itala.

Reggel Benjamin prédát ragadott, *
Bőven osztogat este falatot,
Beteg világnak élet fakad ott.

Mint az orrszarvú, olyan féktelen,
S Isten ekébe fogván hirtelen,
Völgyek rögeit szántja kötelen.

Örök Királynak örök dicséret,
Seregek Ura, Krisztus, tenéked,
Veled áldassék Atya s Szentlélek.

* Móz. I. 49, 27.

Szentviktori Ádám: Nagyboldogasszony napi himnusz

Adamus a Sancto Victore (1130–1192)
Hymnus de Beata Virgine.

Ave, Virgo singularis,
Mater nostri salutaris,
Quae vocaris Stella Maris,
Stella non erratica;
Nos in huius vitae mari
Non permittite naufragari,
Sed pro nobis salutari
Tuo semper supplica.

Saevit mare, fremunt venti,
Fluctus surgunt turbulenti
Navis currit, sed currenti
Tot occurrunt obvia;
Hic sirenes voluptatis,
Draco, canes cum piratis.
Mortem pene desperatis
Haec intentant omnia.

Post abyssos nunc ad caelum
Furens unda fert phaselum,
Nutat malus, fluit velum,
Nautae cessat opera;
Contabescit in his malis
Homo noster animalis,
Tu nos, Mater spiritalis,
Pereuntes libera.

Tu perfusa caeli rore
Castitatis salvo flore
Novum florem novo more
Protulisti saeculo;
Verbum patri coaequale
Corpus intrans virginalis
Fit pro nobis corporale
Sub ventris umbraculo.

Te praevideit et elegit,
Qui potenter cuncta regit,
Nec pudoris claustra fregit
Sacra replens viscera;
Nec pressuram nec dolorem
Contra primae matris morem
Pariendo salvatorem
Sensisti, puerpera.

Szentviktori Ádám (1130–1192)
Nagyboldogasszony napi himnusz.

Üdvözlégy, szűzek virága,
Üdvösségünk olajága,
Tengerek szelíd világa,
Biztosságos csillaga!
Nézz le ránk a földi pályán,
Tengerünknek éjszakáján
El ne hadd süllyedni gályám,
Fényed óvhat egymaga.

Szél és tenger kavarnak,
Zúgásán a viharoknak,
Tornyos színén vad haboknak
Árva gályánk félve száll.
Itt szirének énekelnek,
Ott a sárkány torka förmed,
Rabló rémit, vizi szörnyek:
Itt is, ott is csak halál.

Mélybe zúzza, égnek csapja
Csónakunk a szél haragja,
Szél a vásznat messze kapja,
Matróz karja dermedez.
Csügged ennyi gyötrelemben
És elfúl a testi ember:
Lelki Anyánk, ments meg engem,
Szárnyaiddal elfedezz!

Permetelt rád égi permet,
S tisztaságod új kegyelmet,
Rejtelmes virágot termett,
Új csodát látott a föld:
Isten mása, Egyszülöttje,
Szennytelen öledbe jött le,
S méhed árnyán testet ölte,
Idők telje hogy betölt.

Eleitől kiszemelten
Választott a Véghetetlen,
S szüzességed-illetetlen
Vetted az örök Igét.
Kínnak, jajnak árnya sem volt:
Éva óta sohasem-volt
Isten-adta rejtelem-mód
E világra úgy szüled.

O Maria, pro tuorum
 Dignitate meritorum
 Supra choros angelorum
 Sublimaris unice.
 Felix dies hodierna,
 Qua conscendis ad superna;
 Pietate tu materna
 Nos in imo respice.

Radix sancta, radix viva,
 Flos et vitis et oliva,
 Quam nulla vis insitiva
 Iuvit, ut fructificet ;
 Lampas soli, splendor poli,
 Quae splendore praees soli,
 Nos assigna tuae proli,
 Ne districte iudicet.

In conspectu summi regis
 Sis pusilli memor gregis,
 Qui, transgressor datae legis,
 Praesumit de venia;
 Iudex mitis et benignus,
 Iudex iugi laude dignus,
 Reis spei dedit pignus
 Crucis factus hostia.

Iesus, sacri ventris fructus,
 Nobis inter mundi fluctus
 Sis via, dux et conductus
 Liber ad caelestia;
 Tene clavum, rege navem,
 Tu procellam sedans gravem
 Portum nobis da suavem
 Pro tua clementia.

Boldog érdemed fejében
 Isten választottjaképen
 Ülsz az Úrnak közelében
 Minden angyalok felett.
 Szép nap ez, kegyelmet áraszt,
 Isten hogy egébe választ.
 Szűz, esdünk, hogy ránk sugározd
 Mennyekből tekinteted.

Szent gyökér, élő virágszál:
 Hogy az ég harmatja rád szállt,
 Egy hajnalra kivirágszál
 Dús olajbokor gyanánt.
 Csillagoknál csillag szebb vagy,
 Napvilágnál fényesebb nap!
 Hogyha jó az ítéletnap,
 Fiad előtt légy anyánk!

Színe előtt a Királynak
 Őre légy az árva nyájnak,
 Mely bűnében borzadálnak
 Gyötrelmétől lankad ott,
 Hogy a Bíró elé járul,
 Ki jósága zálogául
 Bűnösnek a keresztfáru
 Szelíd biztatást adott.

Jézus, szűzi méh szülötte,
 Jőjj el a vizek fölött te:
 Lankad néped, járj előtte,
 Légy te út és légy vezér,
 Csendre intsd a szél dagályát,
 Tartsd a kormányt, vidd a gályát,
 Irj eléje biztos pályát,
 Míg a boldog révhez ér.

Szentviktori Ádám: Karácsonyi himnusz

Adamus a Sancto Victore (1130–1192)
In Nativitate Domini.

Lux est orta gentibus
In umbra sedentibus
Et mortis caligine.
Gaudet miser populus,
Quia mundo Parvulus
Nascitur ex Virgine.

Ut ascendat homo reus,
Condescendit Homo-Deus
Hominis miseriae.
Quis non laudet et laetetur?
Quis non gaudens admiretur
Opus novae gratiae?

Quidnam iucundius,
Quidnam secretius
Tali Mysterio?
O quam mirabilis,
O quam laudabilis
Dei dignatio.

Huius nodum sacramenti
Non subtilis argumenti
Solvit inquisitio.
Modum nosse non est meum,
Scio tamen posse deum,
Quod non capit ratio.

Quam subtile
Dei consilium,
Quam sublime
Rei Mysterium!
Virga florem,
Vellus rorem,
Virgo profert filium.

Nec pudorem
Laedit conceptio,
Nec virorem
Floris emissio,
Concipiens
Et pariens
Comparatur lilio.

Szentviktori Ádám (1130–1192)
Karácsonyi himnusz.

Nemzetekre fény hasadt,
Kik halálos árny alatt
Sötétségben ültenek.
Vigadozz szegény világ,
Mert a Szűz ma Kisfiát
Számotokra szülte meg.

Im, hogy bűnöst fölsegítsen,
Vállalja az Ember-Isten
Emberségünk nyomorát.
Ki nem örvend, ki nem újjong,
S nem csodálja ezt az újdon
Új kegyelmet és csodát?

Mi volna édesebb,
Mi van mélységesebb,
Mint ez a nagy Titok?
Légy hát háládatos
Mert oly csodálatos
Amit az Úr adott.

Föl nem fejti kényes elme,
Amit itt az Úr kegyelme
Kötött nekünk, a bogot.
Megáll eszem a hogyannál,
Ám tudom: több Isten annál,
Mit eszemmel fölfogok.

Ó fölséges
Isteni gondolat!
Mindes véges
Emberit meghalad.
Rügy az Áron
Nyeste száron: *
Szűz kelyhen fiú fakad.

Épségében
Nem érte bántalom,
Szépségében
Marad a szűz szirom,
Foganásban,
Fakadásban,
Fehér, mint a liliom.

O Maria, stella maris,
Post Deum spes singularis
Naufragantis saeculi.
Vide, quam nos fraudolenter,
Quam nos vexent violenter
Tot et tales aemuli.

Per te nobis virtus detur,
Per te, Mater, exturbetur
Daemonis superbia.
Tuae Prolis nos commenda,
Ne nos brevis et tremenda
Feriatur sententia.

Mária, tenger csillagfénye,
Hajótöröttek reménye
Isten után egymagad,
Nézz le hozzánk, kérünk téged,
Nézd az álnok ellenséget,
Mely dühével ránk szakad.

Te adsz erőt, te töröd meg
Kevélységét az ördögnek
Fiad által, jó Anya.
Meg ne rontson, megoltalmaz,
Ama kurta, borzadalmas
Utolsó szentencia.

* Móz. III. 17, 8.

Szentviktori Ádám: Húsvéti himnusz

Adamus a Sancto Victore (1130–1192)
Hymnus Paschalis.

Zyma vetus expurgetur,
Ut sincere celebretur
Nova resurrectio,
Haec est dies nostrae spei,
Huius mira vis diei
Legis testimonio.

Haec Aegyptum spoliavit
Et Hebraeos liberavit
De fornace ferrea,
His in arto constitutis
Opus erat servitutis
Lutum, later, palea.

Iam divinae laus virtutis,
Iam triumphi, iam salutis
Vox erumpat libera:
Haec est dies, quam fecit Dominus,
Dies nostri doloris terminus,
Dies salutifera.

Lex est umbra futurorum,
Christus finis promissorum,
Qui consummat omnia,
Christi sanguis igneam
Hebetavit rompheam
Amota custodia.

Puer nostri forma risus,
Pro quo vervex est occisus,
Vitae signat gaudium;
Ioseph exit de cisterna,
Christus redit ad superna
Post mortis supplicium.

Hic dracones Pharaonis

Szentviktori Ádám (1130–1192)
Húsvéti himnusz.

Régi kovászt kiseperjünk,³
Tiszta szívvel ünnepeljünk:
Itt az új feltámadás.
Ez a nap reményünk napja,
És az Irás megmutatja,
Hogy ereje mily csodás.

Egyiptomot kirabolta⁴
És a zsidókat eloldta
Rabságukból ez a nap,
Hol a vasas kemencében
Szolgaság munkájaképen
Sarat, téglát hordtanak.⁵

Azért Isten erejének
Szabad szívből hálaének
Törj elő és zengedezz!
Ezt a napot az Úr készítette,⁶
Fájdalmunknak végét ma vetette,
Az üdvösség napja ez.

Jövők árnya csak a törvény:⁷
Krisztusban minden betelvén
Az ígéret célbajut.
Már a tűzkard éle tompa,
És a szép paradicsomba
Őrizetlen áll az út.

A fiú is nemünk képe,
Akinék a kost helyébe
Feláldozta Ábrahám.
József jó a vízveremből,⁸
Krisztus meg a mennybe ment föl
A kínos kereszt után.

Sárkányait Fáraónak

³ Kor. I. 5, 7.

⁴ Móz. II. 12, 35.

⁵ Móz. II. 5, 7 sköv.

⁶ 117. zsolt. 20, 24.

⁷ Zsid. 10, 1.

⁸ Móz. I. 37, 28.

Draco vorat, a draconis
 Immunis malitia;
 Quos ignitus vulnerat;
 Hos serpentis liberat
 Aenei praesentia.

Anguem forat in magilla
 Christus, hamus et armilla,
 In cavernam reguli
 Manum mittit ablactatus,
 Et sic fugit exturbatus
 Vetus hospes saeculi.

Irrisores Elisaei
 Dum conscendit domum Dei,
 Zelum calvi sentiunt,
 David arreptitius,
 Hircus emissarius
 Et passer effugiunt.

In maxilla mille strenit
 Et de tribu sua spernit
 Samson matrimonium,
 Samson Gazae seras pandit
 Et asportans portas scandit
 Montis supercilium.

Sic de Iuda leo fortis
 Fractis portis dirae mortis
 Die surgens tertia
 Rugiente voce patris
 Ad supernae sinum matris
 Tot revexit spolia.

Cetus Ionam fugivium
 Veri Ionae signativum,
 Post tres dies reddit vivum
 De ventris augustia;

Sárkánynál erősb kígyónak
 Nyíló torka nyeli be.⁹
 Tűzkígyó kit megsebez,
 Annak gyógyulást szerez
 A Rézkígyó ereje.¹⁰

Leviátán szörnyű száján
 Átveri horgát a Bárány.¹¹
 A tejhagyott csecsemő
 Kezet nyujt az áspiskígyó
 Üregébe s a csábító
 Elent így elúzi ő.¹²

Kik Bételben kigúnyolták
 Elizeus kopaszvoltát,
 Átká a fejükre száll¹³
 Dávid a király elül,¹⁴
 Bak a késtől menekül,¹⁵
 Vadásztörből a madár.¹⁶

Állcsontjával a száárnak
 Sámson ezret ad halálnak,
 És megveti otthonát,
 S asszonyért Gázába térve
 Hord a hegy szemöldökére
 Kapuszárnyat s kapufát.¹⁷

Sírból Juda oroszlánja¹⁸
 Halál kapuit széthányva
 Így kél harmadnap elő.
 Harsanván az Úr igéje,
 Édesanyja kebelére
 Zsákmányával száll fel ő.

Kiszállott Jónás is épen,
 (Amaz Igaz jeleképen)
 Ki a cethal börtönében
 Rejtezett harmadnapig.¹⁹

⁹ Móz. II. 7. 10 sköv.

¹⁰ Móz. III. 21, 6 sköv.

¹¹ Jób. 40, 19–22.

¹² Izaiás 11, 8.

¹³ Kir. IV. 2, 23–24.

¹⁴ Kir. I., több helyen.

¹⁵ Móz. III. 16. 5 sköv.

¹⁶ 123. zsolt. 7.

¹⁷ Bírák 14–16.

¹⁸ Jel. 5, 5.

Botrus Cypri reflorescit,
Dilatatur et excrescit,
Synagogae flos marcescit
Et floret ecclesia.

Ciprus fűrtjei rügyeznek.²⁰
Sokadoznak, széledeznek:
Zsinagóga fonnyad, ernyed,
És az Egyház felvirít.

Mors et vita conflixere,
Resurrexit Christus vere,
Et cum Christo surrexere
Multi testes gloriae.
Mane novum, mane laetum,
Vespertinum tergat fletum,
Quia vita vicit letum,
Tempus est laetitiae.

Élet-halál megharcoltak,
Mélyéből a síri boltnak
Fölkél Krisztus és a holtak
Tanú serge kél vele.²¹
Új reggel, víg reggel támad,
Szétfoszlik az esti bánat:
Ura élet a halálnak!
Ez az öröm ideje!

Iesu victor, Iesu vita,
Iesu, vitae via trita,
Cuius morte mors sopita,
Ad paschalem nos invita
Mensam cum fiducia.
Vive panis, vivax unda,
Vera vitis et fecunda,
Tu nos pasce, tu nos munda,
Ut a morte nos secunda
Tua salvet gratia.

Jézus, élet, diadalmas²²
Ki halállal vagy hatalmas
A halálon, légy irgalmas,
Nyisd meg nekünk bizodalmas
Szent húsvéti asztalod.
Élő kenyér,²³ édességes,
Szőlővessző,²⁴ üdvösséges,
Táplálj és tisztára égess,
S rontsa meg a szörnyűséges
Második halált karod.

¹⁹ Jón. 2, 1, 11.

²⁰ Énekek én. 1, 13.

²¹ Mát. 23, 52 sköv.

²² Ján. 14, 6.

²³ Ján. 41, 81.

²⁴ Ján. 15, 1.

Szentviktori Ádám: A kereszt dícséréte

Adamus a Sancto Victore (1130–1192)
De Sanctra Cruce Sequentia.

Laudes crucis attollamus
Nos, qui crucis exultamus
Speciali gloria.
Nam in cruce triumphamus,
Hostem ferum superamus
Vitali victoria.

Dulce melos tangat caelos,
Dulce lignum dulci dignum
Credimus melodia.
Voce vita non discordet,
Cum vox vitam non remordet,
Dulcis est symphonia.

Servi crucis crucem laudent,
Qui per crucem sibi gaudent
Vitae dari munera;
O quam felix, quam praeclara
Haec salutis fuit ara
Rubens agni sanguine!

Dicant omnes et dicant singuli:
Ave, salus totius populi,
Arbor salutifera
Agni sine macula,
Qui mundavit aacula
Ab antiquo crimine.

Haec est scala peccatorum,
Per quam Christus, rex caelorum,
Ad se traxit omnia;
Forma cuius hoc ostendit,
Quod terrarum comprehendit
Quattuor confinia.

O crux, lignum triumphale,
Mundi vera salus, vale,
Inter ligna nullum tale
Fronde, flore, germine.
Medicina christiana,
Salva sanos, aegros sana,
Quod non valet vis humana,
Fit in tuo nomine.

Szentviktori Ádám (1130–1192)
A kereszt dícséréte.

A Keresztet ünnepeljük,
A Keresztnek énekeljük
Ujjongó dícséretét.
Kereszt a mi győzedelmünk
Itt adatott letepernünk
Ellenségünk erejét.

Édes ének szálljon égnek.
Édes fáját illón áldják
Édes szép melódiák.
Akkor édes a zsolozsma,
Hogyha méltón visszhangozza
Életünk is az imát.

Dícsérjék a szentkeresztet,
Aki általa szereztek
Gazdagságos életet.
Ó te üdvösséges oltár,
Mely tüzesen bboroltál
A Báránynak véritől!

Mondjuk együtt: Üdvözlégy drága fa,
Üdvösségünk szerelmes záloga,
Áldjuk édes terhedet!
Rajtad a Feláldozott
Egy világot megmosott
Az ösbűnnek szennyitől.

Lépcső lett a szent keresztbül,
Krisztus vonz azon keresztül
Magához mindeneket.
Összefogott itt a Bárány
A kerek föld négy határán
Minden emberszíveket.

Kereszt, immár Isten hozzád,
Győzelem, világosság!
Nincs több ilyen virágos ág,
Ily koszorús földi tő.
Keresztényi medicina,
Kórnak, épnek üdvös írja,
Nincsen amit meg ne bírna
Te nevedben a hívő.

Ismeretlen XI. századi költő: Róma dicsérete

Anonymus auctor saec. XI.
Laus Romae.

O Roma nobilis, orbis et domina,
Cunctarum urbium excellentissima,
Roseo martyrum sanguine rubes
Albis et virginum liliis candida,
Salutem dicimus tibi per omnia,
Te benedicimus, salve per saecula.

Petre, tu praepotens caelorum claviger,

Vota precantium exaudi iugiter;
Cum bis sex tribuum sederis arbiter,
Factus placabilis iudica leniter
Teque petentibus nunc temporaliter
Ferto suffragia misericorditer.

O Paule, suscipe nostra precamina,
Cuius philosophos vicit industria,
Factus oeconomus in domo regia
Divini muneris adpone fercula.
Ut, quae reple^{re}erit te, sapientia
Ipsa nos repleat tua per dogmata.

Ismeretlen XI. századi költő
Róma dicsérete.

Ó nemes Róma te, úrnő vagy s egy világ,
Szépségben elhagyod föld minden városát,
Bíbor köntöst neked mártírok vére ád,
Szűzek lilioma fényes fehér ruhát.
Mindig és mindenütt áldást mondunk reád,
Üdvözlünk, tisztelünk minden századon át.

Péter, hatalmas szent, mennyország
kulcsosa,

Imádkozó szavunk ó meg ne vesd soha.
Ha áll majd a birák tizenkét trónusa,
Legyen ítéleted szelid, ne mostoha.
Kiknek most érdemed dicséri himnusza.
Légy majd a nagy napon kegyes pátrónusa.

Ó Pál, vedd szívesen könyörgő népedet,
Akinek bölcseket győzött tüzes hited.
Sáfárrá tett az Úr a szent udvar felett,
Az égi lakomán mutass nekünk helyet.
Hogy ama Bölcsesség, mely téged ihletett,
Betöltsön általad minden emberszivet.

II. Róbert francia király: Jöjj szentlélek

Robertus II. (971–1031)
Veni Sancte Spiritus.

Veni, sancte Spiritus,
Et emitte coelitus
Lucis tuae radium!

Veni, pater pauperum,
Veni, dator munerum,
Veni, lumen cordium!

Consolator optime,
Dulcis hospes animae,
Dulce refrigerium!

In labore requies,
In aestu temperies,
In fletu solatium!

O lux beatissima!
Reple cordis intima
Tuorum fidelium!

Sine tuo numine
Nihil est in homine,
Nihil est innoxium.

Lava, quod est sordidum,
Riga, quod est aridum,
Sana, quod est saucium!

Flecte, quod est rigidum,
Fove, quod est frigidum,
Rege, quod est devium!

Da tuis fidelibus
In te confidentibus
Sacrum septenarium!

Da virtutis meritum,
Da salutis exitum,
Da perenne gaudium!

II. Róbert francia király (971–1031)
Jöjj szentlélek.

Jöjj Szentlélek Istenünk,
Add a mennyből érzenünk
Fényességed sugarát.

Jöjj, szegények atyja te,
Bőkezűség Istene,
Fényed szívünk hassa át.

Édességes Vigaszunk,
Drága vendég, szomjazunk,
Édes lélekújulás!

Fáradottnak könnyülés,
Tikkadónak enyhülés,
Sírónak vigasztalás.

Boldogságos tiszta fény,
Szállj meg szívünk rejtekén,
Híveidnek napja légy!

Ihleted ha fényt nem ad,
Emberszívben ellohad
Minden érő, minden ép.

Mosd meg, ami szennyezett,
Asszúságra hints vizet,
Orvosold a sebhelyet.

Simogasd a darabost,
Felmelenged a fagyost,
Útra vidd, ki tévelyeg.

Add, vegyék el híveid,
Kik hitük beléd vetik,
Hétszeres kegyelmedet.

Jónak adj jutalmazást,
Üdvösséges kimulást,
Adj örökös örömet.

III. Ince pápa: Himnusz Mária mennybevitelére

Innocentius Tertius (1161–1216)
Hymnus in Assumptione Beatae Mariae
Virginis.

Eja Phoebae, nunc serena
 Luce pingue faciem:
 Victrix redit ab arena,
 Belli dux post aciem.
 Stygias ludith
 Phalanges fudit,
 Maria, terror hostium,
 Et serpentem
 Invidentem
 Pressit Rectrix coelitem.

Surge Victrix! et angusta
 Terrae linque spatia;
 Eleva te ad augusta
 Coelorum palatia!
 Tot proeliorum,
 Tot meritorum
 Parata sume praemia:
 Tibi, mater,
 Nati pater
 Digna ferat gaudia.

Cinge currum triumphalem
 Coelitem militia;
 Duc ad coelos hanc ovalem
 Pompam cum laetitia.
 Lauros inflecte
 Coronas necte,
 Da rosas, sparge lilia;
 Nam regina
 Nunc divina
 Haec subibit atria.

Festos ignes excitate
 O ardore Seraphim;
 Dulces hymnos personate,
 O melliti Cherubim!
 Io triumphae!
 Dux paranymphae,
 Gabriel, laetus praecine:
 Haec est verbi
 Nuntiati
 Mater, hanc suscipite!

III. Ince pápa (1161–1216)
Himnusz Mária mennybevitelére.

Nosza Phoebus, tiszta fényed
 Legszebb lángját hozd elő:
 Imhol, győztes seregének
 Élén a vezéri nő.
 Poklokat Judit
 Futásnak zúdít,
 Ó ördögöknek iszonya!
 Álnok kígyót
 Eltaszított
 Mária, mennyek Asszonya.

Fel, Győző, ne nézz a földre,
 Szűk határát hagyd oda!
 Szállj fel, ahol tündökölve
 Vár az égi palota.
 Annyi siralmad
 Égi jutalmat
 És boldogságot ad neked.
 Fiad Atyja
 Megmutatja
 Hozzád méltó székedet.

Te kísérd fel a magasba,
 Mennyországi hadsereg,
 Fogd ujjongva közre azt a
 Diadalmi szekeret.
 Fejére tűzzél
 Botostyán fűzért,
 Rózsát hints és lilomot,
 Székhelyére
 Felkísérjed
 Égi Királyasszonyod.

Lobbantsatok örömlángot,
 Lánggal égő Szerafok,
 Édes dallal fogadjátok
 Mézesajkú Kerubok!
 „Éljen a Győző!
 Imhol a Szűz Ő,
 Kitől az Ige született!”
 Kart előzvéni,
 Égi vőfély,
 Gábor mond ily éneket.

Surge, Iesu! in occursum
 Matri tende brachia,
 Et ad patrem refer sursum
 Casta inter basia.
 Fili, felices
 Repende vices,
 Quae te lactavit, virgini;
 Ad paratum,
 Ad beatum
 Duc hanc decus imperi.

Diva trias personarum,
 Da coronam gloriae,
 Praebe sceptrum auro clarum
 Reginae victoriae.
 Io, ter io,
 Regina, pio
 Consulatemus cantico ;
 Gratulamur,
 Veneramur
 Tanto dignam solio.

Nunc e terris semper ave,
 O regina, subditis,
 Nunc e coelis semper fave
 Nobis usque miseris.
 Fortis Bellona,
 Clemens patrona,
 Nos tuere servulos;
 O Maria,
 Mater pia,
 Post te trahe filios.

Kelj fel, Jézus, fuss elébe,
 Ölelő karral fogadd,
 Vidd Atyádhoz, kéz a kézbe
 Váltván tiszta csókokat.
 Becézni: boldog
 Fiúi dolgod
 A Szűzet, aki emtetett!
 Mely rég várja,
 Trónusára
 Te légy, aki felvezesd.

Istenség Három Személye,
 Add kezébe jogarát,
 S fonj a Királynő fejére
 Koronául glóriát.
 Hozsanna, Hozsanna
 Istennek Anyja,
 Imígy köszöntünk Tégedet.
 Az Igétől
 Elejétől
 E trón Neked készítettett.

Most a földön zeng az Ávé;
 Így köszöntünk szüntelen.
 Most az égből, ó Királyné,
 Könyörülj meg népeden!
 Erős Bellona,
 Kegyes Patróna,
 Szolgáidat megsegítsd!
 Isten Anyja,
 Hozzád vonj a
 Mennysországba minket is!

Clairvauxi Szent Bernát: Szíve öröme tapsolása Jézus Szent Nevéről

Sanctus Bernardus Claravallensis
(1090–1153)
Jubilus de sanctissimo Nomine Jesu.

Clairvauxi Szent Bernát (1090–1153)

Szíve öröme tapsolása Jézus Szent Nevéről.²⁵

I. *

Jesu, dulcis memoria,
Dans vera cordis gaudia:
Sed super mel et omnia,
Eius dulcis praesentia.

Nil canitur suavius,
Nil auditur iucundius,
Nil cogitatur dulcius,
Quam Jesus, Dei Filius.

Jesu, spes poenitentibus,
Quoniam pius es petentibus!
Quam pius te quaerentibus!
Sed quid invenientibus?

Nec lingua valet dicere,
Nec littera exprimere;
Expertus potest credere,
Quid sit Jesum diligere.

Sis, Jesu, nostrum gaudium,
Qui es futurus praemium:
Sit nostra in te gloria,
Per cuncta semper saecula.

II. **

Jesu, Rex admirabilis,
Et triumphator nobilis,
Dulcedo ineffabilis,
Totus desiderabilis.

Quando cor nostrum visitas,
Tunc lucet ei veritas,
Mundi vilescit vanitas,
Et intus fervet caritas.

I. *

Ó Jézus, rád emlékezés
Legigazabb örvendezés.
De édesebb vagy, mint a méz,
Ha édesen szívünkbe térsz.

Nincs szó a földön kedvesebb,
Nincs dallam zengőbb, édesebb,
Gondolni szebbet nem lehet,
Mint Jézus, édes szent neved.

A bűnbánó benned remél,
Mily jó vagy ahhoz, aki kér!
Mit nyer aki nyomodba tér,
De hát még aki el is ér!

A nyelv, a szó-elégtelen,
Betű leírni képtelen,
Csak hogyha élem, érzem,
Jézust szeretni mit teszen.

Te légy, ó Jézus, örömünk,
Jövendő égi örökünk,
Tebenned nyerjünk koronát
Századok századain át.

II. **

Jézus, király, csodálatos,
Győző, ki poklokon tapos,
Nincs édesség hasonlatos,
Mindenestől kívánatos.

Mikor szívünkbe költözöl,
Az igazság ránk tündököl,
Világ hívsága szétködöl,
S a szeretet belénk ömöl.

²⁵ A magyar cím a Kisdi Benedek-féle Cantus Catholici-ből (1651.)

Jesu, dulcedo cordium,
Fons vivus, lumen mentium,
Excedens omne gaudium,
Et omne desiderium.

Jesum omnes agnoscite,
Amorem ejus, poscite:
Jesum ardentem quaerite,
Quaerendo inardescite.

Te nostra, Jesu, vox sonet,
Nostri te mores exprimant,
Te corda nostra diligant,
Et nunc, et in perpetuum.

III. ***

Jesu, decus angelicum,
In aure dulce canticum,
In ore mel mirificum,
In corde nectar caelicum.

Qui te gustant, esuriunt,
Qui bibunt, adhuc sitiunt;
Desiderare nesciunt
Nisi Jesum, quem diligunt.

O Jesu mi dulcissime,
Spes suspirantis animae!
Te quaerunt piae lacrimae,
Te clamor mentis intimae.

Mane nobiscum, Domine,
Et nos illustra lumine:
Pulsa mentis caligine,
Mundum reple dulcedine.

Jesu, flos Matris Virginis,
Amor nostrae dulcedinis,
Tibi laus, honor nominis,
Regnum beatitudinis.

* Ad Vesperas.
** Ad Matutinum.
*** Ad Laudes.

Jézus, édesség, boldogság,
Eleven forrás, napvilág,
Öröm, amelynél nincs tovább,
Hová nem ér el semmi vágy.

Ismerjétek meg, emberek,
Szerelméért esengjétek,
Őt keressétek s égjétek,
Lánggal lobogjon lelketek..

Jézust dicsérje szózatunk,
Kövessük mindig nyomdokát,
Szívünk szeresse mindig őt,
Most és örök időkön át.

III. ***

Jézus, angyalok éke te,
A fülnek édes éneke,
A szájnak: méz, csodatele,
A szívre: nektár ihlete.

Ki téged ízlel, rád ehül,
Ki itt, új kortyra lelkesül,
Más vágyra többé nem hevül,
Csak Jézust óhajt egyedül.

Ó édes, édes Jézusom,
Lelkem reménye, vígaszom,
Szívemben ezt kiáltozom,
Könnyek között sóhajtozom.

Maradj Uram, maradj velünk,
Légy napsugárunk, légy derünk..
A lélek ködeit elűzd
És a világi keserűt.

Jézus, Szűzanya bimbaja,
Szívünknek édes óhaja,
Téged illet imánk dala,
S a boldog ország trónusa.

* Vecsernyére.
** Hajnali órára.
*** Dicséretre.

Grèvei Fülöp: A mulandóságról

Philippus de Grevia (1165–1236)
Antiphona de mundi vanitate.

Cum sit ormnis caro foenum
Et post foenum fiat coenum,
Ut quod, homo, extolleris?
Cerne, quid es et quid eris:
Modo flos es, sed verteris
In favillam cineris.

Per aetatum incrementa.
Immo magis detrimenta
Ad non esse traheris,
Velut umbra, cum declinat,
Vita fugit et festinat,
Claudit meta funeris.

O lex gravis, o sors dura,
O lex dira, quam natura
Promulgavit miseris!
Homo, nascens cum maerore,
Vitam ducis cum labore
Et cum metu moreris.

Ergo cum scis qualitatem
Tuae sortis, voluptatem
Carnis quare sequeris?
Memento te moriturum
Et post mortem id messurum,
Quod hic seminaveris.

Terram teris, terram geris
Et in terram reverteris,
Qui de terra sumeris.
Cerne, quid es et quid eris,
Modo flos es et verteris
In favillam cineris.

Grèvei Fülöp (1165–1236)
A mulandóságról.

Ember, tested fű a réten,
Ma réten, holnap szeméten,
Hát miben kevélykedel?
Vedd a véged gondolóra:
Ma virág, de fut az óra,
S holnap hamuvá leszel.

Eszteid növekednek,
Vagy hogy inkább öregednek,
És a nemlét oly közel!
Mint az árny, mely tovaszéd,
Fut az élet, fogy az élet,
S már a sírhoz érkezel.

Kemény vagy és könnyötlen,
Természet, hogy ily kegyetlen
Egyetlen törvényt tesz:
Ember, sírva jössz világra,
Életed a munka rágja,
S borzalommal végezel.

Tudva hát, hogy ez a véged,
Mért hogy csak gyönyörűséget,
Testi jókat éhezel?
Emlékezzél: egy halál van,
S azt aratod a halálban,
Amit mostan elvetel!

Föld a dolgod, földön boldog,
És a földbe térni sorsod,
Ki a földből vétetel.
Vedd a véged gondolóra:
Ma virág, de fut az óra,
S holnap hamuvá leszel.

Lőweni Arnulf: A szenvedő Krisztus Arcához

Arnulphus de Lovanio (+1250)
Hymnus ad Faciem Christi Patientis.

Salve, Jesu reverende,
Mihi semper inquirende,
Me astantem hic attende,
Accedentem me accende
Praecordiali gratia.
Salve, cuius dulcis vultus
Immutatus et incultus
Immutavit suum florem,
Totus versus in pallorem,
Quem coeli tremat curia.

Omnis vigor atque viros
Hinc recessit, non admiror,
Mors apparet in aspectu,
Totus pendens in defectu,
Attritus aegra macie.
Sic affectus, sic despectus,
Propter me sic interfectus
Peccatore tam indigno
Cum amoris intersigno
Appare carus hodie.

In hac tua passione
Me agnosce, pastor bone,
Cuius sumpsit mel ex ore,
Haustum lactis cum dulcore
Prae omnibus deliciis.
Non me reum asperneris
Nec indignum dedigneris;
Morte tibi iam vicina
Tuum caput huc inclina,
In meis pausa brachiis.

Tuae sanctae passioni
Me gauderem interponi,
In hac cruce tecum mori
Praesta crucis amatori,
Sub tua cruce moriar.
Morti tuae tam amarae
Grates ago, Jesu care,
Qui es praesens, pie Deus,
Fac quod petit tuus reus,
Ut absque te non finiar.

Lőweni Arnulf (+1250)
A szenvedő Krisztus Arcához.

Áve Jézus, tisztelendő,
Mindörökké követendő!
Gyújtsa fel hozzád esengő
Szívem új szívet teremtő
Kegyelmeidnek sugara.
Hadd köszöntöm összetépett
Elgyalázott drága képed!
Fonnyad ím már sárgaságra
Arcod elkonyult virága,
Melytől remeg az ég kara.

Fogy az élet, fagy a véred!
Ne csodálkozz, jámbor lélek:
Arcán már a halál leskel,
Függ a fán elomló testtel,
Rajt a halál kéksége ül.
Így szeretett, így elesett,
Miattam így megtörtetett!
Bűnösért, csak értem szenved!
Jőjj ma Uram és jelenj meg
Szerelmednek pecsétjeül.

E halálos lankadáskor
Ismerj rám, jószágos Pásztor,
Kinek teje mámorított
S ajkáról szám mézet szívott,
Mely minden jónál édesebb.
Nézz rám Jézus kegyelemben:
Itt állok én bűnös ember!
Most, hogy halál árnyékoz már,
Hajtsd le Uram fejed hozzám,
S fogadd el ezt a két kezét.

Mily boldogság volna részem
Kivenni e szenvedésben!
Engedj Uram, ezért esdem,
Veled halni a kereszten,
Itt halni kereszted alatt.
Istenem, ki itt jelen vagy:
Úgy halhassak, hogy velem vagy.
Nagykeserves halálodon
Hálás szívvel gondolkodom:
Kínzód, ezért imádalak.

Dum me mori est necesse,
Noli mihi tunc deesse;
In tremenda mortis hora
Veni, Jesu, absque mora
 Tuere me et libera.
Cum me iubes emigrare,
Jesu care, tunc appare,
O amator amplexende,
Temet ipsum tunc ostende
 In cruce salutifera.

Hogyha meg kell hálnom, hagyján,
Csak Te akkor el ne hagyjál!
Ama borzadalmas órán
Jőjj el Jézus és hajolj rám,
 Légy szabadítóm énnekem.
Majd ha menni hívsz el innen,
Édes Jézus légy jelennen!
Én szerető szerelmesem,
Nézz rám akkor kegyelmesen
 Váltsághozó kereszteden!

Celanói Tamás: Az utolsó ítéletről

Thomas de Celano (1190–1253)
Sequentia de die iudicii.

Dies irae, dies illa,
Solvat saeculum in favilla,
Teste David cum Sibylla.

Quantus tremor est futurus,
Quando iudex est venturus,
Cuncta stricte discussurus.

Tuba mirum spargens sonum
Per sepulcra regionum,
Coget omnes ante thronum

Mors stupebit et natura,
Cum resurget creatura,
Judicanti responsura.

Liber scriptus proferetur,
In qua totum continetur,
Unde mundus iudicetur.

Iudex ergo cum sedebit,
Quidquid latet, apparebit,
Nil inultum remanebit.

Quid sum miser tunc dicturus,
Quem patronum rogaturus,
Quum vix iustus sit securus?

Rex tremendae majestatis,
Qui salvandos salvas gratis,
Salva me, fons pietatis.

Recordare, Jesu pie!
Quod sum causa tuae viae,
Ne me perdas illa die.

Quaerens me, sedisti lassus,
Redemisti crucem passus.
Tantus labor non sit cassus

Iuste iudex ultionis!
Donum fac remissionis,
Ante diem rationis.

Celanói Tamás (1190–1253)
Az utolsó ítéletről.

Ama végső harag napja
A világot tűznek adja,
Dávid így s Szibilla hagyja.

Reszket akkor holt meg élő,
Ha megjön a nagy Itélő,
Mindeneket lattal mérő.

Csodakürtök zengenek meg,
Sírok éjén átremegnek:
Ítéletre mindeneknek.

Csodájára a halálnak:
Aki rég por, talpra támad,
Számot adni bírójának.

Kézzel írt könyv nyílik ottan:
Világ terhe, minden, ott van,
Ítéletre felrovottan.

Bíró majd ha széket ül ott,
Minden rejtek felderül ott,
Zsoldot bűn el nem kerül ott.

Én szegény, ott mit beszéljek,
Pártfogómul kit reméljek,
Hol a szent is alig él meg?

Félelmetes Fejedelem,
Kinél ingyen a kegyelem:
Jóság kútja, légy jó velem!

Kegyess Jézus kérlek téged
Értem álltál emberséget,
Ama nap ne adj rossz véget.

Munkád, könnyed értem veszték:
Ennyi kínod, szent keresztet,
Ne maradjon kárbavesztett.

Bírója a bosszúlásnak,
Add kegyelmét tisztulásnak,
Mig itt nincs a számadásnap.

Ingemisco tamquam reus.
Culpa rubet vultus meus,
Supplicanti parce Deus!

Qui Mariam absolvisti,
Et latronem exaudisti,
Mihi quoque spem dedisti.

Preces meae non sunt dignae,
Sed tu bonus fac benigne,
Ne perenni cremer igne!

Inter oves locum praesta;
Et ab hoedis me sequestra,
Statuens in parte dextra.

Confutatis maledictis;
Flammis acribus addictis,
Voca me cum benedictis.

Oro supplex et acclinis;
Cor contritum, quasi cinis,
Gere curam mei finis,

Lacrimosa dies illa,
Qua resurget ex favilla,
Iudicandus homo reus.

Huic ergo parce Deus,
Pie Jesu Domine,
Dona eis requiem.

Bűneimben sóhajtozván,
Vétkemtől vet lángot orcám,
Légy kegyelmes, Uram, hozzám.

Magdolnához lehajoltál,
A latorhoz kegyes voltál,
Énbelém is reményt oltál.

Méltó imát nem tud ajkam,
Te könyörülj, Jóság, rajtam,
Ne veszíts el örök jajban.

Báránycáid közé végy föl,
Keríts el a gödölyéktől,
Jobbra állass ama széktől.

Ha a rosszak zavarodnak,
Fojtó lángok kavarognak,
Akkor engem hívj áldottnak.

Térden kérlek, görnyedetten;
Sír a lelkem megtöröten:
Ott a végnél, állj mellettem!

Könnyel árad ama nagy nap,
Hamvukból ha föltámadnak
A bűnösök s számot adnak.

Uram, nekik adj jó véget,
Kegyes Jézus, kérünk téged,
Add meg nekik békességed.

Celanói Tamás: Assisi Szent Ferencről

Thomas de Celano (1190–1253)
De Sancto Francisco Assisiensi
Sequentia

Sanctitatis nova signa
 Prodierunt valde digna,
 Mira valde, sed benigna,
 in Francisco credita.
 Regulatis novi gregis
 Vita datur novae legis,
 Renovantur iussa regis
 Per Franciscum tradita.

Novus ordo, nova vita
 Mundo surgit inaudita,
 Restauravit lex sancita
 Statum evangelicum;
 Legis Christi pari formae
 Reformatur ius conforme,
 Tenet ritus, datur normae
 Culmen apostolicum.

Chorda rudis, vestis dura,
 Cingit, tegit sine cura
 Panis datur in mensura,
 Calceus abicitur;
 Paupertatem tantum quaerit,
 De mundanis nihil gerit,
 Haec terrena cuncta terit.
 Loculus despicitur.

Quaerit locum lacrimarum,
 Promit voces cor amarum,
 Gemit maestus tempus carum.
 Perditum in saeculo;
 Montis antro sequestratus
 Plorat, orat humo stratus,
 Tandem mente serenatus
 Latitat ergastulo.

Celanói Tamás (1190–1253)
Assisi Szent Ferencről.

Életszentség új virága
 Kél az ámuló világra,
 Vajmi méltó, vajmi drága,
 Mely Ferencre bízott.
 Zsenge nyáj ez, új szövetség,
 Hogy az új törvényt kövessék,
 A királynak régi rendjét,
 Mit nekünk Ferenc adott.

Új törvénynek új csodája,
 Sose hallott regulája:
 A világ újulni látja
 Itt az evangéliumot.
 Újra él a régi norma,
 Krisztus adta életforma
 Mint a szentség régi orma:
 Mint a szent apostolok.

Szörkötéllal jár övezten,
 Durva köntös lóg a testen,
 Kenyeret majd ad az Isten!
 A sarut is elveti.
 Szegénység a boldogsága,
 Földiekre semmi vágya,
 Lábbal tipor a világra,
 Még lakása sincs neki.

Boldog, hogyha sírni lelhet
 Keseredett szíve helyet,
 Zokogván világban tellett
 Elvesztett szép idején.
 Hegyek barlangjait bújja,
 Imádkozik leborulva,
 Mignem lelke megcsitúl a
 Barlangbörtön rejtekén.

Ibi vacat rupe tectus,
 Ad divina sursum vectus
 Spernit ima iudex rectus.
 Eliget caelestia.
 Carnem frenat sub censura,
 Transformatum in figura,
 Cibum capit de scriptura,
 Abiicit terrestria.

Tunc ab alto vir hierarcha
 Venit, ecce, rex monarcha,
 Pavet ista patriarcha
 Visione territus;
 Defert ille signa Christi,
 Cicatricem confert isti,
 Dum miratur corde tristi
 Passionem tacitus.

Sacrum corpus consignatur,
 Dextrum latus perforatur,
 Cum amore inflammatur
 Cruentatum sanguine,
 Verba miscent arcanorum.
 Multa clarent futurorum,
 Videt sanctus vim dictorum
 Mystico spiramine.

Patent statim miri clavi,
 Nigri foris, intus flavi,
 Pungit dolor poena gravi,
 Cruciant aculei ;
 Cessat artis armatura
 In membrorum apertura,
 Non impressit hos natura,
 Non tortura mallei.

Signis crucis, quae portasti,
 Unde mundum triumphasti,
 Carnem, hostem superasti,
 Inclita victoria,
 Nos, Francisce, tueamur,
 In adversis protegatur,
 Ut mercede perfruamur
 In coelesti gloria.

Ott időz a sziklarésben,
 Mennyei elmélkedésben,
 Szíve-lelke már egészen
 Rajtavész az egeken.
 Vet a testre szoros féket,
 Már embernek sem néznének,
 Csak az Irás neki étek,
 E világnak idegen.

S ím a mennyből férfi jő le:
 Főpap néz s király belőle.
 Fél a pátriárka tőle
 Megretten a vízió.
 Krisztus jelét hozza néki,
 Sebeit testébe vési,
 Míg Ferenc könnyesre nézi
 Szemeit a Passió.

Hord jelet már boldog teste:
 Jobboldala átszegezve.
 Tűzzel és vérrel sebezte
 A szeretet és a vágy.
 Szók és titkok összefolynak,
 Lát mélyébe messze kornak,
 S ihletén a sugalomnak
 Éli, amit írva lát.

Négy csodás szög áll beléje,
 Látszik fejük feketéje
 Rőt hegyük a húsba mélyre
 Égő kínnal beleás.
 Elválnak a gyenge részek,
 Húsán, csontján szörnyű rések,
 Nem nyitotta ezt természet,
 Sem a kínzó kalapács.

Jeleivel a keresztnek,
 Miket hordott drága tested,
 Miknek árán megszerezted
 Diadalmaid ünnepét,
 Oltalmaz, ó Ferenc minket,
 Gyámolítsd szükségünket,
 Hogy kinyíljon lelkeinknek
 Majd a fényességes ég.

Pater pie, pater sancte,
Plebs devota te iuvante
Turba fratrum comitante
Mereatur praemia;
Fac consortes supernorum,
Quos informas vita morum,
Consequatur grex Minorum
Sempiterna gaudia.

Állj mellettünk, szentek Atyja,
Hogy a jámborok csapatja
Testvérként együtt haladva,
Boldog útját lelje meg.
Vigy az égiek körébe,
Kiknek te vagy mintaképe,
Hogy a Kis Testvérek népe
Érjen örök örömet.

Szent Bonaventura: A Szent Keresztről

Sanctus Bonaventura (1221–1274)
De Sancta Cruce Hymni.

I.

In passione Domini,
Qua datur salus homini,
Sit nostrum refrigerium
Et cordis desiderium.

Portemus in memoria
Et poenas et opprobria
Christi, coronam spineam,
Crucem, clavos et lanceam.

Et plagas sacratissimas,
Omni laude dignissimas,
Acetum, fel, arundinem,
Mortis amaritudinem.

Haec omnia nos satient
Et dulciter inebrient,
Nos repleant virtutibus
Et gloriosis fructibus.

Te crucifixum colimus
Et toto corde poscimus,
Ut nos sanctorum coetibus
Coniungas in caelestibus.

Laus, honor Christo vendito
Et sine causa prodito,
Passo mortem pro populo
In aspero patibulo.

II.

Christum ducem, qui per crucem
Redemit nos ab hostibus,
Laudet coetus noeter laetus,
Exsultet caelumn laudibus.

Poena fortis tuae mortis
Et sanguinis effusio
Corda terant, ut te quaerant,
Iesu, nostra redemptio.

Szent Bonaventura (1221–1274)
A Szent Keresztről.

I.

Urunk kínszenvedései,
Mikben a föld üdvét leli,
Adjanak nekünk frissülést,
Szívünk vágyának enyhülést.

Éljen szívünkben szüntelen
E gyalázat, e gyötrelem,
A koronázó tövisek,
Kereszt és lándzsa és szögek,

És szentséges szent sebei.
Mily méltó ezt énekleni!
Ecet és epe italát
És ezt a keserű halált.

Ez az igazi lakoma,
Ez szívünk édes mámora,
Lelkünk erénnyel töltse el
S dicsőség gyümölcseivel.

Ó megfeszített Jézusunk,
Egész szívvel fohászkodunk,
Juttass mennyországodba el,
A szentek seregeivel.

Krisztusnak áldás, tisztelet,
Kit eladott a gyűlölet,
Ki népeért halt kínhalált
Kereszt keserves kínpadán.

II.

Krisztus Mestert, ki kereszten
Váltotta meg a híveket,
Boldog nyája vígan áldja,
Dalunk bezengje az eget.

Nagy gyötrelme emberelme
S szív keménységét törje meg,
Hogy szeressen és kövessen,
Ó üdvözítő szeretet!

Per felices cicatrices,
Sputa, flagella, verbera,
Nobis grata sint collata
Aeterna Christi munera.

Nostrum tangat cor, ut plangat,
Tuorum sanguis vulnerum,
In quo toti simus loti,
Conditor alme siderum.

Passionis tuae donis,
Salvator, nos inebria,
Qua fidelis dare velis
Beata nobis gaudia.

Amaz ostor, vaskarmostól
S boldogságos sebhelyeid
Szerezzék meg minden népnek
Krisztus örök kegyelmeit.

Szívünk érje hulló vére,
Melyben tisztára mosdatál,
Sírva áldjunk, úgy imádjunk,
Ki csillagokat alkotál.

Szenvedésed adjon édes
Szent részegséget minekünk.
Hívj el Hozzád, s a mennyország
Meghozza boldog örömünk.

Aquinói Szent Tamás: Himnuszok az Oltáriszentségről. Rejtező Istenség.

Sanctus Thomas Aquinas (1224–1274)
Hymni de SS. Eucharistia.
Adoro Te.

Adoro Te devote, latens deitas,
Quae sub his figuris vere latitas.
Tibi se cor meum totum subiicit,
Quia te contemplans totum deficit.

Visus, gustus, tactus in te fallitur,
Sed auditu solo tuto creditur.
Credo quidquid dixit Dei filius,
Verbo veritatis nihil verius.

In cruce latebat sola deitas,
Sed hic latet simul et humanitas.
Ambo tamen credens atque confitens.
Peto quod petivit latro poenitens.

Plagas sicut Thomas non intueor,
Deum tamen meum te confiteor,
Fac me tibi semper magis credere,
In te spem habere, te diligere.

O memoriale mortis Domini,
Panis vivus, vitam praestans homini,
Praesta meae menti de te vivere
Et te illi semper dulce sapere.

Pie Pelicane, Iesu Domine,
Me immundum munda tuo sanguine.
Cuius una stilla salvum facere
Totum mundum quit ab omni scelere.

Iesu, quem velatum nunc adspicio,
Oro, fiat illud quod tam sitio,
Ut te revelata cernens facie
Visu sim beatus tuae gloriae!

Aquinói Szent Tamás (1224–1274)
Himnuszok az Oltáriszentségről.
Rejtező Istenség.

Rejtező istenség, hittel áldalak,
Ki elrejteztél itt bor s kenyér alatt.
Szívem te előtted megalázkodik,
Mert ha téged szemlél, megfogyatkozik.

Szám, kezem, látásom, benned fennakad,
Bizton hitem mégis hallásból fakad.
Hiszem mind, amit szól Istennek Fia,
Nincs igazabb, mint az Igazság szava.

Rejté a keresztfá istenségedet,
Itt az emberség is elrejtezkedett.
Mind a kettőt vallván és hittel hívén,
Mit a jobb lator kért, azért esdek én.

Sebeid Tamással nem szemlélhetem,
Te vagy mégis, vallom, Uram, Istenem.
Add, hogy egyre jobban higgyek teneked,
Tebenned reméljek és szeresselek.

Uram halálának szent emlékjele,
Élő kenyér, nekünk élet kenyere!
Hogy belőled éljen, késztesd lelkemet;
Soha ne feledje édességedet.

Kegyess pelikánunk, égi szeretet,
Véredben, tisztáltant, moss meg engemet,
Egy cseppje elég, ha a mérlegbe hull,
Az egész világnak bűnváltságaul.

Jézus, most csak arcod leplét láthatom,
Add meg, Uram, amit úgy szomjúhozom,
Boldogan, lepletlen lássam színedet,
És dicsőségében dicsérhesselek.

Aquinói Szent Tamás: Ezen a szent napon

Sanctus Thomas Aquinas (1224–1274)
Sacris solemniis.

Sacris solemniis iuncta sint gaudia,
Et ex praecordiis sonent praeconia,
Recedant vetera, nova sint omnia:
Corda, voces et opera.

Noctis recolitur coena novissima,
Qua Christus creditur agnum et azyma
Dedisse fratribus iuxta legitima
Priscis indulta patribus.

Post agnum typicum expletis epulis
Corpus Dominicum datum discipulis,
Sic totum omnibus, quod totum singuli
Eius fatemur manibus.

Dedit fragilibus corporis ierculum,
Dedit et tristibus sanguinis poculum,
Dicens: „Accipite, quod trado vasculum

Omnes ex eo bibite.”

Sic sacrificium istud instituit,
Cuius officium committi voluit
Solis presbyteris, quibus sic congruit,
Ut sumant et dent ceteris.

Panis Angelicus fit panis hominum,
Dat panis coelicus figuris terminum,
O res mirabilis: manducat Dominum
Pauper, servus et humilis.

Te, trina Deitas unaque, poscimus,

Sic nos tu visita, sicut te colimus:
Per tuas semitas duc nos, quo tendimus,
Ad lucem, quam inhabitas.

Aquinói Szent Tamás (1224–1274)
Ezen a szent napon.

Ezen a szent napon örvendjünk, emberek,
Szívben és ajkakon himnuszok zengjenek.
A régi múltjon el, újulnak mindenek,
Szó és a tett, szív és kebel.

A végső vacsorát ünnepli e sereg,
Hol az Úr Krisztus ad bárányt és kenyeret
Testvérei elé, amint a régiak
Szentelt törvénye rendelé,

Bárány a lakomán amikor elfogyott,
Az előkép után testet és vért adott
Apostolainak, és egyformán jutott
Egy-egynek és mindannyinak.

Testét így adta át gyengék falatjakép,
Búsaknak így borát, vérenek serlegét,
„Amit nektek adok” – hozzájuk így beszélt

– „Vegyétek mind és igyatok.”

E Szakramentomot ekként alapítá,
S egyedül a papok kezére bízta rá.
Előbb a pap vegye, hogy majd kiosztaná,
Mit rábízott Krisztus kegye.

Emberek étke lett az angyali kenyér,
Az előkép-jelek sora itt véget ér.
Ó milyen csodaszép, hogy Istenéből él
Szegény nyomorult szolganép!

Hármas-egy Istenünk, hozzád
fohászkodunk

Urunkul tisztelünk, jőjj és légy gyámolunk.
Vezess ösvényeden, hová iparkodunk:
A fénybe, mely körülveszen!

Aquinói Szent Tamás: Isten igéje földre szállt

Sanctus Thomas Aquinas (1224–1274)
Verbum supernum prodiens.

Verbum supernum prodiens,
 Nec Patris linquens dexteram,
 Ad opus suum exiens
 Venit ad vitae vesperam.

In mortem a discipulo
 Suis tradendus aemulis,
 Prius in vitae ferculo
 Se tradidit discipulis.

Quibus sub bina specieū
 Carnem dedit et Sanguinem,
 Ut duplicis substantiae
 Totum cibaret hominem.

Se nascens dedit socium,
 Convalescens in edulium,
 Se moriens in pretium,
 Se regnans dat in praemium.

O salutaris Hostia,
 Qui caeli pandis ostium;
 Bella premunt hostilia,
 Da robur, fer auxilium!

Uni trinoque Domino
 Sit sempiterna gloria,
 Qui vitam sine termino
 Nobis donet in patria.

Aquinói Szent Tamás (1224–1274)
Isten igéje földre szállt.

Isten Igéje földre szállt,
 Bár Atyja jobbján megmaradt,
 S művének adta át magát,
 Jövén az életalkonyat.

Mikor halálnak adta őt
 A csókkal áruló barát,
 Az élet asztalán előbb
 Itt hagyta ételül magát.

Két színben hagyta hogy vegyék
 Testét és vérét a hivek,
 Hogy Isten- s ember-lényegét
 A teljes ember kapja meg.

Születvén, egy lett közülünk,
 Lett e vacsorán ételünk,
 Holtában váltságot lelünk,
 Trónjától jutalmat nyerünk.

Ó üdvösséges áldozat,
 Ki eget nyitsz néped előtt:
 Ellenség hoz reánk hadat,
 Küldj segítséget, adj erőt!

Egy-háromságos Istenünk,
 Örök dicsőség teneked,
 Ki a hazában minekünk
 Adsz határtalan életet.

Aquinói Szent Tamás: Zengd a titkot

Sanctus Thomas Aquinas (1224–1274)
Pange lingua.

Pange lingua gloriosi
Corporis mysterium
Sanguinisque pretiosi,
Quem in mundi pretium
Fructus ventris generosi,
Rex effudit gentium.

Nobis datus, nobis natus
Ex intacta Virgine,
Et in mundo conversatus
Sparso verbi semine,
Sui moras incolatus
Miro clausit ordine.

In supremæ nocte coenæ
Recubens cum flatribus
Observata lege plene
Cibus in legalibus,
Cibum turbae duodenæ
Se dat suis manibus.

Verbum caro, panem verum
Verbo carnem efficit,
Fitque sanguis Christi merum.
Etsi sensus deficit,
Ad firmandum cor sincerum
Sola fides sufficit.

Tantum ergo Sacramentum
Veneremur cernui,
Et antiquum documentum
Novo cedat ritui:
Praestet fides supplementum
Sensuum defectui.

Genitori Genitoque
Laus et iubilatio,
Salus, honor, virtus quoque
Sit et benedictio,
Procedenti ab utroque
Compar sit laudatio.

Aquinói Szent Tamás (1224–1274)
Zengd a titkot.

Zengd a titkot, hangos ének,
Zengd a Testet és a Vért,
Mint gyümölcse szúzi méhnek
Ontott, mint királyi bért,
A világ minden bűnének
Bőséges váltságaért.

Lett az Isten egy közülünk,
Embertestbe öltözött,
Ige magvát (üdvözlünk)
Szórta szét a nép között
S e csodát szerezte úlnunk,
Mielőtt elköltözött.

Végső este megfogadta
Régi törvény szent szavát:
Mint a törvény tenni szabta,
Úgy rendelte asztalát,
Étekül hogy általadta
Enkezével önmagát.

Az Igének igéjére
Testté válik a kenyér.
Lesz a színbor Krisztus vére,
Bár szemed hozzá nem ér.
Ezt a hű szív hogy felérje,
Itt a pusztá hit segél.

Hát e nagy szentség elébe
Hódolattal jőjjetek.
Ó bizonyságok helyébe
Új szer ád itt életet.
Érzék nem hat rejtekébe:
Itt csak élő hit vezet.

Az Atyának és Fiúnak
Hajtsunk térdet és fejet,
Kettejüktől származónak
Egyenlőkép tisztelet:
Háromságban egy Valónak,
Földön és a föld felett.

Aquinói Szent Tamás: Dícsérd Sion

Sanctus Thomas Aquinas (1224–1274)
Lauda Sion.

Lauda Sion Salvatorem,
Lauda ducem et pastorem
In hymnis et canticis.
Quantum potes, tantum aude,
Quia maior omni laude,
Nec laudare sufficis.

Laudis thema specialis
Panis vivus et vitalis
Hodie proponitur.
Quem in sacrae mensa coenae
Turbae fratrum duodenae
Datum non ambigitur.

Sit laus plena, sit sonora;
Sit iucunda, sit decora
Mentis iubiliatio,
Dies enim solemnitas agitur
In qua mensae prima recolitur
Huius institutio.

In hac mensa novi Regis
Novum Pascha novae legis
Phase vetus terminat.
Vetustatem novitas,
Umbram fugat veritas,
Noctem lux eliminat.

Quod in coena Christus gessit,
Faciendum hoc espressit
In sui memoriam:
Docti sacris institutis
Panem, vinum in salutis
Consecramus hostiam.

Dogma datur Christianis,
Quod in carnem transit panis
Et vinum in sanguinem.
Quod non capis, quod non vides,
Animosa firmat fides
Praeter rerum ordinem.

Aquinói Szent Tamás (1224–1274)
Dícsérd Sion.

Dícsérd Sion, Üdvözítőd,
Jó pásztorod, hú segítőd,
Áldja hangos éneked.
Himnuszot mondj, egész szíveddel,
Szóddal úgyis nem érhedd el,
Méltón nem dícsérheted.

Nagy dologról szól az ének;
Élet élő kútfejének,
A Kenyérnek hódolunk.
Estelén a Vacsorának
A tizenkét tanítványnak
Mit kiosztott Krisztusunk.

Hangosan hát fönnesengjen,
Ujjongjon és égre csengjen
Zengő lelkünk hangja ma.
Mert mit ajkunk most magasztal:
Amaz ünnep, amaz asztal,
Amaz első lakoma.

Ott új Húsvét napja támadt,
Új kötése új királynak,
Régi Húsvét bételett.
Új világtól fut az óság,
Árnyat oszlat új valóság
Fényesség űz éjfelet.

S amit ott tett önkezével:
Emlékére nyílt igével
Hagyta Krisztus végzenünk,
Szent igéktől megoktatva,
Üdvösséges áldozatra
Kenyeret s bort szentelünk.

Ágazatja szent hitünknek:
Testté, vérré lényegülnek,
Bor s kenyér mi volt előbb.
Régi rend itt újnak enged,
Szárnya lankad észnek, szemnek,
Élő hitből végy erőt.

Sub diversis speciebus,
Signis tantum et non rebus,
Latent res eximiae:
Caro cibus, sanguis potus,
Manet tamen Christus totus
Sub utraque specie.

A sumente non concisus,
Non confractus, non divisus
Integer accipitur.
Sumit unus, sument mille,
Quantum isti, tantum ille,
Nec sumptus consumitur.

Sumunt boni, sumunt mali,
Sorte tamen inaequali,
Vitae vel interitus.
Mors est malis, vita bonis,
Vide paris sumptionis
Quam sit dispar exitus.

Fracto demum sacramento,
Ne vacilles, sed memento
Tantum esse sub fragmento.
Quantum toto tegitur.
Nulla rei fit scissura,
Signi tantum fit fractura,
Qua nec status nec statura
Signati minuitur.

Ecce panis Angelorum,
Factus cibus viatorum,
Vere panis filiorum,
Non mittendus canibus!
In figuris praesignatur,
Cum Isaac immolatur,
Agnus Paschae deputatur,
Datur manna patribus.

Bone pastor, panis vere,
Jesu, nostri miserere,
Tu nos pasce, nos tuere,
Tu nos bona fac videre
In terra viventium.
Tu qui cuncta scis et vales,
Qui nos pascis hic mortales,
Tuos ibi commensales,
Cohaeredes et sodales
Fac sanctorum civium.

Színében bor és kenyérnek
(Jel csak ez, de más a lényeg!)
Drága nagy jók rejlenek.
Vér bár a bor, test az étel,
Egy is Krisztus, semmi kétely!
Két szín Őt nem osztja meg.

Aki veszi, meg nem osztja,
Meg nem töri, nem szakasztja,
Mindenek épen veszik.
Veszi egy és ezrek veszik,
S minden egyenlőn kapja részit,
Mégis: nem fogyatkozik.

Veszi jó és veszi vétkes,
Ám gyümölcse vajmi kétes:
Élet vagy elkárkozás.
Rossznak átok, üdv a jóknak:
Lásd, az együtt áldozóknak
Végül milyen szörnyü más!

S ha megtört az áldozatban,
Kétség, tudd meg, nincsen abban:
Úgy van ott minden darabban,
Mint a teljes szín alatt.
Őt törés nem törheté meg,
Csak a jelnek (köntösének!)
Színe tört meg, ám a lényeg
Változatlan egy marad.

Imhol angyaloknak étke,
Vándorútunk erőssége,
Édes fiak vendégsége!
Ebeknek oda ne vedd!
Ősi manna ezt mutatja,
Ezt Izsáknak áldozatja,
Bárány vére csordulatja
Képpel írja régen ezt.

Kegyess pásztor, igaz étek:
Édes Jézus! kérünk téged,
Te legeltesd; védj a néped,
Te mutasd meg kegyességed,
Fönn az élők közepett.
Mindenható fejedelmünk,
Éltünk, éltetők, szerelmünk,
Engedj asztalodra lelnünk,
S testvérül engedd ölelnünk
Odafönn a szenteket.

Strassburgi Hugó: Szűz Mária dicsérete

Hugo Argentoratensis (Saec. XIII)
Ave mundi domina.

Ave, mundi Domina,
Stella maris, Mlaria,
Ave, dulcis figella.

Ave, suavis cithara,
Nardus odorifera,
Gemma lucidissima.

Maria sole pulchrior,
Omni luce clarior,
Omni dulcore suavior.

Rosis rubicundior.
Líliis floridior,
Paradiso dulcior.

Tu fons omnis gratiae,
Speculum munditiae,
Halsamus fragrantiae.

In aure suavissima,
In corde dulcissinima,
In ore sapientissima.

Pulchritudo virginum,
Florens rosa Martyrum,
O dulcedo pauperum.

In planctu laetitia,
In bello victoria,
In morte fiducia.

Nobis post exilium
Ostende tuum filium,
O Maria, pulcherrimum.

Strassburgi Hugó (XIII. század)
Szűz Mária dicsérete.

Áve világ Asszonya,
Tengereknek csillaga,
Édes hárfa, Mária!

Áve zengő citara,
Drága nárdusz illata,
Gyöngyök legdrágábbika.

Mária, napnál ékeőbb,
Minden féynél fényesebb,
Édességnél édesebb.

Rózsaszíromnál bíborabb,
Liliomnál vitorabb,
Édennél kívánatosabb.

Minden kegyelem kútfeje,
Tisztaságnak tüköre,
Illatoknak fűszere.

Fülnek édes dallama,
Szívnek boldog balzsama,
Szájban bölcsesség szava.

Szűzi szépség, ifjuság,
Vértanúk közt rózsaaág,
Szegényeknek drágaság.

Bánatomban örömem,
Háborúban győzelem,
Halálomban kegyelem.

Számkivetésünk után
Ő szépségében trónusán
Fiad mutasd meg, Szűzanyám.

Ismeretlen szerző (XIII. század): A Bolondok Ünnepeinek szekvenciája

Anonymus auctor (Saec. XIII)
In Festo Fatuorum Sequentia.

Orientis partibus
Adventavit asinus
Pulcher et fortissimus,
Sarcinis aptissimus.
Hez, sir asne, hez!

Hic in collibus Sichen
Enutritus sub Ruben
Transiit per Iordanem,
Saliit in Bethlehem.
Hez, sir asne, hez!

Saltu vincit hinnulos
Dragmas et capreolos,
Super dromedarios
Velox Madianeos.
Hez, sir asne, hez!

Aurum de Arabia,
Tus et murrum de Saba
Tulit in ecclesia
Virtus asinaria.
Hez, sir asne, hez!

Dum trahit vehicula
Multa cum sarcinula,
Ilius mandibula
Dura terit pabula.
Hez, sir asne, hez!

Cum aristis hordeum
Comedit et carduum,
Triticum a palea
Segregat in area.
Hez, sir asne, hez!

Amen dicas, asine,
Tam satur de gramine,
Amen, amen itera,
Aspernare vetera.
Hez, sir asne, hez!

Ismeretlen szerző (XIII. század)
A Bolondok Ünnepeinek szekvenciája.

Megérkezett a számár,
Küldte napkeleti táj.
Csupa erő, csupa báj,
Terhe alatt vígan jár.
Héj, csacsi úr, héj!

Szülőföldje volt Szikem,
Ott táplálta fel Ruben.
A Jordánon általkelt,
Betlehemben táncra kelt.
Héj, csacsi úr, héj!

Nincsen gida, friss csikó,
Ekkorákat ugrosó,
Mádiáni dromedár
Ilyen frissen egy se jár.
Héj, csacsi úr, héj!

Arábia aranyát,
Sába mirraolaját
S tömjénjét elhozta már
Ez a nagy darab számár.
Héj, csacsi úr, héj!

Türelmesen húzogát
Jól megrakott kocsikat.
Állkapcája rágogat,
Szúrós szalmát ropogat.
Héj, csacsi úr, héj!

Árpakalászt eszeget,
Bogáncsot is eleget.
Ritkán akad, szűkösen
Pelyva között búzaszem.
Héj, csacsi úr, héj!

Mondd, hogy *amen*, jó számár,
Ha szénával jóllaktál.
Amen, amen, szaporázd,
Egyebeket meg se láss!
Héj, csacsi úr, héj!

Todi Jakab: A Fájdalmas Szűzről

Jacobus Tuders (1230–1306)
Sequentia de compassione Beatae
Virginis.

Stabat Mater dolorosa
 Iuxta crucem lacrimosa,
 Dum pendebat Filius.
 Cuius animam gementem,
 Contristatam et dolentem
 Pertransiuit gladius.

O quam tristis et afflicta
 Fuit illa benedicta
 Mater unigeniti!
 Quae moerebat et dolebat
 Pia Mater, dum videbat
 Nati poenas incluti.

Quis est homo, qui non fleret,
 Matrem Christi si videret
 In tanto supplicio?
 Quis non posset contristari,
 Christi Matrem contemplari
 Dolentem cum Filio?

Pro peccatis suae gentis
 Vidit Jesum in tormentis
 Et flagellis subditum.
 Vidit suum dulcem Natum
 Moriundo desolatum,
 Dum emisit spiritum.

Eia Mater, fons amoris,
 Me sentire vim doloris
 Fac, ut tecum lugeam.
 Fac, ut ardeat cor meum,
 In amando Christum Deum,
 Ut sibi complaceam.

Sancta Mater, istud agas,
 Crucifixi fige plagas
 Cordi meo valide.
 Tui nati vulnerati,
 Tam dignati pro me pati,
 Poenas mecum divide.

Todi Jakab (1230–1306)
A Fájdalmas Szűzről.

Áll a fájdalomnak anyja,
 Kín az arcát könnybe vonja,
 Úgy siratja szent Fiát.
 Gyász a lelkét meggyötörte,
 Kín és bánat összetörte,
 Törnek éle járta át.

Ó mi nagy volt ama drága
 Szűzanya szomorúsága,
 Egyszülött szent magzatán!
 Mennyit sírt és hogy kesergett,
 Látván azt a nagy keservet,
 Azt a nagy kínt szent Fián.

Ki ne sírna, melyik ember,
 hogyha ennyi gyötrelemben
 Látja lankadozni őt?
 Ki nem sírna Máriával,
 Hogyha látja szent Fiával
 Szenvedni a szent Szülőt!

Népét hogy megmossa szennytől,
 Láta tenger gyötrelemtől
 Roskadozni Jézusát.
 Láta édes egy szülöttét,
 Halálos nagy elepedtét,
 Láta, hogy halálra vált.

Szeretnek szent kútfője,
 Add, a fájdalomnak tőre
 Járjon át a lelkemen.
 Hogy szívemben lángra kelne
 Krisztusomnak szent szerelme.
 Segíts neki tetszenem.

Esdek, hogy szívembe véssed,
 Szűzanyám, nagy szenvedésed
 S az Átvertnek sebeit,
 Gyermekednek, a sebzettnek,
 Ki miattam szenvedett meg,
 Osszam meg gyötrelmeit.

Fac me tecum pie flere,
 Crucifixo condolere
 Donec ego vixero.
 Iuxta Crucem tecum stare
 Et rne tibi sociare
 In planctu desidero.

Virgo virginum praeclara,
 Mihi iam non sis amara,
 Fac me tecum plangere.
 Fac, ut portem Christi mortern,
 Passionis fac consortem
 Et plagas recolere.

Fac me plagis vulnerari,
 Fac me cruce inebriari,
 Et cruore Filii.
 Flammis ne urar succensus,
 Per te, Virgo, sim defensus
 In de iudicii.

Christe, cum sit hinc exire,
 Da per matrem me venire
 Ad palmam victoriae.
 Quando corpus morietur;
 Fac, ut animae donetur
 Paradisi gloria.

Add meg, kérlek, hogy mig élek,
 Együtt sírjak mindig veled
 S azzal, ki a fán eped.
 A keresztnél veled állni,
 Gyászban veled eggyé válni:
 Erre űz a szeretet.

Dicső szűze szent szűzeknek,
 Hadd ízleljem kelyhedet meg:
 Add nekem fájdalmaid:
 Add tisztelnem, add viselnem,
 S nem felednem: holt Szerelmem,
 Krisztusomnak kínjait.

Sebeivel sebesítsen,
 Szent mámorba részegítsen
 Buzgó vérével Fiad.
 Hogy ne jussak ama tűzbe,
 Védj meg engem, drága Szűz te,
 Ha az ítélet riad.

Krisztusom, ha jó halálom,
 Anyád szeme rám találjon,
 És elhívjon engemet.
 S hogyha testem porba tér meg,
 Lelkem akkor a nagy égnek
 Dicsőségét lelje meg.

Todi Jakab: Az örvendező Szent Szűzről

Jacobus Tuders (1230–1306)
Sequentia de gaudiis Beatae Mariae
Virginis.

Stabat Mater speciosa
 Iuxta foenum gaudiosa,
 Dum iacebat parvulus.
 Cuius animam gaudentem,
 Laetabundum ac ferventem
 Pertransívit íubilus.

O quam laeta et beata
 Fuit illa immaculata
 Mater Unígeniti.
 Quae gaudebat et ridebat,
 Exultabat, cum videbat
 Nati partum inclyti.

Quis iam est, qui non gauderet,
 Christi Matrem si videret
 In tanto solatio?
 Quis non posset collaetari,
 Christi Matrem contemplari
 Ludentem cum Filio?

Pro peccatis suae gentis
 Christum vidit cum iumentis
 Et algori subditum.
 Vidit suum dulcem Natum
 Vagientem, adoratum,
 Vili diversorio.

Nato Christo in praesepe
 Coeli cives canunt laete
 Cum immenso gaudio.
 Stabat senex cum puella
 Non cum verbo nec loquela
 Stupescentes cordibus.

Eia Mater, fons amoris,
 Me sentire vim ardoris
 Fac, ut tecum sentiam.
 Fac, ut ardeat cor meum
 In amatum Christum Deum
 Ut sibi complaceam.

Todi Jakab (1230–1306)
Az örvendező Szent Szűzről.

Áll az édes Istenanyja,
 Öröm arcát fénybe fonja,
 Úgy ringatja kisfiát,
 A jászolra hajladozva,
 Örvendezve, vígadozva,
 Szent ujjongás hatja át.

Ó mi nagy volt ama drága
 Szeplőtelen boldogsága
 Egyszülött szent Magzatán!
 Ó mi büszke, ó mi boldog,
 Hogy repesett, hogy mosolygott,
 Szívéből szakadt Fián!

Ki nem örül, melyik ember
 Ilyen édes érzelemben
 Látva olvadozni őt.
 Ki nem vígad Máriával,
 Hogyha nézi Szent Fiával
 Játsszani a Szent Szülőt.

Népe bűnét hogy lemossa
 Látja barmok közt lakozva,
 Gőgicsélni Jézusát.
 És fogadni dideregve
 Nyomorult alomba fekvé
 Pásztorok imádatát.

Ám a Jászol kisdédének
 Angyalajkon édes ének,
 Boldog ének zengedez,
 Ifjú lányok, roskadt vének
 Állnak ottan, s nem beszélnek,
 Csak a szívük gerjedez.

Szeretetnek szent kútfője,
 Add, hogy az öröm verője
 Süssön át a lelkemen.
 Hogy szívemben lángra kelne
 Krisztusomnak szent szerelme,
 Segíts neki tetszenem.

Sancta Mater, istud agas,
 Prone introducas plagas
 Cordi fixas valide.
 Tui Nati caelo lapsi,
 Iam dignati foeno nasci
 Poenas mecum divide.

Fac me vere congaudere
 lesulino cohaerere
 Donec ego vixero.
 In me sistat ardor tui
 Puerino fac me frui
 Dum sum in egilio.
 Hunc ardorem fac communem,
 Ne me facias immunem
 Ab hoc desiderio.

Virgo virginum praeclara,
 Mihi iam non sis amara,
 Fac me Parvum rapere.
 Fac, ut pulchrum Fantem portem,
 Qui nascendo vicit mortem,
 Volens vitam tradere.

Fac me tecum satiari,
 Nato me inebriari,
 Stans inter tripudio.
 Inflammatus et accensus
 Obstupescit omnis sensus
 Tali de commercio.

Fac me Nato custodiri,
 Verbo Dei praemuniri,
 Conservari gratia.
 Quando corpus morietur,
 Fac, ut animae donetur
 Tui Nati visio.

Onines stabulum amantes,
 Et pastores vigilantes
 Pernocantes sociant;
 Per virtutem Nati tui
 Ora ut electi sui
 Ad patriam veniant.

Kérlek, Szűzanyám, esengve,
 Jól bevéssed én szívembe
 Anyaságod sebeit,
 Az egeből érkezettnek,
 Ki széna közt született meg,
 Osszam meg gyötrelmeit.

Add meg kérlek, hogy míg élek,
 Együtt örvendezzek veled
 Kicsi Jézuskád előtt,
 Hozzá bújjak; míg a földön
 Száműzésemet kitöltöm,
 S mint Te, úgy szeressem őt.
 Így szeresse minden ember,
 E szent vággyal olts be engem,
 Ebből szívjak szent erőt.

Dicső Szűze szent szűzeknek,
 Hadd ízleljem kelyhedet meg.
 Add karomba kicsikéd,
 Hadd ringassam Őt ölemben,
 Ki azért lőn földi ember,
 Hogy a halált zúzza szét.

Add hogy benne elmerüljek,
 Szent mámorba részegüljek
 Nála ülven veled én.
 Így ha látnám, így ha égnék,
 Elhallgatna minden érzék,
 Már csak Jézust érzénem.

Szent Fiadnak tarts meg engem,
 Hogy a hitben, kegyelemben
 Végig állandó legyek.
 Hogyha testem halni mégyen,
 Lelkem akkor a nagy égben
 Fiad Arcát lássa meg.

Szeretői jászolodnak
 Mind a jámbor pásztoroknak
 Népével virrasztanak
 Kérd hatalmát szent Fiadnak,
 Minden választottaidnak,
 Hogy elébe jussanak.

Todi Jakab: A világ hiúságáról

Jacobus Tuders (1230–1306)
De vanitate mundi.

Cur mundus militat
 Sub vana gloria,
 Cuius prosperitas
 Est transitoria.
 Tam cito labitur
 Eius potentia
 Quam vasa figuli,
 Quae sunt fragilia.

Pius crede literis
 Scriptis in glacie,
 Quam mundi miseri
 Vanae fallaciae.
 Fallax in praemiis,
 Virtutis specie,
 Quae nunquam habuit
 Tempus fiduciae.

Credendum magis est
 Vitris fallacibus ;
 Quam mundi miseris
 Prosperitatibus.
 Falsis insomniis
 Et voluptatibus,
 Falsisque studiis
 Et vanitatibus.

Dic ubi Salomon
 Olim tam nobilis?
 Vel ubi Samson est
 Dux invincibilis?
 Vel pulcher Absalon
 Vultu mirabilis
 Vel dulcis Jonathan,
 Multum amabilis?

Quo Caesar abiit
 Celsus imperio?
 Vel Xerxes splendidus
 Totus in prandio?
 Dic ubi Tullius
 Clarus eloquio?
 Vel Aristoteles
 Summus ingenio?

Todi Jakab (1230–1306)
A világ hiúságáról.

Hívságos fény után
 A világ mért lohol,
 Amely ma még ragyog,
 S holnap már nincs sehol,
 Oly könnyen elhasad,
 Oly gyorsan szétomol,
 Mint fazekas műve,
 A rossz agyagcsupor.

Megbízhatóbb a jég
 Hátára írt betű,
 Mint a világi fény,
 Ha még oly gyönyörű.
 Édeseket ígér
 De magja keserű.
 Hogy bízzál benne, hisz
 Arasznyi idejű!

Törékeny üvegen
 Lépdelni biztosabb,
 Mint a hitvány világ
 Amikkel csalogat.
 Csak illanó gyönyört,
 Csak üres álmokat,
 Csak hazug szenvedélyt,
 Csak hiúságot ad.

Mondd, hol van Salamon.
 A hajdan glóriás?
 Hát Sámson hova lett,
 A bajnok óriás?
 S az ékes Absolon,
 Aki szép volt, csodás?
 S a nyájas jóbarát,
 A kedves Jonatás?

Mondd, Caesar hova tünt,
 Császárok elseje?
 Hát Xerxes hova lett
 S a lakomák vele?
 Hova ment Tullius,
 A szónokok feje?
 És Aristoteles,
 Mesterek mestere?

Tot clari proceres,
 Tot retro spatia,
 Tot ora praesulum,
 Tot regna fortia;
 Tot mundi principes,
 Tanta potentia:
 In ictu oculi
 Clauduntur omnia!

Quam breve festum est
 Haec mundi gloria!
 Ut umbra hominis
 Sic eius gaudia.
 Quae semper subtrahunt
 Aeterna praemia,
 Et ducunt hominem
 Ad dura devia.

O esca vermium,
 O massa pulveris,
 O ros, o vanitas,
 Cur sic extolleris?
 Ignoras penitus
 Utrum cras vixeris:
 Fac bonum omnibus
 Quamdiu poteris.

Haec carnis gloria
 Quae magni penditur,
 Sacris in literis
 Flos foeni dicitur.
 Ut leve folium
 Quod vento rapitur,
 Sic vita hominum
 Hac via tollitur.

Nil tuum dixeris
 Quod potes perdere,
 Quod mundus tribuit
 Intendit rapere.
 Superna cogita,
 Cor sit in aethere,
 Felix qui potuit
 Mundum contemnere.

Olyannyi századok,
 Oly sok nagyúr, kevély,
 Erős birodalom
 És büszke hadvezér,
 Gőgös világnagyok
 És annyi szenvedély:
 Csak egy szemvillanás,
 És mindez véget ér.

Világi pompa, fény,
 Jaj, kurta ünnepély!
 Öröme, mint a test
 Árnyéka, annyit ér.
 Attól von el, ami
 Örökös jót ígér.
 Nyomában életed
 Rossz tévutakra tér.

Férgek falatja te,
 Egy markolásnyi por,
 Harmatcsepp, semmiség;
 Miért fuvalkodol?
 Hogy holnap élsz-e még,
 Ennyit sem tudhatol:
 Addig míveld a jót,
 Mig itt sáfárokodol!

Mi néked oly becses,
 A test hát ennyit ér.
 Mint a mezők füve:
 Az Irás így beszél,
 Úgy elsodortatik,
 Ha jó könnyűcske szél,
 Az emberélet is,
 Akár a falevél.

Ne mondd, hogy a tiéd,
 Mi elveszíthető.
 Mit a világ adott,
 Vissza is kéri ő.
 Hát fölfelé legyen
 Szíved reménykedő:
 Csak egy a boldog itt,
 A világmegvető.

Peccham János: A Fülemile

Johannes Pechamus (1240–1292)

Philomena.

Philomena, praevia
 Temporis amoeni,
 Quae recessum nuntias
 Imbris atque coeni,
 Dum mulcescis animos
 Tuo canto leni,
 Ave prudentissima,
 Ad me, quaeso, veni.

Veni, veni, mittam te,
 Quo non possum ire,
 Ut amicum valeas
 Cantu delinire,
 Tollens eius tristia
 Voce dulcis lyrae,
 Quem heu modo nescio
 Verbis convenire.

Ergo pia suppleas
 Meum imperfectum,
 Salutando dulciter
 Unicum dilectum,
 Eique denunties,
 Qualiter affectum
 Sit cor meum iugiter
 Eius ad aspectum.

Quod si quaerat aliquis,
 Quare te elegi
 Meum esse nuntium,
 Sciat, quia legi
 De te quaedam propria,
 Quae Divinae legi
 Et optato munere
 Placent summo Regi.

Igitur charissime,
 Audi nunc attente,
 Nam si cantus volucris
 Huius serves mente,
 Eius imitatio,
 Spiritu docente,
 Te coelestem musicum
 Faciet repente.

Peccham János (1240–1292)

A Fülemile.

Fülemile, hírnöke
 Tavasz eljöttének,
 Ki jelented, hogy eső
 S lucskok eltűnének,
 Édes-lágyan hízeleg
 Szájadból az ének.
 Okosságos kismadár,
 Gyere hozzám, kérlek!

Jőjj hamar, magam helyett
 Barátomhoz küldlek,
 Simogató zenéddel
 Nála települj meg,
 Dalaiddal bánatát,
 Könnyeit töröljed,
 Jaj hogy még az én szavam
 Oda nem repülhet!

Hát jó szívvel megsegítsd
 Az én gyarlóságom.
 És köszöntséd édesen
 Egyetlen barátom.
 Mondd el neki: a szívem
 Széles e világon
 Nyugodalmat nem talál
 Mig viszont nem látom.

Ha valaki kérdené,
 Miért éppen téged
 Választalak, hogy értem
 Ezeket elvégezd,
 Tudja meg: olvastam én
 Rólad oly ígéket,
 Hogy törvényt vagy tisztelő
 És tetsző az égnek.

Azért édes jóbarát,
 Jól figyelmezz kérlek:
 Mert ha e madár dalát
 Szívvel jól fölérted,
 Ha példáját követed,
 És sugall a Lélek:
 Leszel immár mestere
 Mennyei zenének.

De hac ave legitur,
 Quod cum deprehendit
 Mortem sibi properam,
 Arborem ascendit,
 Summoque diluculo
 Rostrum sursum tendit,
 Diversisque cantibus
 Totam se impendit.

Cantilenis dulcibus
 Praeviat auroram,
 Sed cum dies rutilat,
 Circa *primam horam*,
 Elevat praedulcius
 Vocem insonoram
 In cantando nesciens
 Pausem sive moram.

Circa vero *tertiam*
 Quasi modum nescit,
 Quia semper gaudium
 Cordis eius crescit;
 Vere guttur rumpitur,
 Sic vox invalescit,
 Et quo cantat altius,
 Plus et inardescit.

Sed cum in meridie
 Sol est in fervore,
 Tunc disrumpit viscera
 Nimio calore;
Oci! oci! clamitat
 Illo suo more,
 Sicque sensu deficit
 Cantans prae labore.

Sic quassata organa
 Huius Philomenae,
 Rostro tamen palpitans
 Fit exanguis pene ;
 Sed ad *nonam* veniens
 Moritur iam plene,
 Cum totius corporis
 Disrumpuntur venae.

E madárról írva van:
 Amikor halála
 Közeledtét érezi,
 Fölrepül egy fára,
 Torkát dalra nyitja meg
 Hajnal virradtára,
 És a lelkét teszi rá
 Sokszerű dalára.

Megelőzi éneke
 Hajnal hasadását,
 Ám ha látja *prima*-tájt
 Nappal pirulását,
 Édesebb hang váltja fel
 Dala harsogását,
 Nem ismeri pihentét,
 Sem elfáradását.

Mikor jó a *tertia*,
 Nem hogy csendesedne,
 Inkább még nagyobbra nő
 Szíve dalos kedve,
 Torka szinte kiszakad,
 Mégis egyre szebbre,
 Magasabbra tör dala
 Neki tüzesedve.

Ám a forró déli nap
 Izzó sugarával
 Majd a szívét veti szét,
 Szinte tűzhalált hal.
 „*Oci, oci*” – így kiált
 Ő szokott szavával,
 S elhagyják érzékei
 Éneke fogytával.

Szegény fülemile így
 Elfogy énekestül
 Egy hang tör még remegő
 Kis csőrén keresztül.
 De mikor a nóna jó,
 Többé meg se rezdül,
 Szívecskéje meghasad,
 Meghal mindenestül.

Ecce dilectissime,
 Breviter audisti
 Factum huius volucris;
 Sed si meministi,
 Diximus iam primitus,
 Quia cantus isti
 Mystice conveniunt
 Legi Iesu Christi.

Meghallottad, jóbarát,
 A fülemilének
 Milyen szép szokása van.
 Szómban egy a lényeg:
 Ez a kis dalos madár,
 Ez az édes ének
 Misztikus példázata
 Krisztus törvényének.

Restat (ut intelligo),
 Esse Philomenam
 Animam virtutibus
 Et amore plenam,
 Quae dum mente peragrat
 Patriam amoenam,
 Satis delectabilem
 Textit cantilenam.

Nos, a Fülemile hát
 (Mindenek belátják):
 Lélek, akit az erény
 S a szeretet átjár,
 Ki ha szívben szemléli
 Mennyei hazáját,
 Ép eléggé tetszetős
 Dalra nyitja száját.

Ad augmentum etenim
 Suae sanctae spei
 Quaedam dies mystica
 Demonstratur ei:
 Porro beneficia,
 Quae de manu Dei
 Homo consecutus est,
 Horae sunt diei.

Szítani a szent reményt
 Mely lelkében támad,
 Egy titokzatos napot
 Gondol el magának,
 S nagy jótéteményeit
 Isten irgalmának
 Képzeli e drága nap
 Órái sorának.

Mane vel diluculum
 Hominis est status,
 In quo mirabiliter
 Homo est creatus.
 Hora prima, quando est.
 Deus incarnatus,
 Tertiam dic spatium
 Sui incolatus.

Hajnal, avagy szürkület
 Az a boldog öltő,
 Mít összülönk az Isten
 Kegyelmeiben töltött,
 Prima: mikor az Isten
 Embertestet öltött,
 Tertianak mondatik:
 Amig élt a földön.

Sextam, cum a perfidis
 Voluit ligari,
 Trahi, caedi, conspui,
 Dire cruciari,
 Crucifigi denique,
 Clavis terebrari,
 Caputque sanctissimum
 Spinis coronari.

Sexta: hogy a gonoszság
 Kötelet vet rája,
 Gyötri, veri, pökdösi,
 Húzza, taszigálja,
 Átszegezi tagjait,
 Feszíti a fára,
 Vérbe vonja szent fejét
 Töviskoronája.

Nonam dic, cum moritur,
 Quando consummatus
 Cursus est certaminis,
 Quando superatus
 Est omnino Zabulus,
 Et hinc conturbatus;
 Vespera cum Christus est
 Sepulturae datus.

Diem istum anima
 Meditans in hortis,
 Suae facit terminum
 Spiritualis mortis,
 Scandens Crucis arborem,
 In qua leo fortis
 Vicit adversarium,
 Fractis portis mortis.

Statim cordis organa
 Sursum elevando,
 Suum a *diluculo*
 Cantum inchoando
 Laudat et glorificat
 Deum replicando
 Sibi quam mirificus
 Fuit, hanc creando.

„Die (inquit) Conditor,
 Quando me creasti,
 Quam sit tua pietas
 Larga, declarasti,
 Nam consortem gloriae
 Tuae cogitasti,
 Facere gratuito,
 Gratis quam amasti.

O quam mira dignitas
 Mihi est concessa,
 Cum imago Domini
 Mihi est impressa,
 Sed crevisset amplius
 Dignitas possessa,
 Nisi iussum Domini
 Fuisset transgressa.

Haldoklik a keresztfán
 Krisztus: ez a Nóna.
 Mondja: „Beteljesedett”
 Mi megírva róla.
 Megzavarta a pokolt,
 S a Sátánt ez óra.
 Vecsernyére: Urunkat
 Teszik nyugovóra.

Jutván órájára így
 Napja végszakának,
 Veti végét immáron
 Lelki halálának,
 S keresztjére száll amaz
 Erős Oroszlánnak,
 Ki megtörte kapuit
 Immár a halálnak.

S íme tüstént fölzeneg
 Szíve muzsikája:
Hajnal-órán kezdve el,
 Buzgón intonálja,
 Ő teremtő Istenét
 Áldja és imádja,
 Kinek létrehozta őt
 Kegyelmes csodája.

„Én kegyelmes Alkotóm,
 (Töri meg a csendet)
 Engem a Te jóságod
 Bősége teremtett.
 Dicsőséged fényében
 Sorsossá teszen meg,
 Engem, boldog részesét
 Ingyen szerelmednek.

Ó mily csoda méltóság
 Lőn kiszabott sorsom:
 Lelkemben az Istennek
 Képe mását hordom.
 Sőt ez a nagy méltóság
 Még nőtt volna folyton,
 Ha az Isten törvényét
 Láb alá nem oldom.

Nam tu summa charitas
 Tibi cohaerere,
 Me volebas iugiter.
 Sursumque habere
 Dulce domicilium,
 Tecumque manere,
 Et me velut filiam,
 Alere, docere.

Ex tunc disposueras,
 Me coadunare
 Coelicis agminibus,
 Teque míhí dare,
 Sed pro tanta gratia
 Quid recompensare
 Possum, prorsus nescio,
 Nisi te amare.

Unica suavitas,
 Unica dulcedo,
 Cordium amantium
 Salutaris praedo,
 Totum quicquid habeo,
 Vel sum, tibi dedo,
 Denique depositum
 Meum tibi credo.”

Oci, cantat tale cor,
 Gaudens in pressura,
 Dicens, quia dignum est,
 Ut a creatura
 Diligatur opifex
 Talis mente pura,
 Ei cum extiterit
 De se tanta cura.

*

Sic hoc mens diluculum
 Transit meditando,
 Sed *ad primam* tranferens
 Vocem exaltando,
 Tempus acceptabile
 Pie ruminando,
 In quo venit Dominus,
 Carne se velando.

Mert akartad, örökre
 Megsimúljak hozzád
 Ó te legfőbb Szeretet,
 S ama boldog Ország
 Legyen édes otthonom,
 Ahol csak Te olnád
 Gyermekednek testi és
 Lelki éhe-szomját.

Gyermekedről továbbá
 Azt végzéd kegyesen,
 Hogy az égi seregek
 Közé jusson egyszer.
 Ekkora kegyelmekért
 Hálás hogy lehessen?
 Nincsen erre módja más,
 Csak egy: hogy szeressen.

Ó egyetlen édesség,
 Életünk zamatja,
 Údvös Rabló, ki szívünk
 Magához ragadja!
 Ami vagyok, amim van,
 Lelkem neked adja,
 Mindenestül magamat
 Bízván egymagadra!”

Óci! – mondja ez a szív
 Szorongás közt zengvén
 örvendező éneket.
 Érzi, úgy van rendjén,
 Hogy szeresse Istenét
 A szegény teremtmény,
 Aki annyi gonddal őt
 Óvta, mint a szemfényt.

*

Igy a lélek medítál
 Hajnalvirradóra.
 De mikor a *Prima* jő,
 A kellemes óra,
 Akkor a nagy dolgokat,
 Veszi fontolora:
 Hogy az Ige testet ölt
 S lesz a föld lakója.

Tunc liquescit anima
Tota per amorem,
Pavida considerans
Omnium auctorem
Vagientem puerum,
Iuxta nostrum morem,
Et curare veterem
Velle se languorem.

Plorans ergo clamitat:
„O fons pietatis,
Quis te pannis induit
Dirae paupertatis,
Tibi quis consuluit
Sic te dare gratis,
Nisi zelus vehemens,
Ardor charitatis?

Digne zelus vehemens
Est hic ardor dictus,
Cuius est dominio
Rex coelorum victus,
Cuius sanctis vinculis
Captus et constrictus,
Pauperis infantuli
Pannis est amictus.

O praedulcis parvule,
Puer sine pari!
Felix, cui datum est,
Te nunc amplexari,
Pedes, manus lambere,
Flentem consolari,
Tuis in obsequiis
Iugiter morari.

Heu me, cur non licuit
Mihi demulcere
Vagientem parvulum,
Et cum flente flere?
Illos artus teneros
Sinu confovere?
Eiusque cunabulis
Semper assidere?

Átjár rajta tűzesen
A szeretet tőre.
Szíve-lelke megreteg,
Néz a Csecsemőre:
Embermódra sírdogál
A világ szerzője.
Igy tiporja le a bűnt,
S megszabadít tőle.

„Ó, kegyelmek kútfeje”,
Sírva ezt kiáltja,
„Hogy került rád a kemény
Szegénység gúnyája?
Ki mondta, hogy lealázd
Magad a világra?
Semmi más: a szeretet
Olthatatlan lángja.

Olthatatlan szeretet
Lángol itt lobogva!
Szeretetnek lett az ég
Fejedelme foglya,
Körülveszi szentséges
Kötelei bogja:
Szegény ember fiának
Pólyácskáit hordja.

Édes, édes kisfiú,
Kinek nincsen párja!
Boldog, aki testecske
Karjaiba zárja,
Kezed-lábad csókolja,
S ha valamid fájna,
Becézgetve melletted
A reggelt kívárja.

Jaj, hogy mért nem szabadott
Jászolánál lennem,
Sírva, hogyha sírdogált,
Karjaimba vennem,
Gyöngye teste tagjait
Melengetve mellen,
Betakarni, védeni
Mind a világ ellen.

Puto, pius parvulus
 Hoc non abhorreret,
 Immo more parvuli
 Forsan arrideret,
 Et flenti pauperculo
 Fletu condoloret,
 Et peccanti facile
 Veniam praeberet.

Nem húzódna tőlem Ó,
 Bizony, én úgy vélem,
 Tán még mosolyogna is,
 Sőt ha szerencsétlen
 Árva, sírni kezdenék,
 Még ő sírna vélem,
 S bűnöm megbocsátaná,
 Erősen remélem.

Felix, qui tunc temporis
 Matri singulari
 Potuisset precibus
 Ita famulari,
 Ut in die sineret
 Semel osculari
 Suum dulcem parvulum,
 Eique iocari.

Boldog lettem volna én,
 Hogyha akkorában
 Sűrűgphettem volna ott
 Ő szolgálatában
 Segíteni Máriát,
 Csak egyszer napjában
 Megcsókolnom engedné
 Jutalom fiában.

O quam libens balneum
 Ei praeparassem,
 O quam libens humeris
 Aquam apportassem,
 In hoc libens Virgini
 Semper ministrassem,
 Pauperisque parvuli
 Pannulos lavassem.”

Szorgoskodtam volna, ha
 Fürdőjét csinálják,
 Vittem volna vállamon
 Kútra kis kannáját,
 Könnyítgetném boldogan
 Mária munkáját,
 Ó de mosnám szívesen
 Pici pelenkáját.”

Sic affecta pia mens
 Sitit paupertatem,
 Cibi parsimoniam,
 Vestis vilitatem,
 Labor ei vertitur
 In iucunditatem,
 Vilem esse saeculi
 Dicit venustatem.

Kél a jámbor szívben így
 A szegénység vágya.
 Szűkös kosztra éhezik
 És hitvány ruhákra,
 Gyönyörűség lesz neki
 Munka izzadsága,
 S e világnak ékei:
 Hívságok hívsága.

*

*

Ergo sic infantiam
 Christi retexendo,
 Horae primae canticum
 Strenue canendo,
 Transitum *ad tertiam*
 Facit recolendo,
 Quantum Christus passus est,
 Homines docendo.

Igy a Príma énekét
 Buzgón recitálva
 Az Úr Jézus kiskorát
 Szépen végigjárja,
 S hangot váltva átmegegyen
 Már a *Tertiára*:
 Krisztus szenvedése jó,
 Szív okulására.

Tunc cum fletu recitat
 Illius labores,
 Sitim famem, frigora,
 Aestus et sudores,
 Quae dignanter pertulit
 Propter peccatores,
 Dum illorum voluit
 Innovare mores.

Vox amoris flatibus
 Tota concremata,
Oci, oci, clamitat
 Avis haec beata;
 Munda mori cupiens,
 Cuius via lata,
 Cui foetet saeculum,
 Sic est delicata.

Clamans ergo: „Domine
 Dulcis praedicator,
 Exulum refugium,
 Pauperum amator,
 Qui es poenitentium
 Pius consolator,
 Post te debent currere
 lustus et peccator.

Iusti quippe regula,
 Vitaeque doctrina,
 Peccatorum speculum,
 Miti disciplina,
 Fessis et debilibus
 Efficax resina,
 Aegris et languentibus
 Potens medicina.

Primus in hoc saeculo
 Charitatis scholam
 Instaurasti, quaerere
 Docens Dei solam
 Gloriam, deponere
 Gravem mundi molam,
 Et sic posse perditam
 Rehabere stolam.

Sírva veszi sorra most
 Annyi fáradását,
 Éhét, szomját, hév-fagyot,
 Arca izzadását,
 Mindezt: hogy a bűnösök
 Példa gyanánt lássák,
 S ne késsenek kezdeni
 Éltük jobbulását.

Tüzesítvén szavait
 A szeretet lángja,
Óci, óci, zengedez
 E boldog madárka,
 Kívánczik meghalni
 Erre a világra,
 Szemét immár szemében
 Annak minden csábja.

Zengi azért: „Én Uram,
 Édes prédikátor,
 Atyja vagy a szegénynek,
 Száműzöttnek sátor,
 El nem fordulsz bűnbánók
 Könnyhullatásától.
 Fusson Uram, utánad
 Bűnös és a jámbor.

Mérték vagy az igaznak,
 Élete zsinórja,
 Tükre vagy a bűnösnek,
 Szelíd megrovója,
 Fáradtaknak, gyengéknek
 Felfrissítő sója,
 Orvosság vagy, hathatós
 Betegségre, kórra.

Megnyitád a szeretet
 Első iskoláját:
 Ne keressünk semmi mást:
 Isten glóriáját,
 Hajítsuk el e világ
 Malomkő-igáját;
 Lelkünk vissza így nyeri
 Hófehér ruháját.

Sed hanc scholam temere
Mundus irridebat,
Spernens et annihilans.
Quicquid promittebat;
Tua vero bonitas
Vices non reddebat;
Immo poenitentibus
Totum ignoscebat.

Quippe cui proprium
Erat misereri,
Diligi desiderans,
Magis quam timeri,
Neque dura verbera
Proferens, austeri
Praeceptoris noluit
More revereri.

Haec in adulterio
Novit deprehensa,
Quam sit tua pietas
Scilicet immensa.
Magdalena sensit hoc
Cum ei offensa
Est dimissa, multiplex
Gratia impensa.

Et quid ego dicere,
Quot sunt consecuti
Eius magisterium?
A suis abluti
Vitiis, sunt moribus
Optimis imbuti,
Et ab hostis invidi
Fraude facti tuti.

Felix, cui licuit
Sub hoc praeeptore
Conversari iugiter,
Et ab eius ore
Mel coeleste sugere,
Cuius prae dulcore
Amarescunt caetera,
Plena sunt foetore.”

Iskolád az esztelen
Világ csúfra vette,
Üdvös tanításait
Mégvetvén felette;
Mégsem fizettél neki
Rosszal rossz helyett Te,
Sőt a bűnöst Atyáddal
Még kibékítetted.

Mivelhogy tulajdonod
Irgalmas ítélet,
Szereted, ha szeretnek,
Jobban, mint ha félnek.
Szépszerével szereted
Ha tehozzád térnek,
Nem ha vesszőzés alatt
Hajlítanak térdet.

Irgalmadnak részesült
Végzetlenségben,
Kit házasságtörésnek
Érték rajt bűnében.
S Magdolna is, akinek
Bánata fejében
Annyi megbocsáttatott
S adatott helyében.

De hogy is számláljam el
Valamennyit végül,
Ki elindult szavadon
S bűnéből kiszépült,
Akinek kegyelmeden
Jobb erkölcsse épült,
S kiszabadult a kaján
Ellenség cselébül.

Boldog, akit a Mester
Maga mellé híván,
Lábainál ülhetett,
Mint buzgó tanítvány,
S ajakáról mennyei
Édes mézet szíván,
Lőn számára minden más
Keserű és hitvány

Haec et multa tália
 Dum mens meditatur,
 Ad reddendas gratias
 Tono praeparatur,
 Ad laudandum Dominum
 Magis inflammatur:
 Sicque horae tertiae
 Cantus terminatur.

*

Oci, oci, anima
 Clamat in hoc statu,
 Crebro fundens lacrymas
 Sub hoc incolatu
 Laudans et glorificans
 Magno cum conatu
 Christum, qui tot pertulit
 Suo pro reatu.

In hac hora anima
 Ebria videtur,
 Sed circa meridiem
 Calor cum augetur,
 Ut amores stimulis
 Magis perforetur,
 Mox ab illa passio
 Christi recensetur.

Plorans ergo respicit
 Agnum delicatum,
 Agnum sine macula,
 Spinis coronatum;
 Lividum verberibus,
 Clavis perforatum,
 Per tot loca lateris
 Fossa cruentatum.

Tunc exclamat pia mens
 „*Oci*” cum lamentis
 „*Oci, oci, miseram,*
 Quia meae mentis
 Turbat statum pallidus
 Vultus morientis,
 Et languentes oculi
 In cruce pendentis.

Ezeket és ilyeket
 Mikor végigéli;
 Már a lélek hangjait
 Nagyobbakra méri,
 Egyre tisztább tűzre gyúl
 Az Urat dicséri:
 Így aztán a Tertia
 Véget is fog érni.

*

„*Óci, óci*” – kiáltoz
 Már a lélek aztán,
 Nagykeserves könnyeket
 Hullatván a *Sextán,*
 Dicsőítő dalával
 Krisztust siratozván,
 Aki annyit szenvedett
 Ő bűnét lemosván.

Szinte részeggé teszi
 A lelket ez óra,
 Buzgósága délre hág
 Déli fordulóra.
 S hogy szerelme lángjait
 Szítsa lobogóra,
 Elmélkedni átmegy
 Már a Passióra.

Könnyhullatva kesereg
 Ama drága Bárány:
 A Szeplőtlen Áldozat
 Töviskoronáján,
 Átszegezett tagjain,
 Ostortépte vállán
 És a tátongó seben
 Átvert szíve táján.

„*Óci*” – hangzik újra fel
 Jámbor zokogása,
 „*Óci, óci,* nyomorult
 Lelkemet megrázza
 Megfeszített Istenem
 Arca sápadása
 S megtört drága két szeme
 Végő hervadása.

Siccine decuerat
 (Inquit) te benignum
 Agnum, mortis exitum
 Pati tam indignum?
 Sed sic disposeras
 Vincere malignum,
 Et hoc totum factum est
 Ob amoris signum.

Haec amoris signa sunt,
 Ut postremo primis
 Copulans associat,
 Summa figens imis,
 Monstras tu sic moriens,
 Quod nos amas nimis,
 Dum te totum funderes
 Tot apertis rimis.

Tu amicus novus es,
 Tu es novum mustum,
 Sic te vocat Sapiens,
 Et est satis iustum,
 Novum enim vinum es
 Reddens dulcem gustum,
 Fundens carnis dolium,
 Licet vas venustum.

Tantis signis poenitens
 Monitus iam credat,
 Quod praecordialiter
 Christus ei se dat,
 Ista signa recolam,
 Ne me Satan laedat,
 Nam peccati rabiem
 Nihil ita sedat.

Ista signa recolens
Oci, oci, clamo,
 Dulcis Iesu, querulor,
 Quod te minus amo,
 Stringi tamen cupio
 Disciplinae chamo,
 Sicut pro me captus es
 Charitatis hamo.

Igy kellett hát teneked,
 Kegyesszívű Bárány,
 Ily méltatlan halni meg
 A gyötrelmek fáján!
 Te akartál győzni így,
 Ilyen kínok árán!
 A szeretet nagy Jele
 Ez a véres látvány!

A szeretet jele az,
 Szeretet szokása,
 Hogy a legnagyobbat is
 Semmiségnek lássa.
 Szeretetből így magad
 Adod pusztulásra:
 Tanusítja sebeid
 Sűrű vérhullása.

Új barát vagy, gyenge must,
 Új szőlő virága;
 Megmondotta már a Bölcs
 Igaz tanusága,
 Új bor vagy Te valóban:
 Édessége lángja
 Drága tested szétveti:
 Nem fér hordajába.

Aki bánja bűneit,
 Mindebből láthatja,
 Hogy az Úr Jézus magát
 Szívből neki adja.
 E jelektől menekül
 A Hazugság Atyja,
 És lohad a lázadó
 Bűnnek indulatja.

Óci, óci, kiáltok
 Láttán e jeleknek.
 Édes Jézus, jaj de fáj,
 Hogy csak így szeretlek!
 Bár a béklyó fegyelem
 Fogná lelkemet meg,
 Hiszen értem foglya vagy
 Te is szeretetnek.

Charitatis hamum cor
Tibi praesentavit,
Mori cum pro homine
Te sollicitavit,
Sed et esca placida
Hamum occupavit,
Cum lucrari animas
Te per hoc monstravit.

Te quidem aculeus
Hami non latebat,
Sed illius puncto te
Non deterruebat,
Immo hunc impetere
Tibi complacibat,
Quia desiderium
Escae attrahebat.

Ergo pro me misera,
Quam tu dilexisti,
Mortis in aculeum
Sciens impegisti,
Cum te Patri victimam
Sanctam obtulisti,
Et in tuo Sanguine
Sordidam lavisti.

Quis miretur igitur
Pro te si suspiro,
Iuncla sine meritis
Tam zelanti viro,
Nam affectum alit is
Meum modo miro,
Pro me vitam finiens
Exitu tam diro.

Vere iam non debeo
Tantum suspirare,
Immo, iuxta verbum Iob,
Crines lacerare,
In caverna lateris
Nidulum parare,
Et extremum spiritum
Illic exhalare.

Halászhorgot így vetett
A szeretet néked;
Hogy a bűnös emberért
Megszervenvedni készített.
Tűzött horga hegyére
Tetszetős csalétket:
Hogy a bűnös lelkeket
Ez szerzi meg néked.

Nem volt e horog hegye
Néked ismeretlen,
Téged elriasztani
Nem elég kegyetlen.
Sőt elébe siettél,
Kívánván szívedben
E csalétket, mivelhogy
Drága volt szemedben.

Mivel tehát szerettél
Engem nyomorultat,
A halálos nyílhegyet
Öntestedbe szúrtad,
Áldozatul ajánlván
Magadat az Úrnak,
S tetted így, hogy bűneim
Láncai lehulltak.

Persze, hogy sóhajtozom,
Sóvárgok utánad,
Ki méltatlan szívemet
Oly nagyon kívánod.
Egyre égőbb vágyra gyújt
Érettem kiállott
Embertelen passiód
S gyötrelmes halálod.

Bizony immár nem elég
Sóhajokban égnem,
De sőt Jób igéjeként
Hajamat kell tépnem,
Raknom kell már fészkeket
Oldalad sebében,
S kilehelni lelkem ott
Szeretet tüzeiben.

Plane nisi moriar
 Tecum, non quiescam,
Oci, oci, clamitans
 Nunquam conticescam,
 Ab hoc desiderio
 Vere non tepescam,
 Quantumcunque saeculo
 Propter hoc vilescam.”

Míg veled meg nem halok,
 Nincs számomra béke,
Óci, óci – jajomnak
 Soha nem lesz vége,
 Vágy nyilától szívemnek
 Soha menedéke,
 Legyek érte balga bár
 A világ szemében.”

Tunc, ut demens clamitat:
 Veniant lanistae,
 Qui affigant miseram
 Cruci tuae Christe,
 Erit enim exitus
 Mihi dulcis iste,
 Sic amplector moriens
 Propriis ulnis te.

S kiált, mint az eszelős:
 „Nosza, hóhér, jöszte,
 Odaszögezz engem is
 Ahol az *Ő* teste!
 Édes halál énnekem
 Krisztusom keresztje,
 Csak haldokló két karom
 Általölhelhesse.

Vere sic, non aliter,
 Rabies doloris,
 Qua cor meum singulis
 Terebratur horis,
 Deleniri poterit,
 Nisi tu dulcoris
 Fons abundans, medicus
 Mei sis doloris.

Semmi ádáz kínjaim
 El nem símogatja,
 De sőt minden óra még
 Mélyebbre maratja;
 Egy csak ennek orvosa:
 Hogyha megáztatja
 Szíved buzgó kútfeje
 Édes áradatja.

Plane dulcis medicus
 Es, qui nunquam pungis,
 Sed a corde vitium
 Leni Cer emungis,
 Nam quos tibi firmiter
 Per amorem iungis,
 Tuis charismatibus,
 Amore inungis.

Édes orvos, szívemet
 Nem késsel riasztod,
 Bűnök daganatjait
 Szépen lelohasztod,
 És magadhoz öleled,
 Benne felgyulasztod
 A szeretet szent tüzét,
 Gyógyító malasztot.

Heu, quam damnabiliter
 Mundus est coecatus,
 Qui cum sit ab hostibus
 Dire vulneratus,
 Hunc declinat medicum,
 Cum adsit paratus,
 Languido aperiens
 Suum dulce latius.

Jaj, halálos hályog ült
 A világ szemére:
 Nincsen írja bűn-ütött
 Végzetes sebére,
 Mégsem adja életét
 Orvosa kezére,
 Pedig átvert oldalán
 Érte csordul vére.

Heu, cur beneficia
Christi passionis
Penes te memoriter
Honio non reponis,
Per hanc enim rupti sunt
Laquti praedonis,
Per hanc Christus maximis
Te ditavit bonis.

Suo quippe corpore
Languidum te pavit,
Quem in suo Sanguine
Gratis balneavit,
Demum suum dulce cor
Tibi denudavit,
Ut sic innotesceret,
Quantum te amavit.

O quam dulce balneum,
Esca quam suavis,
Quae sumenti digne fit
Paradisi clavis,
Et ei, quem reficis,
Nullus labor gravis,
Licet sis fastidio
Cordibus ignavis.

Cor ignave siquidem
Minime perpendit,
Ad quid Christus optimum
Suum cor ostendit,
Super alas positum
Crucis nec attendit,
Quod reclinatorii
Vices hoc praetendit.”

Hoc reclinatorium
Quoties monstratur
Piae menti, toties
Ei glutinatur.
Sicut et accipiter
Totus inescatur
Super carnem rubeam,
Per quam revocatur.

Jaj, hogy ezt a szenvedést,
S amit kaptál tőle,
Balga ember, nem veszed
Már elmélkedőre!
Hiszen itt szaggattatott
Szét a Rabló tőre,
S ezer áldás származott
Számodra belőle.

Testét adta, hogy legyen
Feltápláló étked,
Kicsorduló vérivel
Mosogatta vétked,
Édes szíve belsejét
Feltakarta néked,
Bizonyoságot így adott,
Hogyan szeret téged.

Drága fürdő ez a vér,
Ez az étel édes.
Aki méltón ízeleli,
Kulcs annak az éghez.
Munka annak nincs nehéz,
Aki benne részes.
Hitvány lélek, kinek ez
Nem gyönyörűséges.

Hitvány lélek az, aki
Könny nélkül megállja,
Hogy jószágos szent szívét
Krisztus így kitárja,
Hogy öleli karjait
A kereszt két szára,
Hogy lehajtja szent fejét
Ily ágy vánkosára.”

Jámbor lélek valahány
Nézi ezt az ágyat,
Tüstént rája szállani
Érez égő vágyat.
Mint az éh sólyommadár
Zsákmányára rácsap:
Véres hússal fogja meg
Madárfogó rácsa.

Post hoc clamata anima
 Quasi dementata:
 „O reclinatorium!
 Caro cruentata
 Per tot loca propter me,
 Cur non vulnerata
 Tecum sum? dum moreris,
 Cur non colligata?

Itt a lélek felkiált,
 Szinte esztét vesztvén:
 „Ó te véres bíborágy!
 Ó szerelmes testén
 Értem vérző szent sebek!
 Hogy nem érzem ezt én?
 Mért nem függök én is itt
 Halálos keresztjén!

Licet tamen miserae
 Sit istud negatum,
 Mihi quidem eligam
 Novum cruciatum,
 Gemitum videlicet,
 Iugemque ploratum,
 Donec mundi deseram
 Gravem incolatum.”

Már ha megtagadtatott
 Tőlem e halál itt,
 Szegény szívem legalább
 Más keresztet áhít:
 Sóhajtozni Krisztusért,
 Sírni mindhalálig,
 Míg lelkem e keserű
 Világtól elválk.”

Post haec dulcis anima
 Plus et plus fervescens
 Sensu toto deficit,
 Corpore tabescens,
 Iam vix loqui sufficit,
 Sed affectu crescens,
 Suo lecto decubat,
 Utpote languescens.

Érez egyre édesebb,
 Egyre égőbb vágyat,
 Minden érzet lankadoz,
 Egész teste bágyad.
 Már alig hogy szólni tud,
 De érzelme árad,
 S mint ki már végsőre jut,
 Feksz meg az ágyat.

Ergo dulcis gutturis
 Organo quassato,
 Lingua tantum palpitans
 Sonitu subtrato,
 Sed pro verbis pia mens,
 Fletu compensato,
 Lamentatur Dominum
 Corde sauciato.

Édes sípja meghasadt,
 A szózatós gége,
 Meg-megremeg nyelve még,
 De a dalnak vége,
 Csak zokogni tud szegény
 A szép szó helyébe,
 Úgy siratja Istenét
 Megsebzett szívében.

Sic languenti siquidem
 Nil nisi plorare
 Libet, et satagere
 Corde suspirare,
 Suos enim oculos
 Nescit revocare
 A Christi vulneribus,
 Aut cor separare.

Másra nincs is vágya már
 Csak sírni zokogva,
 És a lelkét adni ki
 Forró sóhajokba.
 Két szemét a keresztről
 Immár el se oldja:
 Lett a szíve Krisztusa
 Sebeinek foglya.

Sic est autem animus
 Illius illectus,
 Quasi ei praesens sit
 Moriens dilectus,
 Et a Cruce minime
 Retrahit aspectus,
 Quia ibi oculus,
 Ubi est affectus.

Gemitus, suspiria,
 Lacrymae, lamenta,
 Sibi sunt deliciae,
 Cibus, alimenta,
 Quibus noxa Martyr est
 Interim intenta,
 Sic suo martyrio
 Praebens incrementa.

In hoc statu respuit,
 Quidquid est terrenum,
 Mundique solatium
 Reputat venenum,
 Sed *ad nonam* veniens
 Moritur ad plenum,
 Cum amoris impetus
 Carnis rumpit frenum.

Nam cum, consummatum est,
 Recolit clamasse
 Hora nona Dominum,
 Et sic expirasse,
 Quasi simul moriens
 Clamat penetrasse
 Vocem istam suum cor,
 Atque lacerasse.

Ferre tandem impotens
 Iaculum tam ferte,
 Moritur (ut dictum est)
 Sed felici morte,
 Nam panduntur protinus
 Ei coeli portae,
 Dignam ut intelligat
 Se sanctorum sorte.

A haldokló kedvesnek
 Rabja már halálig:
 Szinte testben látja őt,
 Hogy halálra válik.
 E látványtól szeme már
 Többé meg se válik:
 Azt szereti a szem is,
 Amit a szív áhít.

Sóhajtozás, nyögdelés,
 Könny és keserűség:
 Kenyere lesz már neki
 S édes gyönyörűség.
 Vértanúvá teszi már
 A lelket a hűség,
 Egyre jobban érezi
 Annak keserűjét.

Ekkor mindent, ami föld,
 Megvet immár végkép,
 Mert méregnek érzi már
 Világ édességét.
 De a *Nóna* hozza el
 Életének végét;
 A testnek a szeretet
 Kettétöri fékét.

Mert már: „Elvégeztetett”
 Hallja a keresztrül:
 Nónakor az Úr végső
 Sóhajtása rezdül.
 Mintha vele halna meg
 Ő is mindenestül,
 Szívét veri mint a nyíl
 Ez a szó keresztül.

Ezt a gyilkos nyíllövést
 Immár ki nem állja:
 Érte jó (mint mondva volt)
 Boldogok halála.
 Kapuit a mennyország
 Azonnal kitarja,
 Láttatja már, hogy övé
 Szentek koronája.

Requiem pro anima
 Tali non cantamus,
 Immo est introitus
 Missae: Gaudeamus,
 Quia si pro Martyre
 Deum exoramus,
 Ut Decretum loquitur
 Sancto derogamus.

Eia dulcis anima,
 Eia dulcis rosa,
 Liliium convallium,
 Gemma pretiosa,
 Cui carnis foeditas
 Extitit exosa,
 Felix tuus exitus
 Morsque pretiosa.

Felix, quae iam frueris
 Reque cupita,
 Inter sponsi brachia
 Dulciter sopita,
 Eiusque spiritui
 Firmiter unita;
 Ab eodem percipis
 Oscula mellita.

Iam quiescunt oculi,
 Cessant aquaeductus,
 Nam aperte percipis
 Spei tuae fructus,
 Quia per quem saeculi
 Evasisti fluctus,
 Tuos inter oscula
 Consolatur luctus.

Dic, dic dulcis anima,
 Ad quid ultra fleres?
 Habes coeli gaudium
 Tecum, cur lugeres?
 Nam solus est omnium,
 Cui tu adhaeres,
 Et si velles amplius,
 Certe non haberes.

Rékviem nem illeti,
 Sem sirató ének:
 „Vigadozzunk” kezdete
 Az ő miséjének.
 Mert, akik egy mártírért
 Istent esdenének,
 – A Dekrétum mondja így–
 Méltatlant tennének..

Édes lélek, üdvözlégy,
 Üdv te édes rózsa,
 Üdvözlégy, szép lilium,
 Kies völgy lakója!
 Földi szenny és rothadás
 Visszapergett róla.
 Boldog halál, szent halál
 Lett a búcsúzója.

Az óhajtott nyugalom
 Immár boldog részed.
 Jegyesednek karja közt
 Van a pihenésed.
 Átadhatod magad e
 Lelki ölelésnek
 S édes ajka csókjából
 Szívhatod a mézet.

Szemed csatornái már
 Nedvüket ne öntsék,
 Szedheted már szabadon
 Reményed gyümölcsét,
 Mert akivel megúszta
 Világ vízözönjét,
 Csókjaival mossa le
 Fájdalmaid könnyét.

Édes lélek, ugyan mondd,
 Tovább miért sírnál?
 Itt vagy már a mennyei
 Boldogságos célnál.
 Tied az Egyetlenegy,
 S te övé vagy immár,
 Ennél többet, különbet
 Kívánni se bírnál.

*

*

Sed iam metrum finio,
 Ne sim taediosus,
 Nam si vellem scribere,
 Quam deliciosus
 Sit hic status animae,
 Quamque gloriosus,
 A malignis dicerer
 Fallax et mendosus.

Quidquid tamen alii
 Dicunt, frater chare,
 Istam novam Martyrem
 Libens imitare,
 Cumque talis fueris,
 Christum deprecare,
 Ut te cantus Martyrum
 Doceat cantare.

Frequentemus canticum
 Istud, soror pia,
 Ne nos frangat taedio
 Vitae huius via,
 Nam laetantem animam
 In hac melodia,
 Post hanc vitam suscipit
 Iesus et Maria.

Ergo soror tuum cor
 Ita citharizet,
 Se baptizet lacrymis,
 Planctu martyrized,
 Christo totis viribus
 Sic nunc organizet,
 Ut cum Christo postea
 Semper solennizet.

Tunc cessabunt gemitus
 Et planctus dolorum,
 Cum adiuncta fueris
 Choris Angelorum,
 Nam cantando transies
 Ad caelestem chorum,
 Nupta felicissima
 Regi saeculorum.

De már végzem versemet,
 Ne legyek unalmas.
 Mert ha mind elmondanám,
 Milyen nyugodalmas,
 Milyen édes ott a lét,
 Milyen diadalmas,
 A kaján még csalónak
 S hazugnak szidalmaz.

Drága testvér, higgy nekem:
 Mondjon bárki bármit:
 Te szívedből, szorgosan
 Kövesd ez új mártírt.
 És ha útag mind az ő
 Nyomaiban járt itt:
 Megtanulhadd zengeni
 Vértanúk dalát is.

Sűrűn mondjuk ezt dalt,
 Én jámbor nővérkém,
 Így az élet útjait
 Megláboljuk békén,
 Mert, aki e dallamnak
 Örvend édességén,
 Befogadja Jézus és
 Mária a végén.

Hát a szíved, nővérkém,
 Úgy citharizáljon,
 Könnyel keresztelődjék
 És mártírizáljon,
 Egész szívvel Krisztusnak
 Addig muzsikáljon,
 Hogy vele majd örökké
 Együtt jubiláljon.

Panasz ott már véget ér,
 És a könny leszárad.
 Mert választott tagja léssz
 Angyalok karának.
 A mennyei kórusba
 Énekelve szállhatsz,
 Boldog szép menyasszonya
 Az örök Királynak.

Ismeretlen költő: Himnusz Krisztus születéséről

Anonymus Auctor
Hymnus de Nativitate Domini.

Lilium floruit
Arvis vernantibus,
Quae fons de Libano
Lymphis rigantibus
Fovet et relevat
Zephyris flantibus.

Eja, eja, eja!
Grex in pascuis
Alludat uberrimis,
Et sequantur agmina
Agnum inter lilia;
Qui factus est opilio,
Assumpto carnis pallio,
Et per crucis mysterium
Elisit fauces daemonum,
Elicit fauces daemonum,
Ferens reis remedium.

Revisit thalamum
Sponsi praesentia,
Qui super cherubim
Mira potentia
Volavit praevidens
Cuncta latentia.

Eja, eja, eja!
Grex in pascuis
Alludat uberrimis,
Et sequantur agmina
Agnum inter lilia;
Qui factus est opilio,
Assumpto carnis pallio,
Et per crucis mysterium
Elisit fauces daemonum,
Elisit fauces daemonum
Ferens reis remedium.

Electri species
Tandem emicuit
Et mare vitreum *
De Sion exiit,
Anguis taeterrimus
Nunc jam interiit.

Ismeretlen költő
Himnusz Krisztus születéséről.

Kinyílt egy liliom
Tavaszi tájakon,
Öntözte fakadó
Folyókkal Libanon.
Hűvös szellők alatt
Kifejlett szabadon.

Eja, eja, eja!
Nyáj a legelőn
Falatozzon szökdelőn,
És kövesse mindenütt
Bárányt a liliom között.
A Bárányt, ki pásztornak állt,
Testét felöltvén mint subát,
Titkos kereszten áldozott,
Tárttorkú démont szétzuzott,
Tárttorkú démont szétzuzott,
S a bűnösöknek írt hozott.

Ágyasházába tért
Az érkező Jegyes,
Aki a kerubok
Röpte fölött repes,
S mindent előre lát,
Amit titok fedez.

Eja eja, eja!
Nyáj a legelőn
Falatozzon szökdelőn,
És kövesse mindenütt
Bárányt a liliom között.
A Bárányt, ki pásztornak állt,
Testét felöltvén mint subát,
Titkos kereszten áldozott,
Tárttorkú démont szétzuzott,
Tárttorkú démont szétzuzott,
S a bűnösöknek írt hozott.

A nemes borostyán
Immár felragyogott,
A kristály tengere *
Sionból távozott.
A förtelmes kígyó
Már eltiportatott.

Eja, eja, eja!
Grex in pascuis
Alludat uberrimis,
Et sequantur agmina
Agnum inter lilia;
Qui factus est opilio,
Assumpto carnis pallio,
Et per crucis mysterium
Elisit fauces daemonum,
Elisit fauces daemonum,
Ferens reis remedium.

* Apoc. 4, 6.

Eja eja, eja!
Nyáj a legelőn
Falatozzon szökdelőn,
És kivesse mindenütt
Bárányt a liliom között.
A Bárányt, ki pásztornak állt,
Testét felöltvén mint subát,
Titkos kereszten áldozott,
Tárttorkú démont szétzuzott,
Tárttorkú démont szétzuzott,
S a bűnösöknek írt hozott.

* Jelenések 4, 6.

Colonna Aegidius: Óra-ének Krisztus kínszenvedéséről

Aegidius Colonna (+1316)
Patris Sapientia.

Patris sapientia,
Veritas divina,
Deus-horno raptus est
Hora matutina;
A noris, discipulis
Cito derelictus,
Iudaeis est venditus,
Traditus afflictus.

Hora prima ductus est
Jesus ad Pilatum;
Falsis testimoniis
Multum accusatum
In collo percutiunt
Manibus ligatum,
Vultum Dei conspuunt,
Lumen caeli gratum.

Crucifigeli clamitant
Hora tertiarum,
Illius induitur
Veste purpurarum,
Caput eius pungitur
Corona spinarum,
Crucem portat humeris
Ad locum poenarum.

Hora sexta Jesus est
Cruci conlatus
Et est cum latronibus
Pendens deputatus,
Prae tormentis sitiens
Felle saturatus;
Agnus crimen diluit
Sic ludificatus.

Hora nona Dominus
Jesus exspiravit,
Heli clamans animam
Patri commendavit,
Latus eius lancea
Miles perforavit,
Terra tunc contremuit
Et sol obscuravit.

Colonna Aegidius (+1316)
Hóra-ének Krisztus kínszenvedéséről.

Az isteni Bölcsesség,
Világ Megváltója,
Jézus elfogattatott;
Éjfél volt az óra.
Elárulták hívei,
S oda hagyták tüstént,
Durva kézzel a zsidók
Rabkötélre fűzték.

Pilátushoz cipelték
Első óra tájon,
Hamis tanúk keverték
Bűnbe minden áron.
Meggötözték kezeit,
Ostorokkal tépték,
Össze-vissza köpdösték
Arca fényességét.

Harmad órán: *Feszítsd meg!*
Üvöltik feléje.
Bíbor köpenyt adnak rá,
Csúfság hull fejére.
Vérrel sebzi homlokát
A tövis füzére,
Viszi vállán keresztjét
Kivégzés helyére.

Keresztfára szegezik
Hatod óra táján.
Függ a két lator között
A gyalázat fáján.
Epe csorog italul
Szomjúhozó száján.
Igy mossa le bűneink
A megcsúfolt Bárány.

Utolsót lehelt az Úr
Kilenced órára.
Éli! kiált s a lelkét
Atyjának ajánlja.
Általveri oldalát
A katona-dárda,
Föld reng és homály borul
A szép napvilágra.

De cruce deponitur
 Hora vespertina,
 Fortitudo latuit
 In mente divina,
 Talem mortem subiit
 Vitae medicina;
 Heu, corona gloriae
 Iacuit supina.

Hora completorii
 Datur sepulturae
 Corpus Christi nobile,
 Spes vitae futurae,
 Conditur aromate,
 Complentur scripturae,
 Iugis sit memoriae
 Mora haec mihi curae.

Has horas canonicas
 Cum devotione
 Tibi, Christe, recolo
 Pia ratione,
 Ut, qui pro me passus es
 Amoris ardore,
 Sis mihi solatium
 Mortis in agone.

Keresztről levéttetik
 Teste vecsernyére.
 Az isteni erősség
 Elrejtett mélyre.
 Ilyen halált szenvedett
 Az élet reménye,
 Igen megaláztatott
 Glóriája fénye.

Komplétára tétetik
 Drága teste sírba,
 Eljövendő életünk
 Igérete s írja.
 Balzsamozzák fűszerek,
 Amint meg van írva:
 Mindig erre gondolok
 Elmélkedve, sírva.

E órákat, Krisztusom,
 Neked recitálom
 És kezedbe leteszem
 Életem, halálom.
 Kit szerelmed megváltott
 Olyan drága áron,
 Légy nekem vigasztalás
 Halálos tusámon.

Kempis Tamás: Ének az angyalok karairól

Thomas Kempensis (1380–1471)
Rhythmus de Angelorum Choris.

O qualis quantaque laetitia
Resonat in caelesti patria,
Ubi Jesus gaudet cum Maria
Laeto vultu, dulci melodia.

Assunt Angelorum chori,
Laudes cantant Creatori,
Regem cernunt in decore.
Amant corde, laudant ore.

Tympanizant, citharizant,
Volant alis, stant in scalis,
Pulsant nolis, fulgent stolis
Coram summa Trinitate.

Clamant: Sanctus, sanctus, sanctus,
Fugit dolor, cessat planctus,
Omnes laetos reddit cantus
In superna civitate.

Concors vox est omnium
Deum collaudantium,
Fervet amor mentium
Clare speculantium
Beatam Trinitatem in una deitate.

Quam adorant Seraphim
Ferventi cum amore,
Venerantur Cherubim
ingenti cum honore,
Mirantur nimis throni de tanta maiestate

Dominationes hos sequuntur,
Summo bono plene perfruuntur,
Quibus principatus coniunguntur
Laetabunda semper caritate.

Potestates cum virtutibus
Micant signis, tonant nubibus
Malos arcent,
Bonis parcent
Admirantda semper pietate.

Kempis Tamás (1380–1471)
Ének az angyalok karairól.

Ó, milyen öröm az és mekkora,
Melytől visszhangos az égi haza!
Hol Jézus örvend és Szűz Mária
Zengvén nekik édes melódia.

Angyalkarok körülállják
A Teremtőt s dallal áldják,
Trónján szemlélik Királyuk,
Szívük szeret, dalol szájuk.

Dobot ráznak, citeráznak,
Szárnyra kelnek, térdepelnek,
Szól a csengő a teremtő
Fölséges Szentháromságnak.

Énekelnek Szent, szent, szent!-et
Fájdalom fut, gyász fölenged,
Az énekre megörvendez
Népe Isten városának.

Mindjük ajkán egy a szó,
Az Urat magasztaló;
Lelkük lángja lobogó,
Mert előttük a Való:
A Háromságos Isten, kit színről-színre
látanak.

Imádják a szerafok
Lobogó szeretettel,
Udvarolják kerubok
Borzongó tisztelettel.
Ily fölséget a trónok álméltkodottan áldnak.

Melljük az Uraságok lépnek,
Élvezik a legfőbb édességet.
Velük együtt Fejedelemségek,
Vígadoznak, szeretnek, imádnak.

Igy Hatalmasságok és Erők,
Dörgő fellegekben székelők,
Bűnt levervén,
Jót emelvén,
Szolgálnak az örök Igazságnak.

Archangeli cum Angelis
 Alte iubilant in caelis,
 Vigilant, custodiunt,
 Visitant, erudiunt
 Pusillos cum maioribus.

Preces Deo offerunt,
 Dona eius referunt,
 Defendunt humiles,
 Confortant debiles,
 Exsultant cum cantoribus.

Hos ergo honorare
 Nos decet et amare
 Sinceris mentibus,
 Votis ferventibus,
 Lingua, doctrina, moribus.

O quam praeclara Regio
 Est, quam decora legio
 Et Angelis et hominibus!

O gloriosa Civitas,
 In qua summa traquillitas,
 Lux et pax in cunctis finibus!

Cives huius Civitatis
 Veste nitent castitatis,
 Legem tenent caritatis,
 Firmum pactum unitatis,

Non laborant, nil ignorant,
 Non tentatur nec vexantur,
 Semper sani, semper laeti,
 Cunctis bonis sunt repleti.

O quam beata Societas,
 Ubi regnat Deus trinitas!
 Abundat ibi pietas,
 Cunctos illustrat veritas.

Laudem ergo Deo dicite,
 Omnes sancti, simul psallite,
 Qui nos per suam gratiam
 Ad tantam duxit gloriam.

Arkangyalok Angyalokkal
 Zengnek boldog kardalokkal.
 Felettük virrasztanak,
 Jönnek és tanítanak
 Kicsinyeket és nagyokat.

Égbe viszik az imát,
 Lehozzák, mit Isten ad.
 A gyengét és kicsit
 Óvják, erősítik
 Dallókkal együtt dallanak.

Őket hát tisztelnünk kell,
 Őszinte hű szívünkkel,
 Őket szeresse is,
 Buzgón kövesse is
 Hit és erény, szív és ajak..

Ó milyen ékes, csillogó
 Hely ez, mi fényes légió:
 Angyal, ember együtt boldogok.

Ó felséges birodalom,
 Ahol a végső nyugalom,
 S béke őrzi a határokat.

A polgárok ez országban
 Öltözködnek tisztaságba,
 Törvényüknek egy az ága:
 A szeretet igazsága.

Semmi kín már, látnak immár.
 Nincs kísértés, semmi sértés.
 Mindig vígan, mindig épen
 Töltözködnek jóval, széppel.

Ó mily fényes és boldog sereg,
 Amely az Isten körül lebeg.
 Elárad itt a kegyelet,
 S az igazságban fénylenek.

Mondjatok hát dicséreteket,
 Minden szentek, zsoltárt zengjete,
 Az Úrnak, ki malasztot ad
 S készít nekünk ily glóriát.

III. Néhány későbbi himnusz

Aegidi Jakab: Urunk színeváltozásáról

Jacobus Aegidius (+1456)

**In festo Transfigurationis Domini nostri
Jesu Christi ad Laudes.**

Lux alma, Iesu mentium,
Dum corda nostra recreas,
Culpa fugas caliginem
Et nos replas dulcedine.

Quam laetus est, quem visitas!
Consors Paternae dexteræ,
Tu dulce lumen patriæ,
Carnis negatum sensibus.

Splendor Paternae gloriæ,
Incomprehensa caritas,
Nobis amoris copiam
Largire per praesentiam.

Iesu, tibi sit gloria,
Qui te revelas parvulis,
Cum Patre et almo Spiritu
In sempiterna saecula!

Aegidi Jakab (+1456)

Urunk színeváltozásáról.

Lelkünk szép fénye, Jézusunk,
Szívünk szerelmes vígasza,
Ki bűn ködét eloszlatod,
S édességgel árasztasz el.

Mily boldog, kit meglátogatsz,
Atyádnak jobbán trónoló,
Hazánknak édes fénye Te,
Kit ember-érzék el nem ér.

Atyád fényének fénye vagy,
Mégfoghatatlan szeretet!
Jelenléted árássa át
Szerelmed bőségét reánk.

Áldunk Jézus, ki a kicsik
Előtt jelented meg magad,
S az Atyát és Szentlelket is
Most és örök időkön át.

Antoniano Silvius: Az erős asszony dicsérete

Silvius Antonianus (1540–1603)
Mulieris fortis laudes. *

Fortem virili pectore
 Laudemus omnes feminam,
 Quae sanctitatis gloria
 Ubique fulget inclyta.

Haec Christi amore saucia,
 Dum mundi amorem noxium
 Horrescit, ad coelestia
 Iter peregit arduum.

Carnem domans ieiuniis,
 Dulcique mentem pabulo
 Orationis nutriens,
 Coeli potitur gaudiis.

Rex Christe, virtus fortium,
 Qui magna solus efficis,
 Huius precatu, quaesumus,
 Audi benignus supplices.

Deo Patri sit gloria,
 Eiusque soli Filio,
 Cum Spiritu Paraclito,
 Et nunc et in perpetuum.

* Ad Laudes et Vesperas SS. nec Virg. nec Mart.

Antoniano Silvius (1540–1603)
Az erős asszony dicsérete. *

A férfias szívű, erős
 Asszonyt dicséri énekünk.
 Dicsőségét, erényeit
 Mind a világon hirdetik.

Krisztus szerelmétől sebes,
 S a föld ártalmas élvei
 Bosszantják és meredeken
 Az égnek törnek léptei.

A testet bőjttel fékezi,
 Imádság édes étele
 Táplálja lelkét szüntelen,
 Így nyeri meg a mennyeket.

Krisztus, erősek ereje,
 Minden nagy dolgok kútfeje,
 Az ő szavára légy kegyes
 És halld meg esdő énekünk.

Dicsérjük az örök Atyát,
 Dicsérjük egyszülött Fiát,
 És velük a Vigasztalót,
 Most és örök időkön át.

* Szent nők Vecsernyéjére és Laudesére.

VIII. Orbán pápa: Ember-üdvösség Kútfeje

Urbanus VIII. (1568–1644)
Salutis humanae Sator. *

Salutis humanae Sator,
Iesu, voluptas cordium,
Orbis redempti Conditor
Et casta lux amantium:

Qua victus es clementia,
Ut nostra ferres crimina
Mortem subires innocens,
A morte nos ut tolleris?

Perrumpis infernum chaos,
Vinctis catenas detrahis,
Victor triumpho nobili
Ad dexteram Patris sedes,

Te cogat indulgentia,
Ut damna nostra sarcias,
Tuique vultus compotes
Dites beato lumine.

Tu, dux ad astra et semita,
Sis meta nostris cordibus,
Sis lacrimarum gaudium,
Sis dulce vitae praemium.

* In Ascensione Domini ad Vesperas.

VIII. Orbán pápa (1568–1644)
Ember-üdvösség Kútfeje. *

Ember-üdvösség Kútfeje,
Jézus, szívünknek gyönyöre,
A megváltott világ körén
Szerető szívnek tiszta fény,

Hogy vitt rá végtelen kegyed,
Hogy bűneink magadra vedd,
Ártatlanul halálba menj,
Halálból minket hogy kiments.

Elrontod a pokol-ködöt,
Rabok bilincsét eltöröd,
S győzelmed örök ünnepén
Trónolsz atyádnak jobbfelén.

Irgalmasságod rávegyen,
Hogy könnyíts bűnös népeden,
Lássuk meg kincses arcodat,
Boldog világosságodat.

Út az egekbe és vezér,
Légy szíveinknek drága cél.
Légy könnyeink után öröm,
Boldog jutalmunk örökön.

* Áldozócsütörtöki vecsernyére.

XI. Kelemen pápa: Szent József zsolozsmájából

Clemens XI. (1649–1721)
In festo Sancti Ioseph.

I. *

Te, Ioseph, celebrent agmina Caelitum
 Te cuncti resonent Christiadum chori,
 Qui, clarus meritis, iunctus es inclytæ
 Casto foedere Virgini.

Almo cum tumidam germine coniugem
 Admirans, dubio tangeris anxius,
 Afflato superi Flamini Angelus
 Conceptum Puerum docet.

Tu natum Dominum stringis, ad exteras
 Aegypti profugum tu sequeris plagas;
 Amisum Solymis quaeris et invenis
 Miscens gaudia fletibus.

Post mortem reliquos sors pia consecrat.
 Falmamque emeritos gloria suscipit:
 Tu vivens, Superis par, frueris Deo,
 Mira sorte beatior.

Nobis, Summa Trias, parce precantibus,
 Da Ioseph meritis sidera scandere,
 Ut tandem liceat nos tibi perpetim
 Gratum promere canticum.

II. **

Caelitum, Ioseph, decus atque nostrae
 Certa spes vitae, columenque mundi,
 Quas tibi laeti canimus, benignus
 Suscipe laudes.

Te Sator rerum statuit pudicae
 Virginis sponsum, voluitque Verbi
 Te patrem dici, dedit et ministrum
 Esse salutis.

Tu Redemptorem stabulo iacentem,
 Quem chorus vatum cecinit futurum,
 Adspicis gaudens, humilisque natum
 Numen adoras.

XI. Kelemen pápa (1649–1721)
Szent József zsolozsmájából.

I. *

Téged, József az ég rendei áldjanak,
 Téged mind a hívők ünnepi éneke,
 Mert Isten kiszemelt érdemedért a Szűz
 Tiszta hitvese s társaul.

Látván hitveseden drága teher jelét,
 Rádront aggodalom s kételyek ostora.
 Ám angyal kitanít: itt a fogantató
 Szentlélek lehelése volt.

Véded s ápolod a megszületett Urat,
 Megjárod vele a távol Egyiptomot.
 Elvesztvén, kutatod s templom ölén leled,
 Sírván is, meg örömmel is.

Mást csak holta után szentel a sorsa meg
 S elmúlt életeért várja a glória;
 Angyal-módra te már élve ölelheted
 Istent, ó öröm, ó csoda!

Háromságos Urunk, nézz kegyesen reánk,
 József érdemeért csillagaidba hívj,
 Hogy végül teneked zengjen örök szavunk
 Hálás mennyei éneket.

II. **

Égnek ékesség, minekünk reménység
 S biztonság, József, s a világnak oszlop;
 Jóságosan vedd, amikor dicsérünk
 Boldog örömmel.

Téged választott a világ vetője
 A szemérmes Szűz jegyeséül és hogy
 Atyjaként szolgálj az Igét s az üdvnek
 Útat egyengess.

Istálló almán te az Üdvözítőt
 Akinek zengték jövetét a Látók,
 Szemléled, s földet megalázva, boldog
 Szívvel imádod.

Rex Deus regum, Dominator orbis,
Cuius ad nutum tremit inferorum
Turba, cui pronus famulatur aether,
Se tibi subdit.

A királyoknak Ura és királya,
Aki csak bólint, s remeg a pokolhad,
S trónja a mennybolt: te utánad indul
Engedelemmel.

Laus sit excelsae Triadi perennis,
Quae tibi praebens superos honores,
Det tuis nobis meritis beatae
Gaudia vitae.

Szentháromságnak örökös dicséret,
Aki tégedet fölemelt magához,
Adjon éretted minekünk is boldog
Égi jutalmat.

III. ***

Iste, quem laeti colimus fideles,
Cuius excelsos canimus triumphos,
Hac die Ioseph meruit perennis
Gaudia vitae.

III. ***

Kit minden hívők e napon dicsérünk,
Boldogan zengvén diadalma fényét:
E nap lőn méltó bevonulni József
Ég örömébe.

O nimis felix, nimis o beatus!
Cuius extremam vigiles ad horam
Christus et Virgo simul adstiterunt
Ore sereno.

Ó nagyon boldog, nagyon ó szerencsés!
Végső órán teveled virrasztott
Édes arcával – kezde a kezükben -
Mária s Jézus.

Hinc stygis victor, laqueo solutus
Carnis, ad s2des placido sopore
Migrat aeternas, rutilisque cingit
Tempora sertis.

Styxen így győzvén, s szabadulva testtől,
Édes álomban lebeg immár lelked
A boldog hajlék örömébe, fődön
Fénykoszorúval.

Ergo regnantem flagitemus omnes
Adsit ut nobis, veniamque nostris
Obtinens culpis, tribuat supernae
Munera pacis.

Kérjük hát együtt a Király kegyelmét:
Álljon mellettünk, bűneink lemossa,
S adja meg nekünk örök égi béke
Drága jutalmát.

Sint tibi plausus, tibi sint honores,
Trine, qui regnas Deus, et coronas
Aureas servo tribuis fideli
Omne per aevum.

Áldás, dicséret neked és imádás,
Hármasegy Isten, ki uralkodó vagy
S hűséges szolgád koronával áldod
Mindörökétig.

* Ad Vesperas
** Ad Matutinum.
*** Ad Laudes.

* Vecsernyére.
** Hajnali zsolozsmára.
*** Dicséretre.

Ismeretlen költők: Áldozócsütörtökre.

Anonymi auctores

In Ascensione Domini ad Matutinum.

Aeterne Rex altissime,
Redemptor et fidelium,
Cui mors perempta detulit,
Summae triumphum gloriae.

Ascentis orbes siderum,
Quo te vocabat coelitus
Collata, non humanitus,
Rerum potestas omnium:

Ut trina rerum machina
Coelestium, terrestrium
Et inferorum condita,
Flectat genu iam subdita.

Tremunt videntes Angeli
Versam vicem mortalium;
Percat caro, mundat caro,
Regnat Deus Dei caro.

Sis ipse nostrum gaudium,
Manens Olympo praemium;
Mundi regis qui fabricam,
Mundana vincens gaudia.

Hinc te precantes quaesumus,
Ignosce culpae omnibus,
Et corda sursum subleva
Ad te superna gratia.

Ut cum repente coeperis
Qui victor in crelum redis,
Cum Fatre et almo Spiritu
Reddas coronas perditas.

Iesu, tibi sit gloria,
Qui srandis super sidera,
Cum Fatre et Sancto Spiritu
– In sempiterna saecula.

Ismeretlen költők

Áldozócsütörtökre.

Magasságos örök Király,
Ki üdvözítéd híveid,
Kinek a megtiport halál
Hirdeti győzedelmedet!

Fölszállasz most a csillagok
Fölébe, hív a mennyei
Uralom, mit nem emberi
Erő: az Istenség adott.

Lásd a levők hármasság körét,
Égieket, földieket
S az alvilág rejtelmét
Eléd aláznai térdeit.

Megrendülnek az angyalok
A földi sors fordulataán:
Bukott a test, segít a test,
Isten trónján isteni test.

Te maradj, Jézus, örömünk,
Te Olympuson örökünk,
Világ gépét ki forgatod,
Mik hozzád a világi jók!

Hozzád imádkozunk tehát,
Hogy nézd el bűneink sokát,
Küldd el magas kegyelmedet
S emeld hozzád a szíveket.

Hogy majd ha eljössz hirtelen
Fénnyel az ég felhőiben,
Légy elnéző kegyes bíránk
S add vissza vesztett koronánk.

Dicsőség neked Jézusunk,
Ki győzelmesen égbe szállsz,
Atyának s Szentléleknek is
Most és örök időkön át.

Ismeretlen költők: Egy hitvalló püspökről

Anonymi auctores
In festis Confessoris Pontificis, ad
Laudes

Jesu, Redemptor omnium,
 Perpes corona Praesulum,
 In hac die clementius
 Indulgas precibus.

Tui sacri qua nominis
 Confessor almus claruit,
 Huius celebrat annua
 Devota plebs solemnica.

Qui rite mundi gaudia
 Huius caduca respuens,
 Aeternitatis praemio
 Potitur inter Angelos.

Huius benignus annue
 Nobis sequi vestigia;
 Huius precatu servulus
 Dimitte nogam criminis.

Sit Christe, Rex piissime,
 Tibi Patrique gloria
 Cum Spiritu Paraclito
 Nunc et per omne saeculum.

Ismeretlen költők
Egy hitvalló püspökről.

Világ megváltó Jézusa,
 Papok örök koszoruja,
 Nézz kegyesebben e napon
 Végig könyörgő nyájadon.

E nap tett nevedről e Szent
 Tündökletes hitvallomást,
 Áhítattal üli a nép
 Ma ennek évi ünnepét.

Világ esendő élveit
 Ez megvetette józanul
 S az égi angyalok között
 Szolgált jutalmát éli most.

Jóságosan bölints reá,
 Hogy ennek járjuk nyomdokát,
 S hogy kedveért elengeded
 Kis szolgálóidnak vétkeiket.

Kegyes Király, Krisztus, neked
 És az Atyának tisztelet,
 S a Vigasztalónak veled,
 Most és örök időkön át.

Ismeretlen költők: Vasárnapi Dícséretre, nyáron

Anonymi auctores
Dominica ad Laudes in aestate.

Ecce iam noctis tenuatur umbra,
Lux et aurorae rutilans coruscat,
Supplices rerum Dominum canora
Voce precemur:

Ut reos culpae miseratus omnem
Pellat angorem, tribuat salutem,
Donet et nobis bona sempiternae
Munera pacis.

Praestet hoc nobis Deitas beata
Patris ac Nati, pariterque Sancti
Spiritus, Cuius resonat per omnem
Gloria mundum.

Ismeretlen költők
Vasárnapi Dícséretre, nyáron.

Sápadoz lassan köde már az éjnek,
Kél a hajnalfény remegő sugára.
Forduljunk immár a világ Urához
Hangos imával.

Minden bűnöshöz legyen Ő kegyelmes.
Aggódásunkat kegyesen elűzze
S adja meg nekünk soha el nem múló
Béke jutalmát.

Adja meg mindezt Atyaisten nekünk.
Adja meg nekünk örök Egyszülöttje,
És a Szentlélek, kit imád az ének
Mind a világon.

XIV. Benedek pápa: Szeplőtelen Fogantatás ünnepére

Benedictus XIV. (1675–1758)

**In festo Conceptionis Immaculatae B.
M. V ad Matutinum.**

Praeclara custos virginum,
Intacta mater Numinis,
Coelestis aulae janua,
Spes nostra, coeli gaudium.

Inter nibeta lilium,
Columba formosissima,
Virga e radice germinans
Nostro medelam vulneri.

Turris draconi impervia,
Amica stella naufragis,
Tuere nos a fraudibus,
Tuaque luce dirige.

Erroris umbras discute,
Syrtes dolosas amove,
Fluctus tot inter, deviis
Tutam reclude semitam.

Jesu, tibi sit gloria,
Qui natus es de Virgine,
Cum Patre, et almo Spiritu,
In semniterna saecula.

XIV. Benedek pápa (1675–1758)

Szeplőtelen Fogantatás ünnepére.

Ki szűzek őrizője vagy,
Istennek Anyja, foltatlan,
Az égi udvar ajtaja,
A Mennyszágnak öröme,

Liliomszál tövis között,
Szépséges szép fehér galamb,
Szűz virág, melynek gyökerén
Sebünkre gyógyír sarjadoz.

Megvívhatatlan vártorony,
Hajótöröttek csillaga;
Álnokság ellen légy erőnk,
Fényed legyen útmutatónk.

Tépd el a tévelygés ködét
Zúzz el lappangó szirteket,
Segítsd az úttalan hajóst
A biztonságos part felé.

Dicsőség teneked Urunk,
Kinek a Szűz szülőanyád,
Atyának s Szentléleknek is,
Most és örök időkön át.

Ismeretlen szerző: Jézus Szentséges Szívéről

Anonymus auctor (Saec. XVIII)
In festo Sacratissimi Cordis Jesu.

I. *

En, ut superba criminum
Et saeva nostrorum cohors
Cor sauciavit innocens
Merentis haud tale Dei!

Vibrantis hastam militis
Peccata nostra dirigunt,
Ferrumque dirae cuspidis
Mortale crimen acuit.

Ex Corde scisso Ecclesia,
Christo iugata, nascitur;
Hoc ostium arcae in latere est
Genti ad salutem positum.

Ex hoc perennis gratia,
Ceus septiformis fluvius,
Stolas ut illic sordidas
Lavemus Agni in sanguine.

Turpe est redire ad crimina,
Quae Cor beatum lacerent!
Sed aemulamur sordibus
Flammas amoris indices.

Hoc, Christe, nobis, hoc, Pater,
Hoc, Sancte, dona, Spiritus,
Quibus postestas, gloria
Regnumque in omne est saeculum.

II. **

Cor, Arca legem continens
Non servitutis veteris,
Sed gratiae, sed veniae,
Sed et misericordiae.

Cor, sanctuarium novi
Intemeratum foederis,
Templum vetusto sanctius,
Velumque scisso utilius

Ismeretlen szerző (XVIII. század)
Jézus Szentséges Szívéről.

I. *

Im gögös bűneink dühe
Mily ádáz sebbel verte át
Az Isten ártatlan Szívét!
Bizony nem ilyet érdemelt!

A lándzsarázó katona
Kezét vétkeink vezetik,
A kelevéz gonosz vasát
Halálos bűn hegyezte meg.

Ez átvert Szívből születik
Az egyház, Krisztus jegyese.
Ez a seb a mentő kapu
Noé bárkája oldalán.

Innen csorog a kegyelem,
Hétágú örökös folyó.
Beszennyezett ingünket itt
A Bárány vére mossa meg.

Vétkezni szégyen volna már:
A boldog Szívet vérzené!
Próbáljuk fellobbantani
Szívünkben Szíve lángjait.

Jézus tenéked glória!
Szívedből kél a kegyelem.
Atya s Szentlélek, néked is.
Most és örök mindenkoron.

II. **

Szív, mely a frigy szekrénye vagy,
Nem ama régi szolga-frigy,
De kegyelem, de irgalom,
Bocsánat és bizodalom!

Szív, amely a szeplőtelen
Új szövetség szentélye vagy,
Templom, szentebb a réginél,
Kárpit, jobb, mint a meghasadt!

Te vulneratum caritas
Ictu patenti voluit,
Amoris invisibilis
Ut veneremur vulnera.

Általütött a szeretet,
És úgy akartad: Megnyitott,
Hogy tisztelhessük sebeid
Oh, láthatatlan szerelem.

Hoc sub amoris symbolo
Passus cruenta et mystica,
Utrumque sacrificium
Christus sacerdos obtulit.

Két szenvedésről szól e Jel:
Vérontó és titokzatos.
Kétfélekép' áldozza fel
A főpap Krisztus itt magát.

Quis non amantem redamet?
Quis non redemptus diligit,
Et Corde in isto seligat
Aeterna tabernacula?

Ki ne szeretné azt, aki
Szereti és megváltja őt?
Ki ne vágnék választani,
E Szívben örökös lakást?

Decus Parenti et Filio
Sanctoque sit Spiritui,
Quibus potestas, gloria,
Regnumque in omne est saeculum.

Jézus tenéked glória!
Szívedből kél a kegyelem.
Atya s Szentlélek néked is,
Most és örök mindenkoron.

III. ***

III. ***

Auctor beate saeculi,
Christe, Redemptor omnium,
Lumen Patris de lumine,
Deusque verus de Deo,

Világnak boldog Mestere,
Krisztus, megváltó Istenünk,
Fény az Atyának fényiből,
Igaz Isten az Istenből!

Amor coegit te tuus
Mortale corpus sumere,
Ut novus Adam redderes
Quod vetus ille abstulerat.

Szerelmed volt a késztetőd,
Halandó testet ölteni,
Hogy új Ádámként visszaadd,
Amit elvesztett amaz ős.

Ille amor, almus artifex
Terra marisque et siderum,
Errata patrum miserans,
Et nostra rumpens vincula.

A szerelem, mely átölel
Földet, tengert és csillagot,
Atyák vétkein könyörül
S bilincseinket eltöri.

Non Corde discedat tuo
Vis illa amoris inclyti;
Hoc fonte gentes hauriant
Remissionis gratiam.

Ó el ne hagyja Szívedet
Ez a nagyságos szerelem:
E forrásból merítsenek
A népek bűnbocsánatot.

Percussum ad hoc est lancea,
Passumque ad hoc est vulnera,
Ut nos lavaret sordibus
Unda fluente et sanguine.

Ezért nyitotta lándzsa meg,
Ezért a tátongó sebek,
Hogy bűneinket mossa el
Csorgó vizével s vérivel.

Decus Parenti et Filio
Sanctoque sit Spiritui,
Quibus notestas, gloria,
Regnumque in omne est saeculum.

* Ad Matutinum.

** Ad Laudes.

*** Ad Vesperas.

Jézus tenéked glória!
Szívedből kél a kegyelem.
Atya s Szentlélek, neked is,
Most és örök mindenkoron.

* Hajnali zsoltosmára.

** Dícséretre.

*** Vecsernyére.

XIII. Leó pápa: A Szent Család ünnepére

Leo XIII. (1878–1903)
In festo Sanctae Familiae.

I. *

Sacra iam splendent decorata lychnis
Templa, iam sertis redimitur ara
Et pio fumant redolentque acerrae
Thuris honore.

Num juvet Summo Geniti Parente
Regios ortus celebrare cantu?
Num domus David, decora et vetustae
Nomina gentis?

Gratius nobis memorare parvum
Nazarae tectum, tenuemque cultum;
Gratius Jesu tacitam referre
Carmine vitam.

Nili ab extremis peregrinus oris,
Angeli ductu, propere remigrat
Multa perpassus Puer, et Paterno
Limine sospes.

Arte, qua Joseph, humili excolendus
Abdito Jesus iuvenescit aevo,
Seque fabrilis socium laboris
Adiicit ultro.

Irriget sudor mea membra, dixit,
Antequam sparso madeant cruore:
Haec quoque humano generi expiando
Poena luat.

Assidet Nato pia Mater almo,
Assidet Sponso bona nupta, felix,
Si potest curas relevare fessis
Munere amico.

O, neque expertes operae et laboris,
Nec mali ignari, miseros iuvate,
Quos reluctantes per acuta rerum
Urget egestas.

XIII. Leó pápa (1878–1903)
A Szent Család ünnepére.

I. *

Már a templomban lobog a szövétnek,
Zöld fűzérékkel koszorús az oltár,
S jámbor ünneplés nemes illatával
Füstöl a tömjén.

Zengjük-é az Úr örök Egyszülöttét.
S földreszálltának gyönyörű kegyelmét?
Zengjük-é Dávid fejedelmi házát
S nagy neme díszét?

Édesebb nekünk el-elemeletni
Názáret házát, kicsiny élte módját,
Édesebb Jézus fiatakorának
Hallgatag életét.

Nílusnak hagyván tova messze táját
Jó zarándokként a sokat-túrt Gyermekek,
Angyal-kísérők igazítják Atyja
Házküszöbére.

S felnő rejteztén kicsi műhely árnyán,
József kézművét gyakorolja buzgón,
Önként így szolgál, felajánlva karját
Házi dologra.

„Hadd ázzék testem veritékben” –
úgymond,
„Vér fog egykor így előmöltni rajta:
Áldozat légyen ez is a veszendő
Emberiségért.”

Ott sűrög buzgón Fia mellett Anyja,
Ott a jó hitves ura oldalánál,
Gyengédségével neki szent öröm, ha
Gondjuk elúzi.

Terhet és munkát kitapasztalt Három,
Sok csapást tűrtek, legyetek mivélünk,
Kik nehéz sorral keseredve küzdünk
S kínoz a szükség.

Demite his fastus, quibus ampla splendet
 Faustitas, mentem date rebus aequam:
 Quotquot implorant cunctum, benigno
 Cernite vultu.

Sit tibi, Jesu, decus atque virtus,
 Sancta qui vitae documenta praebes,
 Quique cum Summo Genitore et almo
 Flamine regnas.

II. **

O gente felix hospita,
 Augusta sedes Nazarae,
 Quae fovit alma Ecclesiae
 Et protulit primordia.

Sol, qui pererrat auxeo
 Terras iacentes lumine,
 Nil gratius per saecula,
 Hac vidit aede, aut sanctius.

Ad hanc frequentes convolant
 Coelestis aulae nuntii,
 Virtutis hoc sacrarium
 Visunt, revisunt, excolunt.

Qua mente Jesus, qua manu,
 Optata patris perficit!
 Qua Virgo gestit gaudio
 Materna obire munera!

Adest amoris particeps
 Curaeque Joseph coniugi,
 Quos mille iungit nexibus
 Virtutis auctor gratia.

Hi diligentes invicem
 In Jesu amorem confluunt,
 Utrique Jesus mutuae
 Dat caritatis praemia.

Sic fiat, ut nos caritas
 Iungat perenni foedere,
 Pacemque alens domesticam
 Amara vitae temperet!

Hogyha jó mód jár, ne legyünk pazarlók,
 Áldjátok lelkünk megelegedéssel,
 Keggyel nézzétek, kiki bízva kéri
 Pártfogolástok..

Jézusunk, áldás neked és imádás,
 Életszentségben ragyogó Előkép,
 Aki trónon ülsz s Atya és Szentlélek
 Véled a mennyben.

II. **

Ó boldog tűzhely, Názaret,
 Meleg otthon, királyi ház:
 Megszülted és melengeted
 Az Egyház drága kezdetét.

Az aranyos napfény soha
 Világkerengő útjain
 Édesebbet nem láthatott
 S szentségesebbet, mint e Ház.

Ide sűrűn szállonganak
 Ég udvarából hírhozók,
 Erény e szentelt csarnokát
 Nézik, becézik, tisztelik.

Hogy végzi szívvel-kézzel itt
 Jézus, amit az Atya vár!
 Mily boldogan a drága Szűz
 Édesanyai dolgait!

Mellette a Hitves sűrög,
 Szerelme s gondja felese,
 Eggyéfonván kettőjüket
 Erények atyja: kegyelem.

Szeretetük egymás iránt
 A Jézuséban egybefoly,
 Mindkettőjüknek Jézus ad
 Édes díjat szerelmeért.

Igy kössön egybe minket is
 Örök friggyel a szeretet,
 S a házi béke oldja fel,
 Mi az életben keserű.

Jesu, tuis oboediens
 Qui factus es parentibus,
 Cum Patre summo ac Spiritu
 Semper tibi sit gloria.

III. ***

O lux beata Coelitum
 Et summa spes mortalium,
 Jesu, o cui domestica
 Arrisit orto caritas;

Maria, dives gratia;
 O sola, quae casto potes
 Fovere Jesum pectore,
 Cum lacte donans oscula;

Tuque ex vetustis patribus
 Delecte eustos Virginis,
 Dulci patris quem nomine
 Divina proles invocat;

De stirpe Jesse nobili
 Nati in salutem gentium,
 Audite nos, qui supplices
 Vestras ad aras sistimus!

Dum sol redux ad vesperum
 Rebus nitorem detrahit,
 Nos hic manentes intimo
 Ex corde vota fundimus.

Qua vestra sedes floruit
 Virtutis omnis gratia,
 Hanc detur in domesticis
 Referre posse moribus.

Jesu, tuis oboediens
 Qui factus es parentibus,
 Cum Patre summo ac Spiritu
 Semper tibi sit gloria.

* Ad Matutinum.

** Ad Laudes

*** Ad Vesperas.

Dícsőség teneked, Urunk,
 Kinek a Szűz szülőanyád,
 Atya, s kegyes Lélek, neked,
 Most és örök időkön át.

III. ***

Ó, boldogságos égi Fény,
 Halandóknak legfőbb remény,
 Jézus, kit mosolyogva várt
 A szép családi szeretet, –

Malasztok telje, Mária,
 Ki tiszta melled melegén
 És tejeden és csókodon
 A gyermek Jézust ápolod,

S te, tisztos ősatyák közül
 Választatott Védelmező,
 Akit az Isten-sarjadék
 Ez édes névvel hív: atyám –

Kik Jessze királyi tövén
 Üdvösségül fakadtatok:
 Hallgassátok meg, amikor
 Oltártoknál imádkozunk.

Az elhanyagolt esti nap
 Sápasztja már a tárgyakat,
 Hozzátok nem lankadva száll
 Mély szívünkben az áhítat.

Melytől virágzott házatok:
 Minden erény, minden malaszt,
 Szülessen újra otthonunk
 És szívünk szép erkölcssein.

Dícsőség teneked, Urunk,
 Kinek a Szűz szülőanyád,
 Atya, s kegyes Lélek, neked,
 Most és örök időkön át.

* Hajnali zsoltosmára.

** Dícséretre.

*** Vecsernyére.

IV. Magyarországi himnuszok

Ismeretlen szerzők: Verses zsoltosma Szent István királyról

Anonymi auctores
Officium Rhythmicum Sancti Stephani
Regis. *

Invitatorium.

Regem regum venerantes adoremus
Dominum,
Qui in celo coronavit sanctum regem
Stephanum.

In primo nocturno.

Antiphona:

Adest festum venerandum
sancti regis stephani,
multa laude celebrandum
omni die seculi:
gaudeant qui sunt heredes
per hunc facti domini,
et sanctorum coheredes
meruerunt fieri.

A. Iste sanctus predicator
hungarorum primitus,
cristiane legis lator
factus est diuinitus
pro binis tradens bis bina
duplicato precio:
uel pro quinque dans bis quina
reportando domino.

A. Mundi reges moriendo
regno finem faciunt,
sed hic sanctus terminando
terrenam potenciam
sumpsit regnum inchoando
sempiternam gloriam.

Ismeretlen szerzők
Verses zsoltosma Szent István királyról.

Meghívó-ének.

A királyoknak Királyát áldjuk, az Egek
Urát,
Aki Szent István királynak adott égi
koronát.

Első éjjeli órára

Antiphona:

Megjött Szent István királynak
Tisztelendő ünnepe,
Illik pedig a világnak
Mindennap tisztelnie.
Mindenek örömmel áldják,
Kik az Isten örökét
És a szentek társaságát
Őáltala megnyerék.

A. E szent első prédikátor
A magyarok közepett,
Irt az Isten hagyásából
Keresztény törvényeket.
Két talentumért cserébe
Kétszer kettőt forgatott,
Hoz Urának őt helyébe
Kétszer-öt talentumot.

A. Királyok királyságának
A halállal vége jár,
Ám e nagy Szent hatalmának
A halál nem szab határt:
Fönn az égben nyer magának
Mulhatatlan glóriát.

Responsorium:

Jam cum celos ascendisset
 nostra salus dominus,
 atque suis transmisisset
 dona sancti spiritus.
 Repleuerunt partes mundi
 duodeni proreres,
 seminantes verbum dei
 ad saluandos homines.

Felelet:

Már mióta üdvösségünk
 És Urunk egekbe szállt
 S onnan elküldötte nekünk
 Szentlélek ajándokát,
 Szétszéledtek a világra
 Ama tizenkét nagyok,
 Az emberek váltságára
 Hintegetni a magot.

Versus:

In omnem apostolorum terram sonus
 exiit
 Et in fines orbis terrae verbum horum
 prodiit.

Vers:

Minden földeket bejárt az apostolok
 szózata
 És az Ige elhatott a föld végső határra

R. Gaudebat ergo patrono
 suo queque regio,
 et grates pro tanto dono,
 referebat domino.
 Restabat pannoniorum
 plebs sine consilio,
 clausa tenebris errorum
 in mundi naufragio.

F. Örvendett már Mesterének
 Minden földi tartomány,
 És az Úrhoz hálaének
 Zengedett ajakán.
 Csak Pannóniának népe
 Nem talált még segítőt,
 S ült a tévelyek ködében,
 Mint szegény hajótörött.

V. Et dum cresceret in orbe fidei religio,
 et credentes puro corde nascerentur
 domino.

V. Mig az igaz hit vallása a világon egyre
 nőtt
 S tiszta szívvvel új-új hívek születtek az
 Úr előtt.

R. Genti tamen deuianti
 per mortis illecebras
 et procariter amanti
 cecitatis tenebras:
 Ideo differebatur
 salutis preconium,
 et post moras assequatur
 maius beneficium

F. Ám a népnek, mely a tévely
 És halál csábját nyögé
 És oly céda szenvedéllyel
 Járt a vakság ködét:
 Azért jött csak oly sokára
 Az üdvösség-hirdető,
 Hogy ha sorját így kívárja:
 Annál jobbat nyerjen ő.

V. Ore namque doctor quanto datur illi
 serior
 dono dei missus tanto venit
 excellencior.

V. Minél később jó az óra, hogy hozzájuk
 küldetik.
 Annál különb lesz a Doktor, akit Isten
 ad nekik.

In secundo nocturno.

- A. Valde felix es dicenda
a cunctis pannonia,
qui tibi non preceptorem
de plebe discipulum,
sed regem predicatorem
misit et apostolum.
- A. Nam ut athila sub rege
hungarorum populus
tyrannidis lata lege
seu it incredulus:
sic sub stephano regnante
vertitur crudelitas,
quo figuras transmutante
formatur credulitas.
- A. Dudum namque desolatam
dominus hungariam
penitusque nulli datam
predicandum per viam:
per hunc sanctum evocavit
ad baptismi gratiam,
et cum suis heredavit
dans celorum patriam.
- R. Geysse namque duci sancto
sanctus puer nascitur,
qui diuina matris ventre
gracia perfunditur.
Et stephano premonstrante
qui post cristum passus est:
iam antequam nasceretur
stephanus vocatus est.
- V. Iste deo se deuouit
ab adolescencia,
nilque lubricum cognouit
ipsius infancia.
- R. Sed cum iuuentutis metas
sanctus primum posuit,
atque iam virilis etas
in eo inualuit.
Ex tunc factum est famosus
eximiis laudibus,
in bellis victoriosus,
prudens et fortissimus.

Második éjjeli órára.

- A. Mondja bizony minden ember:
Boldog vagy Pannónia!
Mert nem alja nép sorából
Küldött Isten nevelőt:
Királyod lett prédikátor,
Apostolod, magvetőd.
- A. Vad volt a magyar s hitetlen
Attila király alatt,
S mint zsarnok-szokás, kegyetlen
Dúlta az országokat.
Ám Istvánnak idejében
Hitből új világ terem,
S a kegyetlenség helyében
Urrá lesz a kegyelem.
- A. Mert az Úr a régen árva
Elhagyott Hungáriát,
Ahol addig prédikálva
Még apostol egy se járt:
A keresztség kegyelmére
E szent által hozta ki
És meghívta örökére
Adván égi hont neki.
- F. Gézának, a szent vezérnek
Szent gyermeke származott,
Kin a kegyelem már anyja
Méhében eláradott,
S amaz István intésére,
Ki elsőül szenvedett:
Mikor meg sem született még,
Istvánnak neveztetett.
- V. Magát zsenge kora óta
Az Istennek szentelé
S útjait tisztán megóta
Gyermeksége idején.
- F. Ám mikor szent ifjúsága
Korlátaiból kinőtt,
És a férfikor virága
Erőssé edzette őt,
Attól fogva dicsőséges
Híre hét országot ér,
Bátor, okos, erősséges,
Győzedelmes hadvezér.

V. Sub mundanis armis dei
miles erat strenuus
nam in bonis erat ei
affectus precipuus.

R. Corde deo credens erat,
quod monstrabat opere,
omnibus sufficiebat
ipse solus munere.
Rex erat et predicator
dupla dans stipendia:
Unde corpore preceptor
gauderet et anima.

V. In diuinis studiosus
vir fuit operibus:
forma quidem speciosus,
magis tamen moribus.

In tertio nocturno.

A. Vir beatus pardum nempe
fert ad caulas ouium
et leonem ad praesepe
bouis ferocissimum:
minis precibus et donis
terret mulcet incitat
prauos mites vanos bonis
cristi quos deificat.

A. Si pleba ista suscepisset,
alium discipulum
forsitan ei misisset
deus quendam alium:
sed rebellis gens et fortis
gens grandis audacie,
per eundem virum fortis
danda fuit gracie.

A. Magnus sampson ad domandum
leonem immittitur
ad vngaris predicandum
rex fortis eligitur;
ex leonis fauce mellis
fauus gratus nascitur,
ex vngari ore dulcis
deo laus exprimitur.

V. Evilági fegyverekkel
Isten katonája volt,
Minden jókat szeretettel,
Szenvedéllyel fölkarolt.

F. Hitt az Úrnak szíve mélyén
S tett volt ennek záloga.
Mindeneknek mindenévé
Vágyott lenni egymaga.
Király volt és prédikátor,
Kettős adót fizetett,
Nyer azért jutalmazáskor
Testi-lelki örömet.

V. Ami Isten dicsősége,
Nagy volt abban és serény,
De legnagyobb ékessége
Mégis egy volt: az erény.

Harmadik éjjeli órára.

A. Boldog férfi: juhakolba
Cipeli a párducot,
Vad oroszlánt felkarolva
Jászol mellé állított.
Kér is, ad is, fenyeget is,
Hivja, vonja, kergeti,
Gonoszat is, szelídet is:
Krisztusban megszenteli.

A. Ha e nemzet mesterének
Mást is bírna vallani,
Tetszett volna Istenének
Más apostolt küldeni.
Ám e nyakas, délceg fajta,
Kardos markú nemzetet,
Nem más, csak egy magafajta
Harcos téríthette meg.

A. Az oroszlánt megigázni
A nagy Sámson kellek:
Magyaroknak prédikálni
Erős király küldetik.
Torkából az oroszlánnak
Drága lépesméz csepeg:
Száján a magyar királynak
Édes, szép dicséretetek.

- R. Inter cetera laudanda
virtutis insignia,
paciencie miranda
fuit illi gracia
Emonstrat quod depilata
pauperum proteruia
eius barba, dum collata
sunt hijs beneficia.
- V. Et ille tunc fuit letus
dare deo gracias;
pro quo dignus est inuentus
pati contumelias.
- R. Nobilis stirpe rex sanctus
sed fide nobilior
caritate roboratur,
et spei non immemor
postquam cursum consummavit
presens spernens seculum,
ihesu cristo commendauit
gloriosum spiritum.
Offerunt quem ad superna
angelorum agmina
regnaturum in eterna
beatorum patria.
- V. Rege sibi pro sublato
pii merent hungari:
sed collega pro collato
ciues gaudent celici.
- R. Regia vrbs alba gaude
tanto digna principe,
decorata quidem laude,
re simul et nomine:
eo quod tam preciosi
corporis egregium
possidere meruisti
felix facta precium.
- F. Erénynek és kegyelemnek
Fénylett benne sok jele,
Csodálatos türelemnek
Malasztjával volt tele.
Bizonyosság rá a szegénység,
Kiket jóval halmozott,
Akik szakállát megtépték,
Szentségtelen koldusok.
- V. S ő ezt jókedvvel viselte
S Istennek hálát adott,
Hogy az Úr méltónak lelte
Szenvedni gyalázatot.
- F. Nagy szent, jeles törzs szülötte,
De hitével jelesebb;
Szorgos benne a reménység
És szilárd a szeretet.
Hogy végére ért a pálya,
Megvetvén a föld színét
Jézus Krisztusnak ajánlja
Dicsőséges szellemét.
Angyalok kíséretében
Lelke a magasba száll.
Fenn a boldogok körében,
Ott lesz örökös király.
- V. Gyászolják, hogy elvesztették,
Szegény jámbor magyarok,
Ám fogadják az új testvért
Ujjongó égi karok.
- F. Örvendezz, királyi város,
Székesfehérvár, nagyon,
E nagy király valóságos
Székhelye benned vagyon.
Mert te őrzöd dicsőséges
Boldogságos tetemét:
Ő nevével vagy te ékes.
Boldog város, büszke légy!

* A latin szöveget a Dankó-kiadás írásával adjuk.

Ismeretlen szerzők: Úrjöveti himnusz

Anonymi auctores Hymnus in Adventu.

Veni Jesu, veni amor,
Ad te tendit mentis clamor
Exsperatus Orbi datus
Veni Sol illabere.

Tu es Coeli Jesu lumen,
Veni charum, veni Numen:
Exardesce, illucesce,
Veni Jesu propera.

Sine te est nulla quies,
Tristis in tenebris dies:
Suspiramus exspectamus,
Veni Sol illabere.

O affulge nostra vita,
Tota spes est in te sita
Recreari, animari,
Per te volunt pectora.

Ecce tibi pando sinum,
Veni decus o Divinum:
Date cito, cito date,
Dulce pondus didera.

Veni ergo exspectatus,
Jesu sol Mundo donatus:
Veni cito ad me vita,
Veni, curre, propera.

Ismeretlen szerzők Úrjöveti himnusz.

Jöjj el, Jézus, én szerelmem,
Vár a világ türelmetlen,
Téged, édes, szomjaz, éhez
Jöjj el Napfény, tündökölj!

Te vagy égnek édessége,
Jöjj el, földnek fényessége!
Fellobogni, ránk ragyogni
Jöjj, siess már, Jézusunk.

Nincs nyugalunk te kívüled,
Nappalunkon ködök ülnek,
Lelkünk óhajt, hozzád sóhajt,
Jöjj el, Napfény, tündökölj!

Életünk és segedelünk,
Engedj nálad melegednünk.
Elcsitúlni, megújulni
Csak Tebenned akarunk.

Imhol eléd keblet tárunk,
Istennek szépsége, várunk.
Gyorsan, gyorsan, esőzzétek
Drága terhét, csillagok!

Jöjj el immár, várva-vártunk,
Jöjj, megígért Napvilágunk,
Jöjj körünkbe, életünk te,
Futva jöjj le, ránk ragyogj!

Ismeretlen szerzők: Karácsonyi himnusz

Anonymi auctores

Hymnus de Nativitate Domini.

Coelo rores pluunt flores,
Et terras inebriant;
Dulce melos implet Coelos,
Angeli conjubilant.

Rident sata, virent prata,
Nato Regi parvulo;
Gaudent montes, saltant fontes,
Magno mundi Domino.

Mater plorat, cum adorat
Deum factum hominem,
Natus ridet, quando videt
Charam Matrem Virginem.

Vitant caulam, petunt Aulam
Regis nati Coelicam,
En pastores sunt cantores,
Jesu cantant Eclogam.

Ridet foenum inamoenum,
Et ridet praesepium,
Sic innectens, sic amplectens
Universi Dominum.

En adstantes animantes
Fuso fivent spiritu,
Admirantes, salutantes
Parvulum cum gemitu.

Cum nivalis hiemalis
Casam inflat Boreas,
En tenella mollicella
Membra tremunt choreas.

Crasso filo rupto lino
Virgo ligat parvulum,
Et algentem et trementem
Mater fovet Filium

Nostrum pectus Christo lectus,
Et sit cor Praesepium,
Deo plenum caro foenum;
Et sit pectus stabulum.

Ismeretlen szerzők

Karácsonyi himnusz.

Égi kertek permeteltek
Mámorító harmatot.
Mind a mennyek daltól zengnek,
Ujjongnak az angyalok.

Köszöntsétek, szántók, rétek.
Kik most kizöldeltetek,
Fürge csorgó s ti mosolygó
Nagy hegyek, a Kisdedet.

Sírva nézi, úgy becézi
Egyszülöttét Mária,
Néz ragyogva, mosolyogva
Szűz Anyjára szent Fia.

Jön a pásztor barikástól:
Jézus szentebb aklot ad.
A Fiúnak sípot fúnak
S énekelnek eklogát.

Még a néma ócska széna,
Még a jászol is nevet,
Úgy karolja, úgy apolja
A megváltó Kisdedet.

Ottan állván, édes álmán
Jó barmok virrasztanak,
Ráhajolnak, udvarolnak
És fel-felsóhajtanak..

A kis házra havat rázva
Rárohannak a szelek.
Jaj puhácska kis babácska
Testeckéje didereg!

Édesanyja rácsavarja
Durva pólyarongyait,
Avval ójja Alkotója
Ázó-fázó tagjait.

Lelkem vágya: Krisztus ágya
Szívem immár hadd legyen,
Testem szalma, jászol alma
S istállója kebelem.

Ismeretlen szerzők: Jámbor lélek éneke, aki Mária Magdolna képében sóhajtozik Krisztus után

Anonymi auctores
Cantio animae devotae, in persona
Mariae Magdalenae Christum
suspirantis.

Magdalena, mortuo
Jesu et sepulto,
Mane dum non reperit
ipsum in sepulcro,

Flendo currit clamitans,
neque scit effari,
Jesu amisso, qualiter
possit consolari.

„Ubi quaeram dilectum
Jesum, quem amisi,
Dic non neges, quisquis scis?
peccare desivi.

Per silvas te montium,
Jesu inclamabo,
Odor florum ubi es?
Cor tibi sacrabo.

Vel erravi forsitan,
desertum intrando,
Procul ab amabili
Jesu divagando.

Cursu navis in mari
ipsi propinquabo,
Saevos maris vortices
nec multum curabo.

Transeundo maria,
in portum intravi.
Ubi, ubi Jesus est,
necdum penetravi.

Ejus sancta gratia
animae dulcedo,
Non me sinit stertere;
sed ultra procedo.

Ismeretlen szerzők
Jámbor lélek éneke, aki Mária
Magdolna képében sóhajtozik Krisztus
után.*

Szent Magdolna elmene
ama reggel sírva,
S az Úr Jézust nem lelé
a kinyíltott sírban.

Erre-arra sírva jár,
nincsen nyugovása:
Elvesztette Jézusát,
nincs vígasztalása.

„Én szerelmem Jézusom
hol lelem fel immár?
Mondd, ne tagadd, ha tudod,
nincsen bennem bűn már!

Erdőkön és hegyeken
Jézus! ezt kiáltom,
Virágillat, merre vagy?
Szívemet ajánlom.

Vagy hogy útat vesztettem
tán a sivatagban?
Én szerelmes Jézusom
messze jaj elhagytam?

Tengerekre indulok,
Már hajóra szálllok,
Tenger mélye mit nekem,
ha nyomodban járok!

Átkeltem a tengeren,
itt vagyok a révben.
Hol van, hol van Jézusom?
Mégis, el nem értem!

Ő szentséges malasztja,
lelkem édes búja
Szundikálnom nem enged,
indulok már újra.

In sanctam Jerusalem
cupio redire,
Potero fors citius
Jesum invenire.

Jeruzsálem városát
keresem fel újra,
Hátha ottan hamarább
találok az Úrra.

Coelo fulgens dic o Sol,
ubi vides eum?
Tibi non absconditur
Jesus lumen meum.

Mere láttad Őt, felelj,
fényes nap az égen?
Te tudod tán, merre jár
az én fényességem.

Stella felix, quae magos
ad Jesum duxisti,
Et mihi compare nunc,
ipsis quae luxisti.

Három-király csillaga,
mutass nekem utat,
Mert amíg föl nem lelem,
szívem meg nem nyughat.

In horto reperiam,
Jesum inter flores,
Fors ibi est, postquam tot
passus est dolores.

Tán a kertben találok,
köztetek, virágok:
Annyi szenvedés után
enyhülést talál ott.

Gratis in Calvariae
locum desolatum
Irem, unde vidi jam
dominum ablatum.

Már a Golgota sivár
csúcsára is mennék.
De láttam, hogy elvitték
az én Uram innét.

O si alas aquilae,
haberem, volarem!
Ubi dulcis Jesus est,
aethera lustrarem.

Volna bár a vállamon
szárnyam, mint a sasnak,
Édes Jézus, utánad
szállnék a magasnak.

De Cruce depositum
scio, et sepultum;
Sed dum ivi, vacuum
reperi sepulcrum.

Levették a keresztről,
eltemették sírba,
Ah, de üres már a sír,
s elgördült a szikla.

Et hoc ipsum deleo,
me non reperisse
Jesum, sed hunc Angelus
dixit surrexisse.

Még ott sem találhatom,
újul ott a kínom:
Feltámadott! hirdeti
az angyal a síron.

Revidebo denuo
locum sepulturae,
Quis scit, forsitan rediit
ab urbe vel rure.

Mégis újra visszahív
sírjához a lélek,
Hátha mégis visszajő,
oda visszatérek.

Et ecce dum video
ilic hortulanum,
Quaero num sustulerit
ipse Jesum charum.

S míg a kertészt keresem,
s „Uram hol van?” kérdem:
Ő megszólít: „Mária!”
s megroskad a térdem.

Sed dum ille conversus,
 Vocat me Mariam,
 O! o! o! ter beatam
 me! agnosco Messiam.

O quantus me coelitus
 amor inflammavit,
 Illico medullitus
 totam penetravit.

Nil est cordi dulcius,
 quam Jesum videre,
 Ejus in praesentia
 beata gaudere.

Nil mundi deliciae
 sunt, quas degustavi,
 Corporis blanditiae,
 quas repudiavi.

Cum Jesum habuero,
 omnia habebo:
 Spretis cunctis aliis,
 soli adhaerebo.

Quam libenter, quidquid est
 gratum et amoenum,
 Propter Jesum deseram,
 reputans venenum.

Poenitere gaudeo,
 et peccata flere,
 Mori, et nil aliud
 scire vel videre.

Da nobis o Jesu mi!
 noxis liberari;
 Post mortem in aethere,
 tibi sociari.

Ó háromszor boldog én!
 Uram megismertem.
 Mennyei szent szeretet
 elárasztja lelkem.

Jézust hogyha láthatom,
 semmi sincs oly édes,
 Nincs boldogság fogható
 lelkem öröméhez.

[Nincs a szívnek édesebb,
 csak hogy Jézust lássa,
 Boldog jelenlétiben
 légyen ujjongása. **]

Semmi a föld gyönyöre,
 (nagyon ismerem már!)
 Testnek édességei,
 (vissza-megvetem már):

Hogyha Jézus az enyém,
 enyém akkor minden:
 Csak Hozzá ragaszkodom,
 egyéb vágyam nincsen.

Minden édest, kedveset
 odahagyok érted.
 Jézus nélkül énnekem
 még a méz is méreg.

Sírás lesz az örömöm,
 bánat és alázat.
 És a halál, – egyebet
 ne tudjak, ne lássak!

Végy el rólam, Jézusom,
 mindent, ami vétek.
 Holtom után odafönn
 egyesüljek Véled.

* A cím a Náray-féle *Lyra coelestis*-ből
 (1695.)

** Ez a versszak hiányzik az eredeti
 kiadásban.

Ismeretlen szerzők: Szekvencia Asszonyunk Szűz Máriáról

Anonymi auctores
Sequentia de Domina nostra Virgine
Maria.

Florens Yesse regula:
 Vera veris primula
 Salutem nuntians.

Rosa semper vernula,
 Tota sine macula:
 Maculas expians.

Uterus virgineus
 Fons ortorum puteus:
 Aquarum viventium.

Immo thronus aureus:
 In quo rex aethereus
 Coronavit filium.

Domus aromatica:
 Quam arte mirifica
 Fecit summus artifex.

In qua Christus unica
 Sumpta carnis tunica:
 Consecravit pontifex.

Ismeretlen szerzők
Szekvencia Asszonyunk Szűz Máriáról.

Jessze bimbós vesszeje,
 Tetsző tavasz elseje,
 üdvösség-hirdető.

Teljes rózsza, nincs tele,
 Nincs egyetlen szepleje,
 Szeplőt eltüntető.

Forrás lett a szűzi méh,
 Paradicsom kertjeé,
 Amely élő vizet ad.

Sőt aranytrón, Istené,
 Hol az Atya fölkené
 Királyságra egy Fiát.

Illatoknak hajloka,
 Csoda-templom csarnoka,
 A nagy Mester remeke,

Melynek Krisztus volt maga
 – Rajt a test a tunika –
 Fölszentelő püspöke.

Ismeretlen szerzők: Himnusz a Magyarok Nagyasszonyához

Anonymi auctores

Hymnus ad Magnam Dominam Hungarorum.

Gaude Virgo gloriosa Mater Christi,
Quia nobis Salvatorem genuisti,
Quam a Deo concepisti,
Gabrieli Archangelo dum credidisti.

Rosa virens tu es Virgo sine fine,
Peccatorum libera tuos ab igne,
Et conserva nos benigne,
Ut in tuo servitio laetemur digne.

Evae lapsum o Maria restaurasti,
Toto corde quando te humiliasti,
Et devote respondisti,
Dum Ancillam Trinitatis te nominasti.

Gratiosa restauratrix peccatorum,
Et benigna consolatrix afflictorum,
Miserere pupillarum
Et repelle insidias inimicorum.

O quam felix qui te semper veneratur,
Et quam sanctus, qui te semper deprecatur,

Ab hostibus liberatur,
Et tuo dulci Nato corroboratur.

Regnum ergo Ungariae te honorat,
Et pro suo auxilio te implorat,
Nam eius populus orat,
Qui Turcarum iugo pressus valde laborat.

In te totum Hungarorum genus sperat,
Quia quondam commendatum tibi erat,
Dum sanctus Rex obierat,
Et Regnum post Deum tibi soli dicarat.

Ora Virgo tuum natum pro hac gente,
Ut superet inimicum te juvante,
Et dispergat te orante,
Triumphemus super hostes te obtinente.

Ismeretlen szerzők

Himnusz a Magyarok Nagyasszonyához.

Boldogságos Krisztus Anyja, vigadozzál,
Mert a földre fényességet, vigaszt hoztál,
Boldogságot harmatoztál,
Drága bokor, édes bimbót virágoztál.

Nyíló rózsza, kérjük tőled, örök Szűztől,
Szabadítsd meg népedet a pokoltűztől,
S ha szívedből el nem űzöl,
Szolgálhassunk örvendezve, tiszta Szülőt.

Éva bűnét, melyért rajtunk sír adója,
Helyrehoztad, üdvösségünk ringatója,
Amikor az angyalszóra
Alázattal mondtad: „Isten szolgálója”.

Bűnösöknek boldogságos menedéke,
Keseredett, beteg szívek édessége,
Légy az árvák segítsége,
Ellenségtől biztos, boldog égi béke.

Boldog, aki Téged szüntelen magasztal,
Szentté lesz, kit elhalmozol szent
malaszttal.

Krisztus olyat megvigasztal,
S vendégségre várja boldog égi asztal.

Esedezik színed előtt Magyarország,
Fáradt kezét segítségért nyújtja Hozzád.
Te kezedbe teszi sorsát,
Törököknek rabságából hogy kihoznád.

Előtted sír Magyarország könyörögve,
Hiszen tied századoktól minden rögje,
István király szent örökje
Isten után benned bízik mindörökre.

Szent fiadat, Boldogasszony, kérd e népért,
Győzelemmel verje vissza ellenségét,
Rabságának vesse végét,
Adja neki égen-földön üdvösségét.

Sis tu Regni Pannoniae reparatrix,
Paganorum validorum enervatrix,
Ungarorum Consolatrix,
Postque mortem ad aeterna gaudia ductrix.

Légy azért Pannóniának újítoja,
Erőséges pogányoknak megrontója,
Magyarok vigasztalója,
Holtunk után mennyországnak megnyitója.

Pázmány Péter: Magyarország Nagy Királynőjéről és Patronájáról

Petrus Cardinalis Pázmány (1570–1637)
De Magna Hungariae Regina et Patrona.

O gloriosa, a speciosa,
Stella luminosa;
Domina mundi, mater gratiosa!

Vox angelica, stirps prophetica,
Proles Davidica,
Tibi concinit Salomon cantica.

Regina caeli, medela mali,
Fortitudo poli:
Virgula plena colore vernali.

Aurora surgens, lucerna lucens,
Sol radiis fulgens;
Illuminatrix, tenebras excludens.

Pulchra lunaris, fuga languoris,
Fer opem revinctis,
Qui puniuntur carcerum catenis.

Solis aemula, fumi virgula,
Pulchra puellula,
Te cuncupivit rex sine macula.

Torques aurea, regis vinea,
Turris eburnea,
Sis pauperibus salutis galea!

Palma virtutum nectar ealicum,
Odor aromatum,
Reduc errantes ad regnum paratum!

Granum excussum, jubar effusum,
Sidus animosum,
Nostrum exaudi carmen sonorosum!

Dux militiae, fons laetitiae,
Flos pudicitiae:
In te confluunt caeli divitiae,

Pázmány Péter (1570–1637)
Magyarország Nagy Királynőjéről és Patronájáról.

Ó dicsőséges, ó te szépséges,
Hajnalcsillag, ékes,
Világ Úrnője, Anya, édességes!

Angyal hirdete, s látók zengete;
Ó, Dávid gyermeke,
Terólad dalolt Salamon éneke.

Menny királynője, seb kötözője,
Sarkcsillag erője,
Bimbós ágacska, tavasz hirdetője.

Hajnala fénynek, lángos szövétnek,
Napsugara égnek,
Földérítője sivatag sötétnek.

Szépségnek holdja, ki a bajt oltja,
S a rabot eloldja.
Aki a börtön bilincseit hordja.

Új nap világa, füst karcsúsága,
Leányok virága,
A makulátlan Király szíve vágya.

Nyaklánc, sárarany, kert, romlástalan,
Elefántcsont torony,
Üdvnek sisakja légy te a jámboron.

Mennyei pálma, nektárcsepp lángja,
Illat fűszerszámja,
Bolygókat vígy el készített hazánkba,

Földrehullt friss mag, fény, ami biztat,
Eleven csillag,
Legyen e dallam neked édes illat.

Hadak zászlója, öröm csorgója,
Szemérem bimbója,
Mennyei szépség egy-összefogója.

Lilium candens, rosa rubescens,
Viola redolens,
Sidus aureum gremio recondens.

Virgo Maria! mundi gloria,
Duc ad caelestia
Hic exulantes, ut sint in patria!

O sacrum lumen, sanctum solamen,
Spiritus juvamen:
Tuis famulis vitam confer. Amen.

Völgyek lilioma, rózsa bíbora,
Illatos ibolya,
Arany csillagot rejt kebled fátyola.

Szép Szűz Mária, világ vígasza,
Az égbe vigy haza,
Számúzóttetek: ott lelkünk városa.

Napfény, kegyelem, boldog fegyelem,
Szívbéli súlyegyen,
Adj szolgálóidnak életet, úgy legyen!

Jegyzetek a himnuszokhoz

Te Deum. A legrégebb egyházi szövegek egyike. Formája még nem verses, hanem a latin zsoltárfordítások gondolatritmusos prózája. Egyes részei a legrégebb időkől valók. Ebben a formájában valószínűleg Szent Nikétász alkotta. A legendás hagyomány szerint Szent Ambrus és Ágoston együttesen költötték, mikor a milánói püspök Szent Ágostont megkeresztelte, azért sokszor mint Szent Ambrus hálaadását emlegetik. – A magyar fordítás formailag eltér az eredetitől – rímes és ritmikus –, mert annak idején a mai éneklés céljaira készült és zenei szempontokhoz alkalmazkodott, az énekeskönyvek pedig ebben a formában terjesztették el. (L. Harmat–Sík: Szent vagy, Uram. Ősi és újabb egyházi énekkincsünk tára; számos kiadás, egy milliónál jóval nagyobb példányszám.)

Szent Hilárius. Három hiteles himnusza közül ez a legteljesebb. Az eredeti ábécés himnusz: minden versszaka a latin abc egy-egy következő betűjével kezdődik; az utolsó betűk strófái hiányzanak. Stílusa nehézkes, itt-ott homályos, éppen nem költői, az asklepiadesi verssorok ritmusa gyenge, meglátszik rajta a nehéz mértékkel való küzdelem: egy nagyjövőjű költészet első szent dadogása.

Szent Ambrus himnuszainak jellegzetes formája (hymnus Ambrosianus) a nyolcstrófás ambrusi vers, a strófák mindegyike négy, egyenkint nyolcszótagos jambusi sor, rímtelenül, – itt-ott valószínűleg nem szándékos, de a hangzást mégis árnyékoló rímmel. A fordítás az apró részletekig követni próbálja az eredeti árnyalatait, kivéve a két elsőt, amelyek régebbi rímes fordítások. – Az adventi himnusz utóbb a Breviáriumban a második strófától kezdődik, (*Veni Redemptor gentium*). A következő négy himnusz, és a Szent Szűzekről szóló, ebben a rövid formában szerepel a Breviáriumban. A *Szent Gervasius és Protasius*ról írt himnusz megkapóan érezteti a szemtanu megilletődését, aki jelen volt a leírt csodálatos eseményeknél. A *Szent Ágnes*-hymnus a szent szűz születésnapjára szól: az Egyház így nevezi a vértanuk halála napját, melyen az igazi életre születtek meg. A szent vértanukról szóló himnuszt a Breviárium két részletben használja fel, az egyiket *Christo profusum sanguinem* kezdettel a vértanuk ünnepén, a másikat *Apostolorum gloriam* kezdettel a szent apostolok ünnepeinek matutinumában – természetesen az utolsó strófa is e szerint alakul. – A következő öt himnuszt *ambróziánus himnuszok* neve alatt hozzuk, mert egészen a legújabb időkig Ambrusnak tulajdonították őket. A *Iam lucis orto sidere* kezdetű gyönyörű reggeli imádság fordítása rímes. – Az ambrusi himnuszok hitelességére nézve I. Dreves kitűnő könyvét: Aurelius Ambrosius, der Vater des Kirchengesanges. Freiburg. i. B. 1893. – ahonnan az ambróziánus himnuszoknak és Szent Ambruséinak is szövegét vettem.

Prudentius himnuszainak szövege L. G. Sixt kitűnő kiadásából: Die lyrischen Gedichte des Aurelius Prudentius Clemens. Stuttgart 1889. A *Hajnali himnuszt* teljes szövegében adom (Cathemerion II. – Ezt rímesen), a többiből csak részleteket, a *Temetési himnuszon* kívül valamennyit abban a terjedelemben, amelyben a Breviárium alkalmazza. Az *Aprószentekről* szóló két kis himnusz az eredetiben egy hosszabb költeménynek két része. A *Salvete flores martyrurum* kezdetűnek két remek magyar fordítását ismerem: Mindszenty Gedeonét (*Üdvözlégy, kis mártir-sereg*) és Babitsét (*Mártirbimbók, köszöntelek*.)

Szent Paulinus zsoltárfeldolgozása jellegzetes példája egy kedvelt műfajnak: első sora tudatosan Horatius egyik legismertebb versének (*Beatus ille qui procul negotiis*) szavaival indul, első harmadában szorosan követi a zsoltár gondolatmenetét, utóbb azonban kiszélesül

és teljesen eredeti módon fonja tovább a finomultabb keresztény erkölcsstan és dogmatika szellemében a zsoltár adta témát. – A *Feleségéhez* írt himnuszt ragyogó klasszikus nyelve, tökéletes verselése és tartalmának mély lírája az egész latin költészet egyik legmegragadóbb darabjává teszik. A fordítás némi rövidítéssel adja a szöveget. A költeményt bevezető kisadonisi formájú dalról a bevezetésben szóltam. Ez a költemény nem szorosan vett himnusz, azért nem szokott szerepelni a himnuszgyűjteményekben. A szöveget a bécsi Akadémia nagy gyűjteményéből vettem (*Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum*). Hartel: S. Pontii Meropii Paulini Nolani Opera, 1894.

Sedulius. A Krisztus életéről szóló himnuszt (az eredetiben ábécés himnusz) teljés alakjában adjuk. A Breviárium két részletét tartalmaz belőle: az első három strófát, doxológiával (a Szentháromságot dicsőítő záróstrófa), a karácsonyi zsoltosma laudesában, a *Hostis Herodes impie* kezdetű strófát az öt következővel együtt (*Crudelis Herodes Deum* kezdettel) Vízkeresztkor. – A *Salve sancta Parens* Sedulius nagy *Carmen Paschaléjából* való; ennek a nagy költeménynek nem egy sora, mint antifona és responsorium szerepel a liturgiában, így a *Salve sancta parens* kezdetű rész is.

Venantius Fortunatus himnuszeit – a jelzett okokból – az elterjedt rímes fordításban hozzuk; különben az eredeti is sok helyen alkalmazza a rímet.

A *Szeretet himnusza* formája és egyes részei szerint ősréginek látszik. Ebben az alakban azonban – a refrén szokatlan volta miatt – valószínűleg későbbi, a korai középkorból való. Tartalom és forma tekintetében egyaránt egyedülálló a himnuszok közt.

Nagy Szent Gergely neve alatt egy sereg himnuszt hozunk, melyeket a hagyomány neki tulajdonít. A *Fényalkotó kegyelmes Úr* és az utána következő hat himnusz szemmel láthatólag egy szerzőtől való: jól átgondolt, egységes koncepciójuk (valamennyi a teremtés gondolatából indul ki), szerkezetük, körmondatos stílusuk, még verselésük is rokon.

En clara vox redarguit. Rímes fordítás.

Quid tyranne, quid minaris? Szerző és kor bizonytalan. A stílus középkori eredetre mutat, de a hagyomány Szent Ágostonnak tulajdonítja.

Beda Venerabilis. A *Hat Nap himnusza*-nak fő érdekessége a formai játék: a strófák első és utolsó sora azonos, de más-más értelemben.

Sancti venite. A legrégebb ismert eucharisztikus himnusz. Primitívságában és egyszerű áhítatában megható.

Tristes nunc populi. A mozarab (l. Bevezetés) költészet egyik legmegragadóbb darabja.

Ave Maris stella. Paulus Diaconus szerzősége nem teljesen bizonyos. Ennek a kis éneknek egészen sajátos bája van: naiv áhítat és bensőség (Babits népies ízt érez benne) és tudós szójátékköltészet egyesül benne, édesen esetlen, kezdetleges rímeléssel.

Veni Creator Spiritus. Az ismert pünkösdi himnuszt az elterjedt rímes fordításban adjuk.

Victimae Paschali. A húsvéti mise szekvenciája. A fordítás szabadon követi az eredeti prózaritmust.

Decora lux aeternitatis auream. Ez és a következő himnusz (*Beate pastor Petre*) egy nagyobb költemény két részlete. Szerzője ismeretlen; egy meg nem okolható hagyomány Elpisnek, a filozófus és költő Boethius feleségének tulajdonítja.

Damiani Szent Péter. Mennycsászán-himnusza kétségtelenül a himnuszalkotás egyik csúcspontját jelenti. Lendületessége, formájának faragatlan ereje miatt egyesek Szent Ágostonnak tulajdonították.

Hermanntól való a Boldogságos Szűz ismeretes négy időszakos antifonája közül kettő; a *Salve Regina* és az *Alma Redemptoris Mater*. Az előbbi prózában van írva, az utóbbi kissé botorkáló középkori hexameterekben, ezt adjuk, az eredeti formában.

Lavardini Hildebert nagy éneke a Szentháromságról, első felében csodálatos szabatoságú dogmatikai összefoglalása a kereszténység legmélyebb hittitkának. Érdekes összehasonlítni gyűjteményünk két másik nagy dogmatikus himnuszával: Hilárius nehézkes énekével és Szent Tamás *Lauda Sion*-jának pompás tömörségű, lendületes strófáival. Mint költő, kétségtelenül Hildebert a páma. Igazán páratlan remekművé az ének második fele teszi, ahol a bensőséges áhitat és a lelki mélység hasonlíthatatlan hangjait szólaltatja meg. Azt lehetne mondani, hogy amilyen magasra szárnyal Isten felé a himnusz első fele, olyan mélyre nyúlik a lélekbe a második rész.

Morlasi Bernát strófái *Mariale* című hosszabb költeményéből valók; ezek a legismertebb részei, a himnusz nagy kedveltségét mutatja, hogy többnyire Szent Bernátnak tulajdonították; mások Szent Anzelmet, vagy Szent Kázmér lengyel királyt tartották szerzőjének. Népszerűségét kétségtelenül csilingelő rímelésének is köszönheti; zeneisége feledtette a gondolatnak helyenkint kissé bágyadt haladását.

Szentviktori Ádám nagy himnusza közül négy jellegzeteset választottunk ki. Az *Ave Virgo singularis* fogalmat ad ennek a nagy költőnek páratlan formaművészetéről, amely a rímcsilingelésben is megőrzi nagylélekzetű lendületét. A *Húsvéti himnusz* talán legjellegzetesebb példája a középkori költészet egyik kedvelt eljárásának, az ószövetségi előképekkel való játéknak.

Veni Sancte Spiritus. Szerzője ennek a kedves, mindnyájunk szívében élő himnusznak ismeretlen. A gyanítható szerzők közül Róbert királyt emlegetik a legtöbben; mások másoknak (köztük III. Ince pápának) tulajdonítják. Mindenesetre a himnuszalkotásnak középkori legjobb idejéből való.

Jesu dulcis memoria. A középkor áhítatának ezt az egyik legmegragadóbb énekét sokáig Szent Bernát művének tartották. Szent Bernát azonban, mint Hauréau kimutatta, néhány formailag és tartalmilag jelentéktelen himnuszon kívül (Szent Viktorról és Malakiásról) nem írt költeményeket. Ez a himnusz, mint fejlett rímelés mutatja, aligha régebb a XIII. századnál. Máig a legkedveltebb himnuszok egyike. A hosszú énekből azt a három részletet választottuk ki, amelyeket a Breviárium vett fel a Jézus Szent Nevének zsoltosmájába.

*Löweni Arnulf*nak a *Megfeszített Krisztushoz* írt himnusza is Szent Bernátnak tulajdonította a középkor. Ezen a néven hozza verses magyar fordítását a középkori Czech- és Thewrewk-kódex is. Gyűjteményünk a himnusz ötödik részét adja.

Dies irae. Valószínűleg Celanói Tamás műve, de az sem lehetetlen, hogy régebbi. Az utolsó hat sor későbbi hozzátétel, ami meg is látszik rajta. Az utolsó két sor formailag is elüt a többitől. Minthogy a fordítás az egyházi ének céljaira készült, végig megtartja az eredeti formát.

*Szent Bonaventura II. Kereszt-himnuszá-*nak érdekessége, hogy a versszakok végső sorai egy-egy ismert egyházi himnusz kezdősorai.

Adoro te devote. Aquinói Szent Tamás legbensőségesebb himnusza: ebben legkevesebb a dogmatikai tartalom, legmélyebb a misztikus elmerülés. A másik négy himnusz az úrnapi liturgia céljaira készült: a *Lauda Sion* az ünnep miséjének szekvenciája, a többi három breviáriumi himnusz. A *Lauda Sion* utolsó strófái klasszikus példái a gótikus virágkor egy kedves költői fogásának: a kettős rím, az érzelem egyre hevesebb áradását követve, hármas, majd négyes rímcsilingeléssé gazdagodik.

A Szamárének. A Bolondok Ünnepe (január elején) Franciaországban fejlődött ki a Szent Család egyiptomi menekülésének emlékével kapcsolatban; eredetileg a *szubdiákonusok ünnepe* nevet viselte. Utóbb nagyon elfajult (volt hely, ahol a diákonus az oltártól az *Ite missa est* helyett számárhangoztatót utánozott), ezért erélyes intézkedéseket hoztak ellene. Ez a himnusz a Sens-i egyházmegyének már megtisztított bolondünnepi liturgiájából való. A refrén ófrancia nyelvű. Az ének népies, dévaj kedvessége megkapó. (A Bolond-ünnepet érdekesen írja le Tarczai György, *Vitus mester álma* c. regényében.)

Stabat Mater. A XV. század óta foglal helyet a liturgiában, költője egyéni áhitatból írta. Jacopone szerzősége nem egészen biztos, mert a kortársak és a ferences hagyomány sokáig hallgatott róla – más szerzővel azonban sohasem a hozták kapcsolatba. A *Stabat Mater speciosán* minden kedvessége mellett is megérik a kiszámítottság, amellyel az elsőt követi.

A Fülemile. Meghatóan egyesül benne a kedves tudákosság, amellyel mondanivalóját a zsolozsma órái szerint rendezzi, és a bájos, szinte naiv – Fra Angelico képeire emlékeztető – áhitat. E szempontból a költemény legremekebb részei a karácsonyi strófák.

Lilium floruit. Kora és szerzője ismeretlen. Népies ízű naiv ujjongás egyesül benne egészen modernül ható, szinte impresszionista-szimbolista ízű gondolatszökdeléssel.

Anonymi auctores. Ez a három himnusz eredeti alakjában még középkori.

Szent István zsolozsmája. Az 1484-ben másolt Pozsonyi Antifonáriumból; tartalmi és formai okokból egyaránt jóval régebbinek látszik. Szépségeiről a Bevezetésben szóltam.

Veni Jesu, veni amor. Kájoni János Cationale Catholicumából. (1676.) Az ádventi vágyak megragadó erejű kifejezése. – A tizenhetedik századi lelőhely nem jelenti azt, hogy a himnusz nem sokkal régiebb. A tizenhetedik századi énekeskönyvek u. i. sok bizonyosan régi éneket tartalmaznak. Ez vonatkozik a következő himnuszokra is.

Coelo rores pluunt flores. Kájoni Cantionaléjából. A legszebb karácsonyi énekek méltó barokk párja. Szépségéről a Bevezetésben szóltam.

Magdalena mortuo. Náray György *Lyra coelestis*éből. (1695.) A kedvelt Magdolna-motívumnak a legnagyobbakkal versenyző magyar feldolgozása. A költemény menetén

valami balladás lüktetés ereje érzik. A fordítás egy helyen az eredetinek két versszakát eggyé tömöríti.

Florens Jesse regula. Egy 1495-ből származó kéziratós zágrábi misekönyvből. Tartalmilag formailag, szerkezetileg egyaránt a legremekebb Mária-himnuszok méltó párja.

Gaude Virgo gloriosa Mater Christi. A Kisdi Benedek-féle Cantus Catholiciból. (1651. Újabban kiadták a Budapesti Ranolder Intézet növendékei a Vajthó László szerkesztette Irodalmi Ritkaságok sorozatában.) A strófák utolsó sora egy szótaggal hosszabb a többinél. A fordítás, minthogy éneklésre készült, végig megtartja az első sorok ritmusát.

O gloriosa. A hagyomány a nagy Pázmány nevéhez fűzi, mert abban a Rorate misében szerepel szekvenciaként, amelyet ő rendelt el. Megtalálható Kájoninál is, némi változatokkal. Érett és gazdag barokk szépsége, meglepő formai értékei, elragadó áhítata nem méltatlanok Pázmányhoz.